

รายงานฉบับสมบูรณ์
การติดตามประเมินผล

**โครงการบูรณาการภาคีเครือข่ายขยายระบบอาหารเพื่อสุขภาวะตลอดห่วงโซ่
และระบบอาหารที่ยั่งยืน ในจังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี**

จัดทำโดย

ดร. มณฑาทิ ศรุมิชัย

ศูนย์วิจัยและพัฒนาเครื่องมือด้านการประเมินผลตอบแทนทางสังคม (SROI TU)
วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กิตติกรรมประกาศ

การทำงานติดตามประเมินผลโครงการบูรณาการภาคีเครือข่ายขยายระบบอาหารเพื่อสุขภาพะตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารที่ยั่งยืนในจังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี และกาญจนบุรีนี้ เป็นระยะที่ 2 หรือระยะสิ้นสุดโครงการนี้ ในระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน ถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2567 รายงานนี้จึงจัดทำขึ้นเพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการของมูลนิธิชีวิตไท (มชท.) เพื่อเสนอผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ ว่าสามารถบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของโครงการได้มากน้อยเพียงไร และอย่างไร รวมทั้งสรุปประมวลข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาต่อไปในอนาคตจากมุมมองของผู้ให้ข้อมูลและผู้ติดตามและประเมินผล

ในติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการของ มชท. นี้ ผู้ติดตามและประเมินผลเน้นหนักในการติดตามและประเมินผลในทุกระดับ คือ ระดับองค์กร คือ มชท. ระดับแกนนำเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย อันประกอบด้วยพื้นที่เป้าหมายในสามจังหวัด คือ สุพรรณบุรี ชัยนาท และกาญจนบุรี รวมถึงระดับภาคีเครือข่ายที่มาจากหน่วยงานต่างๆ ที่ทำงานเกี่ยวข้อง

ในการดำเนินการกิจการติดตามประเมินผลโครงการนี้ ผู้ติดตามและประเมินผลได้รับการสนับสนุนจากบุคคลหลายฝ่ายให้งานนี้สำเร็จลงด้วยดี จึงใคร่ขอกล่าวขอบคุณเป็นอย่างสูงมายังท่านเหล่านี้ อันดับแรก คือ คุณเศรษฐภูมิ บัวทอง ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาเครื่องมือด้านการประเมินผลตอบแทนทางสังคม (SROI TU) วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ได้ให้การปรึกษา เข้าร่วมในกระบวนการวางแผน ตลอดจนให้การสนับสนุนการดำเนินงาน และจัดทำรายงานการติดตามและประเมินผลนี้เป็นอย่างดียิ่ง รวมทั้งเจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยฯ ทุกท่านที่สนับสนุนด้านการจัดการต่างๆ อันเป็นการเอื้ออำนวยให้งานนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ มชท. แกนนำเกษตรกร และผู้แทนจากหน่วยงานจากองค์กรภาคีเครือข่ายที่ได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการให้ข้อมูล สะท้อนความคิดวิเคราะห์ พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางการพัฒนาต่อไปในอนาคต ผู้ติดตามและประเมินผลขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นอย่างสูงที่ได้ให้การสนับสนุนทุนการดำเนินโครงการของ มชท. อย่างต่อเนื่อง รวมถึงให้การสนับสนุนการติดตามประเมินผลโครงการนี้เป็นอย่างดี

ดร. มณฑาวดี คุรุมีชัย

31 มกราคม 2568

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ii
สารบัญ	iii
สารบัญตาราง	v-vi
สารบัญรูป	x
คำย่อ	ix
บทสรุปผู้บริหาร	x-xii
บทที่ 1 บทนำ	13-24
บทที่ 2 มูลนิธิชีวิตไท	25-33
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	34-42
บทที่ 4 ผลการติดตามและประเมินผล	
4.1. วัตถุประสงค์ที่ 1 พัฒนาด้านแบบการส่งเสริมความรอบรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาวะ และยกระดับแกนนำองค์กรชาวนา เกษตรกรกลุ่มเปราะบาง ให้เกิดความรอบรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาวะพร้อมทั้งสามารถรับมือต่อสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง	44-83
4.2 วัตถุประสงค์ที่ 2 พัฒนารฐานข้อมูลและแผนภาพเพื่อใช้ขับเคลื่อนและบูรณาการทำงานระบบอาหารตลอดห่วงโซ่	83-102
4.3 วัตถุประสงค์ที่ 3 พัฒนาระบบอาหารเพื่อสุขภาวะตลอดห่วงโซ่ตั้งแต่การผลิต (ต้นทาง การกระจาย/ การจำหน่าย) กลางทาง และการบริโภคปลายทาง	102-134
4.4 วัตถุประสงค์ที่ 4 ศึกษาองค์ความรู้เพื่อพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาวะ/ ระบบอาหารที่ยั่งยืน	134-150
4.5 วัตถุประสงค์ที่ 5 พัฒนาระบบกลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยในพื้นที่เป้าหมาย และผลักดันต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	150-169
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	170-183

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บรรณานุกรม	184-185
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก : เครื่องมือการศึกษา	
ภาคผนวก ก 1 : แนวคำถามสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) สำหรับเจ้าหน้าที่มูลนิธิชีวิตไท (มชท.)	188-195
ภาคผนวก ก 2 : แนวคำถามสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) สำหรับแกนนำเกษตรกร	196-201
ภาคผนวก ก 3 : แนวคำถามสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) สำหรับผู้แทนจากหน่วยงาน องค์กรภาคีเครือข่าย	202
ภาคผนวก ข : หลักฐานเชิงประจักษ์	
ภาคผนวก ข 1 : รายงานการสำรวจสถานการณ์การบริโภคอาหาร ความมั่นคงอาหาร และความรอบรู้ด้านอาหาร	204
ภาคผนวก ข 2 : รายชื่อแกนนำเกษตรกร 30 คน (ใหม่)	205-213
ภาคผนวก ค : ภาพการเก็บข้อมูล	214-225
ภาคผนวก ค : ประวัติผู้เขียน	226

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 ความหมายของการประเมินผลทางสังคม	21
ตารางที่ 3.1 รายละเอียดการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group)	40
กลุ่มที่ 1 เจ้าหน้าที่ มขท. ที่ร่วมดำเนินโครงการ จำนวน 6 คน	
ตารางที่ 3.2 รายละเอียดการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group)	40-41
กลุ่มที่ 2 แกนนำเกษตรกร จำนวน 38 คน ใน 7 ชุมชน จาก 3 พื้นที่จังหวัด	
ตารางที่ 3.3 ตารางที่ 3.3 รายละเอียดการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) กลุ่มที่ 3 ผู้แทนจากหน่วยงานองค์กรภาคีเครือข่าย	41
จำนวน 4 ราย	
ตาราง ที่ 4.1 ความสอดคล้องตัวชี้วัดและผลผลิต วัตถุประสงค์ที่ 1	45-46
ตารางที่ 4.2 เส้นทางสู่ผลกระทบทางสังคมของโครงการในวัตถุประสงค์ที่ 1	48-50
ตารางที่ 4.3 เปรียบเทียบความรู้ด้านอาหารตลอดห่วงโซ่เพื่อสุขภาวะก่อนและหลัง	60
ตารางที่ 4.4 ตารางเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของ มขท. ในด้านการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรเพื่อสร้างระบบอาหารสุขภาวะที่ยั่งยืน	60-62
กรณีมีและไม่มี มขท.	
ตารางที่ 4.5 ความสอดคล้องตัวชี้วัดและผลผลิต วัตถุประสงค์ที่ 2	85-86
ตารางที่ 4.6 เส้นทางสู่ผลลัพธ์และกระทบทางสังคมของโครงการในวัตถุประสงค์ที่ 2	86-88
ตารางที่ 4.7 เปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในด้านการพัฒนาฐานข้อมูล และแผนภาพเพื่อใช้ขับเคลื่อนและบูรณาการทำงานระบบอาหารตลอดห่วงโซ่	88-91
กรณีมีและไม่มี มขท.	
ตารางที่ 4.8 ความสอดคล้องตัวชี้วัดและผลผลิต วัตถุประสงค์ที่ 3	105
ตารางที่ 4.9 เส้นทางสู่ผลกระทบทางสังคมเพื่อวัตถุประสงค์ที่ 3	106-110
ตารางที่ 4.10 การประเมินความสำเร็จของตลาดเขียวในมุมมองของ	119
เจ้าหน้าที่ มขท. และแกนนำเกษตรกร	
ตารางที่ 4.11 เปรียบเทียบก่อนหลังการพัฒนาตลาดเขียวกับพฤติกรรม	120
การบริโภคอาหารเพื่อสุขภาวะของเกษตรกรและผู้บริโภค กรณี มี และไม่มี มขท.	
ตารางที่ 4.12 ความสอดคล้องตัวชี้วัดและผลผลิต วัตถุประสงค์ที่ 4	136

สารบัญตาราง(ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.13 เส้นทางสู่ผลกระทบทางสังคมของโครงการ วัดอุประสงค์ที่ 4	137-140
ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบภาพรวมผลลัพธ์กรณี มี และ ไม่มี การดำเนินกิจกรรม ศึกษาศักยภาพเพื่อพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ/ ระบบอาหารที่ยั่งยืนโดย มชท.	143
ตารางที่ 4.15 ความสอดคล้องตัวชี้วัดและผลผลิต วัดอุประสงค์ข้อ 5	151
ตารางที่ 4.16 เส้นทางสู่ผลกระทบทางสังคมของโครงการ วัดอุประสงค์ที่ 5	152-153
ตารางที่ 4.17 เปรียบเทียบการพัฒนาระบบ/กลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัย ในพื้นที่เป้าหมายและผลักดันต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก่อนและหลัง (Before and After)	160
ตารางที่ 4.18 ตารางเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของ มชท. ในด้านการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรเพื่อสร้างระบบอาหารสุขภาพที่ยั่งยืน กรณีมีและไม่มี มชท.	161-162

สารบัญรูป

หน้า

รูปที่ 1 พื้นที่จังหวัดเป้าหมายที่ดำเนินการติดตามประเมินผล	38
รูปที่ 2 แบบฟอร์มและการเก็บความรู้ด้านอาหาร	51
รูปที่ 3 การประเมินผลการอบรมโดยชาวบ้าน	54
รูปที่ 4 กรณีที่ 1 วิราภานต์ ทิมเมือง	67-69
รูปที่ 5 กรณีที่ 2 บุญสม รุ่งเรือง	70
รูปที่ 6 กรณีที่ 3 อุไร อ่อนสนิท	71
รูปที่ 7 กรณีที่ 4 นางกรรณก กลิ่นกลัด	72
รูปที่ 8 การวิเคราะห์โดยใช้การประเมินสภาพแวดล้อมองค์กร (SWOT) วัดดูประสงค์ 1	73
รูปที่ 9 แนวทางวางกลยุทธ์ (TOWS MATRIX) วัดดูประสงค์ 1	78
รูปที่ 10 การวิเคราะห์โดยใช้การประเมินสภาพแวดล้อมองค์กร (SWOT) วัดดูประสงค์ 2	98
รูปที่ 11 แนวทางวางกลยุทธ์ (TOWS MATRIX) วัดดูประสงค์ 2	101
รูปที่ 12 เอกสารการถอดบทเรียนกระบวนการพัฒนาตลาดเขียวที่เชื่อมโยงผลผลิตปลอดภัยของเครือข่ายเกษตรกรไปสู่กลุ่มผู้บริโภคในพื้นที่/ชุมชน จำนวน 3 แห่ง	121
รูปที่ 13 ตลาดสีเขียวในพื้นที่จังหวัดเป้าหมาย	123
รูปที่ 14 การวิเคราะห์โดยใช้การประเมินสภาพแวดล้อมองค์กร (SWOT)	124
รูปที่ 15 แนวทางวางกลยุทธ์ (TOWS MATRIX)	129
รูปที่ 16 รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ 3 เรื่อง	140
รูปที่ 17 เวทีสาธารณะโมเดลธุรกิจเพื่อสังคม	141
วันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2567 ณ โรงแรมริชมอนด์ จ. นนทบุรี	
รูปที่ 18 เวทีสาธารณะข้อเสนอนโยบายการลดการเผาตอซังฟางข้าว และการปรับวิถีการผลิตอาหารยั่งยืนเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ วันที่ 9 มค 2568 ที่ โรงเรียนขาวนาบ้านคลองรี ต. ห้วยกรด อ. สรรคบุรี จ. ชัยนาท	142
รูปที่ 19 การวิเคราะห์โดยใช้การประเมินสภาพแวดล้อมองค์กร (SWOT)	146
รูปที่ 20 เวทีภาคีเครือข่ายอาหารเพื่อสุขภาวะตลอดห่วงโซ่	158
ในวันที่ 11 ธันวาคม 2567 ณ ที่ทำการกลุ่มเกษตรกรบ้านวัดพระแก้ว จ. ชัยนาท	

สารบัญรูป (ต่อ)

หน้า

รูปที่ 21 แบบฟอร์มพร้อมผลการตรวจแปลง	159
รูปที่ 22 การวิเคราะห์โดยใช้การประเมินสภาพแวดล้อมองค์กร (SWOT)	164
รูปที่ 23 แนวทางวางกลยุทธ์ (TOWS MATRIX)	168

คำย่อ

มขท.	มูลนิธิชีวิตไท
สสส.	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
สสจ.	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
รพ.สต.	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
ธกส.	ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
PGS	Participatory Guarantee Systems: PGS
NCDs	Non-Communicable Diseases

บทสรุปผู้บริหาร

ปัญหาหนี้สินชาวนาและเกษตรกรไทย ยังคงเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่สะสมเรื้อรังมาเป็นเวลานานและนับวันยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น โดยมีสาเหตุหลักจากการไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ต้องเช่าที่นาทำนา ภูกันายทุนยึดที่ดิน เป็นหนี้ทั้งในสถาบันการเงินและหนี้นอกระบบ รวมถึงพฤติกรรมที่ขาดวินัยทางการเงิน ขาดระบบบริหารการเงินในครัวเรือนที่ดี ต้องกู้ยืมเงินจากแหล่งหนึ่งไปชำระหนี้ของอีกแหล่งหนึ่ง ซึ่งยิ่งทำให้เกษตรกรยังคงติดอยู่ในกับดักหนี้สิน และอยู่ในวังวนของการปลูกพืชชนิดเดียวซ้ำ ที่ใช้สารเคมี ถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลางอย่างต่อเนื่อง ต้องแบกรับต้นทุนที่สูงขึ้น ในขณะที่มีรายได้ต่ำ รวมถึงขาดโอกาสในการเข้าถึงนวัตกรรมใหม่ๆ ทั้งด้านการผลิต การแปรรูปและช่องทางการตลาด แม้ว่าภาครัฐจะมีนโยบายช่วยเหลือเกษตรกรด้วยโครงการพักชำระหนี้ จ่ายเงินเยียวยา หรือนโยบายเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ แต่ก็ยังเป็นเพียงมาตรการช่วยเหลือระยะสั้น ที่ไม่ได้ส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรอย่างยั่งยืน ดังนั้น ปัญหาหนี้สินทวีความรุนแรงขึ้น กลายเป็นหนี้ข้ามรุ่น นอกจากนี้ ครัวเรือนเกษตรกรกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพราะเกษตรกรรมเป็นวิถีที่พึ่งพาสภาพภูมิอากาศเมื่อระบบนิเวศผันผวน เช่น ความแห้งแล้งสลับอุทกภัย ฝนไม่ตกตามฤดูกาล อุณหภูมิเพิ่มสูง โรคและแมลงศัตรูพืชระบาด สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อผลผลิต และท้ายที่สุดเกิดติดลบต่อรายได้ของเกษตรกรผู้ผลิต

มูลนิธิชีวิตไท (มชท.) เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานสนับสนุนและเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายชาวนาและเกษตรกร โดยเฉพาะกลุ่มชาวนาและเกษตรกรที่มีปัญหาหนี้สินและที่ดินที่มีอยู่จำนวนมาก โดยทำงานสนับสนุนศักยภาพการปรับตัวของชาวนาและเกษตรกรในการบริหารจัดการหนี้สิน การบริหารจัดการการผลิต เพื่อให้สามารถปลดปล่อยหนี้สินและพึ่งพาตนเองได้ทางเศรษฐกิจ มีความมั่นคงในที่ดินทำกิน และมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีการดำเนินงาน โครงการต่างๆ ร่วมกับเกษตรกรในพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว พร้อมทั้งมีบทบาทในการส่งเสริมการแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายและพัฒนาระบบเกษตรกรรมที่ยั่งยืนมาโดยตลอด

ในปี พ.ศ. 2567 การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาต่อยอดการขับเคลื่อนระบบอาหารสุขภาพตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารที่ยั่งยืนให้กลุ่มชาวนา เกษตรกร และกลุ่มเปราะบางพร้อมขยายผล โดยพัฒนาโครงการบูรณาการภาคีเครือข่ายขยายระบบอาหารเพื่อสุขภาพตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารที่ยั่งยืน ในจังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี

ทั้งนี้ มขท. ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ดังนั้น มขท. ได้เริ่มดำเนินการโครงการในระยะที่ 1 ระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม 2566 ถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2567 และระยะที่ 2 ระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน ซึ่งมีกำหนดสิ้นสุดโครงการในวันที่ 30 พฤศจิกายน 2567 โดยได้รับช่วงขยายเวลาโครงการถึงวันที่ 31 มกราคม 2568 โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเครือข่ายเกษตรกร องค์กรชาวนา กลุ่มผู้เปราะบาง และกลุ่มผู้บริโภคด้วยระบบอาหารเพื่อสุขภาวะตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารที่ยั่งยืนในพื้นที่เป้าหมาย รวม 8 แห่ง จาก 3 จังหวัด ได้แก่ สุพรรณบุรี ชัยนาท และกาญจนบุรี โดยโครงการนี้มีการติดตามประเมินผลในสองระยะคือระยะ 6 เดือนแรก และ 6 เดือนสุดท้ายของโครงการ ในการติดตามประเมินผลนี้ มีการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ วัตถุประสงค์ในการติดตามและประเมินผลโครงการนี้ มีสามประการ คือ 1) เพื่อประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (Social Impact Assessment) และผลกระทบจากการดำเนินโครงการบูรณาการภาคีเครือข่ายขยายระบบอาหารเพื่อสุขภาวะตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารที่ยั่งยืนในจังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี และกาญจนบุรีของมูลนิธิชีวิตไท 2) เพื่อประเมินความสอดคล้องของผลผลิตการดำเนินงานกับตัวชี้วัดของโครงการพัฒนาศักยภาพชาวนาและกลุ่มเปราะบางเพื่อสร้างระบบอาหารสุขภาวะที่ยั่งยืนและผลักดันสู่ภารกิจหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อขยายผลของมูลนิธิชีวิตไท และ 3) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการทำงานการพัฒนาศักยภาพชาวนาและกลุ่มเปราะบางเพื่อสร้างระบบอาหารสุขภาวะที่ยั่งยืนและผลักดันสู่ภารกิจหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อขยายผลของมูลนิธิชีวิตไทต่อไปในอนาคต

ผู้ประเมินได้ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อทำความเข้าใจแนวคิด บทบาท แนวทางการทำงาน ผลที่เกิดขึ้น ผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งแสวงหาแนวทางการพัฒนาต่อไปในอนาคต เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานของ มขท. ร่วมกับเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายต่อไปในอนาคต วิธีการศึกษาเพื่อติดตามประเมินผลโครงการนี้ ใช้การออกแบบการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการสังเกตการณ์ (Observation) โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด 48 ราย ในพื้นที่เป้าหมาย 7 ชุมชน ใน 3 จังหวัดเป้าหมายที่มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลสัมภาษณ์กลุ่ม และเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการนี้ อันประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มที่ 1 คือ เจ้าหน้าที่ มขท. 6 ราย กลุ่มที่ 2 คือ แกนนำเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย 38 ราย จาก 7 ชุมชน ใน 3 พื้นที่จังหวัดเป้าหมาย และกลุ่มที่ 3 ผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ 4 ราย

ประเด็นสำคัญในการประเมินผลนี้ มุ่งเน้นการทราบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของ มชท. ว่า โครงการนี้สามารถดำเนินการได้บรรลุตามวัตถุประสงค์การดำเนินโครงการ ตามที่กำหนดไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงไร และอย่างไร โดยวัตถุประสงค์โครงการนี้ ประกอบด้วย 1) พัฒนาระบบการส่งเสริมความรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาวะ และยกระดับแกนนำองค์กรชาวนาเกษตรกรกลุ่มเปราะบาง ให้เกิดความรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาวะ พร้อมทั้งสามารถรับมือต่อสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง 2) พัฒนาระบบข้อมูลและแผนภาพเพื่อใช้ขับเคลื่อนและบูรณาการทำงานระบบอาหารตลอดห่วงโซ่ 3) พัฒนาระบบอาหารเพื่อสุขภาวะตลอดห่วงโซ่ตั้งแต่การผลิต (ต้นทางการกระจาย/ การจำหน่าย) กลางทาง และการบริโภคปลายทาง 4) ศึกษาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาโยบายที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาวะ/ ระบบอาหารที่ยั่งยืน และ 5) พัฒนาระบบกลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยในพื้นที่เป้าหมาย และผลักดันต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลจากการติดตามประเมินผล โดยสรุป คือ มชท. สามารถบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ทั้งห้าวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ ขณะที่ยังมีสิ่งที่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ในระยะเวลาของโครงการนี้ อย่างไรก็ตาม มชท. ตระหนักในการกิจดังกล่าว และเห็นแนวทางการพัฒนาบุคลากรและแนวทางการทำงานต่อไปให้บรรลุผลได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ในกระบวนการติดตามและประเมินผลนี้ ได้มีข้อสรุปที่ได้จากการระดมความคิด วิเคราะห์ ต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของ มชท. ตลอดจนข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มและผู้ติดตามและประเมินผลต่อแนวทางการพัฒนาในอนาคตของ มชท. ร่วมกับ ชาวนา เกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มผู้เปราะบาง และองค์กรภาคีเครือข่ายต่างๆ เพื่อให้การขับเคลื่อนกระบวนการทำงานดังกล่าวมีประสิทธิภาพและนำไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

มูลนิธิชีวิตไท (มชท.) ได้จัดทำโครงการบูรณาการภาคีเครือข่ายขยายระบบอาหารเพื่อสุขภาวะตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารที่ยั่งยืน ในจังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี โดยมีเป้าประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเครือข่ายเกษตรกร องค์กรชาวนา กลุ่มผู้เปราะบาง และกลุ่มผู้บริโภค ด้วยระบบอาหารเพื่อสุขภาวะตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารที่ยั่งยืน ในพื้นที่เป้าหมาย รวม 8 แห่ง จาก 3 จังหวัด ได้แก่ สุพรรณบุรี ชัยนาท และกาญจนบุรี ทั้งนี้ มชท. ได้เริ่มดำเนินการโครงการตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2566 และมีกำหนดวันสิ้นสุดโครงการในวันที่ 30 พฤศจิกายน 2567 ซึ่งแบ่งการดำเนินงานออกเป็นสองระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 ระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม 2566 ถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2567 และ ระยะที่ 2 ระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน 2567 ถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2567 โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จำนวนทั้งสิ้น 4,996,600.00 บาท

ในการติดตามและประเมินผลของ มชท. ผู้ประเมินได้ใช้กรอบการติดตามประเมินผลที่อยู่บนฐานของแผนการดำเนินงาน งบประมาณ การติดตาม โดยมีออกแบบกระบวนการประเมินผลที่มีแนวทางการการประเมินผลเชิงผลลัพธ์ (Outcome) ของการดำเนินโครงการ โดยการติดตามประเมินผลในครั้งนี้ นับเป็นระยะที่ 1 ในรอบ 6 เดือนแรก เพื่อติดตามกระบวนการ (Process) การทำงานของ มชท. ที่อยู่ภายใต้ข้อเสนอโครงการที่ มชท. ได้ระบุและนำเสนอไว้ต่อ สสส. รวมทั้งการดำเนินการติดตามประเมินผลครั้งนี้ ผู้ติดตามและประเมินผลมุ่งเน้นให้กระบวนการติดตามและประเมินผลนำไปสู่การกำกับการทำงานของโครงการให้เป็นไปตามเป้าหมายให้เกิดผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรม โดยในกระบวนการติดตามและประเมินผลโครงการของ มชท. ในระยะที่ 1 นี้ นับเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญยิ่งของกระบวนการทำงานเพื่อติดตามเชิงผลกระทบภายใต้กระบวนการประเมินผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment: SIA) ที่มุ่งสู่การพิจารณาผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรมดังกล่าว

1.2 เป้าหมายโครงการ ยกระดับชีวิตเกษตรกร/ ชาวนาเปราะบาง/ ผู้บริโภคด้วยระบบอาหารสุภาพ
ตลอดห่วงโซ่

1.3 กลุ่มเป้าหมาย เครือข่ายเกษตรกร ชาวนา กลุ่มเปราะบาง และผู้บริโภค

1.4 พื้นที่เป้าหมาย จำนวน 8 ชุมชน ใน 4 จังหวัด

1.4.1 จังหวัดชัยนาท

- 1) กลุ่มปลูกผักอินทรีย์บ้านวัดพระแก้ว ต.แพรกศรีราชา อ.สรรคบุรี จ.ชัยนาท
- 2) กลุ่มส่งเสริมการทำนาบ้านหอมกระจุย ต. ดอนกำ อ. สรรคบุรี จ.ชัยนาท
- 3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสระไม้แดง ต. แพรกศรีราชา อ.สรรคบุรี จ. ชัยนาท
- 4) เครือข่ายเกษตรกรกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ต. บางซุด อ.สรรคบุรี จ. ชัยนาท

1.4.2 จังหวัดกาญจนบุรี

- 5) กลุ่มพอใจในวิถีพอเพียง ต.หนองกร่าง อ.บ่อพลอย จ.กาญจนบุรี

1.4.3 จังหวัดนนทบุรี

- 6) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมาลัยบายศรีบ้านคลองขวาง ต. คลองขวาง อ. ไทรน้อย จ.นนทบุรี

1.4.4 จังหวัดสุพรรณบุรี

- 7) กลุ่มพันธมิตรการเกษตรบ้านนางบวช ต.นางบวช อ.เดิมบางนางบวช จ.สุพรรณบุรี
- 8) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไวน์เฮ้าส์ ต. เขาดิน อ.เดิมบางนางบวช จ.สุพรรณบุรี

2. วัตถุประสงค์ในการติดตามและประเมินผล

- 2.1 เพื่อประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (Social Impact Assessment) และผลกระทบจากการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพชาวนาและกลุ่มเปราะบางเพื่อสร้างระบบอาหารสุภาพที่ยั่งยืนและผลักดันสู่ภารกิจหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อขยายผลของมูลนิธิชีวิตไท
- 2.2 เพื่อประเมินความสอดคล้องของผลผลิตการดำเนินงานกับตัวชี้วัดของโครงการพัฒนาศักยภาพชาวนาและกลุ่มเปราะบางเพื่อสร้างระบบอาหารสุภาพที่ยั่งยืนและผลักดันสู่ภารกิจหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อขยายผลของมูลนิธิชีวิตไท
- 2.3 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการทำงานการพัฒนาศักยภาพชาวนาและกลุ่มเปราะบางเพื่อสร้างระบบอาหารสุภาพที่ยั่งยืนและผลักดันสู่ภารกิจหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อขยายผลของมูลนิธิชีวิตไทต่อไปในอนาคต

โดยดำเนินการประเมินผลเพื่อวัดผลลัพธ์และผลกระทบทางสังคม จำนวน 8 ชุมชนในพื้นที่ 4 จังหวัดดังกล่าว ภายใต้แผนปฏิบัติงานตามเส้นทางสู่ผลกระทบจากแผนการดำเนินงานสู่ผลลัพธ์ ผลกระทบทางสังคม และความสอดคล้องของผลผลิตการดำเนินงานกับตัวชี้วัดของโครงการ ตามที่ มขท. ได้กำหนดไว้ในโครงการ

3. คำนิยามศัพท์

คำศัพท์สำคัญที่เกี่ยวข้องและความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในโครงการ มีดังนี้

3.1 บูรณาการ

“หมายถึง (1) การประสานกลมกลืนกันของแผน กระบวนการ สารสนเทศการจัดสรรทรัพยากร การปฏิบัติการ ผลลัพธ์ และการวิเคราะห์ เพื่อสนับสนุนเป้าประสงค์สำคัญขององค์การบูรณาการที่มีประสิทธิภาพจะเป็นมากกว่าการสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน (Alignment) และจะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อการดำเนินการของแต่ละองค์ประกอบภายในระบบการจัดการผลการดำเนินการ มีความเชื่อมโยงกันเป็นหนึ่งเดียวอย่างสมบูรณ์ (2) เป็นการผสมผสานทรัพยากรที่มีอยู่ นำมาบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาหรือทำให้ดีขึ้น (3) ความร่วมมือกันระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีการปฏิบัติงานร่วมกัน หรือมีแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะทำให้ภารกิจเกิดผลสำเร็จ เป็นประโยชน์ และมีความประหยัด โดยใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งสามารถลดขั้นตอนการปฏิบัติ ทำให้เกิดความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ” (โครงการบูรณาการภาคีเครือข่ายขยายระบบอาหารเพื่อสุขภาพะตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารที่ยั่งยืนในจังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี, 2567)

3.2 ชาวไร่ชาวนา

“คนที่มีอาชีพหลักในการทำนา พวกเขาอาจทำอย่างอื่น เช่น ปลูกพืชไร่หรือไม้ยืนต้น เลี้ยงสัตว์ จับปลา ทำงานฝีมือ หรือรับจ้าง แต่อาชีพหลักหรือรายได้หลักของเขามาจากการทำนา พวกเขาก็คงเป็นชาวนา (รวมถึงพวกกึ่งชาวนา และกึ่งเจ้าของที่ดิน)” (วิทยากร เชียงกุล, 2522 หน้า 1 อ้างถึงใน <https://nattawutsingh.blogspot.com/2013/06/blog-post.html>)

“ชาวไร่ชาวนา (Peasant) และความเป็นชาวไร่ชาวนา (Peasantry) เป็นประชากร ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเพาะปลูก และการตัดสินใจที่เป็นอิสระในกระบวนการเพาะปลูก ดังนั้นการจัดแบ่งประเภท ถูกทำให้ครอบคลุมถึงเกษตรกรผู้เช่านา (Tenants) โดยการจ่ายค่าเช่าด้วยผลผลิต (Share Croppers)

รวมถึงขานาที่มีที่ดิน และเครื่องใช้เครื่องมือเป็นของตัวเอง ตราบที่พวกเขาอยู่ในสถานภาพ ที่สามารถตัดสินใจได้ว่าพวกเขาจะผลิตพืชผลอะไรและอย่างไร” (Eric Wolf, 1966 อ้างถึงใน <https://nattawutsingh.blogspot.com/2013/06/blog-post.html>)

“ชาวไร่ขานาคือผู้ประกอบการด้านการเกษตร รวมทั้งอาชีพอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคชนบท ชาวไร่ขานาถือเป็นผู้ผลิตและแรงงานพื้นฐานที่สำคัญของสังคม มีความสัมพันธ์กับที่ดิน มีประเพณี วิถีชีวิตที่เรียบง่าย อยู่กับธรรมชาติ รวมทั้งมีความสัมพันธ์กับคนกลุ่มอื่นๆ เช่นคนเมือง พ่อค้า โรงสี และเป็นฐานอำนาจทางการเมืองที่สำคัญของประเทศ” (<https://nattawutsingh.blogspot.com/2013/06/blog-post.html>)

3.3 เกษตรกร

“ผู้ทำงานในที่ดินหรือที่นา หมายถึง ผู้ที่อาศัยที่ดินที่นา เพื่อเพาะปลูกพืชผล เลี้ยงสัตว์ ต่อมาขยายความรวมไปถึงผู้ที่ใช้แหล่งน้ำทำประมงด้วย เกษตรกรเป็นคำรวมที่ใช้เรียก ขานา ขาวสวน ชาวไร่ ชาวประมง และผู้เลี้ยงสัตว์เพื่อการค้า เช่น การเลี้ยงปลาในนาข้าวเป็นภูมิปัญญาของเกษตรกรไทย” (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2553)

“เกษตรกร หมายถึง ผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่ ผู้ที่เป็นเกษตรกรอยู่แล้ว และใช้เวลาส่วนใหญ่ในอาชีพเกษตรกรรม” (สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, ม.ป.ป.)

“เกษตรกร หมายถึง บุคคลธรรมดาที่ประกอบการเกษตร หรือนิติบุคคลที่มีวัตถุประสงค์ในการประกอบ การเกษตร และได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรไว้กับหน่วยงานที่ขึ้นทะเบียนตามระเบียบฯ” (กรมส่งเสริมการเกษตร, ม.ป.ป.)

3.4 กลุ่มคนเปราะบาง

“หมายถึง (1) คนที่มีปัญหาด้านสุขภาพหรือมีปัญหาในการเข้าถึงบริการในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ อาทิ คนพิการ ผู้ต้องขัง ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง พระสงฆ์ และผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เศรษฐกิจ หรือด้านอื่นๆ (2) ผู้คนหรือกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตความมั่นคงทางอาหาร เช่นทารกแรกเกิด กลุ่มเด็กด้อยโอกาส กลุ่มคนจนเมือง กลุ่มชุมชนแออัด กลุ่มแรงงานนอกระบบ กลุ่มคนตกงานและไม่มีรายได้ กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มไร้สัญชาติ ผู้สูงอายุ คนเร่ร่อนไร้บ้าน รวมถึงคนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล (3) กลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 เช่น ผู้ถูก

ลดค่าจ้าง หรือถูกเลิกจ้าง ผู้ประกอบอาชีพอิสระที่ไม่สามารถขายสินค้าได้ เนื่องจากคำสั่งปิดตลาด หรือการสั่งซื้อสินค้าลดลง เป็นต้น” (โครงการบูรณาการภาคีเครือข่ายขยายระบบอาหารเพื่อสุขภาพะตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารที่ยั่งยืนในจังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี, 2567)

3.5 ภาคีเครือข่าย

“หมายถึง ภาคีที่เป็นหุ้นส่วนในการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพร่วมกัน เพื่อบรรลุผลลัพธ์ที่ได้ตกลงร่วมกัน ซึ่งนับเป็นปัจจัยหลักสำคัญและมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของโครงการ เพราะภาคีจะมีบทบาท/ส่วนร่วมผลักดันและขับเคลื่อนโครงการ สร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องและแสวงหาความร่วมมือเพื่อหนุนเสริมให้เกิดเครือข่ายการทำงานที่เข้มแข็ง นำไปสู่การแก้ไขปัญหาาร่วมกันได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ” (โครงการบูรณาการภาคีเครือข่ายขยายระบบอาหารเพื่อสุขภาพะตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารที่ยั่งยืนในจังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี, 2567)

3.6 ขยายผล

“หมายถึง ความสามารถในการถ่ายโอน (transferability) รูปแบบ แนวคิด กระบวนการทำงานของโครงการ นำไปทำซ้ำ ปรับหรือประยุกต์ใช้ในบริบทเดียวกัน หรือบริบทอื่นที่แตกต่างกันได้ ซึ่งต้องเป็นกระบวนการ/ แนวทาง/ วิธีปฏิบัติที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์แล้วว่าได้ผลดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสอดคล้องกับเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์และห่วงโซ่ผลลัพธ์ของแผนอาหารเพื่อสุขภาพะของ สสส. เป็นแนวปฏิบัติที่มีจริยธรรม ความเป็นธรรม เป็นที่เชื่อถือและยอมรับของกลุ่มเป้าหมาย ชุมชน และหน่วยงานที่ร่วมดำเนินการ รวมทั้งนำไปสู่การยกระดับเพื่อแก้ปัญหา ต่อยอด และขยายผลต่อในวงกว้าง ที่อาจนำไปสู่การกำหนดนโยบายในระดับประเทศต่อไป โดยปัจจัยที่อาจกระทบต่อการนำไปขยายผล ขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมาย ความแตกต่างของวิถีชีวิต ความหลากหลายของวัฒนธรรม บรรทัดฐานทางสังคม และความเข้มแข็งของชุมชน” (โครงการบูรณาการภาคีเครือข่ายขยายระบบอาหารเพื่อสุขภาพะตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารที่ยั่งยืนในจังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี, 2567)

3.7 โมเดลหรือต้นแบบ

“หมายถึง สิ่งที่โครงการได้สร้างหรือพัฒนาขึ้นจากประสบการณ์ องค์ความรู้ กระบวนการทำงาน และการสรุปบทเรียน ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการเรียนรู้และขยายผลในวงกว้าง หรือเพื่อสร้างผลสำเร็จซ้ำในลักษณะเดียวกันหรือคล้ายคลึง

กัน เช่น พื้นที่รูปแบบ กระบวนการทำงาน ฯลฯ” (โครงการบูรณาการภาคีเครือข่ายขยายระบบอาหาร เพื่อสุขภาวะตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารที่ยั่งยืนในจังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี, 2567)

3.8 คุณภาพชีวิตที่ดี

“หมายถึง กลุ่มเป้าหมายชาวนา เกษตรกร กลุ่มเปราะบาง ความสามารถที่จะปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขประกอบด้วยความต้องการด้านต่างๆ 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย สุขภาพอนามัย พลังงาน การออมทรัพย์สิ่งอำนวยความสะดวกในครอบครัวและการประกอบอาชีพ 2) ด้านอารมณ์ ความสัมพันธ์ที่อบอุ่นในครอบครัวและชุมชน 3) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ภาวะแวดล้อมที่สะอาด บริสุทธิ์ปราศจากมลภาวะในดินน้ำอากาศ เสียง มีทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต 4) ด้านความคิด ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกชีวิตและชุมชน การศึกษาวิชาชีพความสามารถป้องกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ของตนเอง ครอบครัวและชุมชน 5) สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม โอกาสในการศึกษาและประกอบอาชีพที่เท่าเทียมกันมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 6) ด้านจิตใจ ความซื่อสัตย์สุจริต เมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูล กตัญญูกตเวที เสียสละละเว้นจากอบายมุข และ 7) ด้านเศรษฐกิจ มีความมั่นคงด้านอาหาร ไม่ก่อหนี้เพิ่ม มีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถบริหารจัดการหนี้สินได้ หนี้สินทยอยลดลงและหมดไป” (โครงการบูรณาการภาคีเครือข่ายขยายระบบอาหารเพื่อสุขภาวะตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารที่ยั่งยืนในจังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี, 2567)

3.9 พัฒนาศักยภาพ

“หมายถึง การปรับปรุง หรือการเปลี่ยนแปลง ให้เกิดความพร้อมด้านความสามารถ ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ที่มีอยู่ภายในตัวบุคคล ที่พร้อมจะแสดงออกหรือการกระทำ ในกิจกรรมใด ๆ ที่ถูกกำหนดให้ปฏิบัติไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นกว่าเดิม” (ปริยานันท์ โพธิ์ศิริวัฒน์, พิชชา วิสิทธิ์พานิช และภัทราพร ตึกขาว, 2022)

3.10 ระบบอาหารที่ยั่งยืน

“ระบบอาหารที่ยั่งยืน (Sustainable food system) เป็นหัวใจสำคัญของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ ซึ่งมีการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการเกษตรและระบบอาหารภายใต้จุดมุ่งหมายเพื่อยุติความหิวโหย และบรรลุความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการภายในปี 2573

โดยที่ระบบอาหารจะต้องครอบคลุมทุกองค์ประกอบและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การแปรรูป การกระจาย การเตรียม และการบริโภค

สอดคล้องกับการทำงานแผนอาหารเพื่อสุขภาพของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ หรือ สสส. ที่ไม่ได้มองเพียงอาหารคือปลายทางของการกิน 1 คำ เคี้ยวเข้าปาก แต่ให้ความสำคัญตลอดห่วงโซ่ ตั้งแต่แหล่งผลิตไปจนถึงการเลือกกินให้ถูกต้อง เมื่อกินแล้ว จะส่งผลต่อสุขภาพร่างกายอย่างไร”(https://www.thaihealth.or.th/?p=236820)

“ระบบอาหารที่ยั่งยืน คือกลไกสู่การบรรลุ SDGs เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สร้างความเข้มแข็งของสังคม และเสริมสร้างความมั่นคงของระบบเศรษฐกิจโลก” (วนิดา กำเนิดเพ็ชร, 2021ม หน้า 1)

3.11 เกษตรเชิงนิเวศ

“การทำเกษตรนิเวศ (เกษตรที่ไม่มีสารเคมี หรือ GMOs) เป็นแนวทางที่สามารถเป็นไปได้ และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นธรรมต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ในขณะนี้ หลายประเทศใช้เป็นเป้าหมายหนึ่งการพัฒนาประเทศ เกษตรนิเวศจะเน้นการใช้ทรัพยากรให้น้อยที่สุดแต่มีความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตให้มากที่สุดโดยใช้ระบบนิเวศภายในดูแลและกำจัดศัตรูพืชกันเองแทนการใช้สารเคมี ซึ่งในแต่ละพื้นที่จะมีวิถีปฏิบัติแตกต่างกันไปเพื่อให้สอดคล้องกับระบบนิเวศในแต่ละท้องถิ่น การทำเกษตรนิเวศสามารถทำควบคู่กับการเลี้ยงสัตว์ขนาดเล็กหรือฟาร์มรายย่อย แม้จะดูเหมือนได้ผลผลิตน้อยกว่าอุตสาหกรรมใหญ่ แต่หากมีฟาร์มขนาดเล็กที่มากพอก็สามารถผลิตปริมาณอาหารที่เทียบเท่าอุตสาหกรรมใหญ่ได้” (Peter Rosset, 2021 หน้า 1, อ้างถึงใน BIOTHA Editorial Team, 2021)“

ระบบนิเวศธรรมชาติ (Ecosystem) เป็นหลักการพื้นฐานของนิเวศเกษตร ซึ่งโดยทั่วไป หมายถึงระบบความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตกับสิ่งต่าง ๆ หรือสิ่งแวดล้อม ในแหล่งที่อยู่อาศัยบริเวณพื้นที่หนึ่ง ซึ่งในระบบนิเวศนั้นจะมีความสัมพันธ์อยู่ 2 ลักษณะหลัก ๆ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งมีชีวิต และความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิต โดยสรรพสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น จะมีหน้าที่ต่างกัน และมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ที่สำคัญคือ มีการถ่ายทอดพลังงาน และสารอาหารในบริเวณนั้น ๆ สู่สิ่งแวดล้อม โดยโครงสร้างของระบบนิเวศจะถูกกำหนดโดยชนิด ปริมาณ และการกระจายตัวของสิ่งมีชีวิต ที่อาศัยอยู่ในระบบนั้น” (อาทิตยา พงษ์พรหม, 2561 หน้า 3)

“Agroecology is an economically viable and socially just approach to sustainable agriculture and food systems, grounded in ecological and social principles and the integration of science with local and Indigenous knowledge and practice, emphasising farming in harmony with natural cycles and processes, and the political approach of food sovereignty — including the right to produce and access nutritious and culturally appropriate food. By taking a holistic approach to farming, agroecology encompasses not only its biophysical and ecological, but also its social, economic, political, cultural and spiritual dimensions, where farmers, agricultural workers, community-based processors and consumers are at the centre of decisions. People and communities are thus recognised as part of the agroecosystem. Agroecology also seeks to establish system equilibrium by supporting reciprocal relationships among the agroecosystem’s components, the natural world and the society in which we live” (PAN International, 2019, page 1)

3.12 การปรับตัว(Adaptation)

“กระบวนการที่สิ่งมีชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับเปลี่ยนบางประการให้เข้ากับ สภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ซึ่งลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไป ดังกล่าวจะอำนวยความสะดวกแก่ชีวิตในแง่ของการอยู่รอดและสามารถสืบพันธุ์ต่อไปได้” (ใจชาย ปิ่นนะพงษ์, 2544)

“การปรับเปลี่ยนระบบนิเวศ สังคม หรือเศรษฐกิจ เพื่อให้สอดคล้องกับ สภาพภูมิอากาศที่กำลังเป็นอยู่หรือคาดว่าจะเกิดขึ้น และผลกระทบจากสภาพภูมิอากาศนั้น รวมถึงการปรับเปลี่ยนเพื่อบรรเทาผลจาก ภัยพิบัติ หรือ เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ จากความผันผวนของ สภาพภูมิอากาศได้ดี”

(จรรุวรรณ เกษมทรัพย์ และคณะ 2559, หน้า ๓๓)

3.13 การประเมินผลกระทบทางสังคมและผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment : SIA)

วีรบูรณ์ วิสารทสกุล (2567) กล่าวถึง นักวิชาการผู้ให้คำนิยาม SIA ใน 2 แ่ง ดังนี้

1. SIA ในแง่ที่เป็นวิธีวิทยา
2. SIA ในฐานะที่เป็นกรอบแนวคิด

ตารางที่ 1.1 ความหมายของการประเมินผลทางสังคม

	อ้างอิง	ความหมายของ SIA	ภูมิภาค
SIA ในแง่ที่เป็นวิธีวิทยา	Jones et al., 1996	SIA ถือเป็นส่วนหนึ่งของ EIA และเป็นเครื่องมือในการถือครองกรรมสิทธิ์สำหรับผู้ที่ยจ่ายเงินเพื่อดูแลวัตถุประสงค์ทั้งในด้านกายภาพและด้านธรรมชาติ ในกระบวนการ EIA	สหรัฐอเมริกา
	Becker et al., 2004	SIA คือวิธีวิทยาที่ใช้ในการประเมินผลกระทบทางสังคมจากนโยบายโครงการพัฒนา	
	Barrow, 2010	SIA เป็นเครื่องมือในการประเมินและจัดการผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากโครงการพัฒนามนุษย์	ออสเตรเลีย
SIA ในฐานะที่เป็นกรอบแนวคิด	Bowles, 1981	SIA คือการประเมินผลกระทบล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ ในด้านคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ชุมชน และสิ่งแวดล้อม ในกรณีที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายการพัฒนา	แคนาดา
	Vanclay, 2003	SIA เป็นโครงการที่ครอบคลุมการประเมินผลกระทบต่อมนุษย์ และในมิติอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อมนุษย์ และปฏิสัมพันธ์ที่พวกเขามีต่อวัฒนธรรม ชุมชน สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และผลกระทบในทางชีววิทยา	ออสเตรเลีย
	Momtaz, 2005	SIA คือโครงการประเมินและจัดการผลกระทบที่มาจากนโยบายการพัฒนา และการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับคนในชุมชน	บังคลาเทศ

3.14 เส้นทางสู่ผลกระทบทางสังคม (Social Impact pathway)

ในการประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (Social Impact Assessment: SIA) ใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์โครงการเป็นเส้นทางสู่ผลกระทบทางสังคม ((Social Impact pathway) ของโครงการนี้ เพื่อประเมินภาพรวมของโครงการในมิติต่างๆ ดังที่เศรษฐภูมิ บัวทองและคณะ (2564 หน้า 17-22) ได้อธิบายความหมายไว้ ดังนี้

3.14.1 ปัจจัยนำเข้า (Input) คือ สิ่งที่ถูกนำเข้าหรือปัจจัยที่ทำให้โครงการสามารถขับเคลื่อนไปได้ ซึ่งจำแนกได้เป็น 4 ประเด็น ได้แก่

- (1) ปัจจัยเชิงบุคคล: แรงงาน ผู้เชี่ยวชาญ บุคลากรในโครงการ นักกิจกรรม นักวิจัย
- (2) งบประมาณ: เงิน หรือ ทุน
- (3) เครื่องจักร
- (4) องค์ความรู้: ภูมิปัญญา หรือ องค์ความรู้ต่าง ๆ สำหรับใช้ในการขับเคลื่อนกิจกรรม หรือ โครงการเพื่อสังคม

3.14.2 กิจกรรม (Activity) คือ การดำเนินงานหรือวิธีการเพื่อต่อบัณฑิตประสงค์ของโครงการ ซึ่งการกำหนดกิจกรรมทำให้เกิดผลผลิตที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ

การระบุกิจกรรมที่มีการดำเนินงานของโครงการ เพื่อพิจารณาผลลัพธ์ทางสังคม (SIA) นั้น ผู้ประเมินควรระบุกิจกรรมเป็นรายปี กรณีมีกิจกรรมย่อยให้ระบุกิจกรรมย่อยนั้น ในปีนั้นๆ ด้วย เช่นเดียวกัน

3.14.3 ผลผลิต (Output) คือ ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือ สิ่งที่เกิดขึ้นจากปัจจัยนำเข้าและได้ดำเนินกิจกรรมนั้นๆ แล้ว โดยผลที่เกิดขึ้นสามารถวัดผลได้โดยตรง และทันทีเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม ที่สำคัญมีตัวชี้วัดที่ชัดเจน ทั้งด้านจำนวน วิธีการ

กรณีตัวอย่างผลผลิต เช่น เกิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน โดย คณะขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบคณะกรรมการ จำนวน 1 คณะ เส้นทาง/โปรแกรมการท่องเที่ยว จำนวน 2 โปรแกรม บุคลากรให้บริการท่องเที่ยว (มัคคุเทศก์ ปราชญ์ชุมชน) จำนวน 30 คน เป็นต้น

4.14.4 ผู้ใช้ประโยชน์ (User) คือ กลุ่มเป้าหมายหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการดำเนินโครงการ โดยมีการนำผลผลิตที่เกิดขึ้นของโครงการไปใช้ประโยชน์ ซึ่งผู้ใช้ประโยชน์มักมีหลายกลุ่ม จึงควรระบุ “ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” อย่างชัดเจน โดยกลุ่มที่ 1 ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการ ในระดับบุคคล หรือ ระดับชุมชน สำหรับผู้ใช้ประโยชน์กลุ่มคนสุดท้าย คือ การที่ผลผลิตของโครงการถูกนำไปใช้ในระดับกว้างขวาง เช่น ระดับจังหวัด ระดับประเทศ หรือ ถูกนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบายของรัฐ

3.14.5 ผลลัพธ์ (Outcome) คือ การที่ผู้ใช้ประโยชน์ได้นำผลผลิตของโครงการไปใช้ประโยชน์ ซึ่งกระบวนการเกิดผลลัพธ์นั้น ผู้ใช้ประโยชน์ (User) เกิดการยอมรับ (Adoption) และนำไปใช้งานเกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งในเชิงความรู้ ทักษะ พฤติกรรม การปฏิบัติ และทักษะ โดยมีมิติด้านผลลัพธ์จะพิจารณา 2 ประเด็น คือ ประเด็นผู้ใช้ประโยชน์ (User) และ ประเด็นด้านความเปลี่ยนแปลง (Change)

กรณีตัวอย่างผลลัพธ์ เช่น ชุมชนพัฒนาเป็นชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ สร้างการมีส่วนร่วมของคนในทุกระดับ ส่งผลให้โครงสร้างชุมชนเข้มแข็ง

3.14.6 ผลกระทบ (Impact) คือ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการทางสังคม ซึ่งต้องระบุถึงการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดจากผลลัพธ์ในวงกว้าง ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยพิจารณารวมผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งที่เกิดขึ้นตามแผนหรือ นอกเหนือจากแผนทั้งเชิงบวกและเชิงลบ

นอกจากนี้ ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์ (2566) ได้อธิบายองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องและร่วมอยู่ด้วยในการประเมินผลลัพธ์ทางสังคม ดังนี้

3.14.7 ตัวชี้วัดความสำเร็จ (Indicators) คือ การวัดเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพซึ่งให้วิธีที่เชื่อถือได้ในการวัดการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ (intervention) โดยพื้นฐานแล้วก็คือ “คำอธิบายวัตถุประสงค์ของโครงการในด้านปริมาณ คุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย เวลา และสถานที่” เพื่อบอกได้ว่าแต่ละขั้นตอนประสบความสำเร็จหรือไม่อย่างไร

3.14.8 วัตถุประสงค์ (Objective) สิ่งที่จะต้องบรรลุผลโดยการดำเนินงานของโครงการ วัตถุประสงค์ควรชี้ชัดไปที่ปัญหาหลัก ในหนึ่งโครงการอาจมีมากกว่าหนึ่งวัตถุประสงค์และแต่ละวัตถุประสงค์ก็อาจต้องการผลผลิตที่มากกว่าหนึ่งผลผลิตได้ วัตถุประสงค์จะมีส่วนในการสนับสนุนให้เป้าหมายโครงการเกิดขึ้น

3.14.9 สิ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลง (Change) อีกประการที่สำคัญในการประเมินผลลัพธ์ทางสังคม คือ สิ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลง ที่มีแนวทางตามทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Theory of Change) ซึ่ง เศรษฐภูมิ บัวทองและคณะ (2564 หน้า 26) ได้อธิบายไว้ว่า

“การประเมินผลลัพธ์ทางสังคมจะอาศัยทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง เพื่อตอบคำถามว่ากิจกรรมที่ดำเนินการนี้มีอบคุณอะไรให้กับสังคม โดยการสรุปเพื่อให้เห็นภาพรวมการดำเนินงานทั้งหมดของโครงการนั้นๆ สามารถทำทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงได้ทั้งกรณีก่อนดำเนินโครงการและดำเนินโครงการเสร็จสิ้น เพื่อเป็นเครื่องมือที่ช่วยนิยาม เป้าหมายและพันธกิจทางสังคมของโครงการหรือองค์กรที่ชัดเจนว่า โครงการหรือกิจกรรมขององค์กรนั้นๆ สร้างคุณค่าทางสังคมให้แก่ใคร อีกทั้ง

ยังเป็นการเชื่อมโยง “กิจกรรม” สู่ “เป้าหมายระยะยาว” ที่ทำให้ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงที่นิยามไว้เป็นความจริง การตั้งคำถามที่ว่า “ถ้า.....แล้วจะเกิด.....นำไปสู่.....” ซึ่งการพิจารณาทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงจะทำให้เห็นภาพชัดเจนของโครงการที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ (Outcome) หรือผลกระทบ (Impact) อะไร โดยหากโครงการสามารถเขียนคำตอบได้เป็นรูปธรรม และระบุได้อย่างชัดเจน จะสามารถประเมินผลของความเปลี่ยนแปลง (Impact) ได้มากเท่านั้น โดยการประเมินผลนั้นจะอาศัยการประเมินจากห่วงโซ่ผลลัพธ์ (Impact Value Chain) ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยที่ผู้ใช้อยอมรับจนนำผลผลิตไปใช้จนเกิดผลลัพธ์และผลกระทบ”

บทที่ 2

มูลนิธิชีวิตไท (มชท.)

2.1 ความเป็นมา

2.1.1 ประวัติมูลนิธิชีวิตไท

มูลนิธิชีวิตไท หรือ RRAFA มีชื่อเป็นภาษาอังกฤษเต็มว่า Foundation of Reclaiming Rural Agriculture and Food sovereignty Action

มูลนิธิชีวิตไท มีชื่อเดิมว่า ชมรมศิษย์เก่าบูรณะชนบทและเพื่อน ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2526 และได้จดทะเบียนจัดตั้งเป็นมูลนิธิ ในชื่อว่า มูลนิธิชีวิตไท เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2549

มูลนิธิชีวิตไท เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานสนับสนุนและเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายชาวนาและเกษตรกร โดยเฉพาะกลุ่มชาวนาและเกษตรกรที่มีปัญหาหนี้สินและที่ดินที่มีอยู่จำนวนมาก โดยทำงานสนับสนุนศักยภาพการปรับตัวของชาวนาและเกษตรกรในการบริหารจัดการหนี้สิน การบริหารจัดการการผลิต เพื่อให้สามารถปลดปล่อยหนี้สินและพึ่งพาตนเองได้ทางเศรษฐกิจ มีความมั่นคงในที่ดินทำกิน และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

มูลนิธิชีวิตไท ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ การจัดการศึกษา พัฒนาศักยภาพชาวนาและเกษตรกร การจัดเวทีสมมนาวิชาการ เวทีสาธารณะ และการรณรงค์ในระดับนโยบาย เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรชาวนาและเกษตรกรในการกำหนดนโยบายการแก้ปัญหาหนี้สินที่ดิน และนโยบายสาธารณะที่สำคัญของสังคม

2.1.2 วิสัยทัศน์ (Vision) ชาวนาและเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายสามารถบริหารจัดการหนี้บริหารจัดการทางการเงินของตนเองได้(ปลดหนี้ พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ มีความมั่นคงในที่ดินทำกิน)และเป็นองค์กรที่สามารถพึ่งพาตนเองได้

2.1.3 พันธกิจ (Mission) พัฒนาเป็นสถาบันทางวิชาการที่เป็นแหล่งข้อมูลด้านหนี้สินและการสูญเสียที่ดินของเกษตรกร โดยทำงานสร้างความเข้มแข็งร่วมกับเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย และนำข้อมูลมาสื่อสารสาธารณะเพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางนโยบาย

2.1.4 ยุทธศาสตร์การทำงาน (Strategy)

- ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านการแก้ปัญหาหนี้สินและการสูญเสียที่ดินของชาวนาและเกษตรกร
- เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของชาวนาและเกษตรกรให้สามารถพึ่งตนเองได้และมีความมั่นคงในที่ดินทำกิน
- รณรงค์สื่อสารสาธารณะให้เกิดความเข้าใจและร่วมขับเคลื่อนการแก้ปัญหาหนี้สินและการสูญเสียที่ดินของชาวนาและเกษตรกร

2.1.5 วัตถุประสงค์ของมูลนิธิชีวิตไท

- 1) พัฒนาข้อมูลและองค์ความรู้เรื่องการเกษตร ความมั่นคงทางอาหารและการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 2) ส่งเสริมการศึกษาและเสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่องค์กรประชาชน กลุ่มหรือเครือข่ายในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาการเกษตร ความมั่นคงทางอาหารและการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 3) ประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรประชาชน กลุ่มหรือเครือข่ายให้มีความเข้มแข็งในการทำงาน เพื่อการพัฒนาการเกษตร เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน
- 4) พัฒนาสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้เกิดความรู้ความเข้าใจและตระหนักในการพัฒนาการเกษตร ความมั่นคงทางอาหารและการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.2 คณะกรรมการมูลนิธิชีวิตไท ประกอบด้วย

2.2.1	คุณนันทวัน หาญดี	ประธานกรรมการ
2.2.2	ดร.อาภา หวังเกียรติ	รองประธานกรรมการ
2.2.3	ดร.เดชรัต สุขกำเนิด	กรรมการ
2.2.4	ดร.ชญาณี ชวะโนทย์	กรรมการ
2.2.5	คุณพงษ์ทิพย์ สำราญจิตต์	กรรมการ

2.2.6	คุณสมจิต คงทน	กรรมการ
2.2.7	ดร.รุ่งทอง ครามานนท์	กรรมการ
2.2.8	คุณอวยพร สุชนธัญญากร	กรรมการ
2.2.9	คุณปิยาพร อรุณพงษ์	กรรมการและเหรัญญิก
2.2.10	คุณอารีวรรณ คูสันเทียะ	กรรมการและเลขานุการ

2.3 ผลงานที่ผ่านมาของมูลนิธิชีวิตไท

2.3.1 ผลงานการจัดทำโครงการพัฒนา

ระหว่างปี 2553-2567 ที่ผ่านมา มูลนิธิชีวิตไทได้ดำเนินโครงการทั้งสิ้น 12 โครงการ ดังนี้

- 1) โครงการพัฒนาศักยภาพการสื่อสารกับสาธารณะเรื่องการกระจายการถือครองที่ดินที่เป็นธรรม
- 2) โครงการพัฒนาศักยภาพการสื่อสารสาธารณะเรื่องสิทธิชุมชนและความมั่นคงทางด้านอาหาร
- 3) โครงการพัฒนาศักยภาพการสื่อสารสาธารณะเรื่องสิทธิชุมชนและความมั่นคงทางอาหาร
- 4) โครงการพัฒนาศักยภาพชุมชนเรื่องการจัดการที่ดินเพื่อความมั่นคงด้านอาหารและการสื่อสารกับสังคม
- 5) โครงการพัฒนาศักยภาพการสื่อสารเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาวะชาวนา
- 6) โครงการพัฒนาศักยภาพและสื่อสารต้นแบบการปรับตัวของชาวนา
- 7) โครงการพัฒนาต้นแบบการปรับตัวของชาวนาที่มีปัญหาหนี้สิน สู่การผลิตอาหารที่ยั่งยืนเพื่อวิถีชีวิตสุขภาวะ
- 8) โครงการพัฒนาศักยภาพชาวนาสู่การเป็นแหล่งผลิตอาหารที่ยั่งยืน เพื่อวิถีสุขภาวะ
- 9) โครงการพัฒนาศักยภาพชาวนา สู่การเป็นแหล่งผลิตอาหารปลอดภัยของผู้บริโภค เพื่อวิถีสุขภาวะ
- 10) โครงการพัฒนาศักยภาพชาวนา เพื่อสร้างแหล่งอาหารปลอดภัย และสุขภาวะที่ดี ของชุมชนชาวนาและผู้บริโภค

- 11) โครงการพัฒนาศักยภาพชาวนาและกลุ่มเปราะบาง เพื่อสร้างระบบอาหารสุภาพะที่ยั่งยืน และผลักดันสู่ภารกิจหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อขยายผล
- 12) โครงการบูรณาการภาคีเครือข่ายขยายระบบอาหารเพื่อสุภาพะตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารที่ยั่งยืนในจังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี

2.3.2 ผลงานด้านวิชาการของมูลนิธิชีวิตไท

- ปี 2555 ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง การจัดการที่ดินกับความเป็นธรรมทางสังคม
- ปี 2556 ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง ภาวะหนี้สินชาวนากับภัยที่ส่งต่อการสูญเสียที่ดิน และความมั่นคงทางอาหารของชุมชนและสังคม
- ปี 2557 ดำเนินโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่อง ภาวะหนี้สินกับการสูญเสียที่ดินของเกษตรกรรายย่อย
- ปี 2557 ดำเนินโครงการถอดบทเรียนและความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกสภาเครือข่ายองค์กรเกษตรกรแห่งประเทศไทย
- ปี 2558 ดำเนินโครงการศึกษาและวิจัยเรื่อง แนวทางและรูปธรรมแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกร
- ปี 2560 ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง ศักยภาพของชาวนาและเกษตรกรในการปรับตัวต่อปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อสุภาพะ
- ปี 2561 ดำเนินโครงการวิจัยท้องถิ่นเรื่องการสังเคราะห์การแก้ปัญหาหนี้สินเกษตรกรจากระดับพื้นที่ข้อเสนอทางนโยบาย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)
- ปี 2562 ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเงินและสถานการณ์หนี้สินชาวนา
- ปี 2562 ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง ตลาดอินทรีย์ชาวนาภาคกลาง
- ปี 2562 ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง การปรับตัวของชาวนาที่มีหนี้สินภาคกลาง
- ปี 2562 ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง สภาพการเช่านาชาวนาภาคกลาง
- ปี 2562 ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง กองทุนธนาคารที่ดินชุมชน

ปี 2563 ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมทางการเงินของครัวเรือนที่มีปัญหาหนี้สิน และแนวทางการปรับตัว

ปี 2563 ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง จากผู้บริโภคสู่พลเมืองอาหาร พลังแห่งการเปลี่ยนแปลงในระบบอาหาร

ปี 2563 ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาต้นแบบการปรับตัวของชาวนาที่มีหนี้สินสู่การผลิตอาหารที่ยั่งยืน

ปี 2564 ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะ

ปี 2564 ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง กระบวนการทำงานขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชาวนาที่มีหนี้สิน

ปี 2564 ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง การช่วยเหลือภาระหนี้สินเกษตรกรโดยใช้กระบวนการทางกฎหมาย

ปี 2564 ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง ตัวอย่างความสำเร็จ (Best Practice) ในการแก้ปัญหาหนี้สินและรักษาที่ดินของเกษตรกร

ปี 2564 ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง บริการทางการเงินและสินเชื่อที่เหมาะสมและเกื้อกูลต่อการแก้หนี้เกษตรกร

ปี 2565 ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบด้านการผลิตเพื่อสุขภาวะของชาวนาที่มีหนี้สิน

ปี 2565 ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการกระจายและบริการอาหารปลอดภัยสู่ผู้บริโภค

ปี 2565 ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาต้นแบบโรงเรียนและองค์กรที่มีการจัดปัจจัยสิ่งแวดล้อมด้านอาหารเพื่อสุขภาวะ

ปี 2565 ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง สิทธิของเกษตรกรในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งว่าด้วยการบังคับคดี

ปี 2566 ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง โมเดลการแก้หนี้สินชาวนาแบบครบวงจร

ปี 2566 ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง กระบวนการส่งเสริมและพัฒนาต้นแบบกลุ่มเกษตรกร หรือวิสาหกิจชุมชน

ปี 2566 ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายการสนับสนุนกลไก ราคาให้ชาวนาที่ผลิตแบบอินทรีย์

ปี 2566 ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการตลาดเขียวท้องถิ่นเพื่อพัฒนาระบบ อาหารสุขภาพอย่างยั่งยืน

2.3.3 ผลงานหนังสือเล่มทางวิชาการ

ปี 2553 หนังสือเล่มเรื่องผืนดินแห่งชีวิต

ปี 2556 หนังสือเล่มเรื่องชาวนาชีวิตปริ่มน้ำ

ปี 2556 หนังสือเล่มเรื่องโฉนดชุมชน จินตภาพที่จับต้องได้

ปี 2557 หนังสือหนังสือชาวนา เดิมพันการสูญเสียที่ดิน

ปี 2559 หนังสือเล่มเรื่องหนี้ในระบบ พางเส้นสุดท้ายสู่การสูญเสียที่ดิน

ปี 2561 หนังสือเล่มเรื่องการปรับตัวของชาวนาไทย

ปี 2562 หนังสือเล่มเรื่องเพราะเธอคือชาวนา

ปี 2563 หนังสือเล่มเรื่องพลังสังคมอินทรีย์ แก่หนังสือชาวนา

ปี 2564 หนังสือเล่มเรื่องถอดรหัสคดีหนังสือชาวนา

(มูลนิธิชีวิตไท, 2555)

ใน ปี พ.ศ. 2567 มูลนิธิชีวิตไท (มชท.) ได้จัดทำโครงการโครงการบูรณาการภาคีเครือข่ายขยายระบบอาหารเพื่อสุขภาวะตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารที่ยั่งยืน ในจังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี โดยมีเป้าประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเครือข่ายเกษตรกร องค์กรชาวนา กลุ่มผู้เปราะบาง และกลุ่มผู้บริโภค ด้วยระบบอาหารเพื่อสุขภาวะตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารที่ยั่งยืน ในพื้นที่เป้าหมายรวม 8 แห่ง จาก 3 จังหวัด ได้แก่ สุพรรณบุรี ชัยนาท และกาญจนบุรี โดย โครงการบูรณาการภาคีเครือข่ายขยายระบบอาหารเพื่อสุขภาวะตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารที่ยั่งยืนในจังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี (2567) ของ มชท. ระบุว่า ได้นำใช้แนวคิดในการดำเนินงาน 2 แนวคิดประกอบด้วย

1) **แนวคิดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน** (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งระบุชัดเจนใน SDG ข้อ 2 คือ ทุกประเทศต้อง “ขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และสนับสนุนเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน” และ SDG ข้อ 3 คือ ทุกประเทศต้อง “มีเป้าหมายในการเข้าถึงสาธารณสุขที่ดี” โดยในปี 2558 ได้มีการประชุมผู้นำโลกเพื่อให้ความเห็นชอบกับเป้าหมาย SDGs โดยมุ่งเป้าไปที่ระบบอาหารที่ยั่งยืน และกำลังจะกลายเป็นปัญหาสำคัญของโลก โดยเฉพาะในสถานการณ์ระบาดของโรคโควิด-19 ที่กลายเป็นภัยคุกคามต่อระบบความมั่นคงทางอาหารของโลก เป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมาย SDG ข้อ 2 และ 3 โดยเฉพาะอาหารถือเป็นปัจจัยหนึ่งทางสังคมในการกำหนดสุขภาพของมนุษย์ หรือเป็น Social Determinant of Health ซึ่งความรุนแรงของปัญหานี้ย่อมส่งผลต่อสุขภาพของผู้คนในประเทศต่าง ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยหัวใจสำคัญก็คือ การมีระบบอาหารที่ยั่งยืน หมายถึงมีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องทำให้ประชาชนในทุกพื้นที่สามารถเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัยและมีคุณค่าทางโภชนาการ โดยเฉพาะประชาชนที่ยากจน เพราะบาง และด้อยโอกาส ขณะเดียวกันก็ต้องส่งเสริมความรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาพและโภชนาการ (Food Literacy) เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมบริโภค ที่นอกจากจะลดความหิวโหยแล้ว ยังส่งผลต่อสุขภาพที่ดี ลดความเสี่ยงต่อโรคติดต่อไม่เรื้อรัง (NCDs) ที่เป็นภาระทางสุขภาพ เป็นสาเหตุของความสูญเสีย และเสียชีวิตก่อนวัยอันควรอันดับต้นๆ ของประชากรไทย (<https://sdgs.nesdc.go.th/>)

2) **แนวคิดความร่วมมือ** (Collaboration) หมายถึงการที่องค์กรมากกว่าหนึ่งองค์กรเต็มใจร่วมกันทำงาน มีปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการมีการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน กำหนดโครงสร้างกฎเกณฑ์ การคิดการวางแผน การตัดสินใจ การกำหนดเป้าหมาย การเป็นผู้นำ การบริหารข้อตกลง การแก้ปัญหา การใช้ทรัพยากรและการใช้ศักยภาพร่วมกันรวมทั้งร่วมเป็นเจ้าของผลลัพธ์ร่วมกัน โดยปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการสร้างความร่วมมือ 1) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเข้าสู่ยุคสังคมข่าวสารและสารสนเทศส่งผลให้โลกที่มีความหลากหลาย อำนาจกระจุกกระจายไม่รวมศูนย์ สังคมโลกต้องการความเป็นอิสระสูง 2) รูปแบบของปัญหา (Type of Problem) ปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องเผชิญไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาการดูแลสุขภาพอนามัย การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงต้องมีกลไกที่แตกต่าง ยืดหยุ่น ปรับตัวดำเนินการได้อย่างรวดเร็วความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ จึงเกิดขึ้น โดยกระบวนการประกอบด้วย 1) จำนวนองค์กรที่เข้า

สู่ยุคสังคมข่าวสารและสารสนเทศส่งผลให้โลกที่มีความหลากหลาย อำนาจกระจุกกระจายไม่รวมศูนย์ สังคมโลกต้องการความเป็นอิสระสูง 2) รูปแบบของปัญหา (Type of Problem) ปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องเผชิญไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาการดูแลสุขภาพอนามัย การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงต้องมีกลไกที่แตกต่าง ยืดหยุ่น ปรับตัวดำเนินการได้อย่างรวดเร็วความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ จึงเกิดขึ้น โดยกระบวนการประกอบด้วย 1) จำนวนองค์กรที่เข้าร่วมต้องมากกว่าหนึ่ง 2) การสร้างความสัมพันธ์ต้องเป็นลักษณะพันธมิตร 3) มีการเรียนรู้ร่วมกัน 4) มีการร่วมกันหาข้อตกลงอยู่บนฐานของสมานฉันท์ความร่วมมือที่พัฒนาและก้าวต่อไปได้นั้นอยู่ภายใต้เงื่อนไขหลายประการ ได้แก่ (1) เริ่มต้นด้วยการวางเป้าหมายร่วมกันมีรายละเอียดที่ชัดเจน แลกเปลี่ยนเป้าหมายซึ่งกันและกัน (2) มีการไว้วางใจซึ่งกันและกัน (3) ต้องมีการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารซึ่งกันและกันที่สามารถนำมาใช้ได้ (4) มีการเปิดกว้างทางความคิดเพื่อกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับประเด็นปัญหาและข้อผิดพลาดต่างๆ ที่แต่ละคนต้องประสบ (5) มีการสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระยะยาว (<http://dspace.spu.ac.th/bitstream/123456789/6810/6/บทที่%202%20revised.pdf>)

3) แนวทางและยุทธศาสตร์การทำงาน

สำหรับแนวทางและยุทธศาสตร์การทำงานในปีนี้โครงการยังคงตระหนักให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพ(competency) แก่นนำชาวนา เกษตรกร และกลุ่มเปราะบาง ให้เป็นกลุ่มที่พร้อมเรียนรู้ (Learning person) ใช้ความรู้และต้องเรียนรู้ตลอดชีวิตเพราะเป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิตของตนเอง สร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและประยุกต์ใช้เครื่องมือเพื่อให้ทันกระแสโลกาภิวัตน์ ทำงานร่วมกับนักวิชาการเพื่อสร้างความรอบรู้ด้านอาหาร (ความมั่นคงทางอาหาร ความปลอดภัยและโภชนาการตามช่วงวัย) พัฒนาโมเดลเป็นหลักสูตรแก่นักเกษตร/ชาวนายั่งยืน แก้ปัญหาหนี้สินเกษตรกรครบวงจร โดยบูรณาการข้ามศาสตร์ (Transdisciplinary) หรือ สหวิทยาการ เพื่อแก้ปัญหาโลกและชีวิต (Life-world) ของมนุษย์ในสังคมแห่งความเสี่ยงที่มีผลมาจากการพัฒนาที่ผ่านมาได้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด โดยอาศัยการทำความเข้าใจอธิบายให้ความหมายและการตีความปรากฏการณ์ โดยร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีประสบการณ์ในสาขาอาชีพที่เกี่ยวข้อง การสานพลังบูรณาการ (Collective impact) ร่วมไปกับสำนักสนับสนุนการควบคุมปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ (สำนัก 2) หน่วยงานภาครัฐ ภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนเพื่อสนับสนุนระบบอาหารตลอดห่วงโซ่ อาทิเช่น การเพิ่มพื้นที่ผลิตอาหารพื้นที่ปลูกพืชสมุนไพรปลอดภัย/อินทรีย์ สนับสนุนพัฒนาช่องทางกระจายอาหารสุขภาพะทั้งพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์และผู้

ประกอบชาวนา/เกษตรกร เชื่อมโยงข้อมูลองค์ความรู้สถานการณ์ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และแนวทางการปรับตัวของชาวนา เกษตรกร นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการผสมผสานทรัพยากรที่มีอยู่มาบริหารจัดการร่วมกัน ให้เกิดการพัฒนาหรือทำให้ดีขึ้นและเกิดประโยชน์ ทำให้ลดขั้นตอน มีประสิทธิภาพ โดยอาศัยความเชี่ยวชาญและความชำนาญของแต่ละหน่วยงาน

การขยายผล Sustainable change นำองค์ความรู้ต้นแบบระบบการผลิตอาหารสุภาพะตลอดห่วงโซ่มิโเดลหรือรูปแบบการแก้ปัญหาหนี้สินเกษตรกร ชาวนา รวมทั้งแนวคิดกระบวนการดำเนินการเพื่อพัฒนาศักยภาพชาวนาและกลุ่มเปราะบางไปขยายผลยังเครือข่ายเกษตรกร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปทำซ้ำ ปรับหรือประยุกต์ใช้ในบริบทเดียวกัน หรือบริบทอื่นที่แตกต่างกัน เป็นแนวปฏิบัติที่มีจริยธรรม ความเป็นธรรม เป็นที่เชื่อถือและยอมรับของกลุ่มเป้าหมาย ชุมชน และหน่วยงานที่ร่วมดำเนินการ รวมทั้งนำไปสู่การยกระดับเพื่อแก้ปัญหา ต่อยอด และขยายผลต่อไปในวงกว้าง โดยปัจจัยที่อาจกระทบต่อการนำไปขยายผล ขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมาย ความแตกต่างของวิถีชีวิต ความหลากหลายของวัฒนธรรม บรรทัดฐานทางสังคมและความเข้มแข็งของชุมชน

จึงมาสู่การดำเนินงานของ มชท. ในปี 2566-2567 เพื่อพัฒนาต่อยอดการขับเคลื่อนระบบอาหารสุภาพะตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารที่ยั่งยืนให้กลุ่มชาวนา เกษตรกร และกลุ่มเปราะบางพร้อมขยายผลรวมทั้งอุดช่องว่างและนำบทเรียนมาปรับใช้และในปี 2566-2567 โครงการยังคงให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์ 2 ยุทธศาสตร์ คือ 1) การยกระดับพัฒนาศักยภาพแกนนำและองค์ความรู้บูรณาการข้ามศาสตร์ในการยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกร ชาวนาและกลุ่มเปราะบางให้มีระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืน 2) สานพลังบูรณาการ (Collective Impact) ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนเพื่อสนับสนุนระบบอาหารตลอดห่วงโซ่ ผลักดันนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น

ทั้งนี้ มชท. ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ดังนั้น มชท. มีการดำเนินการโครงการตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2566 และสิ้นสุดโครงการในวันที่ 30 พฤศจิกายน 2567 ดังนั้น ผู้ประเมินจึงได้ทำภารกิจในการติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการนี้ของ มชท. โดยเน้นให้กระบวนการติดตามและประเมินผลมุ่งไปสู่การพิจารณาผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงและแสวงหาแนวทางการทำงานต่อไปในอนาคตของ มชท. ในกระบวนการพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อแก้ปัญหาหนี้สินและพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรไทย ร่วมกับเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย หน่วยงานองค์กรภาคีเครือข่าย อย่างมีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืนสืบเนื่องต่อไป

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

3.1 บทนำ

บทนี้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับการออกแบบการวิจัย ประชากร วิธีการและเครื่องมือการศึกษา ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลมาพิจารณาผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของ มขท. ภายใต้โครงการนี้ว่าสามารถบรรลุผลหรือไม่ อย่างไร ตามวัตถุประสงค์ทั้ง 5 ข้อ ที่ มขท. ได้ระบุไว้ คือ 1) พัฒนาระบบการส่งเสริมความรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาพ และยกระดับแกนนำองค์กรชาวนา เกษตรกร กลุ่มเปราะบาง ให้เกิดความรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาพ พร้อมทั้งสามารถรับมือต่อสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง 2) พัฒนาระบบข้อมูลและแผนภาพเพื่อใช้ขับเคลื่อนและบูรณาการทำงานระบบอาหารตลอดห่วงโซ่ 3) พัฒนาระบบอาหารเพื่อสุขภาพตลอดห่วงโซ่ตั้งแต่การผลิต (ต้นทาง การกระจาย/ การจำหน่าย) กลางทาง และ การบริโภคปลายทาง 4) ศึกษาองค์ความรู้เพื่อพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ/ ระบบอาหารที่ยั่งยืน และ 5) พัฒนาระบบกลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยในพื้นที่เป้าหมาย และผลักดันต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในการติดตามและประเมินผลโครงการนี้ ผู้ประเมินได้ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อทำความเข้าใจแนวคิด บทบาท แนวทางการทำงาน ผลที่เกิดขึ้น ผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งแสวงหาแนวทางการพัฒนาต่อไปในอนาคต และมุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานของ มขท. ร่วมกับเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายต่อไปในอนาคต

3.2 วัตถุประสงค์ในการติดตามและประเมินผลโครงการ

วัตถุประสงค์ในการติดตามและประเมินผลมีสามประการ คือ

3.2.1 เพื่อประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (Social Impact Assessment) และผลกระทบจากการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพชาวนาและกลุ่มเปราะบางเพื่อสร้างระบบอาหารสุขภาพที่ยั่งยืนและผลักดันสู่ภารกิจหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อขยายผลของมูลนิธิชีวิตไท

3.2.2 เพื่อประเมินความสอดคล้องของผลผลิตการดำเนินงานกับตัวชี้วัดของโครงการพัฒนาศักยภาพชาวนาและกลุ่มเปราะบางเพื่อสร้างระบบอาหารสุภาพะที่ยั่งยืนและผลักดันสู่ภารกิจหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อขยายผลของมูลนิธิชีวิตไท

3.2.3 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการทำงานการพัฒนาศักยภาพชาวนา และกลุ่มเปราะบางเพื่อสร้างระบบอาหารสุภาพะที่ยั่งยืนและผลักดันสู่ภารกิจหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อขยายผลของมูลนิธิชีวิตไทต่อไปในอนาคต

3.3 แนวคิดและแนวทางในการติดตามและประเมินผล

3.3.1 แนวคิดในติดตามและประเมินผล

ในการการติดตามและประเมินผลโครงการบูรณาการภาคีเครือข่ายขยายระบบอาหารเพื่อสุภาพะตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารที่ยั่งยืนในจังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี และกาญจนบุรีของ มขท. ผู้ประเมินได้ใช้กรอบการติดตามประเมินผลที่อยู่บนฐานของ แผนการดำเนินงาน งบประมาณ การติดตาม โดย มีออกแบบกระบวนการประเมินผลที่มีแนวทางการประเมินผลเชิงผลลัพธ์ (Outcome) ของการดำเนินโครงการ โดย ผู้ประเมินได้ดำเนินการติดตามประเมินผลใน 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม 2566 ถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2567 เพื่อติดตามกระบวนการ (Process) การทำงานของ มขท. ที่อยู่ภายใต้ข้อเสนอโครงการที่ มขท. ได้ระบุและนำเสนอไว้ต่อ สสส. โดยผู้ติดตามและประเมินผลมุ่งเน้นให้กระบวนการติดตามและประเมินผลนำไปสู่การการดำเนินงานของโครงการให้เป็นไปตามเป้าหมายให้เกิดผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นรูปธรรม

ระยะที่ 2 ระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน ซึ่งมีกำหนดสิ้นสุดโครงการในวันที่ 30 พฤศจิกายน 2567 โดยได้รับช่วงขยายเวลาโครงการถึงวันที่ 31 มกราคม 2568 ทั้งนี้ ในกระบวนการติดตามและประเมินผลโครงการของ มขท. ในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 นี้ นับเป็นส่วนสำคัญยิ่งของกระบวนการทำงาน เพื่อติดตามเชิงผลกระทบภายใต้กระบวนการประเมินผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment: SIA) ที่มุ่งสู่การพิจารณาผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรม

อีกประการที่สำคัญ คือ ในระหว่างกระบวนการติดตามและประเมินผลโครงการนี้ ผู้ประเมินให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลหลักทุกส่วน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ มขท. แกนนำเกษตรกร และภาคีเครือข่าย อาทิ เช่น หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและเข้าร่วมในกิจกรรมในโครงการ ได้มีเวลาและโอกาสในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น รวมทั้งการสะท้อนแ่งคิดมุมมอง และให้ข้อเสนอแนะต่อการร่วมกันพัฒนาต่อไปใน

อนาคตอย่างเต็มที่และทั่วถึงของทุกฝ่าย เพื่อให้การติดตามและประเมินผลในครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนากระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

3.3.2 แนวทางในการติดตามและประเมินผล

การติดตามประเมินผลโครงการนี้ เป็นการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการชื่อว่า โครงการพัฒนาศักยภาพชาวนาและกลุ่มเปราะบางเพื่อสร้างระบบอาหารสุขภาพที่ยั่งยืนและผลักดันสู่ภารกิจหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อขยายผล ของ มูลนิธิชีวิตไท (มชท.) โดยมีเป้าประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเครือข่ายเกษตรกร องค์กรชาวนา กลุ่มผู้เปราะบาง และกลุ่มผู้บริโภค ด้วยระบบอาหารเพื่อสุขภาพตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารที่ยั่งยืน ในพื้นที่เป้าหมาย รวม 8 แห่ง จาก 3 จังหวัด ได้แก่ สุพรรณบุรี ชัยนาท และกาญจนบุรี ทั้งนี้ มชท. ได้เริ่มดำเนินการโครงการตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2566 และมีกำหนดวันสิ้นสุดโครงการในวันที่ 30 พฤศจิกายน 2567 ซึ่งแบ่งการดำเนินโครงการออกเป็นสองระยะดังกล่าวข้างต้น

การทำงานติดตามประเมินผลโครงการทั้งสองระยะนี้ จึงมีความเชื่อมโยงผล สืบเนื่องกันมาตั้งแต่ในระยะที่ 1 ถึง ระยะที่ 2 ของโครงการ ซึ่งในระยะแรกจะเน้น การทบทวน ตรวจสอบ และสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำงานขับเคลื่อนโครงการ ทั้งในส่วนที่บรรลุผลสำเร็จ และส่วนที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้หรือมีปัญหาอุปสรรค สำหรับในระยะที่สองของการดำเนินโครงการของ มชท. นี้ คณะผู้ติดตามและประเมินผลเน้นหนักในการติดตามและประเมินผลในกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการนี้ คือ 1) กลุ่มเจ้าหน้าที่ในองค์กร มชท. 2) กลุ่มเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่เป้าหมาย และ 3) กลุ่มองค์กรภาคีเครือข่าย อาทิ เช่น หน่วยงานต่างๆ ที่เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการ

ดังนั้นสิ่งสำคัญคือผลลัพธ์ที่ได้จากขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับกลุ่มเป้าหมายเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย ที่ มชท. ได้ดำเนินการสิ้นสุดลงแล้ว และก่อให้เกิดผลลัพธ์ต่างๆ จากการดำเนินงาน โดยยึดวัตถุประสงค์การดำเนินโครงการเป็นประเด็นสำคัญในการติดตามประเมินผล โดยผู้ประเมินได้มีการติดตามและประเมินผลว่าการดำเนินงานโครงการนี้ ของ มชท. สามารถบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของโครงการได้หรือไม่ อย่างไร และมากน้อยเพียงไร รวมถึงมีการระดมความเห็นของทุกส่วนของผู้ให้ข้อมูลและผู้ประเมิน ต่อแนวทางในการพัฒนาการทำงานร่วมกันต่อไปในอนาคต ระหว่าง เจ้าหน้าที่ มชท. กลุ่มเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่เป้าหมาย และองค์กรภาคีเครือข่ายต่างๆ

3.4 วิธีการที่ใช้ในการติดตามและประเมินผล

ประเด็นสำคัญในการประเมินผลนี้ มุ่งเน้นการทราบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของ มชท. ว่าโครงการนี้สามารถดำเนินการได้บรรลุตามวัตถุประสงค์การดำเนินโครงการ 5 ตามที่กำหนดไว้หรือไม่ มากน้อย

เพียงไร และอย่างไร โดยมีการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์และประเมินการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์โครงการ 5 ข้อ อันประกอบด้วย

- วัตถุประสงค์ที่ 1 พัฒนาต้นแบบการส่งเสริมความรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาวะ และยกระดับแกนนำองค์กรชาวนา เกษตรกร กลุ่มเปราะบาง ให้เกิดความรู้ ด้านอาหารเพื่อสุขภาวะ พร้อมทั้งสามารถรับมือต่อสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง
- วัตถุประสงค์ที่ 2 พัฒนาฐานข้อมูลและแผนภาพเพื่อใช้ขับเคลื่อนและบูรณาการทำงานระบบอาหารตลอดห่วงโซ่
- วัตถุประสงค์ที่ 3 พัฒนาระบบอาหารเพื่อสุขภาวะตลอดห่วงโซ่ตั้งแต่การผลิต (ต้นทาง การกระจาย/ การจำหน่าย) กลางทาง และ การบริโภคปลายทาง
- วัตถุประสงค์ที่ 4 ศึกษาองค์ความรู้เพื่อพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาวะ/ ระบบอาหารที่ยั่งยืน
- วัตถุประสงค์ที่ 5 พัฒนาระบบกลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยในพื้นที่เป้าหมาย และผลักดันต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.4.1 วิธีการติดตามประเมินผลในรอบ 6 เดือนแรก ระยะที่ 1 ระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม 2566 ถึงวันที่

31 พฤษภาคม 2567 ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วใน 6 เดือนแรก มีดังนี้

- 1) ทบทวนแผนการดำเนินโครงการในรอบ 6 เดือนของ มขท.
- 2) ทบทวนเป้าหมายและตัวชี้วัดโครงการของ มขท.
- 3) ตรวจสอบผลผลิตการทำงานที่สอดคล้องกับแผนการดำเนินงานและงบประมาณ
- 4) สัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำงานขับเคลื่อนโครงการ ทั้งในส่วนที่บรรลุผลสำเร็จ และส่วนที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้หรือมีปัญหาอุปสรรค โดยการค้นหาและวิเคราะห์สาเหตุทั้งในส่วนที่เป็นความสำเร็จและที่เป็นปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลให้การดำเนินงานโครงการไม่บรรลุแผนกิจกรรมตามที่กำหนดไว้
- 5) ถอดบทเรียนการดำเนินงานรอบ 6 เดือนที่ผ่านมาของผู้ปฏิบัติงานโครงการของ มขท. โดยจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group)

3.4.2 วิธีการติดตามประเมินผลในรอบ 6 เดือนหลัง ระยะที่ 2 ระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน ถึงวันที่ 31 ธันวาคม

2567

การติดตามประเมินผลโครงการนี้ ใช้การออกแบบการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และ การสังเกตการณ์ (Observation) โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด 48 ราย ในพื้นที่เป้าหมาย 7 ชุมชน ใน 3 จังหวัดเป้าหมาย ที่มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลสัมภาษณ์กลุ่ม และเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการนี้ อันประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ มขท. 6 ราย

กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย แกนนำเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย 38 ราย ใน 7 ชุมชน ใน 3 พื้นที่จังหวัดเป้าหมายโดยมีแกนนำเกษตรกรเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก จากแต่ละกลุ่ม กลุ่มละ 5-7 ราย

กลุ่มที่ 3 ประกอบด้วย ผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ 4 ราย

รูปที่ 1 พื้นที่จังหวัดเป้าหมายที่ดำเนินการติดตามประเมินผล

ทั้งนี้ รายละเอียด วิธีการศึกษา มีดังนี้

- 1) ทบทวนแผนการดำเนินโครงการและห่วงโซ่ผลกระทบจากการดำเนินงานของ มขท.
- 2) ทบทวนเป้าหมายและตัวชี้วัดโครงการของ มขท.
- 3) ตรวจสอบผลผลิตการทำงานที่สอดคล้องกับแผนการดำเนินงานและงบประมาณ

4) สัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) เจ้าหน้าที่ มขท. และแกนนำเกษตรกร โดย

(1) ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล ในพื้นที่เป้าหมาย

(2) ใช้กระบวนการและบันทึกผลสัมภาษณ์ทาง Zoom Online

ในการสัมภาษณ์กลุ่มทั้ง 2 รูปแบบ นี้ ผู้ประเมินได้นัดหมายและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 3 กลุ่มเพื่อค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานขับเคลื่อนกิจกรรมในโครงการ ครอบคลุมการทำงานตามแผนเพื่อบรรลุผลใน 5 วัตถุประสงค์หลัก โดยพิจารณาทั้งในส่วนที่เป็นกิจกรรม ผลลัพธ์และผลกระทบจากการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพชาวนา เกษตรกรและกลุ่มเปราะบาง ในการสร้างระบบอาหารสุขภาพที่ยั่งยืน และผลักดันสู่ภารกิจหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อขยายผล พร้อมทั้งค้นหาและวิเคราะห์สาเหตุทั้งในส่วนที่เป็นความสำเร็จอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกและภายใน และส่วนที่เป็นปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลให้การดำเนินงานโครงการไม่บรรลุแผนกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ อันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกและภายใน โดยใช้เครื่องมือวิเคราะห์กลุ่ม/องค์กร คือ SWOT Analysis และ ระดมความคิดต่อแนวทางการพัฒนาต่อไปในอนาคต โดยใช้ TOW Matrix ในการร่วมกันพิจารณาประเด็นข้อเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลหลักทุกส่วน

5) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ผู้แทนจากภาคีเครือข่าย อาทิ เช่น ผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการของ มขท.

6) สังเกตการณ์ (Observation) เช่น การลงเยี่ยมชมสภาพพื้นที่และผลงานการผลิตของเกษตรกร กลุ่มเป้าหมาย และ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เช่น การประชุมในเวทีต่างๆ โดยการสังเกตของผู้เข้าร่วม ได้ดำเนินการควบคู่ไปในระหว่างกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล และหลังจากกระบวนการเก็บข้อมูลเสร็จสิ้น

3.5 การประมวลผลข้อมูล และ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ประเมินได้ประมวลผล โดยมีการจัดระบบข้อมูลตามประเด็นที่ได้รับข้อมูล และนำมาจัดกลุ่มข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์โครงการทั้ง 5 ข้อ จากนั้นผู้ประเมินได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยพิจารณาข้อมูลและถอดรหัสความหมายจากข้อมูล และนำมาสรุปประมวลเป็นประเด็นเกี่ยวกับบทบาท การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้น ในการร่วมดำเนินงานตามวัตถุประสงค์โครงการทั้ง 5 ข้อ รวมถึงได้ระดมความคิด มุมมองการวิเคราะห์ ต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของ มขท. ตลอดจนข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาในอนาคตในมุมมอง

ของผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยมีการอ้างอิงหลักฐานการให้สัมภาษณ์ และ หลักฐานเชิงประจักษ์ต่างๆ เช่น เอกสาร รายงาน รูปภาพฯ

ตารางที่ 3.1 รายละเอียดการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) กลุ่มที่ 2 เจ้าหน้าที่ มขท. ที่ร่วมดำเนินโครงการ จำนวน 6 คน

ลำดับ	วัน/เดือน/ปี	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	จำนวนผู้ให้ข้อมูล	วิธีการ	สถานที่
1	28 พ.ย. 2567	เจ้าหน้าที่ มขท.	6 คน	สัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group)	ห้องประชุม วิทยาลัยพัฒน ศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์
2	5 พ.ย. 67	เจ้าหน้าที่ มขท.	5 คน	สัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group)	Zoom Online

ตารางที่ 3.2 รายละเอียดการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) กลุ่มที่ 2 แกนนำเกษตรกร
จำนวน 38 คน ใน 7 ชุมชน จาก 3 พื้นที่จังหวัด

ลำดับ	วัน/เดือน/ ปี	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	จำนวนผู้ให้ ข้อมูล	วิธีการ	สถานที่
1	9 มกราคม 2568	แกนนำเกษตรกร กลุ่มบ้านหอม กระจุย ต. ดอนกำ อ. สรรคบุรี จ.ชัยนาท	5	สัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group)	ลงพื้นที่ จ. ชัยนาท
2	11 มกราคม 2568	กลุ่มพอใจในวิถี พอเพียง อ.บ่อพลอย จ.กาญจนบุรี	5	สัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group)	Zoom Online
3	12 มกราคม 2568	กลุ่มผักอินทรีย์ บ้านวัดพระแก้ว ต.แพรกศรีราชา อ.สรรคบุรี จ.ชัยนาท	6	สัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group)	Zoom Online

ลำดับ	วัน/เดือน/ปี	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	จำนวนผู้ให้ข้อมูล	วิธีการ	สถานที่
ลำดับ	วัน/เดือน/ปี	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	จำนวนผู้ให้ข้อมูล	วิธีการ	สถานที่
4	13 มกราคม 2568	กลุ่มพันธมิตร อ.เดิมบางนางบวช จ.สุพรรณบุรี	5	สัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group)	Zoom Online
5	14 มกราคม 2568	กลุ่มบ้านสระ ไม้แดง ต.แพรกศรีราชา จ.ชัยนาท	5	สัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group)	Zoom Online
6	15 มกราคม 2568	กลุ่มไวน์เฮาท์ ต. เขาดิน อ.เดิมบางนางบวช จ.สุพรรณบุรี	7	สัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group)	Zoom Online
7	18 มกราคม 2568	กลุ่มส่งเสริมเกษตร ครบวงจร ต.บางซุด จ. ชัยนาท	5	สัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group)	Zoom Online

ตารางที่ 3.3 รายละเอียดการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

กลุ่มที่ 3 คือ ผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ จำนวน 4 ราย

ลำดับ	วัน/เดือน/ปี	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	จำนวนผู้ให้ข้อมูล	วิธีการ	สถานที่
1	24 ธ.ค. 2567	เจ้าหน้าที่ มชท.	4 คน	สัมภาษณ์กึ่ง โครงสร้าง (Semi- Structured Interview)	ห้องประชุม โรงแรม ริชมอนด์ จ.นนทบุรี

3.6 การรักษาความลับและความปลอดภัยข้อมูล

ตลอดกระบวนการศึกษาข้อมูลเพื่อการติดตามและประเมินผลนี้ ผู้ประเมินให้ความมั่นใจต่อผู้ให้ข้อมูลในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นโดยอิสระอย่างปลอดภัย โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการรักษาความลับที่ผู้ประเมินมุ่งมั่นที่จะรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล โดยได้รับการความยินยอมและอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลทุกรายอย่างถูกต้องตามหลักปฏิบัติทางจริยธรรมในการศึกษา ทั้งนี้ การรักษาความลับสามารถขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของผู้ให้ข้อมูลเองด้วย ผู้ประเมินให้การเคารพในการตัดสินใจในกรณีที่ผู้ถูกสัมภาษณ์รายบุคคลต้องการแบ่งปันการให้สัมภาษณ์ของตนเองกับผู้อื่นด้วยตนเอง

บทที่ 4

ผลการติดตามและประเมินผล

4.1 บทนำ

บทนี้จะนำเสนอผลการติดตามและประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการของ มชท. โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการในการติดตามและประเมินผล คือ 1) เพื่อประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (Social Impact Assessment) และผลกระทบจากการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพชาวนาและกลุ่มเปราะบางเพื่อสร้างระบบอาหารสุขภาวะที่ยั่งยืนและผลักดันสู่ภารกิจหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อขยายผลของมูลนิธิชีวิตไท 2) เพื่อประเมินความสอดคล้องของผลผลิตการดำเนินงานกับตัวชี้วัดในโครงการบูรณาการภาคีเครือข่ายขยายระบบอาหารเพื่อสุขภาวะตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารที่ยั่งยืนในจังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี ของมูลนิธิชีวิตไท 3) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการทำงานการพัฒนาศักยภาพชาวนาและกลุ่มเปราะบางเพื่อสร้างระบบอาหารสุขภาวะที่ยั่งยืนและผลักดันสู่ภารกิจหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อขยายผลของมูลนิธิชีวิตไทต่อไปในอนาคต

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการติดตามประเมินผลดังกล่าว ผู้ประเมินได้เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์กลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล การสังเกตการณ์ และ การศึกษาหลักฐานเชิงประจักษ์ต่างๆ เช่น รายงาน เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการฯ เพื่อนำมาจัดระบบข้อมูลวิเคราะห์ผล สรุปประมวลผล ทั้งนี้ โดยการศึกษาข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม คือ 1) เจ้าหน้าที่ มชท. ที่ดำเนินโครงการนี้ จำนวน 6 ราย 2) เกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 38 ราย ในพื้นที่ 7 ชุมชน (จากจำนวนชุมชนเป้าหมาย 8 ชุมชน ที่ มชท. มีการทำงาน) ในพื้นที่ 3 พื้นที่จังหวัดเป้าหมาย (จากจำนวน 4 พื้นที่จังหวัดที่ มชท. มีการทำงาน) และ 3) ผู้แทนองค์กรภาคีเครือข่าย จาก หน่วยงานต่างๆ จำนวน 4 ราย โดยเน้นการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานภายใต้แผนปฏิบัติงานตามเส้นทางสู่ผลลัพธ์ ผลกระทบทางสังคม และความสอดคล้องของผลผลิตการดำเนินงานกับตัวชี้วัดของโครงการ ตามที่ มชท. ได้กำหนดไว้ในโครงการ ว่าสิ่งที่ มชท. ได้ระบุไว้กับผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการจริงสามารถบรรลุผลได้หรือไม่ มากน้อยเพียงไร และอย่างไร

แนวคำถามในการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ต่อผู้ให้ข้อมูลใน 3 กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่ มชท. (ภาคผนวก ก 1) และ แก่นนำเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย (ภาคผนวก ก 2) และผู้แทนหน่วยงานองค์กรภาคีเครือข่าย (ภาคผนวก ก 3)

เพื่อประเมินผลที่เกิดขึ้นและการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ 5 วัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) พัฒนาต้นแบบการส่งเสริมความรอบรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาวะ และยกระดับแกนนำองค์กรชาวนา เกษตรกร กลุ่มเปราะบาง ให้เกิดความรอบรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาวะ พร้อมทั้งสามารถรับมือต่อสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง 2) พัฒนาฐานข้อมูลและแผนภาพเพื่อใช้ขับเคลื่อนและบูรณาการทำงานระบบอาหารตลอดห่วงโซ่ 3) พัฒนาระบบอาหารเพื่อสุขภาวะตลอดห่วงโซ่ตั้งแต่การผลิต (ต้นทาง การกระจาย/ การจำหน่าย) กลางทาง และ การบริโภคปลายทาง 4) ศึกษาองค์ความรู้เพื่อพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาวะ/ ระบบอาหารที่ยั่งยืน และ 5) พัฒนาระบบกลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยในพื้นที่เป้าหมาย และ ผลักดันต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บทนี้จึงมุ่งนำเสนอผลการติดตามและประเมินผลที่ได้จากการเก็บข้อมูลดังกล่าว รวมทั้งผลการค้นพบจากหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการต่างๆ

ดังนั้น ผลที่เกิดขึ้นในแต่ละวัตถุประสงค์ของโครงการ ที่นำมาประมวลข้อมูลเพื่อประเมินผลโครงการนี้ ผู้ประเมินได้พิจารณาอยู่บนฐาน ภาพรวมแผนงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 5 ข้อ ที่ผู้ดำเนินโครงการ หมายความว่า มขท. ได้ระบุไว้ร่วมกันในแผนการดำเนินโครงการว่าเป็นเส้นทางสู่ผลกระทบทางสังคมของโครงการ ทั้งนี้ มีผลสำคัญพร้อมตารางแสดงรายละเอียดตามเส้นทางสู่ผลกระทบทางสังคม ในด้าน ตัวชี้วัด ผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบ วิเคราะห์ผล และ ข้อเสนอแนะแนวทางในอนาคตในแต่ละวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

4.2 วัตถุประสงค์ที่ 1 พัฒนาต้นแบบการส่งเสริมความรอบรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาวะ และยกระดับแกนนำองค์กรชาวนา เกษตรกร กลุ่มเปราะบาง ให้เกิดความรอบรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาวะ พร้อมทั้งสามารถรับมือต่อสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง

4.2.1 ตัวชี้วัด

1. ต้นแบบความรอบรู้ด้านอาหารตลอดห่วงโซ่เพื่อสุขภาวะ 4 พื้นที่จังหวัด จำนวน 500 ราย
2. เกิดการพัฒนาศักยภาพแกนนำชาวนาใหม่ 30 คน ที่สามารถถ่ายทอดและขยายผลองค์ความรู้ได้

4.2.2 สิ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลง (Change) คือ การพัฒนาศักยภาพแกนนำเกษตรกรให้มีความรอบรู้ในด้านอาหารสุขภาวะ โดยแกนนำเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถในการลงมือทำเพื่อสร้างความมั่นคงอาหารเพื่อการพึ่งตนเองในการทำเกษตรอินทรีย์ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน รวมถึงสามารถจัดการวิถีชีวิตของตนเองและครอบครัวในเรื่องการบริโภคอาหารปลอดภัย อาหารอินทรีย์ โดยมีความรู้เรื่องโภชนาการเพื่อสุขภาวะของตนเอง ครอบครัว และชุมชน

4.2.3 ผู้ใช้ประโยชน์ แกนนำเกษตรกรและสมาชิกเกษตรกรใน 4 พื้นที่ ดังนี้

1. ชุมชนเขาหิน ประกอบด้วย กลุ่มไวน์เฮาท์ ต.เขาหิน อ.เดิมบางนางบวช จ.สุพรรณบุรี
2. ชุมชนเดิมบางนางบวช ประกอบด้วย กลุ่มพันธมิตร อ.เดิมบางนางบวช จ.สุพรรณบุรี
3. ชุมชนบ่อพลอย ประกอบด้วย กลุ่มพอใจในวิถีพอเพียง ต.หนองกร่าง อ.บ่อพลอย จ.กาญจนบุรี
4. ชุมชนสรรคบุรี ประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มส่งเสริมการเกษตรครบวงจร ต.บางซุด 2) กลุ่มปลูกผักอินทรีย์บ้านวัดพระแก้ว ต.แพรกศรีราชา 3) กลุ่มหอมกระจุย ต.ดอนกำ และ 4) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสระไม้แดง ต.แพรกศรีราชา อ.สรรคบุรี จ. ชัยนาท

4.2.4 ผลผลิต

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 นี้ ผู้ประเมินได้ค้นหาข้อมูลเพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างตัวชี้วัดและผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมของ มขท. โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) และพบว่าผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนกิจกรรมตามแผนงานของ มขท. ที่วางไว้ เป็นไปในแนวทางเดียวกับตัวชี้วัดที่ระบุไว้ ดังรายละเอียดตามตารางความสอดคล้องตัวชี้วัดและผลผลิต ดังนี้

4.2.5 ความสอดคล้องตัวชี้วัดและผลผลิต

ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 นี้ ผู้ประเมินได้เปิดเวทีให้เจ้าหน้าที่ มขท. ได้ร่วมกันทบทวน และตรวจสอบตามหัวข้อในตารางความสอดคล้องตัวชี้วัดและผลผลิต โดยมีการพิจารณาสิ่งที่ มขท. ได้ทำแล้วจริงในการดำเนินโครงการว่า เป็นไปตามตัวชี้วัดและผลผลิตที่ได้ทำอย่างสอดคล้องกันหรือไม่ อย่างไร และแผนกิจกรรมว่าได้ดำเนินการตามแผนหรือไม่ ทำได้กี่เปอร์เซ็นต์ แล้วกิจกรรมที่ทำได้ผลตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงไร ถ้าไม่บรรลุวัตถุประสงค์ เป็นเพราะอะไร รวมถึงร่วมกันค้นหาสิ่งใดที่ยังไม่ได้ทำหรือไม่ อะไรบ้าง เพราะเหตุใด ตลอดจนประเมินการทำงานของตนเองว่าสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ในข้อนี้หรือไม่ มากหรือน้อยเพียงใด และมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง ปัญหาเป็นอย่างไร ที่พื้นที่ใด โดยมีสรุปประมวลผลจากการพิจารณาและประเมินร่วมกันของเจ้าหน้าที่ มขท. ตามตาราง ที่ 4.1 ดังนี้

ตาราง ที่ 4.1 ความสอดคล้องตัวชี้วัดและผลผลิต วัตถุประสงค์ที่ 1

วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัดของ โครงการ	ผลผลิตที่ระบุไว้ตามตัวชี้วัด	เป็นไป ตามแผน	ไม่ เป็นไป ตาม แผน	หมายเหตุ
วัตถุประสงค์ที่ 1 พัฒนาต้นแบบการส่งเสริมความ รอบรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาวะ และ ยกระดับแกนนำองค์กรชาวนา เกษตรกร กลุ่มเปราะบาง ให้เกิด ความรอบรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาวะ พร้อมทั้งสามารถรับมือต่อสภาพ ภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง	1.ต้นแบบความรู้ ด้านอาหารตลอดห่วงโซ่ เพื่อสุขภาวะ	1. เกิดองค์ความรู้ที่เป็นต้นแบบความ รอบรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาวะ ใน 4 พื้นที่ 1.1 ชุมชนเขาดิน คือ กลุ่มไวน์เฮาท์ ต. เขาดิน อ.เดิมบางนางบวช จ สุพรรณบุรี 1.2 ชุมชนเดิมบางนางบวช คือ กลุ่ม พันมิตร อ.เดิมบางนางบวช จ. สุพรรณบุรี 1.3 ชุมชนบ่อพลอย คือ กลุ่มพอใจใน วิถีพอเพียง ต.หนองกร่าง อ. บ่อ พลอย จ. กาญจนบุรี 1.4 ชุมชนบางซุด จ.ชัยนาท ประกอบด้วย 4 กลุ่ม คือ กลุ่ม ส่งเสริมการเกษตรครบวงจร กลุ่ม ปลูกผักอินทรีย์ บ้านวัดพระแก้ว กลุ่ม ส่งเสริมการทำน้าบ้านหอมกระจุก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสระไม้แดง ต. บางซุด จ. ชัยนาท	✓		
	2.เกิดการพัฒนาศักยภาพแกนนำชาวนา ใหม่ 30 คน ที่สามารถ ถ่ายทอดและขยายผล องค์ความรู้ได้	2. มีแกนนำชาวนา เกษตรกรใหม่ อย่างน้อย 30 คน ที่มีความรอบรู้ด้าน อาหารเพื่อสุขภาวะ อันหมายถึง มี ความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะ ใน ด้านการผลิต และบริโภคอาหารอย่าง ยั่งยืนเพื่อสุขภาวะ การพัฒนา มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่มีการ รับรองแบบมีส่วนร่วม และ การ ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ ในระบบการผลิตเกษตร อินทรีย์ในพื้นที่เป้าหมาย	✓		

4.2.6 ผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ในแผนโครงการ

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ 1 ในการพัฒนาต้นแบบการส่งเสริมความรอบรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาวะ และ
ยกระดับแกนนำองค์กรเกษตรกร รวมทั้งกลุ่มเปราะบางในชุมชนให้เกิดความรอบรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาวะ พร้อม

ทั้งสามารถรับมือต่อสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงได้ โครงการกำหนดผลลัพธ์ไว้ในแผนโครงการ ทั้งนี้ มีข้อค้นพบจากข้อมูลทั้งในส่วนที่เป็นผลลัพธ์ที่โครงการกำหนดไว้ในโครงการ

ผลลัพธ์ในวัตถุประสงค์นี้ มีกำหนดไว้ในแผนโครงการคือ ประชาชนกลุ่มเป้าหมายจะมีความรอบรู้เพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 50 (อย่างน้อย 500 ราย) ใน 4 พื้นที่ และ ต้องมีระดับที่สูงกว่าก่อนเข้าโครงการ 50 เปอร์เซ็นต์ (เปรียบเทียบ ก่อนและหลัง (Before and After) การดำเนินโครงการ โดย มชท ได้ระบุไว้ในแผนการดำเนินโครงการเพื่อเกิดผลลัพธ์ ทั้ง 5 ดังนี้

4.2.6.1 ต้นแบบความรอบรู้ด้านอาหารตลอดห่วงโซ่เพื่อสุขภาวะ 4 พื้นที่จังหวัด จำนวน 500 ราย

1) ได้ข้อมูลและองค์ความรู้ที่เป็นต้นแบบในเรื่องความรอบรู้เรื่อง ความมั่นคงอาหาร อาหารปลอดภัย โภชนาการ และการปรับตัวต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ จากเกษตรกรจำนวน 485 ราย ใน 4 พื้นที่ อันประกอบด้วย

(1) ชุมชนเขาดิน ประกอบด้วย กลุ่มไวน์เฮาท์ ต.เขาดิน อ.เดิมบางนางบวช จ.สุพรรณบุรี

(2) ชุมชนเดิมบางนางบวช ประกอบด้วย กลุ่มพันธมิตร อ.เดิมบางนางบวช จ.สุพรรณบุรี

(3) ชุมชนบ่อพลอย ประกอบด้วย กลุ่มพอใจในวิถีพอเพียง ต.หนองกร่าง อ.บ่อพลอย จ.กาญจนบุรี

(4) ชุมชนสรรคบุรี อันหมายถึง 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มส่งเสริมการเกษตรครบวงจร กลุ่มปลูกผักอินทรีย์บ้านวัดพระแก้ว กลุ่มหอมกระจุย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสระไม้แดง อ.สรรคบุรี จ.ชัยนาท

2) นำข้อมูลมาออกแบบการอบรมเพื่อส่งเสริมความรอบรู้ด้านอาหารและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

3) จัดอบรมเกษตรกรใน จำนวน 4 พื้นที่ จำนวน 2 เวที

4) เกิดแกนนำต้นแบบ 100 คนซึ่งนำความรอบรู้ไปขยายผลได้ 1 ต่อ 5 คน รวมขยายผลได้ 500 คน

5) เกษตรกรมีความรอบรู้เพิ่มขึ้น 250 คน

4.2.6.2 เกิดการพัฒนาศักยภาพแกนนำเกษตรกรใหม่ จำนวน 30 คน ที่สามารถถ่ายทอดและขยายผลองค์ความรู้ได้ โดย มชท. มีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) นำข้อมูลมาออกแบบการอบรมเพื่อส่งเสริมความรู้ด้านอาหารและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
 - 2) จัดอบรมเกษตรกรใน จำนวน 4 พื้นที่ จำนวน 2 เวที
 - 3) เกิดแกนนำต้นแบบ 100 คน ซึ่งนำความรู้ไปขยายผลได้ 1 ต่อ 5 คนรวมขยายผลได้ 500 คน
 - 4) เกษตรกรมีความรู้เพิ่มขึ้น 250 คน
- ทั้งนี้ น.มท. ได้วางแผนงานอย่างชัดเจนดังปรากฏในตารางที่ 4.2 เส้นทางสู่ผลกระทบทางสังคมของโครงการซึ่งระบุถึงผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ ดังนี้

ตารางที่ 4.2 เส้นทางสู่ผลกระทบทางสังคมของโครงการในวัตถุประสงค์ที่ 1

ปัจจัยนำเข้า (Input)	วัตถุประสงค์	กิจกรรม Activities	ตัวชี้วัด (Indicator)	ผลผลิต Output	ผู้ใช้ประโยชน์ User	ผลลัพธ์ Outcome	ผลกระทบ Impact
งบประมาณ 4.9 ล้านบาท บุคลากร เจ้าหน้าที่ โครงการ 4 คน องค์ความรู้ 1. การปรับตัว ของเกษตรกร เพื่อรับมือกับ การ เปลี่ยนแปลง สภาพ ภูมิอากาศ 2. การพัฒนา และยกระดับ ตลาดเขียว (ศึกษาดูงาน และอบรม) 3. พัฒนา ระบบการผลิต เกษตรอินทรีย์	วัตถุประสงค์ที่ 1 พัฒนาด้านแบบ การส่งเสริมความ รอบรู้ด้านอาหาร เพื่อสุขภาวะ และยกระดับ แกนนำองค์กร ชาวนา เกษตรกร กลุ่มเปราะบาง ให้เกิดความรอบ รู้ด้านอาหารเพื่อ สุขภาวะ พร้อม ทั้งสามารถรับมือ ต่อการ เปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ	1.ชี้แจงโครงการ เก็บข้อมูลความ รอบรู้ด้าน อาหาร <u>กิจกรรมที่ 1</u> การจัดประชุม ชี้แจงทำความเข้าใจโครงการ ชาวนา เกษตรกร กลุ่มเปราะบาง ให้เกิดความรอบ รู้ด้านอาหารเพื่อ สุขภาวะ พร้อม ทั้งสามารถรับมือ ต่อการ เปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ <u>กิจกรรมที่ 2</u> จัดเก็บข้อมูล เพื่อศึกษา สถานการณ์ ปัญหาและ ต้นทุนความ รอบรู้ด้าน อาหารระดับ ชุมชน และการ เปลี่ยนแปลง สภาพ ภูมิอากาศ จำนวน 485 ราย โดย แบ่งเป็น	1. ดัชนีแบบความ รอบรู้ด้านอาหาร ตลอดห่วงโซ่เพื่อ สุขภาวะ 4 แห่ง คือ 1.1 ชุมชนเขาดิน ประกอบด้วย กลุ่มไวน์เฮาท์ ต. เขาดิน อ.เดิม บางนางบัว จ สุพรรณบุรี 1.2 ชุมชนเดิม บางนางบัว ประกอบด้วย กลุ่มพันธมิตร อ. เดิมบางนางบัว จ. สุพรรณบุรี 1.3 ชุมชนบ่อ พลอย ประกอบด้วย กลุ่มพอใจในวิถี พอเพียง ต. หนองกร่าง อ.	1. เกิดรายงานความ รอบรู้ด้านอาหารเพื่อสุข ภาวะ ใน 4 พื้นที่เป้าหมาย (ชุมชนเขาดิน ชุมชน เดิมบางนางบัว ชุมชน บางซุด และชุมชนบ่อ พลอย) โดยจัดทำ 2 ฉบับ คือ 1.1 ระยะเริ่มต้น โครงการ 1.2 สิ้นสุดโครงการ	1.เครือข่าย เกษตรกร ชาวนา กลุ่ม เปราะบาง และผู้บริโภค พื้นที่เป้าหมาย 4 พื้นที่ คือ <u>1.1 จังหวัด ชัยนาท</u> 1. กลุ่มวัด พระแก้ว 2.. กลุ่มบ้าน หอมกระจุย 3. กลุ่มบ้าน สระไม้แดง 4. กลุ่ม เครือข่าย กองทุนฟื้นฟู <u>1.2 จังหวัด กาญจนบุรี</u> 5. กลุ่มพอใจ <u>1.3 จังหวัด สุพรรณบุรี</u>	ประชาชน กลุ่มเป้าหมายจะ มีความรอบรู้เพิ่ม มากขึ้น ร้อยละ 50 (อย่างน้อย 500 ราย) ใน 4 พื้นที่ และ ต้องมี ระดับที่สูงกว่า ก่อนเข้าโครงการ 50 เปอร์เซ็นต์ (โดยเปรียบเทียบ Before and After) ดัง ผลลัพธ์ ทั้ง 5 1. ได้ข้อมูลและ องค์ความรู้ที่เป็น ต้นแบบในเรื่อง ความรู้เรื่อง ความมั่นคง อาหาร อาหาร ปลอดภัย โภชนาการ และ การปรับตัวต่อ	ผลกระทบทาง สังคม 1. สมาชิกชุมชน เป้าหมายได้พัฒนา ทักษะความรู้ ด้านอาหารเพื่อสุข ภาวะ การบริโภค เพื่อสุขภาพ ความ มั่นคงทางอาหาร และมีภูมิคุ้มกันต่อ การเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ เพิ่มขึ้น 2. เกษตรกร เปลี่ยนแปลง พฤติกรรม โดยมี ความรู้ ความ ตระหนัก ความสามารถและ นำความรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน ผลกระทบด้าน เศรษฐกิจ

ปัจจัยนำเข้า (Input)	วัตถุประสงค์	กิจกรรม Activities	ตัวชี้วัด (Indicator)	ผลผลิต Output	ผู้ใช้ประโยชน์ User	ผลลัพธ์ Outcome	ผลกระทบ Impact
(นา ผัก สมุนไพร เลี้ยง สัตว์ สมุนไพร) ในระบบ เกษตรกรรม ยั่งยืน 4. อบรมการ เป็นวิทยากร แบบมีส่วนร่วม ร่วมในการ พัฒนาเกษตร อินทรีย์ ในระบบ เกษตรกรรม ยั่งยืน 5. การทำนา แบบไม่เผา ฟาง การ บริหารจัดการ ความเข้มแข็ง กลุ่มเกษตรกร และ การ พัฒนาโมเดล ธุรกิจเพื่อ สังคม โดย ย่องานวิจัย เป็น E Book- คู่มือเกษตรกร		1. ความรอบรู้ ด้านอาหาร 360 ราย สถานการณ์การ ทำเกษตร การ เปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ และหนี้สิน เกษตรกร 125 ราย 2. สร้างแกนนำ 1 คน ไปขยาย ผลเกษตรกร รายใหม่ 5 ราย (1 ต่อ 5) <u>กิจกรรมที่ 3</u> จัดเก็บข้อมูล ประเมินความ รอบรู้อาหาร เพื่อสุขภาพ กลุ่มเป้าหมาย ระยะเริ่มต้น โครงการ และ ระยะสิ้นสุด โครงการ <u>กิจกรรมที่ 4</u> จัดทำฐานข้อมูล วิเคราะห์ ประมวลผลใน รูปแบบ SPSS วิเคราะห์ข้อมูล	บ่อพลอย จ. กาญจนบุรี 1.4 ชุมชนบาง ซุด อันหมายถึง 4 กลุ่ม กลุ่ม ส่งเสริม การเกษตรครบ วงจร กลุ่มปลูก ผักอินทรีย์ บ้าน วัดพระแก้ว กลุ่ม หอมกระเจียว กลุ่ม วิสาหกิจชุมชน บ้านสระไม้แดง ต. บางซุด จ. ชัยนาท 2. เกิดการ พัฒนาศักยภาพ แกนนำชาวนา ใหม่ 30 คน ที่ สามารถถ่ายทอด และขยายผลองค์ ความรู้ได้		6.กลุ่ม พันธมิตร 7.กลุ่มไวน์ เฮาท์ 1.4 จังหวัด นนทบุรี 8. กลุ่มคลอง ขวาง 2. แกนนำจาก 4 พื้นที่ เป้าหมาย จำนวน 100 โดยเป็น แกน นำเดิมจำนวน 70 คน และ แกนนำใหม่ 30 คน	สภาพการ เปลี่ยนแปลง ภูมิอากาศ จาก เกษตรกร 4 พื้นที่ จำนวน 485 ราย 2. นำข้อมูลมา ออกแบบการ อบรมเพื่อ ส่งเสริมความ รอบรู้ด้านอาหาร และการ เปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ 3. จัดอบรม เกษตรกรใน จำนวน 4 พื้นที่ จำนวน 2 เวที 4. เกิดแกนนำ ต้นแบบ 100 คน ซึ่งนำความรู้ ไปขยายผล ได้ 1 ต่อ 5 คน รวม ขยายผลได้ 500 คน	1. สมาชิกชุมชน เป้าหมายมีรายได้ เพิ่มขึ้นจากการ พัฒนาและเกษตร ปลอดภัย การ ปรับตัวต่อการ เปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศในระบบ เกษตรกรรมยั่งยืน
				2. รายงานสถานการณ์ การทำเกษตร การ เปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ และหนี้สิน เกษตรกร			

ปัจจัยนำเข้า (Input)	วัตถุประสงค์	กิจกรรม Activities	ตัวชี้วัด (Indicator)	ผลผลิต Output	ผู้ใช้ประโยชน์ User	ผลลัพธ์ Outcome	ผลกระทบ Impact
				3. เกิดเวทีอบรม 2 เวที โดย ผู้เข้าร่วมมาจาก 4 พื้นที่เป้าหมาย			
				4. เกิดแกนนำต้นแบบ 100 คน			
				5. เกษตรกรมีความรอบ รู้เพิ่มขึ้น 50 เปอร์เซ็นต์			

4.2.6.3 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ

จากการสำรวจและเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ มขท. แกนนำเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย และ หลักฐานเชิงประจักษ์ อาทิ เช่น เอกสารรายงาน ใบลงทะเบียน แบบสอบถาม แบบประเมินผลฯ ผู้ประเมินพบว่า มขท. มุ่งเน้นการขับเคลื่อนงานให้เกิดผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการของ มขท. โดยมีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการทำงานของ มขท. ดังนี้

1) ต้นแบบความรอบรู้ด้านอาหารตลอดห่วงโซ่เพื่อสุขภาวะ 4 พื้นที่จังหวัด จำนวน 500 ราย

(1) ได้ข้อมูลและองค์ความรู้ที่เป็นต้นแบบในเรื่องความรอบรู้เรื่อง ความมั่นคงอาหาร อาหารปลอดภัย โภชนาการ และการปรับตัวต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ จากเกษตรกรจำนวน 485 ราย ใน 4 พื้นที่

กระบวนการทำงานของ มขท. พัฒนาต้นแบบเกษตรกร และพัฒนาศักยภาพเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายใน 8 ชุมชน ได้ส่งผลให้เกิดแกนนำเกษตรกรต้นแบบ 100 คน ซึ่งนำความรอบรู้ไปขยายผลได้ 1 ต่อ 5 คน รวมขยายผลได้ 500 คน โดยสรุป เกษตรกรมีความรอบรู้เพิ่มขึ้น 250 คน จากกระบวนการทำงานของ มขท. ดังนี้

(1) ประชุมการเก็บข้อมูลคณะทำงาน มขท.

(2) เก็บข้อมูลด้วยแบบการเก็บข้อมูล โดย มีการสำรวจข้อมูลการบริโภคอาหาร โดย มขท. ได้จัดอบรมแกนนำเกษตรกรในการเก็บข้อมูล และให้แกนนำเกษตรกรเข้าร่วมในการเก็บข้อมูลในพื้นที่ ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลความรอบรู้ผู้บริโภคและความมั่นคงอาหาร ใน 4 พื้นที่จังหวัดเป้าหมายดังกล่าว

2) เกิดการพัฒนาข้อมูลและองค์ความรู้ที่เป็นต้นแบบ

ผลลัพธ์สำคัญอีกประการ คือ มขท. ได้ดำเนินงานให้เกิดการพัฒนาข้อมูลและองค์ความรู้ที่เป็นต้นแบบในเรื่องความรอบรู้เรื่อง ความมั่นคงอาหาร อาหารปลอดภัย โภชนาการเพื่อสุขภาวะ และการปรับตัวต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศจากเกษตรกร 4 พื้นที่ จำนวน 485 ราย ครบตามจำนวนที่ตั้งไว้ โดยใช้ขั้นตอนการทำงาน

ในการเก็บข้อมูลเพื่อนำไปใช้พัฒนาเนื้อหาในการอบรมความรอบรู้สู่เกษตรกร โดยใช้ขั้นตอนในกระบวนการทำงาน ดังนี้

- (1) มชท. เริ่มต้นโดยมุ่งเน้นการทำกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมายเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย 4 แห่ง โดยเริ่มจากการเก็บข้อมูลการบริโภคอาหาร จาก 360 ราย ซึ่งไม่ครบ 500 รายที่กำหนดไว้ในตัวชี้วัดของโครงการ เนื่องจาก มชท. จำเป็นต้องเริ่มการทำงานกับกลุ่มเกษตรกรที่ยังมีความรอบรู้ที่ต่ำกว่าเกณฑ์ก่อนเป็นจำนวน 360 คน
- (2) มชท. มอบให้นักวิชาการมหาวิทยาลัยมหิดลดำเนินการวิเคราะห์ โดยได้มีการวิเคราะห์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว เก็บได้ 360 ชุด ใน 4 ชุมชน ซึ่งจากการอธิบายของเจ้าหน้าที่โครงการนั้น ผลลัพธ์ที่ออกมาในกรณีนี้ คือ เกษตรกรยังคงบริโภคผักและผลไม้ค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่วางไว้ทางโภชนาการ
- (3) จัดทำรายงานสถานการณ์ความรอบรู้ ด้านอาหารเพื่อสุขภาพ ผลลัพธ์ คือ ใน 100 เปอร์เซ็นต์ มี 3 เปอร์เซ็นต์ของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายที่มีความกังวลในเรื่องความไม่มั่นคงในเรื่องอาหาร เช่น อยู่ในพื้นที่ที่มีความแห้งแล้ง ไม่สามารถผลิตได้ ทั้งนี้ มีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ มชท. ได้จัดทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว คือ
 - รายงานผลการวิเคราะห์สถานการณ์ความรอบรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาพใน 4 ชุมชน (ภาคผนวก ข1 หลักฐานเชิงประจักษ์)
 - รายชื่อแกนนำเกษตรกร 30 คน (ใหม่) (ภาคผนวก ข 2 หลักฐานเชิงประจักษ์)
 - แบบฟอร์มและการเก็บความรอบรู้ด้านอาหาร

รูปที่ 2 แบบฟอร์มและการเก็บความรอบรู้ด้านอาหาร

- (4) นำข้อมูลไปการค้นข้อมูลให้เกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง
- (5) นำข้อมูลไปประกอบการเตรียมการอบรมโดยใช้ข้อมูลเหล่านี้มาพัฒนาเป็นเนื้อหาหลักสูตร และออกแบบรายการอบรมเพื่อส่งเสริมความรู้ด้านอาหารและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- (6) จัดอบรมความรู้ด้านอาหารในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายมีความรอบรู้ในเรื่องอาหารสุขภาพ ร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ เช่น โรงพยาบาล สาธารณสุขจังหวัด โดยมีผลผลิต คือการจัดกิจกรรม 4 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 หัวข้อ อบรมความรู้ด้านอาหาร ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ตำบลบางซุด จ. ชัยนาท โดยมีหน่วยงานรัฐ คือ สาธารณสุขจังหวัดชัยนาทมาเป็นวิทยากร ผู้เข้าร่วมคือเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายในจำนวน 4 กลุ่ม 40 คน จ.ชัยนาท วัตถุประสงค์เพื่อมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องความปลอดภัยในอาหาร ผลผลิตที่มีสารเคมีตกค้างมีอะไรบ้าง ผู้ใช้ประโยชน์ คือ ผู้เข้าร่วมที่เป็นแกนนำและสมาชิกเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย บุคคลที่นำใช้ความรู้และประสบการณ์จากการเข้าร่วมอบรม คือ เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายมีความตระหนักและปลูกผลผลิตอินทรีย์ไว้บริโภคเองในครอบครัวเพื่อหลีกเลี่ยงพืชผักไม่ปลอดภัย และอาหารแปรรูปที่มีสารเคมีอันตราย เช่น ลูกชิ้น อาหารทะเลที่มีบอแรกซ์ น้ำแข็งที่มีสารเคมีปนเปื้อน ฯลฯ

ครั้งที่ 2 หัวข้อ อบรมความรู้ด้านอาหาร ที่สำนักงานเทศบาลตำบลนางบวช อ.เดิมบางนางบวช จ.สุพรรณบุรี โดยมีหน่วยงานรัฐ คือ สาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรีมาเป็นวิทยากร ผู้เข้าร่วมคือเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายในจำนวน 1 กลุ่ม 40 คน จ.สุพรรณบุรี วัตถุประสงค์เพื่อมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องความปลอดภัยในอาหาร ผลผลิตที่มีสารเคมีตกค้างมีอะไรบ้าง ผู้ใช้ประโยชน์ คือ ผู้เข้าร่วมที่เป็นแกนนำและสมาชิกเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย บุคคลที่นำใช้ความรู้และประสบการณ์จากการเข้าร่วมอบรม คือ เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายมีความตระหนักและปลูกผลผลิตอินทรีย์ไว้บริโภคเองในครอบครัวเพื่อหลีกเลี่ยงพืชผักไม่ปลอดภัย และอาหารแปรรูปที่มีสารเคมีอันตราย เช่น ลูกชิ้น อาหารทะเลที่มีบอแรกซ์ น้ำแข็งที่มีสารเคมีปนเปื้อน ฯลฯ

ครั้งที่ 3 หัวข้อ อบรมส่งเสริมความรู้ด้านอาหารให้กับผู้บริโภคในชุมชน ที่ทำการกลุ่มพอใจ ต.หนองกร่าง อ.บ่อพลอย จ.กาญจนบุรี โดยมีวิทยากรเป็นเกษตรกรจากกลุ่มพอใจ ผู้เข้าร่วม คือ เด็กนักเรียนในโรงเรียนประถมปลาย อายุ 11 ปีขึ้นไปจาก 2 โรงเรียน จำนวน 50 คน วัตถุประสงค์เพื่อมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องความปลอดภัยในอาหาร ผลผลิตที่มีสารเคมี

ตกค้างอมิอะไรบ้าง ผู้ใช้ประโยชน์คือผู้เข้าร่วมที่เป็นเด็กนักเรียนและผู้บริโภคที่มาอุดหนุนซื้อสินค้าที่ร้านกลุ่มพอใจ ที่นำใช้ความรู้และประสบการณ์จากการเข้าร่วมอบรม โดยมีความตระหนักและปลูกผลผลิตอินทรีย์ไว้บริโภคเองในครอบครัวเพื่อหลีกเลี่ยงพืชผักไม่ปลอดภัย และอาหารแปรรูปที่มีสารเคมีอันตราย เช่น ลูกชิ้น อาหารทะเลที่มีบอแรกซ์ น้ำแข็งที่มีสารเคมีปนเปื้อน การต้านทานโรค เช่น บริโภคผักโขมพื้นบ้าน และลดการใช้ยาเคมี ฯลฯ

ครั้งที่ 4 หัวข้อ อบรมส่งเสริมความรู้ด้านอาหารให้กับผู้บริโภคในชุมชนผ่านกิจกรรมการแปรรูป ที่กลุ่มบ้านวัดพระแก้ว ต.แพรงศรีราชา อ.สรรคบุรี จ.ชัยนาท โดยมีวิทยากรเป็นเกษตรกรที่มีประสบการณ์การปลูกผักในระบบอินทรีย์ และแปรรูปขาย เช่น การทำน้ำสลัดสุขภาพ ซีฟู้ดโดยใช้ไข่แดง ไม่ใช้ไขมันทรานส์ ผู้เข้าร่วม มี 4 กลุ่ม คือ 1) เกษตรกรที่สนใจปลูกผักปลอดอินทรีย์เพื่อบริโภคขาย 2) ผู้บริโภคทั่วไป 3) ลูกค้าที่มาซื้อผักอินทรีย์ และ 4) เด็กนักเรียนจาก 3 โรงเรียนในอำเภอสรรคบุรี จำนวนรวม 45 คน วัตถุประสงค์เพื่อ มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องความปลอดภัยในอาหาร ผลผลิตที่มีสารเคมีตกค้างอมิอะไรบ้าง ผู้ใช้ประโยชน์ คือ ผู้เข้าร่วมทั้งหมด ที่นำใช้ความรู้และประสบการณ์จากการเข้าร่วมอบรม โดยมีความตระหนักและปลูกผลผลิตอินทรีย์ไว้บริโภคเองในครอบครัวเพื่อหลีกเลี่ยงพืชผักไม่ปลอดภัย และอาหารแปรรูปที่มีสารเคมีอันตราย และลดการใช้ยาเคมี ฯลฯ

ครั้งที่ 5 หัวข้ออบรมส่งเสริมความรู้ด้านอาหารให้กับผู้บริโภคในชุมชนผ่านกิจกรรมการแปรรูป ที่ตลาดของกลุ่มพันธมิตร ในชุมชนเดิมบางนางบวช ต.นางบวช อ.เดิมบางนางบวช จ.สุพรรณบุรี โดยมีวิทยากรเป็นเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงไข่ไก่ และวิทยากรที่เป็นโภชนาการ จาก อ.เดิมบางนางบวช จ.สุพรรณบุรี มาให้ความรู้เรื่องโภชนาการของไข่ไก่ และสถานการณ์เรื่องของโรค NCDs ในพื้นที่เดิมบาง และแนวทางการดูแลรักษาตนเองเบื้องต้น ผู้เข้าร่วม คือ 1) สมาชิกเกษตรกรกลุ่มพันธมิตร 2) ผู้บริโภคที่มาซื้อผักอินทรีย์ 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรอำเภอ สำนักงานกองทุนฟื้นฟู ในอำเภอดเดิมบางนางบวช จำนวนรวม 33 คน วัตถุประสงค์เพื่อ มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องความปลอดภัยในอาหาร ผลผลิตที่มีสารเคมีตกค้างอมิอะไรบ้าง ผู้ใช้ประโยชน์ คือ ผู้เข้าร่วมทั้งหมด ที่นำใช้ความรู้และประสบการณ์จากการเข้าร่วมอบรม โดยมีความตระหนักและปลูกผลผลิตอินทรีย์ไว้บริโภคเองในครอบครัวเพื่อ

หลักเลี้ยงพืชผักไม่ปลอดภัย และอาหารแปรรูปที่มีสารเคมีอันตราย และลดการใช้ยาเคมี ฯลฯ โดยมีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ มขท. ดำเนินงานในเรื่องนี้ คือ

(1) ใบลงทะเบียน ผู้เข้าร่วมจาก 5 พื้นที่ที่เข้าร่วมกิจกรรม พร้อมรายชื่อเกษตรกรรายใหม่ 30 คน จาก 5 พื้นที่ ที่ต้องผ่านการเข้าร่วมอบรมของ มขท. อย่างน้อย 2 ใน 5 ครั้ง ดังนี้

- กิจกรรมอบรมปลูกผักอินทรีย์ 2 ครั้ง
- กิจกรรมอบรมการปลูกข้าวอินทรีย์ 2 ครั้ง
- การจัดอบรมที่ ศูนย์ WE Train 1 ครั้ง

(2) การประเมินผลการอบรมโดยชาวบ้าน

รูปที่ 3 การประเมินผลการอบรมโดยชาวบ้าน

3) เกิดการพัฒนาศักยภาพแกนนำเกษตรกรใหม่ จำนวน 30 คน ที่สามารถถ่ายทอดและขยายผลองค์ความรู้ได้

มขท. ได้ขยายจำนวนผู้ร่วมอบรมเกษตรกร โดยใช้กระบวนการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพให้เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายสามารถเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรรายอื่นต่อไป ดังปรากฏ ผู้เข้าร่วมอบรมใน 4 พื้นที่ ดังนี้

- (1) สุพรรณบุรี จัดอบรมเรื่องทำปุ๋ยหมักไม่กลับกอง โดยมีเกษตรกรเข้าร่วมอบรม 50 ราย
- (2) ชัยนาท มีเกษตรกรเข้าร่วมอบรม 50 ราย

(3) กาญจนบุรี มีการจัดอบรมเรื่องเพาะเห็ดฟางโดยใช้กากมันสำปะหลังและใช้ฟางข้าว และการทำปุ๋ยหมักไม่กลับกอง โดยสำนักงานเกษตรตำบลหนองกร่าง อำเภอบ่อพลอย จ.กาญจนบุรี โดยมีเกษตรกรเข้าร่วมอบรม 30 ราย

(4) นนทบุรี มีการจัดอบรมเรื่องการทำปุ๋ยหมักไม่กลับกอง โดยสำนักงานเกษตรอำเภไทรน้อย จ.นนทบุรี และลงยวงมาให้ความรู้เรื่องการทำเกษตรอินทรีย์เบื้องต้น โดยมีเกษตรกรเข้าร่วมอบรม 30 ราย

ทั้งนี้ มขท. ดำเนินกิจกรรมอบรมต่างๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพแกนนำเกษตรกรใหม่ จำนวน 30 คน โดยมุ่งให้เกิดผล ดังนี้

(1) จัดอบรมเกษตรกรใน จำนวน 4 พื้นที่ จำนวน 2 เวที

(2) เกิดแกนนำต้นแบบ 100 คน ซึ่งนำความรอบรู้ไปขยายผลได้ 1 ต่อ 5 คนรวมขยายผลได้ 500 คน

(3) เกษตรกรมีความรอบรู้เพิ่มขึ้น 250 คน

ผลจากการจัดอบรมนี้ ทำให้เกิดแกนนำเกษตรกรต้นแบบจำนวน 100 คน โดยเป็นแกนนำเกษตรกรต้นแบบที่มาจากพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 10 ราย จังหวัดชัยนาท จำนวน 10 ราย และจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 10 ราย และจังหวัดนนทบุรี จำนวน 5 ราย ดังนั้นเกษตรกรต้นแบบใหม่ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการรวมทุกพื้นที่มีจำนวนทั้งหมด 35 ราย ซึ่งเป็นจำนวนที่เกินเป้าหมายที่ตั้งไว้

มขท. คาดหวังให้ เกษตรกรต้นแบบทั้ง 35 คน นี้ นำความรู้และประสบการณ์ที่ผ่านการอบรมไปถ่ายทอด ความรอบรู้ด้านอาหารตลอดห่วงโซ่เพื่อสุขภาวะสู่เกษตรกรอื่นๆ ในอัตรา 1 ต่อ 3 ราย อันหมายถึง เกษตรกรต้นแบบ 1 คน ไปขยายผลต่อเกษตรกรรายอื่นอย่างน้อย 3 คน เพื่อนำไปสู่การบรรลุผลลัพธ์ให้เกิดเกษตรกรต้นแบบจำนวน 500 คน ตามที่ได้ตั้งไว้

ทั้งนี้ ผู้ประเมินได้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินโครงการของ มขท. รวม 6 ราย และแกนนำเกษตรกรใน 7 พื้นที่เป้าหมาย กลุ่มละ 5-7 คน รวม 38 ราย ได้สะท้อนถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการทำงานของ มขท. ดังกล่าว นำมาสู่การใช้ข้อมูลมาพัฒนาต้นแบบความรอบรู้ และสร้างการเปลี่ยนแปลง ในระยะแรกเกษตรกรยัง کمบริโภคน้ำผักและผลไม้ค่อนข้างน้อย ทั้งนี้ ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาศักยภาพที่จัดโดย มขท. แล้ว พบว่าเกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงและมีความรอบรู้เพิ่มขึ้น ดังคำกล่าวของเจ้าหน้าที่โครงการที่ว่า

“จากรอบแรกที่เก็บข้อมูล เกษตรกรยังคงบริโภคผักและผลไม้ค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่วางไว้ทางโภชนาการ แต่จากผลที่เก็บในรอบสองหลังจากที่เราทำงานเสริมศักยภาพเรื่องความรอบรู้แล้ว ผลที่เกิดขึ้นคือมีการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ” (หล้าหวาน, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

มขท. จัดอบรมพัฒนาศักยภาพแกนนำเกษตรกรต้นแบบซึ่งเป็นรายใหม่ 100 คน ซึ่งนำความรอบรู้ไปขยายผลสู่เกษตรกรรายอื่นใน 4 พื้นที่เป้าหมายได้ ในอัตรา 1 ต่อ 3 คน รวมขยายผลได้ 500 คน โดยมีเกษตรกรมีความรอบรู้เพิ่มขึ้นกว่าเดิมเป็นจำนวน 250 คน ใน 500 คน

จากการที่ผู้ประเมินได้สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่โครงการ มขท. ว่าได้ทำกิจกรรมอะไรบ้าง จึงส่งผลให้เกิดแกนนำเกษตรกรต้นแบบได้สำเร็จ ในจำนวน 100 คน ซึ่งนำความรอบรู้ไปขยายผล ได้ 1 ต่อ 3 คน ส่งผลให้มีจำนวนรวมในการขยายผลได้ 500 คน หรือโดยสรุป มีเกษตรกรมีความรอบรู้เพิ่มขึ้น 250 คน เจ้าหน้าที่ได้อธิบายปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานส่งผลให้เกิดแกนนำต้นแบบ คือ การทำงานบนฐานความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากรของเกษตรกร และนำเอาจุดแข็งของชุมชนในเรื่องความตั้งใจและความร่วมมือร่วมใจมาขับเคลื่อนการทำงานให้ไปได้ดี ดังคำกล่าวต่อไปนี้

“เราจัดกิจกรรมเรื่องความรอบรู้เรื่องอาหารมากขึ้นที่จัดไปมี 5 ครั้ง เช่น ทำเรื่องไข่ผ่า ผักโขม การทำสลัดโรล” (หล้าหวาน, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“คือเราไม่ได้จัดอะไรที่ไกลตัว เราเอาเรื่องใกล้ตัวมาเชื่อมโยง เช่น เขามีผักโขม ก็เอาผักโขมมาแปรรูป หรืออย่างวัดพระแก้วปลูกผักสลัดเยาะและปลูกไค้งาม คือ เอาสิ่งที่เขาผลิตได้ติดอยู่แล้วมาทำ” (เบญจรงค์, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“มันเป็นความร่วมมือแรงร่วมใจของคนในกลุ่ม เกษตรกรชาวบ้านที่เราทำงานด้วย เขาอยากทำงานกลุ่ม และเขาเห็นว่ามูลนิธิอยากจะผลักดันการทำงาน กิจกรรมต่างๆ เยอะ เขาก็มีความตั้งใจ”(ฟ้าทะลายโจร, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลซึ่ง เจ้าหน้าที่ มขท. 6 ราย ซึ่งทุกคนเห็นว่าเกษตรกรมีความรอบรู้เพิ่มขึ้น 250 คน โดยสรุปแนวทางการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ มขท. คือ พิจารณาการรอบรู้ของเกษตรกรจากการแสดงออกซึ่งความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการปฏิบัติ และการนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้จริงในการพัฒนาการทำงานเกษตรอินทรีย์ของตนเองพร้อมถ่ายทอดสู่เกษตรกรอื่นๆ ดังคำกล่าวต่อไปนี้

“เรามีความรอบรู้ ดูจากที่เรามีความตั้งใจในการเปลี่ยนแปลงการบริโภค อย่างเช่น ลดการกิน แป้ง น้ำตาล และบริโภคผักมากขึ้น มีกลุ่มไลน์นะค่ะ ที่เรารวบรวมกันเพื่อที่จะลดน้ำหนักแข่งกัน แล้วก็โชว์เมนูอาหารอะไรอย่างนี้” (หญ่าหวาน, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“แคมเปญๆ ที่เราจัด ว่าถ้าใครลดน้ำหนักได้ให้กิ๊โลละหนึ่งร้อย” (เบญจรงค์, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

สิ่งที่แกนนำเกษตรกรร่วมทำกิจกรรมกับ มขท. ส่งผลให้เกิดเกษตรกรต้นแบบ 100 คน ที่เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ได้เกิดขึ้นใหม่ในทุกพื้นที่เป้าหมาย ในจำนวนวิทยากรที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ โดยสามารถนำความรู้ไปขยายผลสู่เกษตรกร ชาวบ้าน และผู้สนใจอื่นๆ ได้

นอกจากนี้ ผู้ประเมินได้ศึกษาข้อมูลจากแกนนำเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย โดยค้นหาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในการเข้าร่วมงานกับ มขท. โดยผู้ประเมินได้สัมภาษณ์แกนนำเกษตรกร 38 ราย จาก 7 กลุ่ม ใน 3 พื้นที่เป้าหมายที่มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของ มขท. เช่น การอบรม ศึกษาดูงาน ฯลฯ ดังคำกล่าวต่อไปนี้

“มูลนิธิมาสนับสนุน เราอธิบายได้ ขยายผล โดยหลักเป็นตัวเอง และมีรองอีกสองคน รวมสามคน เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุเยอะ ปรับเปลี่ยนเรื่องการแก้หนี้เยอะ” (อินทผาลัม, หญิง, แกนนำกลุ่มเกษตรกร, กลุ่มหอมกระจุย, ชัยนาท)

“ก็มีความรู้ ถ่ายทอดได้ หก เจ็ดคน” (มะม่วง, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพอใจในวิถีพอเพียง, กาญจนบุรี)

“สี่คนก็จะชำนาญเฉพาะทาง เฉพาะด้าน แตกต่างกันไป มันจะแยกแขนงกันออกไป บางคนเป็นปราชญ์เรื่องข้าว เป็นปราชญ์ผักอินทรีย์ มะกรูด ตะไคร้” (พริกชี้หนู, ชาย, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้วม ชัยนาท)

“วิทยากรเรามีแปดคน ถ่ายทอดได้ทั้งทีละคนและแบ่งงานช่วยกันด้วย สอนเรื่องการปลูกผัก การใช้ปุ๋ยคอกมีชีวิ๊ว ชี๊แพะ แกะ เป็ด” (ฟักทอง, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

“มีวิทยากรการทำเกษตรสมุนไพร แปรรูปผลผลิตเกษตรต่างๆ ประมาณแปดคน มี ตัวเองก็ถ่ายทอดความรู้ด้านอาหาร คือการทำขนม แปรรูป ... เรื่องการแปรรูปทำเป็นกันทุกคน เช่น

ขนมทำขนมเทียน ขนมแข่ง ข้าวต้มมัด ทำกินด้วยชาวด้วย” (ผักบุ้ง, หญิง, แกนน่านเกษตรกร, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสระไม้แดง, ชัยนาท)

“โดยรวมประมาณหกคน เวลาเขามาดูงานเราก็นำเสนอ ทุกคนก็ทำได้หมด หนูเป็นวิทยากรเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ โคก หนอง นา โมเดล และ บัณฑิตตากถ่าน เช่น รูปความน้อย และ สัตว์ต่างๆ จระเข้ ” (มะปัด, หญิง, แกนน่านเกษตรกร, กลุ่มไวน์เฮาท์ ต.เขาดิน จ.สุพรรณบุรี)

“ผมเป็นวิทยากรทฤษฎีใหม่และปลูกป่าห้วยระดับ” (มะขาม, ชาย, แกนน่านเกษตรกร, กลุ่มไวน์เฮาท์, สุพรรณบุรี)

“ผมสอนเลี้ยงไก่ เพาะพันธุ์ไก่ชน ” (มะยม, ชาย, แกนน่านเกษตรกร, กลุ่มไวน์เฮาท์, สุพรรณบุรี)

“สอนให้เขาทำแปรรูปอาหาร ทำพริกแกง” (มะเฟือง, หญิง, แกนน่านเกษตรกร, กลุ่มไวน์เฮาท์, สุพรรณบุรี)

“มีประมาณห้าคน มันเทศเขาสอนเรื่องการทำนา ผักเขาก็พอได้แต่ส่วนใหญ่เป็นข้าว” (เผือกหอม, หญิง, แกนน่านเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรครบวงจร, ชัยนาท)

“สอนเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานเพื่อดูแล รักษา บำรุงข้าวอินทรีย์ก็ได้ ทั่วไปก็ได้ วิธีการดูแลไม่ต่างกัน แต่ทั่วไปใช้เคมี อินทรีย์ก็น้ำหมัก” (มันเทศ, ชาย, แกนน่านเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรครบวงจร, ชัยนาท)

ประการที่สอง คือ ในการถ่ายทอดความรู้เรื่องการผลิตเกษตรอินทรีย์ และอาหารเพื่อสุขภาพนั้น แกนน่านเกษตรกร ได้นำความรู้และประสบการณ์ไปถ่ายทอดให้กลุ่มคนต่างๆ ที่หลากหลาย โดยมีเกษตรกรเป็นหลัก ประกอบด้วย เกษตรกรที่มีหนี้สิน สมาชิกเกษตรกรในกลุ่ม ชาวบ้านในชุมชน รวมถึงกลุ่มนักเรียนในชุมชน นักศึกษา ตลอดจนกลุ่มบุคลากรจากหน่วยงานต่างๆ เช่น อาจารย์จากมหาวิทยาลัย หน่วยงานรัฐที่มาเรียนรู้กับแกนน่านเกษตรกรเป็นจำนวนมากที่สนใจ ดังคำกล่าวต่อไปนี้

“ก็จะเป็นเครือข่ายเกษตรกรมีหนี้ทุกคน ในกองทุนฟื้นฟู หันคา จังหวัดชัยนาท วิสาหกิจชุมชน และปศุสัตว์ กลุ่มนี้ก็จะมากันเยอะนะ สีสืบคนต่อกลุ่ม โดยประสานงานกะหันคา มโนรมย์ เราก็อธิบายให้เขาฟัง” (อินทผาลัม, หญิง, แกนน่านเกษตรกร, กลุ่มหอมกระจุย, ชัยนาท)

“มีนักเรียน นักศึกษาราชภัฏชัยนาท ชาวบ้านทั่วไป สมาชิกเกษตรกร” (ผักบุ้ง, หญิง, แกนน่านเกษตรกร, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสระไม้แดง, ชัยนาท)

“แรกเลยก็คนในบ้าน ในกลุ่ม ไปถึงในชุมชน ” (องุ่น, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพอใจในวิถีพอเพียง, กาญจนบุรี)

“ได้แก่นักเรียน ข้าราชการในจังหวัดชัยนาท กลุ่มวิสาหกิจชุมชน” (ข้า, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, จังหวัดชัยนาท)

“เราได้เรียนรู้และเป็นวิทยากรให้แก่นักเรียน เราก็เดินลงไปในพื้นที่ และลงไปดู บอกวิธีการกับเขาว่าต้องเตรียมดินยังไง” (ฟักทอง, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

“ชาวบ้านในกลุ่ม เวลาเราประชุมในกลุ่ม เราก็มีการประชุมกลุ่มทุกเดือน เราอยากให้เกษตรกรหันมาทำ เกษตรอินทรีย์ให้ทั่วถึง และให้ความรู้ชาวบ้าน เราก็ให้ความรู้ เขาก็มาถาม” (เผือกหอม, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรครบวงจร, ชัยนาท)

ประการที่ 3 แกนนำเกษตรกรมีวิธีการถ่ายทอดที่หลากหลายวิธีการและอยู่บนฐานความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในการการทำเกษตรอินทรีย์ของตนเองและมีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันในการถ่ายทอดความรู้ ดังคำกล่าวนี้

“ถ้าเป็นข้าว เราก็จะขายข้าวพร้อมอภินาย ให้ข้อมูลเขาว่าเราทำอินทรีย์ ปลอดภัยแค่ไหน เขาก็อยากรู้ว่า เราบอกวิธีทำทุกอย่างไป บางครั้งปุ๋ย มันไปหลายโซน” (อินทผลัม, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มหอมกระจุย, ชัยนาท)

“ถ่ายทอดค่ะ เพราะเกษตรกรเราวมกันอยู่แล้ว และวงจรของการทำ เราเอาแรงกัน และ...คนไหนที่ทำปุ๋ยเป็น วิธีการ เราก็ทำบ้านเพื่อน วิธีการว่าต้องทำยังไง เราเรียนรู้เพิ่มเติมด้วย ” (หัวปลี, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

“หลากหลาย ก็มีนักศึกษา อาจารย์เข้ามาทำวิทยานิพนธ์ จากมหาวิทยาลัย สาธารณสุข (มะขาม, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มไวน์เฮาท์ ต.เขาดิน จ.สุพรรณบุรี)

4.2.7 ความรอบรู้ด้านอาหารตลอดห่วงโซ่เพื่อสุขภาวะ ก่อนและหลัง (Before and After)

ผู้ประเมินได้ให้ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นแกนนำเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย ได้ประเมินสถานะของกลุ่มตนเองว่า มีความรอบรู้ในระดับที่สูงกว่าก่อนเข้าโครงการหรือไม่โดยเปรียบเทียบก่อนและหลัง (Before and After) การ

เข้าร่วมโครงการ โดยพิจารณาผลระดับความรอบรู้ด้านอาหารตลอดห่วงโซ่เพื่อสุขภาพ ว่าอยู่ในระดับใด โดยใช้ อัตราเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลหลักในกลุ่ม วัดน้อยสุดถึงมากที่สุดจากระดับ 1-10

สรุปผลที่ได้คือแกนนำเกษตรกรในทุกพื้นที่สะท้อนว่าก่อนเข้าร่วมโครงการกับ มขท. ตนเองมีความรอบรู้ ในระดับน้อยที่สุดถึงปานกลางค่อนข้างมาก (0-8) และ หลังร่วมโครงการกับ มขท. แล้ว ตนเองมีความรอบรู้ เพิ่มขึ้นในระดับสูง (4-10) ดังปรากฏตามตารางที่ 4.3 ดังนี้

ตารางที่ 4.3 เปรียบเทียบความรอบรู้ด้านอาหารตลอดห่วงโซ่เพื่อสุขภาพก่อนและหลัง (Before and After)

ระดับความรอบรู้ด้าน อาหารตลอดห่วงโซ่ เพื่อสุขภาพ	กลุ่มวัด พระแก้ว จ.ชัยนาท	กลุ่มบ้าน หอมกระจุย จ.ชัยนาท	กลุ่มบ้าน สระ ไม้แดง จ.ชัยนาท	กลุ่มส่งเสริม เกษตรกรบวรจร ต.บางซุด จ.ชัยนาท	กลุ่มพันธมิตร จ.สุพรรณบุรี	กลุ่มไวน์เฮาท์ จ.สุพรรณบุรี	กลุ่มพอใจในวิถี พอเพียง จ.กาญจนบุรี
ก่อนเข้าร่วมโครงการ (ระดับ 1-10)	5-8 คะแนน	3-5 คะแนน	5-9 คะแนน	3-6 คะแนน	3-5 คะแนน	0-8 คะแนน	4-5 คะแนน
หลังเข้าร่วมโครงการ (ระดับ 1-10)	7-9.5 คะแนน	6-9 คะแนน	9-10 คะแนน	7-10 คะแนน	5-10 คะแนน	4-10 คะแนน	7-8 คะแนน

4.2.8 การเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของ มขท. ในด้านการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรเพื่อสร้างระบบอาหารสุขภาพที่ยั่งยืนกรณีมีและไม่มี มขท.

ในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาต้นแบบการส่งเสริมความรอบรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาพ และยกระดับแกนนำองค์กรเกษตรกร ให้เกิดความรอบรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาพ พร้อมทั้งสามารถรับมือต่อสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง ผู้ประเมินได้เชิญชวนให้เจ้าหน้าที่ มขท. และแกนนำเกษตรกรได้ทบทวนและพิจารณาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างมีกับไม่มีโครงการนี้ในการพัฒนาระยะที่ผ่านมา มีผลดังตารางที่ 4.4 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.4 ตารางเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของ มขท. ในด้านการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรเพื่อสร้างระบบอาหารสุขภาพที่ยั่งยืนกรณีมีและไม่มี มขท.

มีโครงการ	ไม่มีโครงการ
ให้ความรู้ในเรื่องที่เกษตรกรไม่เคยรู้มาก่อน	เกษตรกรยังไม่รู้ ไม่เข้าใจ ใน เช่น การล้างผักด้วยผงฟู นั้นสะอาดที่สุด ดีกว่า สะอาดกว่าต่างทับทีม หรือ เกลือ
มีการทดสอบสารเคมีในผัก มีการเก็บตัวอย่างผักในตลาด ในชุมชนที่เราทำงานด้วยมาทดสอบสารเคมีเรื่องสารเคมีตกค้าง และสื่อสารสู่สมาชิกเกษตรกรว่าผักที่ทานอยู่ทุกวันนี้มีการปนเปื้อนสารเคมีหรือไม่ เกษตรกรได้ทำเอง ทดสอบเอง และได้นำเอาผักที่ปลูกเองจริงๆ พร้อมได้รับฟังข้อมูล	เกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายไม่สามารถมีการทดสอบสารเคมีในผัก และไม่เคยส่งตัวอย่างไปทดสอบ

มีโครงการ	ไม่มีโครงการ
สร้างความน่าเชื่อถือว่ากลุ่มเกษตรกรมีผลผลิตอินทรีย์ที่มีความปลอดภัย จึงเป็นกลไกสร้างความมั่นใจในการบริโภค โดยเก็บภายในกลุ่มเกษตรกรเป้าหมายครอบคลุมพื้นที่	มีบางกลุ่มตรวจสอบสารเคมีอยู่แล้ว แต่ตรวจเพียงปีละ 1 ครั้ง และยังไม่ได้เก็บตัวอย่างอย่างทั่วถึงทุกพื้นที่
มขท. สนับสนุนงบประมาณการซื้อชุดทดสอบไปสนับสนุนการตรวจผัก และประสานหน่วยงานรัฐมาตรวจให้เกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย ของ มขท.	หน่วยงานรัฐเช่นสำนักงานเกษตร มีนโยบายแต่ต้องมีการยื่นเรื่องร้องขอ
มขท. สนับสนุนให้มีการวางแผนในการตรวจอย่างต่อเนื่องโดย มขท. ขับเคลื่อนร่วมกับหน่วยงานในเรื่องของการทดสอบสารเคมีในผักและผลไม้	เรื่องนี้เกษตรกรยังไม่ให้เป็นลำดับการทำงานที่สำคัญอันดับต้นๆ เพราะยังขาดความตระหนักในเรื่องนี้
การเข้าถึงชุดทดสอบต้องมีการจ่ายเงิน (ชุดละ 1,000 บาทใน 10 ตัวอย่าง)	เกษตรกรขาดโอกาสการเข้าถึงชุดทดสอบหากไม่มีโครงการ มขท. สนับสนุน
ได้ความรู้มาก ได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์จากการศึกษาดูงาน	ต้องเรียนรู้แบบค่อยเป็นค่อยไปตามกำลังของเกษตรกรเอง
หลังจากที่ มขท. เข้ามา เกษตรกรต้องทำแบบจริงจัง เนื่องจากมี มขท. เป็นแรงกระตุ้นและให้การสนับสนุน	ก่อน มขท. เข้ามา เกษตรกรทำแบบไปเรื่อยๆ
เกษตรกรสามารถสร้างอาชีพได้	
การที่ มขท. เข้ามา ทำให้เกษตรกรได้มีความรู้และนำเอาความรู้เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพที่เดิมเกษตรกรยังไม่ลึก รู้ไม่จริง	
มขท. เข้ามาช่วยเรื่องทุนด้วย เพราะเกษตรกรหลายรายในชุมชนเป็นผู้ยากจน	
เกษตรกรและคนในชุมชนให้การยอมรับ มขท. เพราะเป็นหน่วยงานที่น่าเชื่อถือ ทำให้งานไปได้เร็วขึ้น และขยายผลไปได้กว้างขวาง	การเผยแพร่ความรู้โดยเกษตรกรสู่เกษตรกรด้วยกันเองมีข้อจำกัด เรื่องเกษตรกรไม่ยอมรับกันเอง ทำให้งานเดินไปได้ช้า และไม่กว้างขวางพอ
เพิ่มความมั่นใจมากขึ้นและมีแนวทางในการที่เสริมสร้างศักยภาพให้เกษตรกรเป็นวิทยากรถ่ายทอดได้ เช่น สามารถแนะนำตัวเอง และมีการนำเสนอที่ดีขึ้น พอมีโครงการนี้ ได้พัฒนาศักยภาพเพิ่มขึ้น มีความรอบรู้ การนำเสนอ สามารถรู้และทำกันต่อไป ให้ดีมากขึ้น	เกษตรกรมีความรู้ แต่สามารถนำเสนอได้แบบพื้นๆ ไม่รู้เทคนิค ขั้นตอนการพูด การใช้รูปภาพประกอบ ไม่รู้วิธีการนำเสนอ ทำให้ไม่มั่นใจ
หลังจากที่ มขท. เข้ามา เหมือนเจอทางออก เวลาที่อยากทำงาน รู้วิธีการ มขท. ก็พาไปดูงาน ได้พัฒนาคนไปด้วย ตอนแรกเกษตรกรไม่รู้ จึงใช้ปุ๋ย ยา ทำให้เป็นโรค มขท. เข้ามาจึงทำให้เรารู้แล้ว	เดิมก็ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างรู้ รู้แค่นั้นก็ทำได้แค่นั้น แต่คนเป็นโรคกันมาก
ดีขึ้นมาก เพราะได้ความรู้ ได้มีเพื่อน แจ่มใส ไม่เครียด ไม่รู้สึกแก่เฒ่า	
ได้เรียนรู้แล้วมีความสุข	
ในร่างกายไม่มีโรครุมักได้ พบอาหารที่ดี และได้พัฒนาศักยภาพขึ้นเรื่อยๆ มีทางออกที่ดี และมีรายได้สนับสนุนครอบครัว	
มีก็ดีกว่า จะได้ความรู้เพิ่มเติมขึ้นอีก เช่น ปลุกผักปลอดสาร รู้จักแยกแยะว่าควรทำอะไรและได้เรียนรู้เพิ่ม เมื่อ มขท. เข้ามาเกษตรกรก็เริ่มปรับเปลี่ยน ปลุกเอง ทำให้เกษตรกรรักสุขภาพมากขึ้น มีประโยชน์ และชักชวนให้มาทำแบบเรา	ไม่มี เกษตรกรก็ทำแบบเดิมซ้ำๆ ที่เคยทำกันมา เราไม่คิดจะทำแบบเพื่อสุขภาพ หรือสีขาวไว้กินเอง
เป็นการดีที่ มขท. เข้ามาส่งเสริม เข้ามาสนับสนุน ทำให้เกษตรกรได้เรียนรู้ ความถูกต้อง จะได้มาปรับปรุง ส่วนใหญ่ มขท. ให้ความรู้เกี่ยวกับ พืชผัก	

มีโครงการ	ไม่มีโครงการ
ปลอดภัย และ อินทรีย์ แต่บางเรื่องก็ยังไม่ตรงจุด ที่ยังไม่ตรงคือ เรื่องการผลิตข้าว การทำนา การพัฒนาสายพันธุ์	
มาหนุน ให้ความรู้ดี แต่บางเรื่องมันสวนทางกัน อย่างน้อย ยังไม่เข้าใจวิถีของเกษตรกร แนวคิดยังไม่ตรงกับเกษตรกร เช่น การที่ มขท. ให้ลองทำเพียงไร่เดียวนั้นเป็นไปได้ยาก รถอย่าไม่มาอย่าให้มันน้อย มันเสียเวลา มันลองไม่ได้ ต้องทำจริงเลย เมล็ดพันธุ์ที่ส่งเข้า ทำให้ต้นทุนเพิ่ม และเป็นเงินยืมจาก มขท. เกษตรกรกลายเป็นหนี้	
เรื่องการดูแลสุขภาพ เพราะว่ามันไม่มีพวกสารเคมี พอกลับมาอยู่บ้านก็ขาดสารเคมีอย่างเดียว เมื่อเข้ากลุ่มก็มีการพูดคุย อบรม เพราะช่วงหลังๆใช้สารเคมี สุขภาพไม่ค่อยดี มขท. มีการชักชวน ส่งเสริม	ไม่มี เราก็ทำตามเดิม (มันเทศ, ขาย, แกนนํ้าเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรกรบวจร ต. บางซุด จ. ชัยนาท)

4.2.9 ผลกระทบ

จากการสัมภาษณ์แกนนำเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ มขท. ถึงผลกระทบจากการดำเนินกิจกรรมที่ดำเนินการในเรื่องการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรต้นแบบเกษตรอินทรีย์ ในมิติสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยรวมผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าการดำเนินงานนี้ส่งผลกระทบที่ดีต่อทุกมิติของการพัฒนา มีดังนี้

4.2.9.1 ผลกระทบทางสังคม

- 1) สมาชิกชุมชนเป้าหมายได้พัฒนาความรู้และทักษะด้านอาหารเพื่อสุขภาพ การบริโภคเพื่อสุขภาพ ความมั่นคงทางอาหารและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพิ่มขึ้น
- 2) เกษตรกรเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยมีความรู้ ความตระหนัก ความสามารถและนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

จากประสบการณ์การร่วมพัฒนาศักยภาพเกษตรกรต้นแบบกับ มขท. แกนนำเกษตรกรสะท้อนข้อคิดเห็นต่อผลกระทบทางสังคม ดังคำกล่าวนี้

“ทำให้คนตระหนักเรื่องสารเคมีตกค้างในผักมากขึ้นว่ามันใกล้ตัวกว่าที่คิด และถ้าผักอินทรีย์ราคาสูงหน่อยแต่ปลอดภัยกว่า” (สะเดา, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“ถ้าเราทำเรื่องพวกนี้ ชุมชนหรือผู้บริโภคได้ตระหนักถึงความไม่ปลอดภัยของสารเคมีที่ปนเปื้อนในผักผลไม้ และก็ทำให้เขาหันมาบริโภคผักอินทรีย์และสนับสนุนผลผลิตของเกษตรกรในชุมชน ในพื้นที่นั้นๆ” (หย้าหวาน, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“อากาศก็ดีขึ้น สังคมก็ดีขึ้น แต่ความคิดคนไม่เหมือนกัน ... เราควรทำไปเรื่อยๆ..มีแต่แปลงเราที่ไม่ได้เผา” (อินทผาลัม, เพศ, ตำแหน่ง, กลุ่ม, จังหวัดชัยนาท)

“หนึ่งอย่างที่เราเห็นคือ โรคจะน้อยลง เมื่อเราได้รับความรู้ งบประมาณก็จะลดลง” (เงาะ, ชาย, แกนนําเกษตรกร, กลุ่มพอใจในวิถีพอเพียง, กาญจนบุรี)

“เราก็แนะนำให้ ถ่ายทอดให้ว่าดีต่อสุขภาพ” (พริกชี้หนู, ชาย, แกนนําเกษตรกร กลุ่มวัดพระแก้ว, ชัยนาท)

“ก็ ถ้าเกิดว่าช่วงประมาณสี่ห้าปีที่แล้ว ถ้ามูลนิธิ ไม่เข้ามา เราก็ทำแบบเดิม แต่วันนี้พอทำแล้วดี ก็มีคนติดตามเรามา ไม่ว่า การขาย...รัฐบาลก็ดูแลส่งเสริม เช่น นาอินทรีย์แปลงใหญ่ที่ทำส่วนบุคคลและเป็นสมาชิกกลุ่มเรา ผักปลอดสาร ผักอินทรีย์ ทำให้เกิดการรวมตัว ได้ปรึกษาหารือกัน มีคนมาดูงานกัน” (หัวปลี, เพศ, ตำแหน่ง, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

“เราก็มีความสุข ทางนี้มื่ออะไรก็แบ่งปัน คนนี้ไม่มี เรามีเราก็แบ่งให้เขาไป” (ผักชี, หญิง, แกนนําเกษตรกร, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสระไม้แดง, ชัยนาท)

“มันได้สุขภาพ แข็งแรง 71 ยังวิ่ง วิ่ง ออกกำลังกายได้ กินพืชผักที่ปลอดภัย เมียผมคนปลูก ผมรดน้ำ” (มะยม, หญิง, แกนนําเกษตรกร, กลุ่มไวน์เฮาท์ ต.เขาดิน จ.สุพรรณบุรี)

4.2.9.2 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

1) สมาชิกชุมชนเป้าหมายมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการพัฒนาเกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดภัย การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ดังคำกล่าวนี้

“ก็ ก็เหมือนว่า เขาได้นำเอาผลิตภัณฑ์ที่เขาทำเอง ปลูกเองที่เป็นระบบแบบปลอดภัยเป็นอินทรีย์ ออกมาจำหน่ายและทำให้มีรายได้เพิ่ม เพราะมันมีช่องทางที่เรามีหน้าร้านในสามพื้นที่ที่เป็นตลาดเขียว พอไปเก็บข้อมูลมาเขาก็มีรายได้เพิ่มขึ้นมาน้อยบ้าง” (ฟ้าทะลายโจร, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“อ้อ เหมือนกระจายรายได้ให้กับคนอื่นในชุมชนด้วยค่ะ เพราะบางทีเขารับวัตถุดิบจากคนอื่นนอกกลุ่มเข้ามา” (สะเดา, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“ทำให้เขาลดต้นทุนจากการที่เขาลดใช้สารเคมี ตามที่เราเก็บแบบสอบถาม คนที่ทำนาอินทรีย์หรือทำนาปีเหมือนที่กาญจนบุรี ต้นทุนต่อไร่จะประมาณสามพันโดยเฉลี่ย คนที่ปรับเปลี่ยนแล้วจะเห็นชัดว่าต้นทุนจะน้อยกว่าคนที่ทำนาเคมีประมาณพันห้าร้อยบาท” (เบญจรงค์, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“ลดรายจ่ายในครัวเรือนด้านอาหาร ปลูกข้าวไว้กินเอง เก็บผักโขม ซึ่งต่างจากคนอื่นตรงที่ว่าเราเป็นออร์แกนิก” (โรสแมรี่, หญิง, เจ้าหน้าที่ มชท.)

“เราพึ่งพากัน แบ่งปัน มีของกินก็แบ่งกัน แลกกัน ก็ทำให้เราไม่ต้องซื้อ ไม่ต้องจ่ายเงิน” (ผักบุ้ง, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสระไม้แดง, ชัยนาท)

“ดี เพราะความคิดของเราเอง เราทำข้าวกินเอง ทำนา โรงสี...และหันไปเอาเปิด” (อินทผาลัม, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มหอมกระจุย, ชัยนาท)

“ถ้าหมักดินนานๆ ก็ไม่ต้องจ่ายเงิน” (แก้วมังกร, ชาย, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มหอมกระจุย, ชัยนาท)

“เศรษฐกิจในชุมชน ดีขึ้นโดยปริยาย เพราะมีรายได้มาจากทุนที่ทาง มชท. เอามาลงให้ เพราะเราวางระบบการเงินดี มีเงินหมุนเวียน” (เงาะ, ชาย, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพอใจในวิถีพอเพียง, กาญจนบุรี)

“ดี ประหยัดต้นทุน สุขภาพคนปลูกทานไม่มีพิษภัยในการบริโภคด้วย” (พริกชี้ฟ้า, ชาย, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, ชัยนาท)

“ดี ตอนนี้อยากบอกเศรษฐกิจแย่ เราต้องบอกสมาชิกว่า อย่าไปตามกระแสเขา เรามี เราใช้เท่าที่จำเป็น ... กระแสสังคม เศรษฐกิจมันแย่ เราต้องดูแลตัวเอง ครอบครัว ชยันทำกิน” (หัวปลี, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

“ลดรายจ่ายไม่ต้องซื้อผัก ผลไม้ แม้กระทั่งข้าวหอมมะลิ เราไม่ฉีดยา มีข้าวมะลิแดง” (มะขาม, ชาย, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มไฉนเฮาท์, สุพรรณบุรี)

“การที่เราทำ หนึ่ง เราได้ลดต้นทุน เราได้ยืนฟัง แต่ไม่เคยทำ....ลดค่าใช้จ่ายเรื่องต้นทุนการผลิต อย่างกับ ฟางใช้ทุกหน่อกล้วย เมื่อก่อนเขาอย่างเดียว...” (เผือกหอม, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรครบวงจร, ชัยนาท)

4.2.9.3 ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

“อันดับหนึ่ง คือ ลดมลพิษ ไม่เผาฟาง..จะรมรงค์ เป็นปุ๋ยหมัก” (มันเทศ, ชาย, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรครบวงจร, ชัยนาท)

“คือเราปลูกต้นไม้ ปลูกกล้วย ก็ทำให้ปลอดสาร รมเย็น” (ผักกาด, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสระไม้แดง, ชัยนาท)

“ดินดี สภาพพระบดินีคนดี ตัวทำตัวเบียนมันจะกลับมา เกิดการพัฒนาห่วงโซ่อาหาร (หัวเราะ) ยิ่งอยู่นาน ยิ่งทำอะไรไม่เหมือนชาวบ้าน ดีๆ ไม่มีความวุ่นวาย มันต้องการกล้าที่จะบ้า” (อินทผาลัม, หญิง, แกนนําเกษตรกร, กลุ่มหอมกระจุย, ชัยนาท)

“เพราะเราไม่ได้ใช้สารเคมี เราจะไม่มีการเผา” (องุ่น, หญิง, แกนนําเกษตรกร, กลุ่มพอใจในวิถีพอเพียง, กาญจนบุรี)

“ช่วยรักษโลก เพราะมันไม่มีการเผา ไม่มีการใช้สารเคมี ใช้ทุกอย่างที่เป็นประโยชน์ เช่น ทำเรื่องข้าวก็ไม่เผา ไม่มีสารเคมี” (พริกชี้หนู, ชาย, แกนนําเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, จังหวัดชัยนาท)

“ชอบปลูกต้นไม้ยืนต้นอยู่แล้ว สักทอง ประดู่ สะเดา ดิตรงบ้านหนุ่มเย็น มองดู เราช่วยโลกได้เยอะ และสูงส่ง เราภูมิใจที่นิคมเรา 1,000 กว่าไร่ ของหนูใหญ่ สวย โดยไม่ต้องติดแอร์เลย” (ฟักทอง, เพศ, ตำแหน่ง, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

“ถ้าเราปลูกต้นไม้ ทำให้ฝุ่น PM และ CF ลดลง ไม่ต้องเปลืองค่าแอร์ และมีอากาศที่ดี ถ่ายทอดสด ทำให้อยู่ยั่งยืน กินผักปลอดสาร ทำให้ ครอบครัวเราไม่เสียค่ารักษาพยาบาล” (แตงกวา, หญิง, แกนนําเกษตรกร, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

“ดีครับ เพราะเราไม่ใช้สารเคมี และสารเคมีก็ไม่ตกค้างในพื้นดิน ทำให้สิ่งแวดล้อมสูญหาย กุ้ง หอย ปู ปลาก็ไม่ตาย” (มะขาม, หญิง, แกนนําเกษตรกร, กลุ่มไวน์เฮาท์, สุพรรณบุรี)

“เพราะว่าเราไม่ใช้สารเคมี มันก็ไม่มีสารตกค้างลงในดิน ในน้ำ เราใช้ธรรมชาติ ชีวภาพ จุลินทรีย์” (ฟ้าทะลายโจร, หญิง, เจ้าหน้าที่ มชท)

“ทำให้ลดผลกระทบเนื่องมาจากการปล่อยก๊าซคาร์บอน ก็คือลดภาวะโลกร้อนนั่นแหละ” (เบญจรงค์, หญิง, เจ้าหน้าที่ มชท)

กรณีตัวอย่าง “เกษตรกรต้นแบบเกษตรอินทรีย์”

เล่าเรื่องราวชีวิต (STORY TELLING)

เพื่อสะท้อนผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้น กรณีตัวอย่างเกษตรกรต้นแบบเกษตรอินทรีย์ ที่มีการสร้างรูปธรรม
แปลงเกษตรอินทรีย์ และ มีศักยภาพในการเป็นวิทยากรถ่ายทอด จำนวน 4 ราย ดังนี้

กรณีที่ 1 วิราภานต์ ทิมเมือง (เจียบ)

กลุ่มปลูกผักอินทรีย์บ้านวัดพระแก้ว ต.แพรภคร์รราช อ.สรคบุรี จ.ชัยนาท

รูปที่ 4 กรณีที่ 1 วิราภานต์ ทิมเมือง

วิราภานต์ ทิมเมือง หรือเจียบ ปัจจุบันอายุ 42 ปี เกษตรกรรุ่นใหม่สมาชิกกลุ่มปลูกผักอินทรีย์บ้านวัดพระแก้ว ต.แพรภคร์รราช อ.สรคบุรี จ.ชัยนาท เจียบเกิดและเติบโตในครอบครัวชาวนาจึงซึมซับและสัมผัสประสบการณ์ด้านการทำนาและทำเกษตรจากพ่อแม่มาตั้งแต่เด็ก เมื่อเรียนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีได้เข้าไปทำงานโรงงานในกรุงเทพฯ มากกว่า 20 ปี ต่อมาเมื่อปี 2560 ตนเองและสามี ธีรวัฒน์ ทิมเมือง ได้เห็นตัวอย่างความสำเร็จการทำเกษตรอินทรีย์จากญาติ คือ สุนัย อำทิม จึงได้ลาออกจากงานในกรุงเทพฯ และกลับมาอยู่บ้าน เหตุผลส่วนหนึ่งเพราะต้องการกลับมาสืบสานอาชีพเกษตรของพ่อแม่และได้กลับมาอยู่กับลูกที่กำลังเติบโต ในปีแรก 2561 ได้เข้าไปเรียนรู้และขอเป็นลูกมือฝึกปฏิบัติการด้านเกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ของญาติก่อน เมื่อเกิดความเข้าใจจากการลงมือทำจริงแล้ว ปีต่อมา 2562 จึงเริ่มจากนาข้าวแบบลดต้นทุน และบุกเบิกพื้นที่ว่างเปล่าอีก 1.2 ไร่ เป็นแปลงเกษตรอินทรีย์แบ่งเป็นแปลงผัก 2 งาน แปลงส้มโอ 2 งาน ที่เหลือเป็นพื้นที่เลี้ยงไก่ไข่ เลี้ยงกบและปลา เนื่องจากเป็นพื้นที่ว่างเปล่าไม่มีสารเคมีตกค้าง จึงได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand หลังปรับเปลี่ยนแล้ว 12 เดือน

การเริ่มต้นปรับเปลี่ยนสู่เกษตรอินทรีย์ในระยะแรกประสบปัญหาด้านความเข้าใจและการต่อสู้ทางความคิดกับพ่อแม่และครอบครัวที่มีประสบการณ์เกษตรเคมีมาทั้งชีวิต กลัวผลผลิตจะลดลง เสียหายจากโรคแมลงระบาด ซึ่งเจียบก็รับฟังด้วยความเข้าใจ แต่ยังคงมุ่งมั่นในแนวทางของตนเอง เพราะตนเองเป็นกำลังหลักด้านการเกษตรของครอบครัว จึงให้ผลงานในแปลงเป็นเครื่องพิสูจน์ จากความรู้และประสบการณ์ที่ได้ลงมือทำมาก่อนแล้ว ทำให้ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ในปีแรกเจริญเติบโตเป็นอย่างดี มีรายได้ที่มั่นคงและแน่นอนจากตลาดรับซื้อผลผลิตผักที่มีมาตรฐานรับรอง

ปัจจุบันเจี๊ยะและครอบครัวมีรายได้จากผลผลิตพืชผัก สมุนไพร เป็นหลัก รายได้จากนาข้าวเป็นรอง แบ่งออกเป็น

1) รายได้จากพืชผักอินทรีย์ ผักโขม คื่นช่าย กวางตุ้ง ผักกาดหอม ผักบุ้ง ผักสลัด เป็นต้น เฉลี่ยสัปดาห์ละ 2,000 บาท ประมาณเดือนละ 8,000 บาท คิดเป็นรายได้เฉลี่ย 96,000 บาทต่อปี หักต้นทุนแล้วเหลือกำไรร้อยละ 70 แหล่งจำหน่ายหลัก คือ บริษัท N&P รองลงมาคือ จำหน่ายในชุมชนและตลาดนัด

2) รายได้จากฟ้าทะลายโจร เฉลี่ยทุก 3 เดือนจะมีรายได้ รอบที่ 1 จำนวน 100 กก. รอบที่ 2 จำนวน 500 กก. รอบที่ 2 จำนวน 100 กก. ราคาขาย กก.ละ 45 บาท รายได้ประมาณ 30,000 บาทต่อ 3 เดือน คิดเป็นรายได้เฉลี่ย 120,000 บาทต่อปี หักต้นทุนแล้วเหลือกำไรร้อยละ 90 แหล่งตลาดรับซื้อหลักคือ โรงพยาบาลสรรพบุรี โดยจำหน่ายนามกลุ่มปลูกผักอินทรีย์บ้านวัดพระแก้ว

3) รายได้จากการทำนาปรัง เนื้อที่ 13 ไร่ นาตนเอง 6 ไร่ นาเช่า 7 ไร่ ทำนา 2 รอบต่อปี ผลผลิตข้าวเฉลี่ยครั้งละ 7 ตัน แหล่งตลาดคือ ขายให้โรงสี ราคาเฉลี่ยตันละ 8,500 บาท คิดเป็นรายได้เฉลี่ย 119,000 บาทต่อปี หักต้นทุนแล้วเหลือกำไรร้อยละ 40

4) รายได้จากไม้ผล ส้มโอ ลูกไชเน่า รายได้เหล่านี้ไม่ได้รับเป็นเงินสด ส่วนใหญ่จะเก็บไว้บริโภคในครอบครัว แบ่งปันให้ญาติและคนในชุมชน

การขยายผลและถ่ายทอดให้กับเกษตรกรและผู้สนใจ

เจียบมีความมั่นใจระดับหนึ่งในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่น ที่ผ่านมามีพื้นที่แปลงเกษตรอินทรีย์ของเจียบได้มีโอกาสเป็นแหล่งศึกษาดูงานหรือแปลงตัวอย่างให้กับเจ้าหน้าที่จากกรมส่งเสริมการเกษตร หลักสูตรอบรมผู้ตรวจแปลงพืชผักอินทรีย์มาตรฐาน Organic Thailand แปลงศึกษาดูงานให้กับเกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียง และเกษตรกรในเครือข่ายเช่น จ.กาญจนบุรี รูปธรรมความสำเร็จคือเกษตรกรในชุมชนได้นำเอารูปแบบการเกษตรของเจียบไปปฏิบัติจริงในพื้นที่จำนวน 1 ราย

รูปแบบเทคนิคการถ่ายทอดและขยายผลที่ประสบผลสำเร็จ คือ ได้เรียนรู้ตรงจากเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จ และมีโอกาสทดลองในพื้นที่ขนาดเล็กให้เกิดความมั่นใจว่าได้ผลจริง จึงค่อยขยายพื้นที่เพิ่ม ไม่ควรใจร้อนควรให้เวลาลองผิดลองถูกประมาณ 1-2 ปี จึงจะเห็นผล

แผนงานและทิศทางในอนาคต

ในอนาคตเจียบต้องการพัฒนาแปลงเป็นแหล่งเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์พื้นที่ขนาดเล็ก เพื่อผลิตพืชที่ให้ผลผลิตมูลค่าสูงและมีสัดส่วนกำไรสุทธิเหลือมาก ลดพื้นที่การทำนา ปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรผสมผสานที่สร้างมูลค่าส่วนเหลือได้มากกว่าการทำนา

กรณีที่ 2 บุญสม รุ่งเรือง

รูปที่ 5 กรณีที่ 2 บุญสม รุ่งเรือง

บุญสม รุ่งเรือง อายุ 68 ปี อยู่บ้านเลขที่ 59 หมู่ 4 ต.นางบวช อ.เดิมบางนางบวช จ.สุพรรณบุรี (กลุ่มพันธมิตรเกษตรกรบ้านนางบวช) มีอาชีพขายข้าวเหนียวปิ้ง ถนนทางเข้าเทศบาลนางบวช และรับผักจากสมาชิกที่เป็นเกษตรกรมาขายด้วย

นอกจากนี้ บุญสมมีอาชีพทำเกษตรในพื้นที่ประมาณ 5 ไร่ แต่ไม่ได้ปลูกผักเต็มพื้นที่ ในสวนของบุญสมมีปลูก พริก มะเขือ บวบ ถั่วฝักยาว กะหล่ำ มะนาว สับปะรด หน่อ เมื่อเข้าร่วมงานกับมูลนิธิในการทำตลาดเขียว ทำให้เพิ่มรายได้ จากที่ขายเป็นปกติได้ 500- 700 บาท เมื่อมีสมาชิกร่วมเปิดตลาดเขียวทำให้มียอดขายเพิ่มมากขึ้นกว่าวันที่ขายปกติ ทำให้มีความสุขขายของได้มากขึ้น คล่องขึ้น ปลูกอะไรมาก็ขายได้ ทำให้มีความสุข ได้ช่วยเหลือเพื่อนบ้านที่เขาปลูกผักโดยนำผักของเขามาขายด้วย โดยที่สวนของบุญสมและของคนที่ได้รับมาเป็นผักที่ปลูกตามธรรมชาติไม่ได้ใช้สารเคมี

คำพูดที่บุญสมมักจะพูดติดปาก เมื่อเราถามว่ารู้สึกอย่างไร บุญสมบอกว่า “ทำแล้วมีความสุข”

กรณีที่ 3 อุไร อ่อนสนิท

รูปที่ 6 กรณีที่ 3 อุไร อ่อนสนิท

นางสาวอุไร อ่อนสนิท อายุ 57 ปี อยู่บ้านเลขที่ 25/3 ม.2 ต.หนองปรือ อ.หนองปรือ จ.กาญจนบุรี (กลุ่มพอใจในวิถีพอเพียง มีเนื้อที่ 3 ไร่ งาน รวมตัวบ้านด้วย

อุไรปลูกพืชผักสวนผสม บนเนื้อที่ 1 ไร่ 3 งาน ปลูกผักผลไม้เต็มพื้นที่ทำเองคนเดียว ปลูกผักหลากหลายชนิด พืชยืนต้น ดาวอินคา มะละกอ มะนาว แก้วมังกร มะพร้าว มะกรูด ผักลั้มลูก มะเขือ พริก ถั่วฝักยาว บวบ น้ำเต้า แตงกวา ถั่วพลู ถั่วแปบ ผักปรัง ใบชะพลู ตำลึง

ผลผลิตที่ได้หมุนเวียนสับเปลี่ยนออกมาขายเองทุกวันพุธและวันศุกร์โดยที่เมื่อก่อนอุไรจะไม่ได้ปลูกผักหลากหลายประเภท จะปลูกผักไม่กี่ชนิด ส่งแม่ค้าคนกลาง ไม่ได้นำไปขายเอง ตอนนี้ทำเกษตรแบบปลอดภัย ปลูกผักหลากหลายจำหน่ายโดยตรงให้กับผู้บริโภคผ่านตลาดเขียวทุกวันศุกร์ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีความสุขใจ สบายใจ คติประจำใจ "ความสุขในใจใครก็ไม่เหมือนเรา เพราะเราทำเองใช้เอง"

กรณีที่ 4 นางกรรณก กลิ่นกลัด

รูปที่ 7 กรณีที่ 4 นางกรรณก กลิ่นกลัด

นางกรรณก กลิ่นกลัด (ช่วย) อายุ 68 ปี ที่อยู่ 25 หมู่ 4 ต.คลองขวาง อ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี (สมาชิกกลุ่มมาลัยบายศรีบ้านคลองขวาง) เป็นคนนครปฐม ทำนามาตั้งแต่เกิด และปลูกผัก ทำสวน บ้าง เมื่อแต่งงานมาอยู่ไทรน้อย สภาพพื้นที่ของอำเภอไทรน้อยเป็นนาข้าวแบบเคมีเกือบทั้งหมด ช่วยมีที่ดินทำนาแค่ 3 ไร่ ทำนาปรัง 3 รอบต่อปีแบบใช้สารเคมี ได้เงินต่อรอบประมาณ 2 หมื่น จะได้เงินประมาณ 7-8 หมื่นบาทต่อปี ปัจจุบันได้เช่าที่นาเพิ่มอีก 10 ไร่ และได้ปลูกผักบนพื้นที่ 1 ไร่ ปลูกผักประเภท โหระพา กะเพรา ถั่วฝักยาว แตงกวา จะมีรถมารับไปขายตลาดไท และเอาไปฝากแม่ค้าที่ตลาดนัดขายบ้าง มีรายได้จากการขายต่อเดือน 7,000 ถึง 8,000 บาท

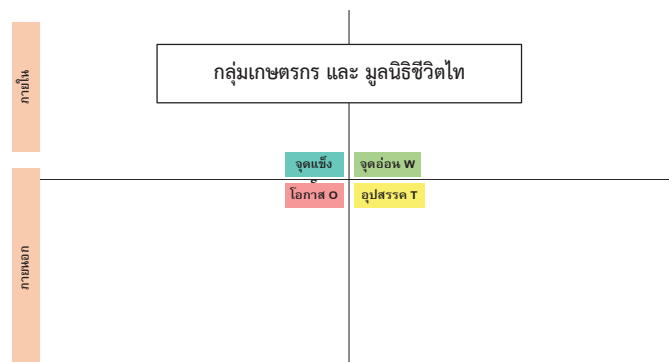

กรรณกบอกว่ามีรายได้จากการผักถือว่าดีกว่าการทำนา การปลูกผักของป้าช่วยไม่ได้ใช้สารเคมีมากนัก และทำพวกปุ๋ยหมัก น้ำหมักใช้เองบ้าง ปัญหาอุปสรรคที่เจอคือ เมื่อถึงเวลาทำนามีการผันน้ำเข้านาจะมีน้ำท่วมจากที่นาไหลเข้ามาสวนผัก ทำให้ต้องวิดน้ำออกจากแปลงผัก ทำให้ปลูกผักไม่ได้ในช่วงเวลานั้นทำให้ขาดรายได้ ช่วยได้ เข้ามารวมกลุ่มมีความสนใจเรื่องทำผักปลอดสาร และยังคงปลูกผักขายต่อไปเมื่อยามที่สภาพที่ดินพร้อมปลูก

4.2.10 วิเคราะห์

จากการวิเคราะห์ผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นในเรื่องการพัฒนาต้นแบบการส่งเสริมความรอบรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาพ และยกระดับแกนนำองค์กรเกษตรกร และกลุ่มเปราะบาง ให้เกิดความรอบรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาพพร้อมทั้งสามารถรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ผู้ประเมินได้เชิญชวนให้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการ ได้ร่วมกันนำเสนอประเด็นการวิเคราะห์โดยใช้การประเมินสภาพแวดล้อมองค์กร หรือ SWOT เพื่อนำไปสู่การคิดค้นแนวทางการพัฒนาการทำงานในเรื่องนี้ในอนาคตต่อไป

การประเมินสภาพแวดล้อมองค์กร หรือ SWOT คือ ปัจจัยที่องค์กรมีอยู่ใน 4 องค์ประกอบ ผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนงานพัฒนาควรมีข้อมูลตรงนี้ชัดเจน โดยมีการประเมินสภาพแวดล้อมในสองส่วน คือ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก โดยมีการระดมความคิดเห็นของคนในกลุ่มหรือองค์กร ดังนี้

รูปที่ 8 การวิเคราะห์โดยใช้การประเมินสภาพแวดล้อมองค์กร (SWOT)

- 1) ปัจจัยภายใน (Internal analysis) หมายถึง สิ่งที่เราควบคุมได้ เช่น สิ่งที่เราเป็น เราเป็น เรากำหนดเกิดจากปัจจัยภายใน คือ ตัวเราเอง ภายในครอบครัวเรา กลุ่ม องค์กรของเรา คนในกลุ่มหรือชุมชนหรือองค์กร ทั้งในส่วนที่เราเป็น เราเป็น เรากระทำให้เกิดเองโดย วิเคราะห์ในประเด็น ดังนี้
 - (1) จุดแข็ง (Strength)
 - (2) จุดอ่อน (Weaknesses)
- 2) ปัจจัยภายนอก (External analysis) เป็นสิ่งที่เราควบคุมไม่ได้ (Beyond control) ซึ่งส่วนมากเป็นประเด็นสังคม กระแสสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การเมือง นโยบายต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน โดยวิเคราะห์ในประเด็น ดังนี้
 - (1) โอกาส (Opportunities) มีคน องค์กร สถานการณ์ที่มาจากภายนอกมาส่งผลดีให้กลุ่มเราในการทำงานนี้ เช่น กระแสสุขภาพมาแรงส่งผลให้คนนิยมผักปลอดสารพิษ

- (2) อุปสรรค (Threats) ที่มีสาเหตุมาจากปัจจัยภายนอก เช่น สถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม นั่นคือสภาพแวดล้อมที่ควบคุมไม่ได้

การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรและองค์กร มขท. ด้วย SWOT นี้ ได้ทำโดยระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการใน 2 กลุ่มหลัก ประกอบด้วย 1) เจ้าหน้าที่ มขท. และ 2) แกนนำเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายหลัก จำนวน 7 ชุมชน จาก 3 พื้นที่เป้าหมาย และนำมาสรุปประมวลผลการวิเคราะห์ ดังนี้

4.2.10.1 ผลการวิเคราะห์

1) ปัจจัยภายใน

(1) จุดแข็ง

- มขท. มีศักยภาพและองค์ความรู้ในการทำงานกับเกษตรกรที่มีปัญหาที่ดินและหนี้สินมากกว่า 12 ปี โดยเริ่มทำงานจากประเด็นเรื่องที่ดินมาก่อน ในรูปแบบเครือข่ายปฏิรูปที่ดิน ต่อมาเริ่มทำโครงการหนี้สินชาวนาในภาคกลาง 10 ปี โดยเริ่มตั้งแต่ปี 2555-2557
- มขท. ทำโครงการเรื่องหนี้สินเกษตรกรมากกว่า 12 ปี ในภาคกลางทำโครงการหนี้สินชาวนาในภาคกลางมา 10 ปี ทำให้ มขท. มีวิสัยทัศน์ เป้าหมาย แนวทางที่ชัดเจน พร้อมทั้งมีองค์ความรู้และศักยภาพในการทำงานกับเกษตรกรที่มีปัญหาที่ดินและหนี้สิน ตลอดจนเกาะติดในเรื่องหนี้สินเกษตรกรเสมือนเป็น Signature ขององค์กรที่ทำเรื่องการแก้ปัญหาหนี้สินเกษตรกร
- มขท. มี Connection ที่สามารถประสานงานเพื่อมาช่วยทำงานต่างๆ เพื่อเกษตรกรได้ อาทิ เช่น งานวิชาการ การอบรมต่างๆ
- เกษตรกรเป็นคนชอบศึกษาหาความรู้และพัฒนาผลผลิตและสนใจเรื่องลดต้นทุนการผลิต
- แกนนำเกษตรกรกล้าตัดสินใจ เป็นหัวหน้าครอบครัว
- เกษตรกรมีการบริหารจัดการองค์กรที่มีประสิทธิภาพคือ มีระเบียบปฏิบัติชัดเจนที่สมาชิกต้องทำตาม และมีการประชุมคณะกรรมการเป็นประจำทุกเดือนและประชุมสมาชิกทุกไตรมาส
- เมื่อเกษตรกรลงมือทำแล้ว เวลาเมื่อไรก็ปรึกษากัน ใจสู้ ไม่ล้มเลิก ไปต่อ มีความร่วมมือร่วมใจกัน ช่วยกันแก้ปัญหา มีความสามัคคีกันของกลุ่ม

- มีการรวมตัวกัน และมีผู้นำเข้มแข็ง
- กลุ่มเกษตรกรได้เรียนรู้ มีเพื่อน ช่วยเหลือกัน
- เกษตรกรตั้งใจและลงมือทำ
- เกษตรกรเน้นพึ่งพาตนเองเป็นหลัก คือ ลงทุน ลงแรง และช่วยกันในกลุ่ม รวมทั้งมีแนวทางเดียวกัน ไม่เน้นพึ่งพาภายนอก
- เกษตรกรรู้จักการกิน รู้ว่าสมุนไพรด้านโควิดได้ มีการบริโภคที่มีการบริโภคที่ดีมีคุณค่า จึงไม่ได้รับผลกระทบ เพราะร่างกายดี มีภูมิต้านทาน และมีพืชผัก สมุนไพรที่เป็นประโยชน์ เช่น ฟักทะลายโจร กระชาย หอมแดง ไม่ไปมั่วสุมการกินที่ไม่ปลอดภัย
- เกษตรกรปลูกผักกินเอง เลี้ยงไก่ ปลูกมะละกอ อยู่กับสมุนไพรตลอด อยู่กับสิ่งที่เป็นธรรมชาติ พึ่งตัวเองตลอด
- เกษตรกรมีประสบการณ์ทำงานอยู่แล้วบวกกับได้ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ทำให้ไปได้เร็ว

(2) จุดอ่อน

- มขท. มีคนทำงานมีน้อย ขณะที่มีการกิจหลายด้าน ซึ่งหน่วยงานแต่ละด้านต้องใช้ทักษะเฉพาะในการทำงาน
- แกนนำเกษตรกรใส่หมวกหลายใบ รับภาระหลายจุด
- เกษตรกรมีภาวะหนี้สินของเราและสมาชิกที่ต้องช่วยเหลือ ทั้งหนี้สินในและนอกระบบ
- แกนนำเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ต้องดูแลสุขภาพของตนเองด้วย ผู้สูงอายุมียาก ทำให้ไม่กำลังวังชา เช่น อายุ 80 ยังทำขนมขาย เช่น ขนมครก ทำนา ทำอ้อย จึงทำได้ทำแบบค่อยเป็นค่อยไป ใจสู้แต่ร่างกายไม่ค่อยไหว
- เกษตรกรยังไม่รู้จริงและไม่แน่นพอในการทำเกษตรอินทรีย์ เขาไม่ค่อยบอกกัน เช่น ตัวห้าตัว เบียนแต่ละภูมิภาคใช้เหมือนกันไม่ได้ ความรู้ยังไม่ตกผลึก
- ส่วนมากที่ติดขัดคือเรื่องทุนของแต่ละคน สมาชิกส่วนใหญ่ใจสู้และเต็มร้อย ที่พัฒนาได้ไม่เต็มที่เป็นเพราะไม่มีทุน เนื่องจากเกษตรกรแต่ละคนต้องมีการะมัดมือชก
- ภาพรวมของคนในกลุ่ม บางคนเงินทุนไม่มี และยังมีภาระหนี้สินเป็นบางส่วน แหล่งกู้เงินทุนเป็นดอกเบี้ยอัตราแพง ในระบบร้อยละเก้า

- สมาชิกบางส่วนไม่มาร่วมกิจกรรม เพราะไม่มีเวลา ต้องทำงานส่วนตัว
- ทุนน้อย คือ เรื่องการลงทุนอีก เกษตรกรไม่สามารถทำได้ ไม่มีทุน
- เกษตรกรมีหนี้สิน มีภาระมาก เช่น หนี้สิน ลูกต้องเรียน จึงทำอินทรีย์ได้ไม่ทั้งหมด
- ไม่มีตลาดผลผลิตอินทรีย์ ตลาดยังแคบอยู่ ต้องขายเป็นข้าวธรรมดา

2) ปัจจัยภายนอก

(1) โอกาส/ ปัจจัยเอื้อ

- การเป็นวิทยากรในเรื่องนี้สอดคล้องกับกระแสสุขภาพมาแรงส่งผลให้คนนิยมผักปลอดสารพิษ
- นโยบายรัฐส่งเสริมบุคลากรให้พัฒนาตนเองในเรื่องการบริโภคเพื่อสุขภาพะ จึงจำเป็นต้องมีความรอบรู้
- สสส. เห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนในเรื่องอาหารสุขภาพะ
- เกษตรกรมีภาคีเครือข่ายช่วยสนับสนุน เช่น มขท. เข้ามาส่งเสริมการพัฒนาความรู้ สนับสนุนทุน จัดหาที่รับสินค้าแปรรูป เอาข้าวไปช่วยขาย นอกจากนี้ มีที่มาร่วมทำงาน คือ มูลนิธิสามชีพ กองทุนพื้นฟูอาชีพ
- รัฐบาลส่งเสริมนโยบายให้ครัวไทยเป็นครัวโลก ทำให้เกิดกระแสตลาดค่อนข้างมาก และกลุ่มเกษตรกรเป็นกลุ่ม ที่ผลิตอินทรีย์ หน่วยงานต่างๆ ก็ลงมามาก
- มีหน่วยงานมาสนับสนุน หน่วยงานราชการ เกษตรบางที่เขาก็เอาไก่มาให้เราเลี้ยงของมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีพวกขมิ้น ตะไคร้ เอาพันธุ์มาให้แจกฟรีให้เราปลูกขาย มูลนิธิชีวิตไทก็ได้ การสนับสนุนเป็นเงิน เช่น สนับสนุนให้ซื้อพันธุ์ และให้ความรู้ อบรม ดูงานต่างๆ เกี่ยวกับอาหาร และเทคนิคการทำสวน

(2) ข้อจำกัด/ อุปสรรค

- เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายมีปัญหาเฉพาะหน้าที่ต้องจัดการ เช่น ที่ดินถูกขายทอดตลาด ต้องไปร่วมชุมนุมเคลื่อนไหวก่อน เนื่องจากเป็นเรื่องเร่งด่วนที่เกษตรกรให้ความสำคัญ จึงต้องมีกลไกพื้นฟูซื้อหนี้เพื่อหยุดยั้งการขายทอดตลาดที่ดิน
- เกษตรกรยังคิดว่ามันยังทำไม่ได้ ยังมีความเชื่อที่ส่งผลต่อพฤติกรรม (mindset) ที่ไม่กล้าเปลี่ยนแปลง ไม่มั่นใจในการทำ ยังไม่กล้าเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์ 100 เปอร์เซ็นต์

เนื่องจากยังไม่เห็นตัวอย่างที่ชัดเจนว่าทำได้จริงๆ ทำให้รู้สึกอยู่ไกลตัว เนื่องจากคนที่มาพูดไม่ได้เป็นเกษตรกรและมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน

- ภาวะอากาศเช่นหนาวจัด ร้อนจัดก็ไม่ดี โรคแมลง เคยพบปัญหา คือ ข้าวไม่ออก เปอร์เซ็นต์งอกน้อย ไม่แน่ใจว่าเป็นเพราะเมล็ดพันธุ์เปียก เกรงว่าใช้ไปหลายปีแล้วจะกลายพันธุ์
- ตอนนี้ ขาดเรื่องน้ำ แหล่งน้ำไม่พอเพียง น้ำมีน้อย
- ปัจจัยที่มีผลต่อการทำอินทรีย์ คือ อยากเผยแพร่ให้เกษตรกรทำได้ผลที่ดี อยากกระจาย แต่สิ่งสำคัญคือหน่วยงานรัฐไม่เอื้อ ไม่สนับสนุน บางหน่วยดีมากคือกรมส่งเสริมการเกษตร แต่ที่มีปัญหาคือ หน่วยตรวจ กรมวิชาการเกษตรที่เป็นหน่วยตรวจ ซึ่งเป็นปัญหาต่อการทำอินทรีย์ เพราะหน่วยงานเหล่านี้ตั้งเงื่อนไขแต่ละข้อเพิ่มขึ้นอย่างไม่สมเหตุสมผล ซึ่งสวนกับคำพูดว่าเป็นระบบหมุนเวียน เน้นไปตรงซื้อตลาด มีแต่ข้อติด ที่ทำให้เกษตรกรจำเป็นต้องเพิ่มต้นทุน อย่างเช่น ลง คัด ตัด แต่ง ซึ่งในเกษตรกรได้ทำหลายอย่างมากแล้ว แต่เกษตรกรก็ยังได้รับการตีจากหน่วยงาน เช่น เกษตรกรใช้อุปกรณ์ที่ยังเป็นไม้ ทั้งนี้ หน่วยงานเหล่านี้เป็นผู้มีอำนาจเพราะเป็นผู้ที่ลงนามให้เกษตรกรผ่านหรือไม่ก็ได้ สิ่งที่หน่วยงานตรวจและไปนำเสนอ นั้น เกษตรกรไม่มีสิทธิ์มีความเห็นใดๆ
- สภาพอากาศแต่ละปีไม่เหมือนกัน มีความแปรปรวน ช่วงเวลาของเดือนที่มี มันไม่สามารถจะปลูกได้ เพราะสภาพอากาศแปรปรวน ฝนชุก แล้งจัด อากาศร้อนจัด โรคและแมลงกวน
- ปัญหาเกษตรกรยังไม่เข้าใจว่า ไม่เผาฟาง เผาไร้อยู่ ไม่ใช่สารเคมีจะได้ผลอย่างไร
- ดินหลาย น้ำท่วมพัดบ้านพัง ถ้าไม่มีรากไม้ใหญ่ยึดไว้ บ้านก็จะมีแต่ดิน
- สภาพภูมิอากาศแปรปรวน เช่น อากาศหนาวๆร้อนๆ บางทีก็แล้งมาก ปลูกอะไรไม่ได้ บางทีก็มีท่วมท่วมที่นา ยามแล้งก็แล้ง พืชก็ไม่โต ราคาน้ำก็ไม่คืน ช่วงร้อนก็ร้อนมาก
- มขท. ส่งเสริมให้ผลิตได้ในระดับทำแค่กิน แต่ไม่มีเงินใช้ ยกตัวอย่าง คือ แนะนำให้ทดลองให้ทำนาอินทรีย์ใน 5 ไร่
- ทาง มขท. ลงมาช่วยสนับสนุนทุนแต่เป็นการให้ยืมเงิน เกษตรกรได้ผลผลิตไม่เต็มที่ ทำให้เกษตรกรเกิดความเครียดที่ต้องเป็นหนี้จากการยืมเงินนี้

4.2.10.2 ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาในอนาคตจากผู้ให้ข้อมูล

ผู้ประเมินได้ระดมความคิดเห็นผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย และ เจ้าหน้าที่โครงการ จาก มขท. ต่อแนวทางในอนาคต โดยใช้แนวทางวางกลยุทธ์ (TOWS MATRIX) ของการทำงานของกลุ่มเกษตรกรและมูลนิธิชีวิตไทในกรณีที่จะขับเคลื่อนงานร่วมกันต่อไปในอนาคต

ทั้งนี้ ผู้ประเมินได้แนะนำให้ผู้ให้ข้อมูล ทั้ง มขท. และ แกนนำเกษตรกร นำข้อมูลจาก SWOT มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสร้างทางเลือกเชิงกลยุทธ์ หรือการใช้รูปแบบ TOWS MATRIX

โดยที่ “กลยุทธ์” เป็นศิลปะของการกำหนดวิธีการที่จะ “เอาชนะ” หรือที่จะทำให้กิจการบรรลุเป้าหมาย ลดภัยคุกคามในการทำงาน จึงนำเอาข้อมูลจาก SWOT มาจับคู่พิจารณา ดังนี้

TOWS MATRIX		
SWOT จุดแข็ง: S STRENGTHS S1. S2.	จุดอ่อน: W WEAKNESSES W1. W2.	
โอกาส: O OPPORTUNITIES O1. O2.	SO กลยุทธ์เชิงรุก <u>จะมีวิธีการใช้จุดแข็งเกาะกุม</u> <u>โอกาสอย่างไร</u>	WO กลยุทธ์เชิงแก้ไข <u>จะมีวิธีเอาชนะ</u> <u>จุดอ่อนโดยอาศัยโอกาสอย่างไร</u>
อุปสรรค: T THREATS T1. T2.	ST กลยุทธ์เชิงป้องกัน <u>จะมีวิธีการใช้จุดแข็งหลีกเลี่ยง</u> <u>อุปสรรค/ภัยคุกคามที่อาจ</u> <u>เกิดขึ้นอย่างไร</u>	WT กลยุทธ์เชิงรับ <u>จะมีวิธีการลดจุดอ่อนและ</u> <u>หลีกเลี่ยงอุปสรรค/ภัยคุกคาม</u> <u>อย่างไร</u>

รูปที่ 9 แนวทางวางกลยุทธ์ (TOWS MATRIX)

ผลการระดมความคิดเห็นต่อแนวทางในอนาคต เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต มีสรุปประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินโครงการ ดังต่อไปนี้

1) **กลยุทธ์เชิงรุก (SO)** คือ การพิจารณาจุดแข็งโดยอาศัยโอกาสที่มี และคิดค้นวิธีการใช้จุดแข็งนี้เกาะกุมโอกาสที่มี โดยสรุปคือให้ผู้ให้สัมภาษณ์พิจารณาจุดแข็งไขว้กับโอกาส โดยสรุปมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- (1) ทิศทางการทำงานเรื่องการเกษตรนิเวศน์เป็นทิศทางที่เกษตรกรต้องปรับตัวต่อภาวะโลกร้อน ถ้าเกษตรกรไม่ปรับตัวก็จะได้รับผลกระทบหรือมีปัญหาอุปสรรคในการเกษตรทั้งเกษตรอินทรีย์และไม่อินทรีย์ จึงเป็นทิศทางของ มขท. ที่จะทำต่อไปในงานพัฒนาด้านแบบและพัฒนาองค์ความรู้เรื่องระบบนิเวศน์และการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เชื่อมโยงกับระบบอาหารที่ยั่งยืน ดังนั้น สิ่งที่ควรพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป คือ เรื่องความมั่นคงอาหาร

การพึ่งพาตนเอง การพัฒนาต้นทุนการผลิต หรือ การถูกกดดันจากหน่วยงานรัฐ เช่น การให้การสนับสนุนไร่ละ 1,000 บาทนั้น เกษตรกรจะต้องทำการเกษตรที่ไม่เผา

- (2) เรื่องนี้ยังคงเป็นทิศทางของ สสส. ต่อไปในอนาคต และเจ้าหน้าที่ มขท. นั้นมีประสบการณ์ในการทำงานมากขึ้นในการทำงานกับเกษตรกรในชุมชน แม้ในปี 2567 นี้ ยังพัฒนาแปลงต้นแบบเกษตรอินทรีย์ ได้เพียงในระดับชุมชนเพียงบางแห่งในชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะแปลงกระโดดที่ทำได้เฉพาะบางแปลงซึ่งไม่อาจเรียกว่าลด PM 2.5 ได้เต็มที่ ดังนั้น มขท. เห็นว่าต้องทำเชิงบริบทบูรณาการเชิงพื้นที่ที่มีขอบเขตชัดเจน และวัดผลที่มีตัวชี้วัดทั้งที่เป็นเชิงปริมาณและคุณภาพให้เป็นระบบได้ เช่น เกษตรกรสามารถปรับตัวได้หรือไม่ เพียงไร ลดต้นทุนได้อย่างไร สามารถเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตได้ว่าดีขึ้นหรือไม่ แตกต่างกันอย่างไรในระหว่างช่วงก่อนและหลังการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ อาทิเช่น การนำฟางมาทำปุ๋ยอินทรีย์ ส่งผลให้ลดการใช้สารเคมีได้ รวมถึงความสมบูรณ์ของระบบนิเวศน์ เช่น มีปู ปลา หน้าดินที่สมบูรณ์ขึ้น
- (3) เกษตรกรหลายส่วนอยากทำแบบไม่เผา แต่ยังไม่เชื่อมั่นว่าทำแล้วจะได้ผลจริง หรือไม่ ดังนั้นจึงต้องส่งเสริมการทำจากแปลงเล็กให้สำเร็จและค่อยขยายไปให้ครอบคลุมที่ดินทำกินทั้งหมดของเกษตรกร
- (4) เกษตรกรควรหมั่นศึกษาหาความรู้ และฝึกปฏิบัติ
- (5) เกษตรกรต้องทำมาตรฐานของตนเองให้ดีขึ้นทุกวัน จะทำให้ประชาชนทั่วไปยอมรับในสินค้าโดยทำให้ผลิตผลที่ทั้งดี สวย หลากหลาย ส่งผลให้ผู้บริโภคติดใจ โดยที่วันหนึ่งข้างหน้า แม้เกษตรกรไม่ได้รับการการันตีแต่ผู้บริโภคก็ยอมรับคุณภาพผลผลิตของเกษตรกรได้
- (6) เกษตรกรควรปรับการผลิตให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เช่น ปลุกพืชตามฤดูกาล เกษตรกรก็สามารถได้ผลผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐานได้ตามธรรมชาติ
- (7) ปรับปรุงสมุนไพรมีตลาดกว้างขวางออกไป เพราะตอนนี้เกษตรกรปลูกและขายเฉพาะกับโรงพยาบาล พวกขมิ้น ไพล ฟ้าทะลายโจร ตะไคร้ ผิวมะกรูด ขายได้มาก แต่ตลาดยังอยู่เพียงเท่านี้ เกษตรกรอยากขยายตลาดให้มากขึ้น เนื่องจากเกษตรกรเป็นผู้สูงอายุจึงอยากให้มีคนช่วยเอาไปขายและทำตลาดให้
- (8) ต้องการให้หน่วยงานที่มาส่งเสริมมาสนับสนุนส่วนที่เกษตรกรขาด คือ การต่อยอด การปรับเปลี่ยนพื้นที่ การขุดโคกหนองนาที่ต้องใช้เงินทุน เช่น กรมพัฒนาชุมชนสามารถมาขุดให้ฟรี

- (9) ต้องการให้องค์กรช่วยทำเรื่องการตลาดให้กับกลุ่มเกษตรกร ที่ผ่านมา มขท. ทำไม่น้อย แต่อยากทำให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกษตรกรดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อแก้ปัญหาผลผลิตขายไม่ได้ทั้งข้าวทั้งผักอินทรีย์ เนื่องจากสถานที่ไม่อำนวย มิฉะนั้นชาวบ้านก็จำเป็นต้องขายในราคาถูก

2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) คือ การพิจารณาจุดอ่อนและอาศัยโอกาสที่มี โดยผู้ประเมินได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลพิจารณาว่า หากกลุ่ม/องค์กรมีจุดอ่อน ขณะที่มีโอกาสดังกล่าว กลุ่ม/องค์กร จะมีวิธีการเอาชนะจุดอ่อน ด้วยโอกาสที่มีอย่างไร โดยมีสรุปความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

- (1) ควรมุ่งเน้นเชิงพื้นที่และบูรณาการให้มากขึ้น โดยวิเคราะห์ว่าพื้นที่ใดที่เป็นไปได้ยากในการขยายผล ก็ไม่จำเป็นต้องทำในขอบเขตพื้นที่ที่กว้างขวางเกินไป แต่ควรมุ่งเน้นทำในพื้นที่ที่มีความเป็นไปได้ให้สำเร็จก่อน หรือในระดับจังหวัดนั้นควรมีบริบทเชิงขอบเขตที่ชัดเจนเพื่อสามารถวัดผลได้ไม่ยากเกินไป และมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดการบูรณาการแบบเป็นห่วงโซ่โดยที่แปลงไม่กระโดดห่างจากกันมากเกินไป จึงควรเลือกพื้นที่ในระดับตำบลที่จะทำให้สำเร็จ ไม่ตั้งเป้าหมายพื้นที่กว้างขวางแต่เป็นไปได้อย่างที่จะทำให้สำเร็จ เช่น ในระดับอำเภอตัวอย่างพื้นที่ที่กว้างเกินไป เช่น พื้นที่ใน 1 อำเภอแต่มีเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์เพียง 2 ราย และห่างกัน 50 กิโลเมตร นั้นเป็นการยากในการขยายผล ดังนั้นการกำหนดยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดความสำเร็จเป็นสิ่งสำคัญ พร้อมทั้งเป็นการลดค่าใช้จ่ายและลดการเดินทางลง
- (2) ต้องมีการทำงานบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนให้มากขึ้น เพราะหน่วยงานภาครัฐมีความตระหนักและให้ความสำคัญ แต่ในระยะที่ผ่านมา มขท. ยังไม่ได้จัดสรรเวลาไปร่วมขับเคลื่อนกับหน่วยงานต่างๆ ได้มากเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม ภาครัฐและเอกชนต่างก็มีเป้าหมายและยุทธศาสตร์การทำงานร่วมกับภาคส่วนต่างๆ มขท. จึงควรจัดสรรเวลาในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ให้มากขึ้น
- (3) เกษตรกรต้องจัดสรรเวลาใหม่ โดยมีการจัดลำดับความสำคัญและตามความเร่งด่วน
- (4) เกษตรกรอยากให้หน่วยงานที่ลงมาสนับสนุน พิจารณารับชุมชนที่มีปัญหา ความต้องการที่แตกต่างกัน และช่วยต่อยอดให้เกษตรกรให้เกษตรกรเดินต่อไปได้ ที่สำคัญสุดคือการผลิตพืชผักที่หน่วยงานห้ามใช้เคมีนั้น เกษตรกรเห็นว่าต้องเดินทางสายกลาง เพราะเกษตรกรต้องการผลผลิตมาไม่ใช่แค่การบริโภคแต่ต้องการจำหน่ายได้เงินมาใช้หนี้และใช้จ่ายต่างๆ ด้วย

- (5) การส่งเสริมการตลาดที่ไม่ใช่เป็นเพียงตลาดชั่วคราว อยากให้หน่วยงาน เช่น มชท. มาแก้ปัญหาตรงนี้ ส่วนมากที่ มชท. ส่งเสริมนั้นจะให้เกษตรกรต้องออกไปนอกพื้นที่ ทำให้ต้องมีค่าใช้จ่าย เกษตรกรเสนอว่าควรส่งเสริมการให้เป็นตลาดชุมชนที่สามารถกระจายสินค้าไปให้ผู้ซื้อได้ โดยไม่ต้องโดนพ่อค้าคนกลางกดราคา ในเรื่องตลาด อยากให้จุดศูนย์รวมอยู่ในพื้นที่ เช่น ชาวบ้านปลูก ใครมีผลผลิตใดก็นำ มากองรวมกันไว้โดยเกษตรกรเป็นผู้ตั้งราคาเองเพราะเป็นคนผลิตที่รู้ต้นทุน ทำให้เกษตรกรและผู้บริโภคอยู่รอด
- (6) เกษตรกรบางพื้นที่พบว่าการผลิตแบบอินทรีย์นั้นใช้เวลา และยังทำได้ในระดับผลิตปลอดภัย เพราะปัจจัยหลายประการ เช่น เกษตรกรเองไม่ใช้ยาเคมีแต่เกษตรกรที่ปลูกติดกันยังใช้ ทำให้ปนเปื้อน เห็นว่าเกษตรกรอินทรีย์พยายามถึงทำไม่ได้ ถ้าทำต้องให้มีโรงเรือนไว้ปลูกผักกางมุ้งทดแทนการไม่ใช้ยาฆ่าแมลง แต่ยาฆ่าหญ้ายังจำเป็นต้องใช้
- (7) เกษตรกรบางพื้นที่ต้องการเงินทุนสนับสนุน เนื่องจากการทำเกษตรอินทรีย์ได้ 100 เปอร์เซ็นต์จำเป็นต้องมีอุปกรณ์ เกษตรกรไม่มีเงินทุนพอ ต้นทุนสูง โรงเรือนต้องใช้เงินเพื่อสร้างอาชีพ เสนอแนะให้สนับสนุนทุนในระดับกลุ่ม เพราะถ้าสนับสนุนรายย่อย จะได้เพียงโรงเรือนเล็กและเฉพาะราย เช่น รายละ 10,000-30,000 บาท ก็จะได้โรงเรือนเล็กนิดเดียวมาซื้อโครงเหล็กหลังคา มุ้ง ฯลฯ เกษตรกรมีความลำบากในการลงทุนเงินและต้องใช้เวลาหลายปี

3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) คือ การพิจารณาว่ากลุ่ม/องค์กรจะมีวิธีการใช้จุดแข็งหลักเลี่ยงอุปสรรค/ภัยคุกคามการทำงาน ที่อาจเกิดขึ้นอย่างไร โดยมีสรุปความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

- (1) มีกระบวนการทำงานที่มีความยืดหยุ่น และปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาเพื่อเอื้อให้การทำงานบรรลุตามที่วางไว้ มองที่เป้าหมายเป็นหลัก อีกประการคือ ด้วยระยะเวลาที่เราทำงานกับเกษตรกรที่ต่อเนื่อง ทำให้ มชท. เข้าใจและรับเงื่อนไขบางเงื่อนไขร่วมกันได้ เช่น ประสานงานกับสมาชิกไม่ได้ หรือสมาชิกมาร่วมน้อย เนื่องจากความจำเป็นบางอย่าง ก็ต้องหาแนวทาง เช่น ประสานให้มีตัวแทนมาให้ได้ ให้มีเกษตรกรที่สมัครใจมาช่วยกันทำงาน หรือมีทีมเจ้าหน้าที่ มชท. อยู่ในพื้นที่ทำงานกับชาวบ้าน
- (2) เรื่องของงานข้อมูลและนโยบายที่ควรทำและส่งต่อให้ชาวบ้านได้ติดตามทั้งในเชิงนโยบายและผลกระทบ ถ้าเขาไม่ได้ก็อาจตกขบวนหลายๆ เรื่อง เช่น ข้อดี ข้อเสียของคาร์บอนเครดิต การเอาที่นาไปเข้าร่วมโครงการลดการปลดปล่อยคาร์บอน ก๊าซมีเทน ที่มีการให้เกษตรกรที่ร่วมไว้

ละ 500 บาทต่อปี ควรให้ชาวบ้านเห็นข้อมูลบวกและลบ มิฉะนั้นเกษตรกรจะเปลี่ยนการผลิตพืชไม่ได้ และไม่เป็นไทตัวเอง

- (3) ในการประชาสัมพันธ์สินค้าเกษตรกร มขท. มีหน้าที่ประสานหน่วยงาน ขณะที่กลุ่มเกษตรกรก็มีทั้งที่เข้มแข็งและยังไม่เข้มแข็ง บางกลุ่มยังต้องมี มขท. สนับสนุน เช่น ข้าวสาร ออกแบบต่างๆ ฯลฯ ดังนั้น มขท. ควรมีกระบวนการสนับสนุน และประสานกับหน่วยงานต่างๆ ต่อไปอย่างจริงจังยิ่งขึ้น เช่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตร โรงพยาบาลเพื่อมาตรวจว่าผลผลิต สินค้าของเกษตรกรนั้นปลอดภัยจริงซึ่งส่งผลให้ลูกค้ายอมรับและสบายใจ
- (4) มขท. ควรจับประเด็นที่เป็นกระแสโลกที่ยังแก้ไขไม่ได้ ทั้งนี้ มขท. ควรมีบทบาทในการทำให้คนในสังคมหันมาสนใจให้มากขึ้น เช่น หนี้สินชาวนา เกษตรกรยังแก้ไขไม่ได้ พร้อมนำเสนอทางเลือกในการแก้ปัญหาใหม่ๆ เช่น การบริหารจัดการการเงินมา ค้นหาเทคโนโลยีและวิธีการใหม่ๆ มาขับเคลื่อนงานร่วมกับเกษตรกรและภาคีเครือข่ายอย่างจริงจัง
- (5) เกษตรกรต้องมีเป้าหมายในการพึ่งพาตนเองและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ขณะที่มีการทำงานด้วยตนเอง ในการประสานความร่วมมือขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานได้ด้วย เช่น เมื่อมีเหตุการณ์ที่อยู่เหนือการควบคุม เกินกำลังที่เกษตรกรจะแก้ไขได้ด้วยตนเอง เช่น ภัยพิบัติมา ฯลฯ
- (6) รัฐบาลต้องนาร่อง ถ้าเขาจะมีค่าปรับเสียหาย ใครเขาาก็ไม่ให้ค่าชดเชยหรือส่วนต่าง ต้องมีแรงจูงใจให้เขาอยากทำ เช่น อัดฟางขาย มีการสนับสนุนอย่างจริงจัง

4) กลยุทธ์เชิงรับ (WT)

ผู้ประเมินได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่มว่าจะมีวิธีการลดจุดอ่อนและวิธีการหลีกเลี่ยงอุปสรรค/ภัยคุกคามอย่างไร เพื่อป้องกันไม่ให้สิ่งเหล่านี้มากระทบการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรให้เกิดความรอบรู้ โดยมีสรุปความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

- (1) ต้องมีพื้นที่ทดลองที่เอื้ออำนวยให้เกษตรกรกล้าทดลอง โดย มขท. ให้การสนับสนุนทั้งองค์ความรู้และปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกร เพื่อให้เกิดการเริ่มต้นทำ
- (2) ต้องมีการเชื่อมโยงตลาด ทำการตลาดเพื่อเกษตรกรไว้ล่วงหน้า เช่น ช่วยกันขับเคลื่อนหาตลาดเพื่อเกษตรกรให้เกิดขึ้นได้จริง เพื่อสร้างความมั่นใจว่ามีตลาดรับซื้อให้กับเกษตรกร
- (3) ต้องแบ่งเวลาให้เป็น ให้ได้ ต้องรู้จักกระจายงานและแบ่งความรับผิดชอบ

- (4) เรื่องเจ้าหน้าที่ตรวจและหน่วยอื่นรอบนอก ทางจังหวัดควรเปิดให้พบกันระหว่างเกษตรกรกับผู้ตรวจโดยให้มีเวทีพูดคุยหารือกันขึ้นมา กรณีปัญหาว่าทำไมเกษตรกรอินทรีย์ของเกษตรกรจึงได้รับมาตรฐานน้อย เนื่องจากสาเหตุไม่ได้อยู่ที่เกษตรกรไม่ได้ทำอินทรีย์ แต่การพิจารณาของหน่วยงานทำให้เกษตรกรผ่านมาตรฐานได้ยาก ส่งผลให้จำนวนเกษตรกรอินทรีย์ที่ได้เข้ามาตรฐานมีแต่ลดจำนวนลง เนื่องจากเกษตรกรเบื่อหน่ายวิธีการและเงื่อนไขข้อเรียกร้องพิจารณาของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่มาตรวจที่มุ่งเน้นแต่กระบวนการที่มีความซับซ้อน สร้างความยุ่งยาก และ ทำให้เกษตรกรต้องจ่ายเงินมาลงทุนเพื่อให้เข้ามาตรฐานเกษตรกรอยากให้นักวิชาการพิจารณากระบวนการทำงานที่เป็นลักษณะการรับฟังปัญหาเกษตรกร การให้คำแนะนำมากกว่าตัดสินฝ่ายเดียว และส่งเสริมความรู้และให้แนวทางที่เกษตรกรสามารถทำได้โดยไม่ใช้งบประมาณสูงจนเกินกำลังเกษตรกรซึ่งส่วนใหญ่ยากจนและมีหนี้สิน

4.3 วัตถุประสงค์ที่ 2 พัฒนาระบบข้อมูลและแผนภาพเพื่อใช้ขับเคลื่อนและบูรณาการทำงานระบบอาหารตลอดห่วงโซ่

4.3.1 ตัวชี้วัด

1. เกิดแผนภาพ (Mapping) ที่แสดงให้เห็นต้นทุนการทำงานและการเชื่อมโยงระบบจังหวัดใน 3 จังหวัด ได้แก่ ชัยนาท สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี ซึ่งประกอบไปด้วย ชื่อองค์กร พื้นที่ต้นแบบแหล่งผลิต องค์ความรู้ งานนโยบายอาหารสุขภาพ ภาควิชาเครือข่าย การขับเคลื่อนนโยบาย การเชื่อมโยงระหว่างการผลิต การกระจาย/ตลาด การบริโภคที่มีความเชื่อมโยงกัน เพื่อใช้บูรณาการทำงานและสื่อสารสู่สาธารณะในเรื่องอาหารเพื่อสุขภาพตลอดห่วงโซ่

4.3.2 ผู้ใช้ประโยชน์

คือ ภาควิชาเครือข่าย 3 จังหวัด ประกอบด้วย

1. หน่วยงานรัฐ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด รพสต. โรงเรียน
2. กลุ่มเกษตรกรที่สนใจเกี่ยวกับระบบการผลิตอาหารเพื่อสุขภาพ
3. บุคคลทั่วไปที่สนใจเกี่ยวกับระบบการผลิตอาหารเพื่อสุขภาพ

4.3.3 ผลผลิต

1. เกิดระบบฐานข้อมูลในรูปแบบแผนภาพ (Mapping) ต้นทุนระบบอาหารตลอดห่วงโซ่ใน 3 จังหวัด (ชัยนาท สุพรรณ กาญจนบุรี) ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ความรู้ พื้นที่ดำเนินงาน และภาคีเครือข่าย ที่นำมาใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนนโยบาย การเชื่อมโยงระหว่างการผลิต การกระจาย/ตลาด การบริโภค เพื่อใช้บูรณาการทำงานและสื่อสารสู่สาธารณะ
2. ได้ฐานข้อมูลต้นทุนระบบอาหาร อันประกอบด้วย ชื่อองค์กร พื้นที่ต้นแบบแหล่งผลิต องค์ความรู้ งานนโยบายอาหารสุขภาพ ภาคีเครือข่าย การขับเคลื่อนนโยบาย การเชื่อมโยงระหว่างการผลิต การกระจาย/ตลาด การบริโภคที่มีความเชื่อมโยงกัน ในรูปแบบของ Google Sheet
3. ได้รายงานฐานข้อมูลเรื่องขององค์ความรู้ การผลิต การกระจาย และการบริโภคที่มีความเชื่อมโยงใน 3 จังหวัด
4. เผยแพร่ฐานข้อมูลแบบสาธารณะในเว็บไซต์ของมูลนิธิชีวิตไท

4.3.4 สิ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลง (Change)

โดยรวม มขท. มีความมุ่งหมายในการเปลี่ยนแปลง (Change) ด้วยการพัฒนาฐานข้อมูลและแผนภาพนี้ ร่วมกับภาคีเครือข่าย ให้กลุ่มเป้าหมายหลักร่วมกับภาคีเครือข่าย 3 จังหวัด ที่เป็นฐานการผลิต และฐานการกระจาย ได้แก่ ชัยนาท สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี โดยมีการทำงานพัฒนาฐานข้อมูลและพัฒนาเป็นแผนภาพไปใช้เผยแพร่ในพื้นที่สาธารณะ

4.3.5 ผลลัพธ์ที่ระบุไว้ในโครงการ

มขท. ได้นำเสนอและเผยแพร่ฐานข้อมูลในรูปแบบแผนภาพ (Mapping) สู่หน่วยงาน

4.3.6 ความสอดคล้องตัวชี้วัดและผลผลิต

ผู้ประเมินได้พิจารณาความสอดคล้องตัวชี้วัดและผลผลิต จากการที่ มขท. ได้ดำเนินกิจกรรมไปทั้งหมดในช่วงโครงการ 1 ปี ในการเก็บข้อมูลและนำมาพัฒนาฐานข้อมูลมาพัฒนาเป็นแผนภาพ (Mapping) เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนนโยบาย เชื่อมโยงระหว่างการผลิต การกระจาย/ตลาด การบริโภค ตลอดจนใช้บูรณาการทำงานและสื่อสารสู่สาธารณะ พบว่า มขท. มีการดำเนินกิจกรรมตามแผนงานที่วางไว้และมีความสอดคล้องตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้

ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 นี้ ผู้ประเมินได้เปิดเวทีให้เจ้าหน้าที่ มชท. ได้ร่วมกันทบทวน และตรวจสอบตามหัวข้อในตารางความสอดคล้องตัวชี้วัดและผลผลิตการพัฒนาฐานข้อมูลและแผนภาพ เพื่อใช้ขับเคลื่อนและบูรณาการทำงานระบบอาหารตลอดห่วงโซ่ โดยมีการพิจารณาสิ่งที่ มชท. ได้ทำแล้วจริงในการดำเนินโครงการว่า เป็นไปตามตัวชี้วัดและผลผลิตที่ได้ทำอย่างสอดคล้องกันหรือไม่ อย่างไร และการดำเนินงานเป็นไปตามแผนกิจกรรมหรือไม่ บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงไร ถ้าไม่บรรลุวัตถุประสงค์ เป็นเพราะอะไร รวมถึงร่วมกันค้นหาสิ่งใดที่ยังไม่ได้ทำหรือไม่ อะไรบ้าง เพราะเหตุใด และมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง ปัญหาเป็นอย่างไร โดยเริ่มจากสิ่งที่กำหนดไว้ในแผน และตามด้วยสิ่งที่เกิดขึ้นอันเป็นผลจากการดำเนินโครงการในวัตถุประสงค์นี้ ดังตาราง ที่ 4.5 ดังนี้

ตารางที่ 4.5 ความสอดคล้องตัวชี้วัดและผลผลิต การพัฒนาฐานข้อมูลและแผนภาพเพื่อใช้ขับเคลื่อนและบูรณาการทำงานระบบอาหารตลอดห่วงโซ่

วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัดของโครงการ	ผลผลิตที่เกิดขึ้นตามตัวชี้วัด	เป็นไปตามแผน	ไม่เป็นไปตามแผน	หมายเหตุ
วัตถุประสงค์ที่ 2 พัฒนาฐานข้อมูลและแผนภาพ เพื่อใช้ขับเคลื่อนและบูรณาการทำงานระบบอาหารตลอดห่วงโซ่	1. เกิดแผนภาพ (Mapping) ที่แสดงให้เห็นต้นทุนการทำงานและการเชื่อมโยงระบบจังหวัด จำนวน 3 พื้นที่เป้าหมาย/จังหวัดได้แก่ ชัยนาท สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ความรู้ พื้นที่ดำเนินงานภาคีเครือข่าย การขับเคลื่อนนโยบาย การทำงานและการเชื่อมโยง	1 เกิดระบบฐานข้อมูลในรูปแบบแผนภาพ (Mapping) ต้นทุนระบบอาหารตลอดห่วงโซ่ใน 3 จังหวัด (ชัยนาท สุพรรณ กาญจนบุรี) ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ความรู้ พื้นที่ดำเนินงานภาคี	✓		
	ระหว่างการผลิต การกระจาย/ตลาด การบริโภค) เพื่อใช้บูรณาการทำงานและสื่อสารสู่สาธารณะอาหารตลอดห่วงโซ่	เครือข่าย ที่นำมาใช้ประโยชน์การขับเคลื่อนนโยบาย การเชื่อมโยงระหว่างการผลิต การกระจาย/ตลาด การบริโภค เพื่อใช้			
		บูรณาการทำงานและสื่อสารสู่สาธารณะ			

วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัดของโครงการ	ผลผลิตที่เกิดขึ้นตามตัวชี้วัด	เป็นไปตามแผน	ไม่เป็นไปตามแผน	หมายเหตุ
		2. ได้ฐานข้อมูลต้นทุนระบบอาหาร (ชื่อองค์กร พื้นที่ต้นแบบแหล่งผลิต องค์ความรู้ งานนโยบาย อาหารสุขภาพ) ในรูปแบบของ Google Sheet	✓		
		3. ได้รายงานฐานข้อมูลเรื่องของ องค์ความรู้ การผลิต การกระจาย และการบริโภคที่มีความเชื่อมโยงใน 3 จังหวัด	✓		

ทั้งนี้ มชท. มุ่งเน้นการขับเคลื่อนให้เกิดผลลัพธ์ตามที่กำหนดไว้ในเส้นทางสู่ผลลัพธ์และกระทบทางสังคมของโครงการที่ระบุผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการไว้ ตามตาราง ที่ 4.6 ดังนี้

ตารางที่ 4.6 เส้นทางสู่ผลลัพธ์และกระทบทางสังคมของโครงการในวัตถุประสงค์ที่ 2

ปัจจัยนำเข้า (Input)	วัตถุประสงค์ Objective	กิจกรรม Activities	ตัวชี้วัด Indicator	ผลผลิต Output	ผู้ใช้ ประโยชน์ User	ผลลัพธ์ Outcome	ผลกระทบ Impact
งบประมาณ 118,900 บาท บุคลากร 3 คน องค์ความรู้ 1. ปรัชญาหาเรียนนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญมาให้ มาให้ ความเห็นต่อการ	วัตถุประสงค์ที่ 2 พัฒนาฐานข้อมูลและแผนภาพเพื่อใช้ขับเคลื่อนและบูรณาการ	กิจกรรมที่ 3 การพัฒนาฐานข้อมูลและแผนภาพ เพื่อใช้ขับเคลื่อนและบูรณาการ การทำงานระบบอาหารตลอดห่วงโซ่ กิจกรรมที่ 11 การพัฒนาฐานข้อมูลและจัดทำแผนภาพ mapping ต้นทุนการทำงานพัฒนาระบบอาหารเพื่อสุขภาพ	1. เกิดแผนภาพ (Mapping) ที่แสดงให้เห็นต้นทุนการทำงานและการเชื่อมโยงระดับจังหวัด จำนวน 3 พื้นที่เป้าหมาย/	1. เกิดระบบฐานข้อมูลในรูปแบบแผนภาพ (Mapping) ต้นทุนระบบอาหารตลอดห่วงโซ่ใน 3 จังหวัด (ชัยนาท สุพรรณ กาญจนบุรี)	ภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย 1. หน่วยงานรัฐ ได้แก่ อปท. เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด	1. มชท. ได้นำเสนอและเผยแพร่ฐานข้อมูลสู่หน่วยงาน	1. ผลกระทบด้านสังคม คือ การเรียนรู้ การศึกษา และความตระหนักทางสังคมมากขึ้น 2. เกิดการนำไปใช้

ปัจจัยนำเข้า (Input)	วัตถุประสงค์ (Objective)	กิจกรรม Activities	ตัวชี้วัด Indicator	ผลผลิต Output	ผู้ใช้ ประโยชน์ User	ผลลัพธ์ Outcome	ผลกระทบ Impact
พัฒนา Google Sheet 2. การใช้ Flourish Program ในการทำ Mapping 3 เนื้อหา มาจาก Google Sheet เช่น ชื่อ ชื่อ สถานที่ สถานะในห่วงโซ่ การเป็นต้นแบบผู้ผลิตและบริโภค ตำแหน่งที่ตั้ง ฯลฯ	ทำงานระบบอาหารตลอดห่วงโซ่	ตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารยั่งยืน 1) ประชุมกรอบการพัฒนาฐานข้อมูลกับนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญและทีมงานโครงการ 2) รวบรวมและจัดเก็บข้อมูลระดับพื้นที่ กิจกรรมที่ 12 การจัดทำฐานข้อมูลในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และแผนภาพ ชาร์ต อินโฟกราฟิก 1) ดำเนินการออกแบบเนื้อหา ผลิตสื่อ Mapping ชาร์ต แผนภาพ สื่ออินโฟกราฟิก และสื่อเอกสาร กิจกรรมที่ 13 การสื่อสารและเผยแพร่ฐานข้อมูลและแผนภาพ mapping ต้นทุนการทำงานพัฒนาระบบอาหารเพื่อสุขภาพตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารยั่งยืน เพื่อ	จังหวัดได้แก่ ชัยนาท สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ความรู้พื้นที่ดำเนินงานภาคีเครือข่ายการขับเคลื่อนนโยบายการทำงานและการเชื่อมโยงระหว่างการผลิต การกระจาย/ตลาด การบริโภค) เพื่อใช้บูรณาการทำงานและสื่อสารสู่สาธารณะอาหารตลอดห่วงโซ่	ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ความรู้ พื้นที่ดำเนินงานภาคีเครือข่ายการขับเคลื่อนนโยบาย การเชื่อมโยงระหว่างการผลิต การกระจาย/ตลาด การบริโภค เพื่อใช้บูรณาการทำงานและสื่อสารสู่สาธารณะจำนวน 3 แห่งคือ ชัยนาท สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี 2. ได้ฐานข้อมูลต้นทุนระบบอาหาร ชื่อองค์กร พื้นที่ต้นแบบแหล่งผลิต องค์กรความรู้ งานนโยบายอาหารสุขภาพ	รพสต. โรงเรียน 2.กลุ่มเกษตรกรที่สนใจเกี่ยวกับระบบการผลิตอาหารเพื่อสุขภาวะ 3. บุคคลทั่วไปที่สนใจเกี่ยวกับระบบการผลิตอาหารเพื่อสุขภาวะ		ปฏิบัติและส่งผลต่อเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น

ปัจจัย นำเข้า (Input)	วัตถุประสงค์ Objective	กิจกรรม Activities	ตัวชี้วัด Indicator	ผลผลิต Output	ผู้ใช้ ประโยชน์ User	ผลลัพธ์ Outcome	ผลกระทบ Impact
		เชื่อมโยงบูรณาการ ทำงานในพื้นที่และ ขยายผลการทำงาน 1) ดำเนินการ เผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ และสื่อออนไลน์ 2) ดำเนินการ เผยแพร่ผ่านเวที ระดับพื้นที่เพื่อใช้ ขับเคลื่อนและบูรณา การทำงาน 1.ประชุมกับ ผู้เชี่ยวชาญด้าน Mapping 2.พัฒนาเครื่องมือ แบบฟอร์ม Google Sheet รวมข้อมูลหลัก 3 จังหวัด จำนวน 13 องค์กร และ Google Form ชื่อองค์กร กิจกรรมในห่วงโซ่ อาหาร องค์ความรู้ งานนโยบาย		ในรูปแบบของ Google Sheet 3.ได้รายงาน ฐานข้อมูล เรื่องขององค์ ความรู้ การ ผลิต การ กระจาย และ การบริโภคที่มี ความเชื่อมโยง ใน 3 จังหวัด 4.เผยแพร่ ฐานข้อมูล แบบ สาธารณะใน เว็บไซต์ของ มูลนิธิชีวิตไท			

4.3.7 ผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ

จากการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่ม เจ้าหน้าที่ มขท. ผู้แทนหน่วยงานซึ่งเป็นภาคี
เครือข่าย อันประกอบด้วย หน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจน แกนนำเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย รวมทั้งการ
สำรวจหลักฐานเชิงประจักษ์ อาทิ เช่น เอกสารรายงานต่างๆ ผู้ประเมินพบว่า มขท. มุ่งเน้นการขับเคลื่อนให้เกิดผล

ผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ในเส้นทางสู่ผลลัพธ์และกระบวนทางสังคมของโครงการ โดย มขท. ได้ดำเนินงานตามแผนงาน ในตารางเส้นทางสู่ผลกระทบทางสังคมของโครงการที่วางไว้ เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายในการพัฒนาฐานข้อมูลและแผนที่ ภาพ (Mapping) เพื่อให้ภาคีเครือข่าย นำไปใช้ในการพัฒนางานเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับเกษตรกรโดยการ ขับเคลื่อนนโยบายและเชื่อมโยงระหว่างการผลิต การกระจาย/ตลาด การบริโภค และเพื่อใช้ในการบูรณาการ ทำงานและสื่อสารสู่สาธารณะ ทั้งนี้ สสส. เป็นผู้สนับสนุนในการขับเคลื่อนภารกิจนี้ เนื่องจากเห็นว่า มขท. ได้มีการ ทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายมาเป็นระยะเวลาที่นานพอสมควรแล้ว ดังนั้น การพัฒนาฐานข้อมูลและแผนที่จึง เป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้และก่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างกว้างขวางขึ้น ทั้งในระดับ พื้นที่เป้าหมายและสาธารณะ และเป็นการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันของภาคีเครือข่ายได้ต่อไป

โดยสรุป ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์และหลักฐานเชิงประจักษ์ คือ ผลลัพธ์ที่ได้จากการทำงานของ มขท. ที่เกิดขึ้นในโครงการนี้ คือ เกิดแผนที่ (Mapping) ที่แสดงให้เห็นต้นทุนการทำงานและการเชื่อมโยงระบบ จังหวัดใน 3 จังหวัด ได้แก่ ชัยนาท สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี เพื่อนำไปเผยแพร่สู่สาธารณะคือเว็บไซต์ของ มขท.

สิ่งสำคัญอีกประการคือ การดำเนินการกิจกรรมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 นี้ เป็นแนวทางการ ทำงานใหม่ขององค์กร ดังนั้น มขท.จึงต้องใช้เวลาในการสะสมความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาวิธีการในการจัดทำ ซึ่ง มขท. สามารถจัดทำแผนที่เข้าสู่ระบบได้โดยสำเร็จเรียบร้อย แต่การใช้งานเพื่อขับเคลื่อนนโยบายนั้นสามารถ ทำได้ในระดับหนึ่ง คือ มีการเปิดเวทีเผยแพร่ฐานข้อมูลสู่หน่วยงานและแกนนำเกษตรกรเข้ามาร่วมพิจารณาและ สะท้อนข้อคิดเห็นในช่วงท้ายโครงการ ดังนั้น การนำใช้ประโยชน์อย่างจริงจังมากขึ้นจึงเป็นภารกิจที่ มขท. ต้อง ขับเคลื่อนให้มากขึ้นในช่วงต่อไปของการทำงานร่วมกับกลุ่มเกษตรกรและหน่วยงานต่างๆจากภาคีเครือข่าย

ข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการของ มขท. ในเรื่องนี้ คือ ผลจากการในการ จัดเวทีประชุมภาคีเครือข่ายอาหารเพื่อสุขภาวะตลอดห่วงโซ่ ในวันที่ 11 ธันวาคม 2567 ที่ จังหวัดชัยนาท ที่ มขท. ได้ทำการเผยแพร่ฐานข้อมูลและแผนที่ (Mapping) ให้กับภาคีเครือข่าย และ กลุ่มเป้าหมาย เกษตรกรเพื่อใช้ขับเคลื่อนและบูรณาการงานระบบอาหารตลอดห่วงโซ่เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ มีผู้ให้ ข้อมูลหลักจาก 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) แกนนำเกษตรกร และ 3) เจ้าหน้าที่ มขท. ซึ่งได้ สะท้อนความคิดเห็นในช่วงท้ายรายการต่อผลการพัฒนาฐานข้อมูลและแผนที่ที่ มขท. จัดทำขึ้นภายใต้โครงการ นี้ว่ามีประโยชน์ได้จริงในการนำไปพัฒนางานกิจกรรมในการปฏิบัติงานอย่างไร

ผลจากข้อมูลสะท้อนว่าเจ้าหน้าที่ มขท. หน่วยงาน และแกนนำเกษตรกร สะท้อนว่าเป็นแนวทางการทำงานที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อการทำงานต่อไป โดยสรุป มขท. สามารถบรรลุผลในการดำเนินงานในวัตถุประสงค์ข้อ 2 นี้ในระดับการสร้างผลผลิต แต่สิ่งที่ขาดคือ ยังไม่ได้มีกระบวนการนำไปใช้ประโยชน์กับภาคีเครือข่ายเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ดังเห็นได้จากการสะท้อนความคิดเห็นของ เจ้าหน้าที่ มขท. ว่าฐานข้อมูลและแผนภาพ ที่ มขท. ทำนั้น ยังไม่เกิดการนำไปใช้ประโยชน์ต่อการทำงานได้เท่าที่ตั้งใจไว้ เนื่องจาก มขท. ได้เริ่มทำงานนี้เป็นครั้งแรก และงานพัฒนาฐานข้อมูลและแผนภาพ (Mapping) นี้ เป็นกิจกรรมที่ต้องการความรู้และทักษะด้านเทคนิคในการทำเพื่อสร้างงานที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น มขท. จึงต้องใช้เวลาในการเรียนรู้พัฒนาศักยภาพคนทำงานในการกิจนี้น่าพอสมควร จึงสามารถขับเคลื่อนมาถึงผลลัพธ์ในขั้นนี้ตามเวลาดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม มขท. ได้แสดงความมุ่งมั่นว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาโครงการนี้ จะเป็นทุนในการทำงานด้านฐานข้อมูลและแผนภาพที่ทำให้ มขท. สามารถต่อยอดการทำงานได้ในระยะต่อไป เพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับเป็นประโยชน์สูงสุดและนำไปใช้ในการพัฒนาได้ทั้งในระดับพื้นที่และสาธารณะ เนื่องจากฐานข้อมูลและแผนภาพนี้สามารถช่วยให้ข้อมูลพื้นฐานขององค์กรเกษตรกร ให้เรียนรู้เรื่องวิกฤติการณ์ปัญหาในการพัฒนางานที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร และ สร้างความเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันระหว่าง หน่วยงานต่างๆ ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อนำไปวางแผนส่งเสริมการพัฒนาระบบเกษตรกรรมของเกษตรกร การขับเคลื่อนนโยบาย การสนับสนุนงบประมาณเพื่อเกษตรกร รวมถึงการมีข้อมูลและแผนภาพใช้ประโยชน์ในการเชื่อมโยงระหว่างการผลิต การกระจาย/ตลาด การบริโภค เพื่อบูรณาการทำงานและสื่อสารสู่สาธารณะอาหารตลอดห่วงโซ่ได้ต่อไป ดังกล่าวต่อไป

“ดีค่ะ หน่วยงานที่เราไปรับฟังมา หน่วยงานให้คอมเม้นท์ว่า เป็น Mapping ที่ดี เขาสามารถคลิกว่าอำเภอนี้มีกี่องค์กร ปีแรกเราทำเป็น Mapping ใน word แต่ปีนี้เป็น Online ช่วยให้เกษตรกรทำงานง่ายขึ้น” (โรสแมรี่, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“คือ คิดว่ามันมีประโยชน์ ถ้าเราพัฒนาให้มันดี เราสามารถรวบรวมฐานข้อมูลที่เข้าถึงได้ง่าย มันไม่ใช่ paper ข้อมูลขนาดใหญ่ มีเบอร์โทร ที่อยู่ คนที่สนใจก็สามารถไปที่เกษตรกร หน่วยงานได้เลย และถ้าทำเป็น Infographic ก็ดูดี จะทำให้เห็นเชิงรูปธรรม เราอาจจะประชาสัมพันธ์ไปที่หน่วยงาน” (หญิงหวาน, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“ก็ดีค่ะ มันมีประโยชน์ พอไปให้หน่วยงานดู เกษตรกรดู เขารู้ว่ามาหาจากตรงนี้ได้ เช่น ถ้าเกษตรกรสนใจ เพาะเห็ด เขาสามารถไปติดต่อหน่วยงานที่ดูแลได้ ถ้าข้อมูลดี ชัดเจนก็จะเป็นประโยชน์ เกษตรกรอาจจะมีการแลกเปลี่ยนเพิ่มเติม โดยที่ไม่ผ่านเรา เราเป็นสื่อกลางให้เขาพบกันเท่านั้น” (สะเดา, หญิง, เจ้าหน้าที่ มชท.)

“ดี เพราะเป็นเหมือนการขยายโอกาสให้คนภายนอกรู้จักเรา ว่าเราเป็นใคร ทำอะไร อยู่ไหน และเป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือ เพิ่มเติมได้” (อินทผลัม, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มหอมกระจุย, ชัยนาท)

“เป็นประโยชน์ เคยได้ยิน มีอยู่จริง แต่ยังไม่ได้ใช้เต็มที่โดยเฉพาะคนผู้สูงอายุ ต้องมีคนพาเข้าไป มีคนสอน.” (เงาะ, ชาย, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพอใจในวิถีพอเพียง, กาญจนบุรี)

“ดีค่ะ เพราะทำให้คนรู้จักเรามากขึ้น ก็ติดต่ออาชีพ ธุรกิจของเรา ฐานลูกค้ากว้างขึ้น ถ้าเราทำผักอินทรีย์ เรามีฐานลูกค้ามากขึ้น เราก็สามารถเพิ่มและจำนวนเกษตรกรมากขึ้น” (ข้าว, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, ชัยนาท)

“เป็นแนวทางที่ดี..เขาเรียนรู้และต่อเติม เขามาดูแล้ว มีรายได้ เขาก็อยากมาอยู่กับเรา” (หับปลี, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

“ดีค่ะ ทุกหน่วยงาน และคนจะซื้อของเรา จะได้รู้จักเรา” (ผักบุ้ง, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสระไม้แดง, ชัยนาท)

“คิดว่าเป็นประโยชน์ ถ้าพื้นที่เราพร้อม ทำให้คนรู้จักและมาถึงเรา ... ถ้า มชท. ที่มีความน่าเชื่อถือช่วยทำ ก็ช่วยการันตีและเป็นกระบอกเสียงให้เกษตรกร ผู้ผลิตได้เจอผู้บริโภค ก็ดี” (มะปี้ด, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มไวน์เฮาท์ ต.เขาหิน จ.สุพรรณบุรี)

“ดีค่ะ ก็ทำให้เขารู้จักเรา มันก็ทำให้เขาสนใจกลุ่มเรา มาสั่งของกลุ่มเราได้” (เผือกหอม, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรกรบวจร, ชัยนาท)

ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ ได้สะท้อนข้อคิดเห็นว่า ฐานข้อมูลและแผนภาพที่ มชท. จัดทำเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์และมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาต่อไป ดังคำกล่าวนี้

“คิดว่ามีประโยชน์ ควรมีแถบเมนูบาร์ เลือกหมวดหมู่ เช่น หมวดโรงเรียน แล้วกดเลือก โรงเรียน หรือ หมวดหน่วยงานรัฐด้านการเกษตร หน่วยงาน องค์กร และรูปแบบแผนที่ให้มีหลายรูปแบบ เช่น ดูแบบ ดาวเทียม street view หรือถนน เป็นต้น” (ขจร, ชาย, สำนักงานเกษตรอำเภอสรนครบุรี, ชัยนาท)

“มีประโยชน์ วัตถุประสงค์เพื่ออะไร ตอบโจทย์วัตถุประสงค์ใหม่ ให้แบ่งเป็นกลุ่ม พักอยู่ตรงไหน ควรใส่ location หัวข้อ เช่น สถานศึกษาต้นแบบ เบอร์ติดต่อ ใครเป็นผู้ประสานงานหลัก ท้องถิ่นสนับสนุน ส่งเสริม เพื่อที่จะสามารถใช้ประโยชน์ทั้งเกษตรกร หน่วยงานราชการที่ต้องการส่งเสริมอาชีพที่ประสบความสำเร็จแล้ว ” (ดอกโสน, หญิง,เทศบาลตำบลแพรกศรีราชา, ชัยนาท)

“นอกเหนือจากหน่วยงาน ให้มองไปที่บุคคลด้วย ว่าทำงานได้ดี หาต้นทุนในชุมชน ด้านบุคคล หมวดหมู่ บุคคล” (พิงพวย, ชาย, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชัยนาท, ชัยนาท)

“ให้ทำเป็นแถบแล้วข้อมูล แล้ว link ต่อไปเรื่อย ๆ กลุ่มเกษตรกร เช่น กลุ่มปลูกผัก เห็ด เบอร์ติดต่อ เกษตรกร location แล้วแต่คนสนใจในแต่ละ topic” (ปวยเล้ง, หญิง, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ชัยนาท, ชัยนาท)

ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นแกนนำเกษตรกรเห็นว่า ฐานข้อมูลและแผนภาพที่ มขท. จัดทำหากมีการนำใช้อย่าง เต็มที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรและบุคคลที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจเกี่ยวกับผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของ เกษตรกรได้จริง โดยเฉพาะในการเป็นฐานข้อมูลให้เกษตรกรได้รู้จักเชื่อมโยงกับเพื่อนเกษตรกรในที่ต่างๆ เพื่อรู้จัก ผลงาน กิจกรรม และเรียนรู้จากกันและกันได้ นอกจากนี้ เกษตรกรมองว่าฐานข้อมูลและแผนภาพสามารถเป็นเวที นำเสนอผลผลิตเพื่อจำหน่ายให้ผู้สนใจได้กว้างขวางยิ่งขึ้นได้ด้วย พร้อมทั้ง ได้ให้ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการ นำไปใช้ได้ประโยชน์ไว้ ดังนี้

“เห็นว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี เห็นภาพการกระจายตัวชัดเจน ควรเพิ่มหมวดหมู่เกษตรให้ชัดเจน เช่น ปลูกผัก เพาะเห็ด เพื่อจะได้ต่อยอดชัดเจน เรียบเรียงให้ชัดเจน สะดวกขึ้น กะทัดรัด เนื้อหาชัดเจนขึ้น ” (มะเขือ, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, ชัยนาท)

“เห็นด้วยกับเทศบาลตำบล อยากพาคนไปดูงานด้านปลูกผัก ต้องมีกลุ่มเล็กกลุ่มน้อย เบอร์ติดต่อ มี สถานที่ location มีประโยชน์แน่ มีเพื่อนร่วมอาชีพอยู่ตรงไหนบ้าง แบ่งเป็นหมวดหมู่ เป็นตัวกระตุ้น ให้คนอยากทำในสิ่งที่เราทำ...ควรเอาไปใช้ การเอาไปใช้คือ search หา และสะดวกเข้าร่วมโครงการเป็น

อย่างนี้ และ มีกลุ่มไหนที่เพาะเห็ดเหมือนกันบ้าง คือ search หาในเน็ตก่อน เขาต้องการหาคนที่ร่วมโครงการ” (มะละกอ, หลิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, ชัยนาท)

“จะดี คือเราสามารถเดินออกไปข้างนอกได้เร็ว เขาจะรู้เลยว่า เราผลิตอะไรได้ แต่ขบวนการตรงนี้ยังไม่เคลื่อนไหว” (เงาะ, ขาย, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพอใจในวิถีพอเพียง, กาญจนบุรี)

“ได้จริงจะ ชั้นแรกเอาความรู้ไปทำที่สวนก่อน ดินดี ไล่เดือน ปลุกดอกไม้ ดอกบัว เราก็กทำตรงนี้ก่อน” (ฟักทอง, เพศ, ตำแหน่ง, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

“มันก็เหมือนเป็นการประชาสัมพันธ์ให้เราในตัว” (โหระพา, หลิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มวิสาหกิจชุมชน บ้านสระไม้แดง, ชัยนาท)

“ถ้ามันการันตี ผมว่ามันไม่น่ายาก ถ้ามีแอร์เตอร์ เราก็สามารถกำหนดเวลาการผลิต เช่น ท่านจะสั่งสักตันนึง จะช่วยทำให้เราวางแผนการผลิตได้ เราก็จะกะระยะเวลา กะปริมาณได้ว่า คนนี้ทำกี่ไร่ อันนี้ ยังไม่มี (มันเทศ, ขาย, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรครบวงจร, ชัยนาท)

“ถ้าเราเอามาช่วยผลักดันธุรกิจด้านการขาย เขาแปรรูปเราก็ซื้อมากินมาขายก็เป็นการช่วยอุดหนุน เราก็กเห็นผลิตภัณฑ์ของกันและกัน และเราได้ความรู้...ถ้าทำให้ดีต้องขับเคลื่อนให้พื้นที่เกิดจริงๆ ถ้าเราโปรโมทไป ก็อยากให้ทุกอย่างโอเค คนก็จะเชื่อมั่น ก็ต้องเน้นให้เกิดรูปธรรมในพื้นที่ เช่น ทำเกษตรอินทรีย์ของเราก็กจะขายได้” (มะปี้ด, หลิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มไวน์เฮาท์ ต.เขาหิน จ.สุพรรณบุรี)

“ถ้าเขามีการสั่งซื้อเราสามารถทำให้” (เผือกหอม, หลิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรครบวงจร, ชัยนาท)

“ทำให้เราโพสต์ขายของ มีผลผลิตเราก็กเข้าไปเว็บได้” (แครอท, หลิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรครบวงจร, ชัยนาท)

ผู้ให้ข้อมูลจากภาคีเครือข่ายประกอบด้วยแกนนำเกษตรกร และ ผู้แทนจากหน่วยงาน ได้สะท้อนสิ่งที่คาดหวังและอยากให้ทำเพิ่มเติมเกี่ยวกับฐานข้อมูลและแผนภาพเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในระยะต่อไป ดังนี้

“จับเราอยู่ในนั้นไวๆ ถ้าฐานข้อมูลมีการนำเสนอเรื่องราวของเรา โอกาสก็มีมาก ปัญหาของเรายังใช้ app น้อย และประชาชนยังไม่ค่อยอ่าน” (เงาะ, ขาย, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพอใจในวิถีพอเพียง, กาญจนบุรี)

“ถ้าใช้ได้อย่างกว้างขวาง ข้อมูลของแต่ละกลุ่มชัดเจน มันจะมีประโยชน์มากๆ เลย ว่าแต่ละกลุ่มทำอาชีพ และผลิตผลอะไร ราคาเท่าไร มีมาตรฐานอะไร เป็นกลุ่มแบบไหน ก็จะมีประโยชน์ และเป็นการขยายฐานลูกค้าเพื่อให้เราเพิ่มจำนวนเกษตรกรและเพิ่มรายได้” (ข้า,หญิง,แกนนำเกษตรกร,กลุ่มวัดพระแก้ว,ชัยนาท)

ในส่วนเจ้าหน้าที่ มขท. ได้สะท้อนว่า เห็นประโยชน์เป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาฐานข้อมูลและแผนภาพ และแม้ว่า มขท. จำเป็นต้องใช้เวลามากพอสมควรในการเรียนรู้เรื่องนี้ ทั้งนี้ มขท. มีปฏิบัติการในเรื่องนี้มาและสามารถนำเสนอสู่กลุ่มเป้าหมายได้เป็นผลสำเร็จ และมีแนวทางที่จะนำไปใช้ประโยชน์ให้มากขึ้นในช่วงต่อไป ดังคำกล่าวที่ว่า

“เอาไปใช้ได้จริง ในกรณีที่เราสนใจที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับผักอินทรีย์ ในกลุ่มที่มีแต่ละจังหวัด เช่น คะนัว เห็ดหอม วิธีการปลูกยังงี้ที่ไรสารเคมี และการใช้ปุ๋ยที่ผลิตเองต้องไปกลุ่มไหน” (โรสแมรี่, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“เป็นฐานข้อมูลของเรา ทำให้เราเห็นว่ามีกระจายแค่ไหน มากขึ้นหรือน้อยลง คือ ดูเรื่องการกระจายตัวได้ ประเภทหลากหลายขึ้น เช่น มีข้าว ปุ๋ยผัก ซึ่งเปรียบเทียบได้ชัดเจนกว่า และดูว่าในอนาคตจะขยายผลได้อย่างไร มีการเผยแพร่สู่กลุ่มอื่น มีการติดต่อมา” (สะเดา, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“เราต้องเรียนรู้ในเรื่องเทคนิค การพัฒนาตัว Mapping เพราะมันเป็นเครื่องมือที่ต้องใช้ เรื่องการจัดหมวดหมู่ ประเภทของข้อมูล คือเราต้องทำความเข้าใจว่าตัว Mapping มันนำไปสู่อะไร ในแต่ละข้อเราต้องการนำเสนออะไร ถ้าเราทำด้วยความไม่เข้าใจเราก็จะเบลอ ไม่ให้เยอะเกินไป แต่มีความเฉพาะเท่าที่จำเป็น เช่น การขับเคลื่อนนโยบายก็ควรเน้นเฉพาะเรื่องนโยบายการขับเคลื่อนอะไรในเรื่องการพัฒนาระบบอาหารเพื่อสุขภาวะอย่างยั่งยืน” (หญิงหวาน, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“เราอาจจะต้องมีหัวข้อย่อยให้ focus เช่น โรงเรียนอาจเน้นเพื่อการบริโภค ปีนี้เราได้ข้อมูลมาแล้วนำไป contribute ในฐานข้อมูลแล้ว และจะทำต่อเนื่องต่อไป” (เบญจรงค์, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“อยากไปเรียนกับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ทำอะไรได้มากกว่านี้” (สะเดา, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

นอกจากนี้ มขท. มีหลักฐานเชิงประจักษ์ เป็นรายงานการประชุมในเวทีเวทีประชุมภาคีเครือข่ายอาหารเพื่อสุขภาวะตลอดห่วงโซ่ ในวันที่ 11 ธันวาคม 2567 ที่จังหวัดชัยนาท ซึ่งเป็นวาระการประชุมเกี่ยวกับเรื่องการนำเสนอและระดมข้อคิดเห็นฐานข้อมูลและแผนภาพ

4.3.8 การเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในด้านการพัฒนาฐานข้อมูลและแผนภาพเพื่อใช้ขับเคลื่อนและบูรณาการทำงานระบบอาหารตลอดห่วงโซ่ กรณีมีและไม่มี มขท.

ในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาฐานข้อมูลและแผนภาพเพื่อใช้ขับเคลื่อนและบูรณาการทำงานระบบอาหารตลอดห่วงโซ่ ผู้ประเมินได้เชิญชวนให้เจ้าหน้าที่ มขท. และ แกนนานเกษตรกรได้ทบทวนและพิจารณาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างมีกับไม่มีโครงการนี้ในการพัฒนาระยะที่ผ่านมา มีผลดังตารางที่ 4.7 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.7 เปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในด้านการพัฒนาฐานข้อมูลและแผนภาพเพื่อใช้ขับเคลื่อนและบูรณาการทำงานระบบอาหารตลอดห่วงโซ่ กรณีมีและไม่มี มขท.

มีโครงการ	ไม่มีโครงการ
ทำให้เห็นจุดที่ทำงานว่ากระจายอยู่ในตำแหน่งไหนบ้างของสามจังหวัด เวลาที่นำเสนอการทำงานก็สามารถเอาฐานข้อมูลไปนำเสนอ เผยแพร่ได้ว่าเราทำงานห่วงโซ่ การผลิต การกระจายองค์ความรู้ในเรื่องใดบ้าง ตำแหน่งที่ตั้งอยู่ ที่ใด	ไม่มีการรวบรวมฐานข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานเกี่ยวกับกลุ่มเกษตรกร หน่วยงาน ที่ร่วมกับ มขท. ในการพัฒนางานเกษตรอินทรีย์ การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก หนี้สินเกษตรกร
เป็นสื่อกลางให้เกษตรกรติดต่อกันเองได้	ไม่มีสื่อกลางในการเชื่อมโยงเรื่องฐานข้อมูลแผนภาพการผลิต การกระจาย และการบริโภค
มขท. สามารถเพิ่ม Location ใน Google Map ได้ ทำให้ประชาชนที่สนใจสามารถเข้าถึงกลุ่มเกษตรกรได้ตรง	องค์ความรู้จะจำกัดอยู่ภายในกลุ่มเกษตรกรที่รู้จักเท่านั้น รวมทั้ง ความรู้จะอยู่อย่างกระจัดกระจายไม่ถูกจัดระบบให้เรียนรู้
เผยแพร่ให้คนอื่นได้รู้ เพื่อเป็นโอกาสเข้าถึงแหล่งทุน และการช่วยเหลือต่างๆ และออกไปช่วยเหลือผู้อื่นได้มากขึ้น	
ถ้าสมาชิกเข้าถึงได้ จะเอื้อให้ฐานทุกอย่างดีขึ้น ใช้ประโยชน์ได้จริง	เดินไปแบบที่ละขั้นๆ
สังคม social ทำให้เจ้าหน้าที่ทำงานง่าย สมาชิกในกลุ่มก็ต้องเรียนรู้	
เกษตรกรไม่ต้องฉวยหน้าซ้ำ เช่น เป็นวิทยากรแล้วไม่ต้องพูดซ้ำ เพราะมีแหล่งข้อมูลที่ครบครันที่สุดที่หาได้สิ่งที่พูดและทำมาแล้ว	ชัดเจนได้เฉพาะคนที่เข้ามาในพื้นที่

มีโครงการ	ไม่มีโครงการ
ว่ามีอะไร ทำให้คนรู้จักกลุ่มเกษตรกรเพิ่มมากขึ้นโดยไม่ต้องออกไปพูดบ่อยๆ แต่ใช้สื่อ Social ช่วยเผยแพร่และที่เป็นที่นิยม	
ทำให้เปรียบเทียบข้อมูลได้ ว่าอันนี้สมบูรณ์ไหม ควรจะเดินหน้าต่อไปอย่างไร	ถ้าไม่มี เกษตรกรก็จะไม่รู้ และก็อยู่กันไป
ทำให้คนรู้จักมากขึ้น เกษตรกรได้ความรู้เพิ่มขึ้น และคนอื่นก็จะได้เห็นกลุ่มเกษตรกรและผลงานโดยเข้าไปดูใน website	ไม่มีใครรู้จักเกษตรกร เกษตรกรก็อยู่แคในหมู่บ้าน
ทำให้รู้เขา-รู้เรา ว่าใครมีอะไร เหมือนได้เห็นโลกกว้าง	ไม่มีการโปรโมท คนไม่รู้จัก ขายของยาก และ FC น้อยลง

4.3.9 ผลกระทบ

จากการสัมภาษณ์แกนนำเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ มขท. ถึงผลกระทบจากการดำเนินกิจกรรมฐานข้อมูล และแผนภาพว่า ส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และ สิ่งแวดล้อมอย่างไร โดยรวมผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าการดำเนินงานนี้ส่งผลกระทบที่ดีต่อทุกมิติของการพัฒนาครอบคลุม มิติสังคม มิติเศรษฐกิจ และมิติสิ่งแวดล้อม

- 1) **ผลกระทบทางสังคม** ได้มีผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า การดำเนินกิจกรรมนี้ได้ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และความตระหนักทางสังคมมากขึ้น ตลอดจนมีการเคลื่อนไหวเชื่อมโยงกันระหว่างเกษตรกรด้วยกันเองและหน่วยงานต่างๆ กลุ่มคนกลุ่มต่างๆ ในสังคม ซึ่งส่งผลดีต่อการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และสุขภาพ ดังคำกล่าวต่อไปนี้

“เรื่องสุขภาพจะดีขึ้น เพราะเขาสามารถเข้าถึงแหล่งอาหารที่ไม่มีสารเคมีได้ง่ายขึ้นจากการเข้าไปค้นหา google” (หญ้าหวาน, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“มีการติดตาม search บ่อยๆ มี Key word ที่จิ้ง มีการคอมเมนต์ แล้วทำให้เขาจำง่าย เช่น น้ำส้มควั่นไม้ สังคมในวงกว้างก็จะได้ว่าในพื้นที่นี้มีความปลอดภัย” (โรสแมรี่, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“คนจะเข้าถึงเรื่องผักปลอดภัยได้ดี เป็นความภาคภูมิใจของเกษตรกรได้ภูมิใจกับอาชีพ และเป็นเกษตรกรต้นแบบด้านต่างๆ เช่น ข้าวอินทรีย์ ผักอินทรีย์ ปุ๋ยอินทรีย์ เหมือนเป็นการมอบโล่รางวัลให้เกษตรกร” (สะเดา, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

2) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ได้มีผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า หากฐานข้อมูลและแผนภาพได้มีการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อปฏิบัติการพัฒนาของเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ ก็จะส่งผลต่อเศรษฐกิจดีขึ้น ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และความตระหนักทางสังคมมากขึ้น และผู้ทำงานเชิงนโยบายจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนก็สามารถมองเห็นแนวทางในการนำไปพัฒนาการทำงาน แผนงานเพื่อสนับสนุนเกษตรกรได้มากขึ้น รวมถึงสาธารณชนที่สนใจผลิตอินทรีย์ที่สามารถติดต่อซื้อขายโดยตรงได้ ดังคำกล่าวนี้

“ช่วยเพิ่มรายได้ให้เกษตรกร โดยทำให้เกษตรกรสามารถติดต่อกับผู้บริโภคในวงกว้างได้ โดยแค่ search” (โรสแมรี่, หญิง, เจ้าหน้าที่ มชท.)

“ส่งผลกระทบที่ดี หนึ่งการตลาด เพราะเมื่อก่อนที่เราทำอินทรีย์มา เราส่งตรงโมเดิร์นเทรด แต่พอ มชท. มาส่งเสริม เราได้ขยายตลาดให้ผู้บริโภคได้เข้าถึงผักอินทรีย์ของเรา” (ข้า, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, ชัยนาท)

“มันทำให้เราขายของได้เพิ่มขึ้น” (ผักบุ้ง, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสระไม้แดง, ชัยนาท)

“เรามาโลกใหม่แล้ว...เพราะว่าการขายก็ต้องอาศัย เราสอนในเว็บไซต์ วันนี้ เมื่อประมาณต้นๆ เดือน เขาก็มาอบรมกลุ่มกับเขา จะให้เราดูในเว็บไซต์ ปลุกผักไม่ต้องใช้ดิน เวลาขายในออนไลน์ วิธีการทำในออนไลน์ ตอนนี้เรียนรู้ในเว็บไซต์ ไม่มีค่าใช้จ่าย พวกเรายังเรียนรู้ไม่ถึง เราจึงต้องมาร่วมกัน” (หัวปลี, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

“ถ้าใครได้ข่าวกระยาสารท ขนมงก ก็ทำให้ได้ ให้มีการสั่งมา เราได้แพร่กระจายสินค้า ทำให้อร่อยและได้ยอดขาย” (มะยงชิด, เพศ, ตำแหน่ง, กลุ่ม, จังหวัดชัยนาท)

“สินค้าเราก็จะออกภายนอกได้เร็ว” (เงาะ, ชาย, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพอใจในวิถีพอเพียง, กาญจนบุรี)

3) ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม คือ ได้มีผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า หากมีการนำไปใช้พัฒนาการทำงานเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่และทำงานขับเคลื่อนเชิงนโยบายได้มากขึ้น ก็จะเป็นการช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อม และสิ่งแวดล้อมของสังคมโดยรวมก็จะดีขึ้นด้วยเช่นกัน ดังคำกล่าวที่ว่า

“ไม่ต้องเดินทาง ประหยัดค่าน้ำมัน ลดโลกร้อน” (หย้าหวาน, หญิง, เจ้าหน้าที่ มชท.)

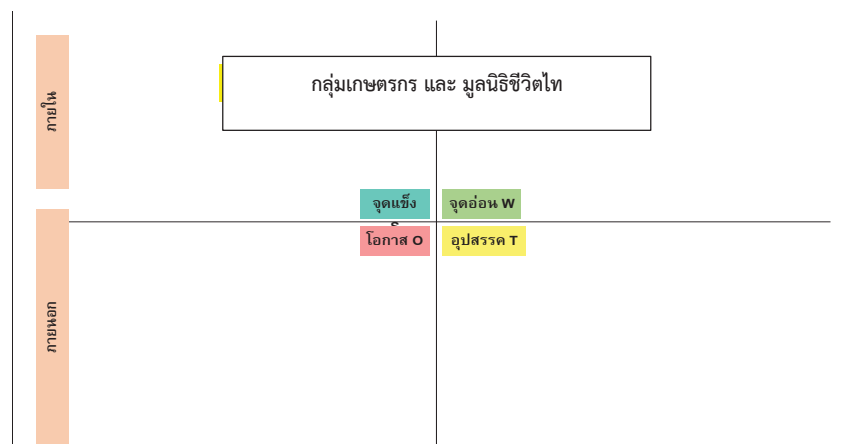
“การที่เกษตรกรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ก็จะช่วยเพิ่มจำนวนคนที่ลดการใช้สารเคมี การทำให้ดินเสีย” (สะเดา, หญิง, เจ้าหน้าที่ มชท.)

“ไม่ต้องเสียค่าเดินทางหรือมีค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงข้อมูล” (อินทผาลัม, เพศ, ตำแหน่ง, กลุ่ม, ชัยนาท)

4.3.10 วิเคราะห์

จากการวิเคราะห์ผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานเพื่อพัฒนาฐานข้อมูลและแผนภาพ (Mapping) ผู้ประเมินได้เชิญชวนผู้ให้ข้อมูลได้ร่วมกันนำเสนอประเด็นการวิเคราะห์โดยใช้การประเมินสภาพแวดล้อมองค์กร หรือ SWOT เพื่อนำไปสู่การคิดค้นแนวทางการพัฒนาการทำงานในเรื่องนี้ในอนาคตต่อไป

การประเมินสภาพแวดล้อมองค์กร หรือ SWOT คือ ปัจจัยที่องค์กรมีอยู่ใน 4 องค์ประกอบ ผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนงานพัฒนา ควรมีข้อมูลตรงนี้ชัดเจน โดย มีการประเมินสภาพแวดล้อมในสองส่วน คือ ปัจจัยภายใน และ ปัจจัยภายนอก โดยมีการ ระดมความคิดเห็นของคนในกลุ่มหรือองค์กร ดังนี้

รูปที่ 10 การวิเคราะห์โดยใช้การประเมินสภาพแวดล้อมองค์กร (SWOT)

- 1) ปัจจัยภายใน (Internal analysis) หมายถึง สิ่งที่เราควบคุมได้ เช่น สิ่งที่เราเป็น เราเป็น เรากำหนดเกิดจาก ปัจจัยภายใน คือ ตัวเราเอง ภายในครอบครัวเรา กลุ่ม องค์กรของเรา คนในกลุ่มหรือชุมชนหรือองค์กร ทั้งในส่วนที่เราเป็น เราเป็น เรากระทำให้เกิดเองโดย วิเคราะห์ในประเด็น ดังนี้

(1) จุดแข็ง (Strength)

(2) จุดอ่อน (Weaknesses)

2) ปัจจัยภายนอก (External analysis) เป็นสิ่งที่เราควบคุมไม่ได้ (Beyond control) ซึ่งส่วนมากเป็นประเด็นสังคม กระแสสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การเมือง นโยบายต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน โดยวิเคราะห์ในประเด็น ดังนี้

(1) โอกาส (Opportunities) มีคน องค์กร สถานการณ์ที่มาจากภายนอกมาส่งผลดีให้กลุ่มเราในการทำงานนี้ เช่น กระแสสุขภาพมาแรงส่งผลให้ คนนิยมผักปลอดสารพิษ และ

(2) อุปสรรค (Threats) ที่มีสาเหตุมาจากปัจจัยภายนอก เช่น สถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม นั่นคือสภาพแวดล้อมที่ควบคุมไม่ได้

การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรและองค์กร มขท. ด้วย SWOT นี้ ได้ทำโดยระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการใน 2 กลุ่มหลัก ประกอบด้วย 1) เจ้าหน้าที่ มขท. และ 2) แกนนำเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายหลัก จำนวน 7 ชุมชน จาก 3 พื้นที่เป้าหมาย และนำมาสรุปประมวลผลการวิเคราะห์ ดังนี้

4.3.10.1 ผลการวิเคราะห์

1) ปัจจัยภายใน (internal factor)

(1) จุดแข็ง (Strengths)

- คนทำงานรู้สึกท้าทายและพร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ที่ไม่องค์กรยังไม่เคยทำเอง
- เจ้าหน้าที่ มขท. มีองค์ความรู้เรื่องการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมินิเวศน์ และมีพันธมิตรภาคีเครือข่าย เช่น กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ เครือข่ายนักวิชาการและนักพัฒนาที่เชี่ยวชาญ
- สมาชิกกลุ่มเกษตรกรยังร่วมในกระบวนการทำไม่มากแต่มีความต่อเนื่องในการเรียนรู้ สังสมประสบการณ์ และร่วมทำงานอย่างจริงจัง

(2) จุดอ่อน (Weaknesses)

- เจ้าหน้าที่ มขท. ไม่มีต้นทุนองค์ความรู้และประสบการณ์เชิงเทคนิคในการทำ Mapping มาก่อน
- มีงบประมาณจำกัดในการพัฒนาบุคลากรและการพัฒนาระบบ โปรแกรมที่น่าสนใจต่างๆ

2) ปัจจัยภายนอก (External analysis) เป็น สิ่งที่ควบคุมไม่ได้ (Beyond control) ซึ่งส่วนมากเป็นประเด็นสังคม กระแสสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การเมือง นโยบายต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน โดยผู้ให้ข้อมูลได้ร่วมกันวิเคราะห์ มีประเด็นดังนี้

(1) โอกาส (Opportunities)

- ภาคีเครือข่ายให้คำแนะนำในการจัดทำ และได้ถ่ายทอดเทคนิค พร้อมแนะนำโปรแกรมทั้งที่มีและไม่มีค่าใช้จ่าย
- มีหน่วยงานอื่นๆ เช่น ภาครัฐทำอยู่แล้ว เช่น Agri Map ซึ่งทำเป็นข้อมูลภาพรวมและบางประเด็น ในส่วน มขท. นั้นได้จัดทำเฉพาะเรื่องหรือเฉพาะพื้นที่ในระบบเกษตรอินทรีย์ ทำให้หน่วยงานต่างๆ ทราบและ มขท. สามารถส่งข้อมูลให้ได้

(2) อุปสรรค (Threats) ที่มีสาเหตุมาจากปัจจัยภายนอก เป็นสภาพแวดล้อมที่มาจากภายนอกที่ควบคุมไม่ได้ เช่น สถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม

- คนสนใจเป็นกลุ่มเฉพาะที่สนใจเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ คนเข้าถึงยังมีจำกัด
- กรณีกลุ่มผู้สูงวัยนั้นสามารถอ่านได้บ้าง แต่ไม่ถนัดทั้งหมด ยังไม่ชำนาญการใช้ internet

4.3.11 ข้อเสนอแนะต่อแนวทางพัฒนาในอนาคต

ผู้ประเมินได้ระดมความคิดเห็นผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย และเจ้าหน้าที่โครงการ จาก มขท. ต่อแนวทางในอนาคต โดยใช้แนวทางวางกลยุทธ์ (TOWS MATRIX) ของการทำงานของของกลุ่มเกษตรกรและมูลนิธิชีวิตไทในกรณีที่จะขับเคลื่อนงานร่วมกันต่อไปในอนาคต

ทั้งนี้ ผู้ประเมินได้แนะนำให้ผู้ให้ข้อมูล ทั้ง มขท. และ แกนนำเกษตรกร นำข้อมูลจาก SWOT มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสร้างทางเลือกเชิงกลยุทธ์ หรือ การใช้รูปแบบ TOWS MATRIX

โดยที่ “กลยุทธ์” เป็นศิลปะของการกำหนดวิธีการที่จะ “เอาชนะ” หรือ ที่จะทำให้กิจการบรรลุเป้าหมาย ลดภัยคุกคามในการทำงาน จึงนำเอาข้อมูลจาก SWOT มาจับคู่พิจารณา ดังนี้

TOWS MATRIX

S W O T	จุดแข็ง: S STRENGTHS	จุดอ่อน: W WEAKNESSES
โอกาส: O OPPORTUNITIES O1. O2.	SO กลยุทธ์เชิงรุก จะมีวิธีการใช้จุดแข็งเกาะกุม โอกาสอย่างไร	WO กลยุทธ์เชิงแก้ไข จะมีวิธีเอาชนะ จุดอ่อนโดยอาศัยโอกาสอย่างไร
อุปสรรค: T THREATS T1. T2.	ST กลยุทธ์เชิงป้องกัน จะมีวิธีการใช้จุดแข็งหลีกเลี่ยง อุปสรรค/ภัยคุกคามที่อาจ เกิดขึ้นอย่างไร	WT กลยุทธ์เชิงรับ จะมีวิธีการลดจุดอ่อนและ หลีกเลี่ยงอุปสรรค/ภัยคุกคาม อย่างไร

รูปที่ 11 แนวทางวางกลยุทธ์ (TOWS MATRIX)

ผลการระดมความคิดเห็นต่อแนวทางในอนาคต เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต มีสรุปประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลในการดำเนินโครงการนี้ ดังนี้

- 1) **กลยุทธ์เชิงรุก (SO)** คือ การพิจารณาจุดแข็งโดยอาศัยโอกาสที่มี และคิดค้นวิธีการใช้จุดแข็งนี้เกาะกุมโอกาสที่มี โดยสรุปคือให้ผู้ให้สัมภาษณ์พิจารณาจุดแข็งไขว้กับโอกาส โดยสรุปผู้ให้ข้อมูลมีข้อเสนอแนะ ดังนี้
 - (1) การส่งเสริมข้อมูลของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายให้สามารถเป็นที่ยอมรับเชื่อถือได้นั้น เกษตรกรต้องทำผลผลิตให้เกิดได้จริงและต่อเนื่อง จึงจะทำให้การพัฒนาผลผลิตและการจำหน่ายไปได้รวดเร็ว
 - (2) มขท. ขอความเห็นจากภาคีเครือข่ายว่าต้องการเห็นอะไร ข้อมูลแบบไหนในการพัฒนา Mapping เพื่อสิ่งที่นำเสนอให้สอดคล้องต่อผู้ใช้งานจริง
- 2) **กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)** คือ การพิจารณาจุดอ่อนและอาศัยโอกาสที่มี โดยผู้ประเมินได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลพิจารณาว่า หากกลุ่ม/องค์กรมีจุดอ่อน ขณะที่มีโอกาสดังกล่าว กลุ่ม/องค์กร จะมีวิธีการเอาชนะจุดอ่อนด้วยโอกาสที่มีอย่างไร โดยมีสรุปความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลดังนี้
 - (1) หาแนวทางเกษตรกรผู้สูงวัยทำอย่างไรให้ได้เข้าถึงข้อมูลได้และได้ใช้ประโยชน์ เช่น ถ้ามีรูปภาพหรือมีตัวอย่างจะสามารถทำความเข้าใจได้มากขึ้น
 - (2) มขท. ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้บุคลากรที่ทำงานนี้ไปเรียนรู้และพัฒนาด้านเทคนิคจากผู้เชี่ยวชาญ

(3) มขท. ควรปรับปรุงรูปแบบให้น่าสนใจยิ่งขึ้น เช่น ให้มีภาพภาพเคลื่อนไหวเพิ่มเติมร่วมกับข้อมูล และภาพนิ่งที่ทำไว้ และควรมีกิจกรรมให้ผู้ชมได้ร่วมสนุก ให้มีการถามตอบ ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และสื่อสารกันแบบสองทาง

3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) คือ การพิจารณาว่ากลุ่ม/องค์กรจะมีวิธีการใช้จุดแข็งหลีกเลี่ยงอุปสรรค/ภัยคุกคามการทำงาน ที่อาจเกิดขึ้นอย่างไร โดยมีสรุปความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

ผู้ประเมินได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่มว่ากลุ่ม/องค์กรจะมีวิธีการใช้จุดแข็งหลีกเลี่ยงอุปสรรค/ภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นอย่างไร มีสรุปความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

- (1) มขท. ควรจัดประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น โดยใช้ข้อความที่สร้างกระแสสนใจต่อสาธารณชน
- (2) มขท. จะต้องพัฒนาเรื่องการทำ Mapping อย่างต่อเนื่อง โดยทำให้เป็นกระแส (trend) ที่เกษตรกรและสาธารณชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลได้
- (3) ต้องการมีวิธีการสื่อที่ง่าย เน้นให้ความจริงเป็นหลัก ผู้เข้าชมสนใจร่วมคิด ติดตาม และให้ความเพลิดเพลินใจที่มีสาระควบคู่กันไป

4) กลยุทธ์เชิงรับ (WT)

ผู้ประเมินได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่มว่าจะมีวิธีการลดจุดอ่อนและวิธีการหลีกเลี่ยงอุปสรรค/ภัยคุกคามอย่างไรไม่ให้สิ่งเหล่านี้มากระทบการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรให้เกิดความรอบรู้ มีสรุปความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

- (1) มขท. สนับสนุนให้มีพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้
- (2) มขท. ควรจัดหาเครื่องมือพัฒนาระบบและโปรแกรมต่างๆ เพื่อพัฒนางาน Mapping ให้มากขึ้น
- (3) ประสานความร่วมมือกับเครือข่ายที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องนี้มาร่วมหรือสนับสนุนการทำงานอย่างต่อเนื่อง
- (4) ผู้ใช้ข้อมูลต้องการได้ฐานข้อมูลที่เป็นจริง และนำไปใช้งานที่เป็น Real time

4.4 วัตถุประสงค์ที่ 3 พัฒนาระบบอาหารเพื่อสุขภาพะตลอดห่วงโซ่ตั้งแต่การผลิต (ต้นทาง การกระจาย/ การจำหน่าย) กลางทาง และการบริโภคปลายทาง

ในการดำเนินงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ 3 พัฒนาระบบอาหารเพื่อสุขภาพะตลอดห่วงโซ่ตั้งแต่การผลิต (ต้นทาง การกระจาย/ การจำหน่าย) กลางทาง และ การบริโภค โครงการได้กำหนดตัวชี้วัด และ กำหนดผลผลิต พร้อมด้วยการทำหลากหลายกิจกรรม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

4.4.1 ตัวชี้วัด

4.4.1.1 มีต้นแบบระบบอาหารสุภาพะตลอดห่วงโซ่ในชุมชนที่มีการผลิต กระจาย และ เชื่อมโยงผู้บริโภค 3 แห่ง ได้แก่

- 1) ชุมชนสรรคบุรี อำเภอสรรคบุรี จ.ชัยนาท
- 2) ชุมชนตำบลนางบวช อำเภอดมบางนางบวช จ.สุพรรณบุรี
- 3) ชุมชนตำบลหนองกร่าง อ.บ่อพลอย จ.กาญจนบุรี

4.4.1.2 มีกลุ่มวิสาหกิจที่ได้รับการพัฒนาและยกระดับให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งหมายถึง กลุ่มเป้าหมายสามารถมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายผลผลิต จำนวน 3 วิสาหกิจชุมชน

4.4.1.3 ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงผลผลิตปลอดภัยในท้องถิ่นไม่น้อยกว่า 1000 รายใน 3 แห่ง

4.4.1.4 มีตลาดเขียว (เปิดใหม่) ที่เชื่อมโยงผลผลิตปลอดภัยของเครือข่ายเกษตรกรไปสู่กลุ่มผู้บริโภคในพื้นที่เป้าหมาย(ชุมชน) จำนวน 3 แห่ง โดยมีโครงการพัฒนาตลาดเขียว 4 แห่ง

- 1) ตลาดเขียวพอใจ ต.หนองรี อ.บ่อพลอย จ. กาญจนบุรี
- 2) ตลาดเขียวสรรคบุรี อ.สรรคบุรี จ.ชัยนาท
- 3) ตลาดเขียวพันธมิตรการเกษตร ต.นางบวช จ.สุพรรณบุรี
- 4) ตลาดนาเคียงเมือง จ.นนทบุรี

นอกจากนี้ โครงการ มขท. ได้ดำเนินการถอดบทเรียนกระบวนการทำงานตลาดเขียว (ใหม่) เป็นเอกสารถอดบทเรียนการทำงาน 3 ตลาด เพื่อนำไปใช้เผยแพร่สู่สาธารณะ

4.4.2 สิ่งที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลง (Change) คือ การสร้างต้นแบบ (Model) ตลาดที่เป็นกลไกขับเคลื่อนการผลิต กระจาย และเชื่อมโยงผู้บริโภคใน 3 ตลาดเป้าหมาย เพื่อนำไปสู่ความมั่นคงทางอาหาร และทำให้เกษตรกรสามารถปรับตัวต่อสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงได้ สิ่งสำคัญคือตลาดสีเขียวเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความมั่นคงทางอาหารที่มีสุขภาวะให้กับเกษตรกรและประชาชนผู้บริโภค ตลาดเขียวสร้างแรงบันดาลใจให้เกษตรกรสนใจในการปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นอินทรีย์ และทำการปรับตัวรับมือสภาพภูมิอากาศ และเกษตรกรได้เกิดกระบวนการเรียนรู้จากการลงมือทำการผลิตอินทรีย์ มีการถอดบทเรียนการทำงาน ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาตลาดเขียวรูปแบบต่างๆ เช่น คู่มือ เอกสารรายงานวิจัย ฯ ดังนั้น โครงการจึงมุ่งให้บรรลุผลการเปลี่ยนแปลง โดยกำหนดตัวชี้วัดไว้ดังนี้

4.4.3 ผู้ใช้ประโยชน์ (USER)

4.4.3.1 เกษตรกรผู้ผลิตและจำหน่ายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ จำนวน 17 คน จาก 3 กลุ่มเกษตรกร จากพื้นที่เป้าหมาย 3 พื้นที่จังหวัด

4.4.3.2 เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน 3 พื้นที่จังหวัดเป้าหมาย ประกอบด้วย

- 1) กลุ่มไวท์เฮาส์ จ. สุพรรณบุรี
- 2) กลุ่มพันธมิตรการเกษตร อ.เดิมบางนางบวช จ.สุพรรณบุรี
- 3) กลุ่มส่งเสริมการทำน้าบ้านหอมกระจุย จ. ชัยนาท

4.4.3.3 เกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภคที่สามารถเข้าถึงอาหารปลอดภัยอย่างน้อย 1,000 คน ใน 3 พื้นที่เป้าหมายเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นเกษตรกรผู้จำหน่าย 3 แห่ง รวมทั้งผู้บริโภคที่มาซื้อผลผลิตอินทรีย์

4.4.4 ผลผลิต

4.4.4.1 เกษตรกรมีการปรับการผลิตจากการใช้สารเคมีในการเกษตรมาทำเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น จำนวน 20 คน ใน 2 จังหวัด (ชัยนาท และสุพรรณ)

4.4.4.2 เกษตรกรมีการปรับการผลิตจากการใช้สารเคมีในการปลูกผักมาทำการปลูกผักปลอดสารเพิ่มขึ้นจำนวน 30 คน ใน 3 จังหวัดชัยนาท กาญจนบุรี และสุพรรณ)

4.4.4.3 ได้ต้นแบบ (Model) ที่เป็นบทเรียนกระบวนการพัฒนาตลาดทำงานเป็นเอกสารทั้ง 3 แห่ง และนำไปใช้เผยแพร่สู่สาธารณะ

4.4.5 ความสอดคล้องตัวชี้วัดและผลผลิต

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ มชท. พบว่าตัวชี้วัดและผลผลิตที่กำหนดไว้โครงการมีความสอดคล้องกัน โดยรวม มชท ได้ทำกิจกรรมและมีผลผลิตที่สะท้อนให้เห็นว่า มชท. ได้ดำเนินกิจกรรมตามแผนงานที่วางไว้และมีความสอดคล้องตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ โดยปรากฏผลลัพธ์ตามตารางที่ 4.8 ดังนี้

ตารางที่ 4.8 ความสอดคล้องตัวชี้วัดและผลผลิต วัตถุประสงค์ที่ 3

วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัดของโครงการ	ผลผลิตที่ระบุไว้ ตามตัวชี้วัด	เป็นไปตามแผน	ไม่เป็นไปตามแผน	หมายเหตุ
วัตถุประสงค์ 3 พัฒนา ระบบอาหารเพื่อสุข ภาวะตลอดห่วงโซ่ตั้งแต่ การผลิต (ต้นทาง การ กระจาย/ การจำหน่าย) กลางทาง และ การ บริโภคปลายทาง	1.มีต้นแบบระบบอาหารสุขภาวะ ตลอดห่วงโซ่ในชุมชน 3 แห่ง ได้แก่ 1.1 ชุมชนบางซุด จ. ชัยนาท 1.2 ชุมชนหนองกร่าง จ. กาญจนบุรี 1.3 ชุมชนเดิมบางนางบวช จ. สุพรรณบุรี ที่มีการผลิต กระจาย และเชื่อมโยงผู้บริโภค	1. เกษตรกรมีการปรับการผลิตจาก การใช้สารเคมีในการเกษตรมาทำ เกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น จำนวน 20 คน ใน 2 จังหวัด(ชัยนาท และ สุพรรณบุรี)	✓		
	2. มีกลุ่มวิสาหกิจ จำนวน 3 วิสาหกิจชุมชน ที่ได้รับการพัฒนา และยกระดับให้มีความเข้มแข็ง ซึ่ง สามารถมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขาย ผลผลิต และผู้บริโภคสามารถเข้าถึง ผลผลิตปลอดภัยในท้องถิ่นไม่น้อย กว่า 1,000 รายใน 3 แห่งหมายถึง	2. เกษตรกรมีการปรับการผลิตจาก การใช้สารเคมีในการปลูกผักมาทำ การปลูกผักปลอดสาร เพิ่มขึ้นจำนวน 30 คน ใน 3 จังหวัดชัยนาท กาญจนบุรี และสุพรรณ)	✓		
	4. มีตลาดเขียว(ใหม่) ที่เชื่อมโยง ผลผลิตปลอดภัยของเครือข่าย เกษตรกรไปสู่กลุ่มผู้บริโภคในพื้นที่/ ชุมชนจำนวน 3 แห่ง (มขท. ทำได้ 5 แห่ง) ได้แก่ 4.1 ตลาดเขียวพอใจ ต.หนองรี อ.บ่อ พลอย จ. กาญจนบุรี 4.2 ตลาดเขียวสรรคบุรี อ.สรรคบุรี จ.ชัยนาท 4.3 ตลาดเขียวพันธมิตรการเกษตร ต.นางบวช จ.สุพรรณบุรี	3. ได้ต้นแบบ (Model) ที่เป็น บทเรียนกระบวนการพัฒนาตลาด ทำงานเป็นเอกสารทั้ง 3 แห่ง และ นำไปใช้เผยแพร่สู่สาธารณะ	✓		
	4.4 ตลาดนาเคียงเมือง จ.นนทบุรี 4.5 ตลาดเขียวจตุจักร กรุงเทพมหานครและปริมณฑล พร้อมทั้งถอดบทเรียนกระบวนการ ทำงานเป็นเอกสารทั้ง 3 แห่ง และ นำไปใช้เผยแพร่สู่สาธารณะ				

4.4.6 ผลลัพธ์และผลกระทบที่ระบุไว้ในโครงการ

จากการสำรวจและเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และหลักฐานเชิงประจักษ์ อาทิเช่น เอกสารรายงานวิจัย แบบตรวจแปลง พบว่าการดำเนินงานของ มขท. ได้มีการดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้ตามตารางเส้นทางสู่ผลกระทบทางสังคมของโครงการ โดยระบุผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการไว้ ตามตาราง ที่ 3.2 ดังนี้

ตารางที่ 4.9 เส้นทางสู่ผลกระทบทางสังคมเพื่อวัตถุประสงค์ที่ 3

ปัจจัยนำเข้า (Input)	วัตถุประสงค์	กิจกรรม Activities	ตัวชี้วัด (Indicator)	ผลผลิต Output	ผู้ใช้ประโยชน์ User	ผลลัพธ์ Outcome	ผลกระทบ Impact
งบประมาณ 400,000 บาท บุคลากร 6 คน องค์ความรู้ 1. การผลิต 2.การแปรรูป 3.การตลาด การยกระดับรูปแบบ การตลาดให้มีมูลค่าเพิ่ม บรรจุภัณฑ์ให้เป็นมิตร สิ่งแวดล้อม 4.มาตรฐานการผลิตแบบอินทรีย์	วัตถุประสงค์ที่ 3 พัฒนาระบบอาหารเพื่อสุขภาพตลอดห่วงโซ่ตั้งแต่การผลิต (ต้นทาง การกระจาย/ การจำหน่าย) กลางทาง และ การบริโภค ปลายทาง	1.จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาต้นแบบระบบอาหารเพื่อสุขภาพตลอดห่วงโซ่ในชุมชน กิจกรรมที่ 14 ประชุมหารือกับผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงานในพื้นที่ สถาบันวิชาการ เพื่อระดมความเห็นแนวทางการพัฒนาต้นแบบระบบอาหารเพื่อสุขภาพตลอดห่วงโซ่ 1) เป็นการประชุมหารือผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้เกิดทิศทางและกรอบการทำงานพัฒนาต้นแบบระบบอาหารเพื่อสุขภาพตลอดห่วงโซ่ร่วมกัน กิจกรรมที่ 15 ประชุมคณะทำงานและแกนนำพื้นที่เพื่อวางแผนการพัฒนาต้นแบบระบบอาหารเพื่อสุขภาพตลอดห่วงโซ่ 1) เป็นการประชุมระดับพื้นที่เพื่อนำเสนอแนวทางและรูปแบบการพัฒนาต้นแบบระบบอาหารเพื่อสุขภาพจาก	1.มีต้นแบบระบบอาหารสุขภาพ ภาวะตลอดห่วงโซ่ในชุมชน 3 แห่ง ได้แก่ 1. ชุมชนตำบลบางซุด จ. ชัยนาท 2. ชุมชนตำบลนางบวช จ. สุพรรณบุรี 3. ชุมชนตำบลหนองกร่าง จ. กาญจนบุรี ซึ่งมีการผลิตกระจาย และเชื่อมโยงผู้บริโภค 2. มีกลุ่มวิสาหกิจจำนวน 3 แห่ง (ใหม่) ที่ได้รับการพัฒนาและยกระดับให้มีความเข้มแข็งซึ่งหมายถึงสามารถมีรายได้	1. เกษตรกรมี การปรับ การผลิต จากการใช้ สารเคมีในนาข้าวมาทำนา อินทรีย์ เพิ่มขึ้น จำนวน 20 คน ใน จังหวัด (ชัยนาท และ สุพรรณ) 2. เกษตรกรมี การปรับ การผลิต จากการใช้ สารเคมีใน การปลูก ผักมาทำ การปลูก ผักปลอดสาร	เครือข่าย เกษตรกร ชาวนา กลุ่ม เปราะบาง และ ผู้บริโภค พื้นที่เป้าหมาย <u>ชัยนาท</u> 1.กลุ่มวัด พระแก้ว 2. กลุ่ม บ้านหอม กระจุย 3.กลุ่ม บ้านสระไม้แดง 4. กลุ่ม เครือข่าย กองทุน ฟันฟู <u>กาญจนบุรี</u> 5.กลุ่ม พอใจฯ <u>สุพรรณบุรี</u>	1) เกิด เกษตรกรที่เป็นผู้ผลิตอาหาร ปลอดภัยที่ได้การยอมรับจากผู้บริโภคใน 3 พื้นที่ (ชัยนาท สุพรรณ กาญจนบุรี) 2) ชุมชน 3 ชุมชน กลายเป็น ชุมชนที่ผลิตอาหารที่ปลอดภัย 3) ประชาชนในชุมชนและใน สังคม สามารถมีแหล่งอาหารอินทรีย์ได้	<u>ด้านสิ่งแวดล้อม</u> เกิดการ พัฒนาพื้นที่สีเขียว โดย การพัฒนา วิถีการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ในระบบ เกษตรกรรมยั่งยืน (ต้นทาง) <u>ด้านสังคม</u> เกษตรกร ผู้ผลิตและผู้บริโภคที่เป็น ประชาชนในชุมชนและใน สังคม สามารถมีแหล่งอาหารอินทรีย์ได้

ปัจจัย นำเข้า (Input)	วัตถุประสงค์	กิจกรรม Activities	ตัวชี้วัด (Indicator)	ผลผลิต Output	ผู้ใช้ ประโยชน์ User	ผลลัพธ์ Outcome	ผลกระทบ Impact
		ผลการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมาย <u>กิจกรรมที่ 16</u> สนับสนุนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาต้นแบบระบบอาหารเพื่อสุขภาพะตลอดห่วงโซ่ มีตลาดเขียวที่เชื่อมโยงผลผลิตปลอดภัยของเครือข่ายเกษตรกรไปสู่กลุ่มผู้บริโภคในพื้นที่/ชุมชนทั้งในระบบออนไลน์และออฟไลน์ร่วมกับหน่วยงานสถาบันการศึกษา ภาคเอกชน พัฒนาด้านแบบตลาดเขียว 5 แห่ง 1) ชุมชนตำบลบางซุด อ.สรรคบุรี จ.ชัยนาท 2) ชุมชนตำบลนางบวช อ.เดิมบางนางบวช จ.สุพรรณบุรี 3) ชุมชนตำบลหนองกว้าง อ.บ่อพลอย จ.กาญจนบุรี 4) วิสาหกิจชุมชน 8 ไร่ สمارทฟาร์ม อ.เมืองนนทบุรี จ.นนทบุรี 5) ตลาดเขียวจตุจักร (JJ Green Market) กรุงเทพมหานคร รายละเอียดขั้นตอน 1) ประชุมปรึกษาหารือกับกลุ่มเป้าหมาย ภาคนิหน่วยงานระดับพื้นที่เพื่อพัฒนาต้นแบบระบบอาหารเพื่อสุขภาพะตลอดห่วงโซ่ที่สอดคล้องกับฐานทรัพยากรและสภาพพื้นที่ 2) วางแผนและสนับสนุนปฏิบัติการระดับพื้นที่ 3) การติดตามและหนุนเสริม 4) ถอดบทเรียนจัดทำเป็นเอกสาร คู่มือการขยายผลสู่หน่วยงาน <u>กิจกรรมที่ 17</u> จัดกระบวนการ	เพิ่มขึ้นจากการขายผลผลิตและผู้บริโภคสามารถเข้าถึงผลผลิตปลอดภัยในท้องถิ่นไม่น้อยกว่า 1000 ราย ใน 3 แห่ง ได้แก่ 1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไวท์เฮาส์ จ. สุพรรณบุรี 2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพันธมิตรการเกษตรรวมใจ จ. สุพรรณบุรี 3. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหอมกระจุย จ. ชัยนาท 3. รายได้เพิ่มขึ้นจากการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมปัจจัยการผลิต เช่น ผัก ข้าวแปรรูปผลผลิตปลาทำนุ้ยจากมูลสัตว์ เมล็ดพันธุ์ข้าว 4. มีตลาดเขียว (ใหม่) ที่เชื่อมโยงผลผลิตปลอดภัยของเครือข่ายเกษตรกรไปสู่	เพิ่มขึ้นจำนวน 30 คน ใน 3 จังหวัด (ชัยนาท กาญจนบุรี และสุพรรณ) 3.ได้ต้นแบบ (Model) ที่เป็นบทเรียนกระบวนการพัฒนาตลาดทำงานเป็นเอกสารทั้ง 3 แห่ง และนำไปใช้เผยแพร่สู่สาธารณะ	5.กลุ่มพันธมิตร 6.กลุ่มไวน์เฮาท์ <u>นนทบุรี</u> กลุ่มคลองขวาง	โดยมีตลาดเขียวของเกษตรกรผู้ผลิตอาหารปลอดภัย 4.มีพฤติกรรม การบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพะเพิ่มขึ้นร้อยละ 50 ใน 3 ชุมชน	ทำให้ลดภาวะเสี่ยงจากโรค NCD <u>ด้านเศรษฐกิจ</u> ได้ทานอาหารสุขภาพในราคาที่ เป็นธรรม และไม่ต้องเสียเงินจ่ายค่าการรักษาโรค และ การมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการผลิตแปรรูปฯ

ปัจจัย นำเข้า (Input)	วัตถุประสงค์	กิจกรรม Activities	ตัวชี้วัด (Indicator)	ผลผลิต Output	ผู้ใช้ ประโยชน์ User	ผลลัพธ์ Outcome	ผลกระทบ
		เรียนรู้พัฒนาช่องทางตลาด ครบวงจร ให้กับ กลุ่มเป้าหมายคณะทำงาน ตลาดเขียวและกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน 1) คัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย ประเมินความต้องการและ วิเคราะห์สภาพปัญหา กลุ่มเป้าหมาย 2) ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญและ ภาคีเครือข่ายหน่วยงานระดับ พื้นที่รื้อหาและ กระบวนการฝึกอบรม 3) การประชุมกลุ่มย่อยหรือ ประชุมปรึกษาหารือกับแกน นำกลุ่มองค์กรชาวนา เกษตรกร คณะทำงานและ ภาคีเครือข่ายร่วมในการ ทำงาน เพื่อจัดเตรียมการจัด กิจกรรม รวมทั้งประสานงาน กับกลุ่มเป้าหมายในการเข้า ร่วมกิจกรรม 4) ดำเนินการจัดอบรมเชิง ปฏิบัติการ 5) จัดทำรายงานการอบรม 6) ติดตามการเปลี่ยนแปลง และหนุนเสริมกลุ่มเป้าหมาย 7) สรุปบทเรียนและ ประเมินผลการอบรม <u>กิจกรรมที่ 18</u> ประชุมติดตาม ถอดบทเรียนกระบวนการ และ หนุนเสริมการเรียนรู้ คณะทำงานพัฒนาต้นแบบ ระบบอาหารเพื่อสุขภาพ ตลอดห่วงโซ่ 1 ครั้ง/เดือน <u>กิจกรรมที่ 5</u>	กลุ่มผู้บริโภคใน พื้นที่/ชุมชน จำนวน 3 แห่ง แต่ มขท. ทำได้ 5 แห่ง ได้แก่ 1. ตลาดเขียว พอใจ ต.หนองรี อ.ปอพลอย จ. กาญจนบุรี 2. ตลาดเขียว สรรคบุรี อ.สรรค บุรี จ.ชัยนาท 3. ตลาดเขียว พันธมิตร การเกษตร ต. นางบวช จ. สุพรรณบุรี 4. ตลาดนา เคียงเมือง จ. นนทบุรี 5. ตลาดเขียว จตุจักร กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล พร้อมทั้งถอด บทเรียน กระบวนการ ทำงานเป็น เอกสารทั้ง 3 แห่ง และ นำไปใช้เผยแพร่ สู่สาธารณะ				

ปัจจัย นำเข้า (Input)	วัตถุประสงค์	กิจกรรม Activities	ตัวชี้วัด (Indicator)	ผลผลิต Output	ผู้ใช้ ประโยชน์ User	ผลลัพธ์ Outcome	ผลกระทบ Impact
		การพัฒนาและยกระดับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งในการผลิต/รวบรวมผลผลิตจากเกษตรกร และจัดจำหน่ายผลผลิต <u>กิจกรรมที่ 19</u> จัดเวทีเก็บข้อมูลวิสาหกิจชุมชนในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ช่องทางการขาย รายได้ การบริหารรายได้ การออมกลุ่ม ของวิสาหกิจชุมชน เป้าหมาย 1) ร่วมกับ ผู้เชี่ยวชาญดำเนินการจัดเก็บข้อมูลวิสาหกิจชุมชน เป้าหมาย 3 พื้นที่ วัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดระบบฐานข้อมูลแนวทางพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป้าหมาย โครงการ <u>กิจกรรมที่ 20</u> จัดทำแผนการยกระดับและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม มีแผนงาน โครงสร้างการบริหาร เป้าหมายการเพิ่มรายได้และการออมที่ชัดเจน 1) ดำเนินการจัดทำแผนการยกระดับและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดแนวทางและแผนการยกระดับและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ภายใต้การมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายและภาคีเครือข่ายหน่วยงานในพื้นที่ 3 แห่ง <u>กิจกรรมที่ 21</u>					

ปัจจัย นำเข้า (Input)	วัตถุประสงค์	กิจกรรม Activities	ตัวชี้วัด (Indicator)	ผลผลิต Output	ผู้ใช้ ประโยชน์ User	ผลลัพธ์ Outcome	ผลกระทบ Impact
		จัดกระบวนการเรียนรู้วิสาหกิจ ชุมชนตัวอย่างที่มีการบริหาร จัดการกลุ่มที่ชัดเจน 1) ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญพัฒนา กระบวนการเรียนรู้เรื่องการ วางแผนธุรกิจให้กับกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง และศึกษาดูงานพื้นที่ต้นแบบ ที่มีบริบทสอดคล้อง					

4.4.7 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ

ข้อค้นพบต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของ มขท. ผู้ประเมินได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่ มขท. และ แกนนำเกษตรกร มีผลจากข้อมูล ดังนี้

4.4.7.1 เกิดเกษตรกรที่ เป็นผู้ผลิตอาหารปลอดภัยที่ได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคใน 3 พื้นที่ (ชัยนาท สุพรรณบุรี กาญจนบุรี)

สิ่งที่เกิดขึ้น คือ เกษตรกรมีการปรับการผลิตจากการใช้สารเคมีในการทำเกษตรมาเป็นเกษตรอินทรีย์/ เกษตรปลอดภัย เพิ่มขึ้น จำนวน 30 ราย ใน 3 จังหวัด (ชัยนาท สุพรรณ กาญจนบุรี) โดยมีผลจากสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้ให้ข้อมูล มีดังนี้

“ทำได้ค่ะ ด้วยความพยายามของเกษตรกรที่เห็นความสำคัญ และเห็นว่าสามารถลดค่าใช้จ่าย ..ลงทุนสูง.. มีผลดีต่อสุขภาพ“ (หญ้าหวาน, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“เพราะคุณภาพผลผลิตจะดีกว่า ผักเคมีมันจะบวมน้ำ ไปแช่ตู้เย็นจะช้ำง่าย แต่ผักอินทรีย์กินได้ทั้งอาทิตย์เลย ไม่เน่าเสีย” (เบญจรงค์, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“เกษตรกรทำได้อีกเป็นอย่างดี เพราะเราได้เห็นชัดว่าผักที่ปลอดภัยจะเก็บได้นาน และผักที่ไม่ปลอดภัยจะเก็บได้ไม่นาน และมีรอย และกรอบมาก ใช้ เก็บไว้ได้เป็นอาทิตย์...เกษตรกรเชื่อมั่นไหม เราต้องให้ข้อมูล และสร้างความเชื่อมั่นว่าผักที่ไม่ใช้สารเคมีดีกว่าดีกว่าที่ใช้อย่างไร” (โรสแมรี่, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“ให้ตัวอย่างไปว่ามีคนสำเร็จ เหมือนสร้างแรงบันดาลใจให้เกษตรกร” (สะเดา, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

4.4.7.2 ชุมชน 3 ชุมชน กลายเป็นชุมชนที่ผลิตอาหารที่ปลอดภัยและมี เกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย มีการ ปรับการผลิตจากการใช้สารเคมีมาทำเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น

แม้ว่าจะมีปัญหาอุปสรรคในการทำอินทรีย์บางประการ โดยสรุป กลุ่มเกษตรกรมีความก้าวหน้า
ในเรื่องการตรวจมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในระดับที่แตกต่างกันจากน้อยที่สุดถึงมากที่สุด อันเนื่อง มาจาก
ต้องทำภารกิจเรื่องอื่นสลับก่อน และมีบางพื้นที่ที่เกษตรกรเห็นว่าหน่วยงานที่มาตรวจมีความให้เงื่อนไขที่
ยุ่งยาก ซับซ้อน ทำให้เกิดค่าใช้จ่าย ส่งผลให้เกษตรกรไม่อยากจะเข้าตรวจ ขณะที่เกษตรกรบางกลุ่มก็มี
มุมมองในเรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ให้ผ่านมาตรฐานดังกล่าวเป็นเรื่องที่ทำได้ยากในยุคสมัยปัจจุบัน ดังคำ
กล่าวต่อไปนี้

“เราขับเคลื่อนโดย มาตรฐาน PGS เกษตรอินทรีย์ แบบชุมชนมีส่วนร่วม โดยพัฒนาร่วมกับเกษตรกรใน
การทำตลาดในพื้นที่ หลังจากนั้นเราก็ได้มีการตรวจแปลงสมาชิกว่าแปลงเขาได้มาตรฐานแค่ไหน ต้อง
พัฒนาจุดไหนบ้าง ทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรด้วยกัน และผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำในการ
พัฒนาแปลง (หมู่บ้านวน, หลึง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“คือเรา อยากที่จะให้เกษตรกรเข้าถึงมาตรฐานได้มากขึ้น เพราะปัญหา..ต้องรอหน่วยงานรัฐ เงื่อนไขไม่
สนับสนุน ไม่เอื้อให้เข้าถึงได้ง่าย เราก็สร้างกลไกสามฝ่ายคือ เกษตรกร ผู้บริโภค และหน่วยงาน เช่น รัฐ
หรือ มขท. และสามฝ่ายมีบทบาทไม่เหมือนกัน เราดูมาตรฐาน ศาลานา มกท. คือ เราเอามาดู” (เบญจ
รงค์, หลึง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“ยังมีแค่สามรายอยู่เท่าเดิม เพราะเขาไม่เข้าประชุม เขาไม่คิดปรับเปลี่ยน เขาไม่เชื่อ มึงฉีดยาฉีด เขาได้มาก
สุด เขาก็ลงทุนมากที่สุด” (อินทผาลัม, เพศ, ตำแหน่ง, กลุ่ม, จังหวัดชัยนาท)

“คือเราเริ่ม 3 เดือน คือแล้งมาตลอด เท่าเดิม ทำปลอดภัย ประมาณ 4 ราย” (องุ่น, หลึง, แกนนนำ
เกษตรกรกลุ่มพอในในวิถีพอเพียง, กาญจนบุรี)

“ตัวเองจะไปปรับผักคนที่ปลูกไร่สารพิษ ...เขาใช้ฟริกเอามาปลูก เขาเขาก็ฝึกแต่เขาทำงานได้เยอะ ใช้
แก้วอี๊ดๆ ไป เขาเป็นคนรุ่นเก่า คนทำเพิ่มเข้ามาทำขึ้นเรื่อยๆ 20 กว่าคนแล้ว” (ฟักทอง, หลึง, แกนนนำ
เกษตรกร, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

“มีค่ะ มี ประมาณ 10 กว่าคน” (โหระพา, หลึง, แกนนนำเกษตรกร, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสระไม้แดง,
ชัยนาท)

“สมาชิกในกลุ่มแทบทุกครัวเรือน 30 ครัวเรือน คนใน ชุมชนสีพันกว่าหลังคาเรือน มีคนอยู่ร้อยละ 50 ไปทำงานที่อื่น จะลดการใช้สารเคมี การเว้นระยะใช้ การปรุจดิน แทบทุกครัวเรือน และ คนในชุมชนมีการปรับเปลี่ยนสื่ออย่าง โคก หนอง นา ที่ขยายผลมาจากศูนย์การเรียนรู้” (มะขาม, หลิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มไวน์เฮาท์, สุพรรณบุรี)

“เมียได้มา ผัวไม่มา และกระแสข้างนอกเขาใช้สารทั้งนั้น .เขาคิดว่าเขาคิดว่ามันได้น้อย เขาจะคุยผลผลิตที่ได้ แต่ไม่คุยเรื่องการลงทุน รายได้เหลือไม่พุดถึง ขาวนาทุกวันนี้ ขาดภูมิคุ้มกันตนเอง” (แตงโม, หลิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มหอมกระจุย, ชัยนาท)

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ในการเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายสามารถทำได้ในระดับที่แตกต่างกันไปจากน้อยที่สุดถึงมากที่สุด กรณีน้อยที่สุด ทั้งนี้เกษตรกรสะท้อนถึงสาเหตุสำคัญมาจากเงื่อนไขของหน่วยงานรัฐที่มีความซับซ้อน ต้องใช้เงินในการลงทุนมาก ทำให้เกษตรกรมีความยากในการเข้าสู่มาตรฐาน และกระบวนการตรวจก็เป็นการทำงานของทางฝ่ายหน่วยงานเท่านั้น นอกจากนี้เกษตรกรบางพื้นที่ยังภารกิจที่ต้องจัดการในเรื่องปัญหาหนี้สินก่อนจึงทำให้มีเวลาทำงานนี้น้อยลง ดังคำกล่าวนี้

“ยังไม่ได้ตรวจแปลง แต่สมัครแล้ว” (อินทผลัม, เพศ, ตำแหน่ง, กลุ่ม, จังหวัดชัยนาท)

“ของเรา การที่จะรับรองมาตรฐานก็คือใช้กลุ่ม 3 จังหวัด กาญจนบุรี ชัยนาท สุพรรณ โดยมีราชการร่วมตรวจ สำนักงาน เกษตร และ กรมพัฒนาที่ดิน เราก็สามารถเข้าไปขอส่งตัวทำน้ำหมัก ยินดีทำน้ำหมัก ส่วนมูลนิธิก็เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือประสานกลุ่มจังหวัดชัยนาท กาญจนบุรี ทำยังไง ตอนนี้เรายังไม่ได้ตัวรับรอง แต่ ตรวจสอบได้ เพิ่งเริ่ม แต่ตัวพีชผักยังไม่ได้ทำเป็นจริงเป็นจัง เราคิดว่าเราไม่ได้ใช้สารแต่ยังไม่ได้ เพราะเราไปชุมนุมอยู่ที่หน้ากระทรวง เดียวเรากำลังจะทำ เพราะหนี้เหลือน้อยแล้ว กำลังจะนัดประชุมค่ะ ก็จะดู เตรียมแปลง” (หัวปลี, หลิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

“โดยมากเป็น ปลอดภัย เจปียอย่างเดียว ยังไม่มีอินทรีย์เลย ไม่ได้ด้วย ก็มันพื้นที่ไม่เหมาะสม เพราะถ้าทำต้องปลูกต้นไม้ล้อมรอบ ดูแล้วเราทำไม่ได้ เพราะบางคนเขติดต่อเขาใช้เคมี” (ผักบุ้ง, หลิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสระไม้แดง, ชัยนาท)

“เราได้ จีเอพี แค่ปลอดภัย ...ถ้าเอาอินทรีย์ถ้าเอาอินทรีย์จริงๆ เป็นไดโนเสาร์ ถ้าเราไม่ใช่เลย มันก็ดี ... แต่ถ้าใช้นวัตกรรมช่วยก็จะช่วย เหมือนคนแก่อัดโบท็อกซ์ เราไม่ใช่กิน ถ้าบอกว่าอินทรีย์เลย ต้องกลับไปยุคที่ไม่มีเพลี้ย มีแมลง..แต่ทุกวันนี้ มนุษย์กระโดดก้าวข้ามชีวิตธรรมชาติ เพราะนั้น จะบอกว่า เกษตรอินทรีย์ในเบื้องต้น ช่วงที่เขาเป็นลูกอ่อนๆ เราก็กินปุ๋ยกระตุ้น” (มะปี้ด, หลิง, แกนน่านเกษตรกร, กลุ่มไวน์เฮาท์, สุพรรณบุรี)

“เราได้ปลอดภัย ไม่ถึงอินทรีย์ อินทรีย์มันรายละเอียดเยอะ ปลอดภัย สำนักงานเกษตรปลอดภัย น้ำในคลอง และน้ำบาดาลก็ไม่ได้ ต้องมีการพักน้ำ น้ำฝนตกมามียูเรีย สารเคมี ที่ไปบอมมา ที่เขาบอกว่าทำอินทรีย์กันเขาก็ใช้ มันหาคนจริงไม่ได้ เวลาไปดูงานก็ไปดูความหลอกลวง ที่เขาบอกว่าไม่ใช่ปุ๋ย ยา เขาใส่ เขาไม่รู้จักเคมี ทุกวันนี้ คนขาดความรู้เรื่องเคมี คิดว่าเคมีมันใช้ได้ทุกอย่าง บางตัวใช้ไม่ได้ เราต้องรู้จักใช้ อยู่ในผัก คนไปกินก็เป็นมะเร็ง รดน้ำ วันสองวันก็ล้างยาไปหมดแล้ว ร่างกายขับออกได้ ต้องเดินทางสายกลาง ผักมีหนอนเขาก็ไม่ซื้อ ผักมีหนอนก็เหม็นขี้หนอน ไม่ใช่กินแล้วปลอดภัย” (มะขาม, ชาย, แกนน่านเกษตรกร, กลุ่มไวน์เฮาท์, สุพรรณบุรี)

“สมาชิกมี 30 คน และ ที่ทำอินทรีย์ที่มีรับรอง 5 คน ยกเลิกไปแล้ว 3 คน และ GAP มาตรฐานพืชผักปลอดภัย 17 คน แล้วก็แยกเป็นมาตรฐานพืชสมุนไพรแยกเป็น 3502 - สมุนไพร 2 คน / และมาตรฐานออร์แกนิกไทยแลนด์ แต่เป็นพืชสมุนไพร 2 ราย” (พริกขี้หนู, ชาย, แกนน่านเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, ชัยนาท)

“มีคะ มี มีว่าเราต้องทำอะไรบ้าง ก็ซื้อ แต่เจ้าหน้าที่ยังไม่ได้ลงตรวจ ” (หัวปลี, หลิง, แกนน่านเกษตรกร, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

“ไม่ตรวจ เราจะเป็นไปดูแลของคนอื่น เช่น ไปดูแลของบ้านวัดพระแก้ว กาญจนบุรีไปดูงาน ไปกันสองกลุ่มช่วยกันดูแลและตัดทำ กลับมาเรายังไม่ได้ทำ เพราะไปแค่ครั้งเดียว ยังไม่ต่อเนื่อง ” (โหระพา, หลิง, แกนน่านเกษตรกร, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสระไม้แดง, ชัยนาท)

“เราขาดทุนเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยดิน มันปลูกแค่สวยงาม ไม่เป็นรายได้เราได้อะไร ถ้ามุ่งหวังให้เกษตรกรลดหนี้สินก็ต้องทำตามความต้องการของเรา พื้นที่ที่สำเร็จเป็นเพราะพื้นที่ที่บริบทพื้นที่เขาอยู่ติดภูเขาเขาไม่ทำนา ทำอ้อย เพลี้ยหนอนถูกตัดวงจร ของเราไม่ถูกตัด เขาทำนาแค่ครั้งเดียว ทำได้ แต่ไม่ทุกพื้นที่ ถ้าจะทำอินทรีย์ ต้องมีโรงเรือน ระบบน้ำ เราก็จะผลิตผักได้ และมีตลาดกลางชุมชนในพื้นที่เรามันจะดี...” (มะปี้ด, หลิง, แกนน่านเกษตรกร, กลุ่มไวน์เฮาท์, สุพรรณบุรี)

“ทุกคนทำอินทรีได้ ตอนที่ทดลองผักและข้าว 7 คน ผัก 2 ข้าว 4 คน บางคนทำทั้งสอง” (แค รอท, หลุย, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

4.4.7.3 ประชาชนในและนอกชุมชนสามารถเข้าถึงผลผลิตจากชุมชน โดยมีตลาดเขียวของเกษตรกร ผู้ผลิตอาหารปลอดภัย

ตามที่ มขท. ได้กำหนดไว้ในผลลัพธ์ว่าประชาชนในและนอกชุมชนสามารถเข้าถึงผลผลิต จากชุมชน โดยมีตลาดเขียวของเกษตรกรผู้ผลิตอาหารปลอดภัย โดยมีเกษตรกรในกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนเข้าถึงผลผลิตปลอดภัยใน 3 แห่ง จำนวนรวมไม่น้อยกว่า 1,000 คน ซึ่งคำว่า “ผู้ที่เข้าถึง” ในที่นี้ มขท. หมายถึง “ลูกค้าที่มาอุดหนุน” ในการดำเนินงานนี้ มขท.

ผู้ประเมินพบว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ของ มขท. เป็นไป ตามแผนในวัตถุประสงค์ข้อ 3 นี้ ที่ มขท. ระบุไว้ 3 ข้อ ดังนี้ โดย ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น คือ มีตลาด เขียว (เปิดใหม่) ที่เชื่อมโยงผลผลิตปลอดภัยของเครือข่ายเกษตรกรไปสู่กลุ่มผู้บริโภคในพื้นที่/ ชุมชนจำนวน 3 แห่งและตลาดเขียวในทุกพื้นที่เปิดทำการเป็นประจำทุกสัปดาห์ อย่างไรก็ตาม ตลาดเขียวยังอยู่ในระยะเริ่มต้นที่ทั้งทาง เจ้าหน้าที่ มขท. และ กลุ่มเกษตรกรต้องเรียนรู้และ แก้ไขปัญหาอุปสรรคไปด้วยกัน กล่าวคือผลลัพธ์ที่ได้ครบทั้งหมด แต่เกษตรกรมีเสียงสะท้อน ว่า ตลาดยังไม่ตอบโจทย์การพัฒนาอาชีพและรายได้เท่าที่ควร เช่น ทำเลที่ตั้งไม่สอดคล้อง เหมาะสม การประชาสัมพันธ์น้อย และเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาในการก่อรูปและสร้าง ความสำเร็จในเชิงเศรษฐกิจ ดังคำกล่าวที่ว่า

“เป็นรูปแบบนาข้าว และ เกษตรผสมผสาน เขาพยายามใช้พื้นที่ให้คุ้มและให้มีความมั่นคงทาง อาหาร “ (หญ้าหวาน, หลุย, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“30 คน ที่ปรับจากสารเคมีมาสู่เกษตรปลอดภัยและอินทรีย์ มีพืชหลักเป็นข้าว พืชรองเป็นผัก และไม้ผล” (เบญจรงค์, หลุย, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“มีการขายตรงระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้บริโภคที่เป็นเครือข่าย เกิดจากการที่เราสนับสนุน และแกนนำเกษตรกรก็เชื่อมโยงไปสู่เครือข่ายอีกที รวมถึงนาเคียงเมือง เราสามารถนับได้” (หญ้า หวาน, หลุย, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“ถึงกะ คือรวมเกษตรกรผู้ประกอบการวิสาหกิจและผู้บริโภค เพราะวิสาหกิจขายล๊อตใหญ่” (เบญจรงค์, หลุย, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“ตลาดเขียว นั้ดทุกสัปดาห์” (เบญจรงค์, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“ขายหน้าวัดหลวงพ่อกวย ตั้งทุกเสาร์อาทิตย์ แต่ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะ ขายไม่ได้ ตอนนี้อยู่ไม่ได้ขายแล้วหนึ่งเดือนได้แล้ว ที่ไม่ได้ขาย เป็น เพราะว่าหน้าวัดขายของอยู่แล้ว สาเหตุที่ขายไม่ได้ เพราะทำเลไม่เหมาะสม ติดถนน เป็นทางผ่าน ผ่านจริงๆ จอดรถไม่สะดวก ” (เผือกหอม, หญิง, แกนน่านเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรครบวงจร, ชัยนาท)

“ประจำ เป็นสมาชิกตลาดเขียวของ อ สรรคบุรี ที่วัดหลวงพ่อกวย สรรคบุรี ขายทุกวันศุกร์ ขายในหมู่บ้าน ข้าวสาร ไข่ และขายวันศุกร์กับเครือข่ายใกล้เคียง เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสรรคบุรี” (อินทผาลัม, หญิง, แกนน่านเกษตรกรตำแหน่ง, กลุ่มหอมกระจุย, ชัยนาท)

“เปิดขายประจำ ทุกวันศุกร์ ขายที่โรงเรียนบ้านหนองรี เนื่องจากผลผลิต ไม่สามารถขายวัน” (เงาะ, ชาย, แกนน่านเกษตรกร, กลุ่มพอใจในวิถีพอเพียง, กาญจนบุรี)

“เราสนับสนุนให้ปลูกกินเหลือขาย และอาหารแปรรูป เช่น สลัดรวม สลัดโรล เน้นวัตถุดิบผักอินทรีย์แต่วัตถุดิบมาจากในกลุ่ม” (ข้า, หญิง, แกนน่านเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, ชัยนาท)

“เพิ่งเริ่มทำตลาดปีนี้ ที่ตลาดไต้รุ่ง ตัวอำเภอสรรคบุรี ทุกๆ วันศุกร์ ถ้าผลผลิตเยอะ เราไปวันพุธอีกวัน และช่วงเทศกาลสำคัญเราจะไปทุกวัน” (พริกชี้หนู, ชาย, แกนน่านเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, ชัยนาท)

“ตลาดเขียวอยู่ที่หน้าเทศบาล ทำต่อเนื่องไปตลอด ไปทุกวันอังคาร แต่ถ้าขายวันนั้นอยู่ที่ในตลาดนัดกาบง ตลาดนัดบัวกับผักดอง อยู่ใกล้ๆ ที่นิคมเกษตร อำเภอเดิมบาง ” (น้ำเต้า, เพศ, ตำแหน่ง, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

“ยังไม่เป็นอินทรีย์ โดยมากเราขายแค่ส่งแม่ค้าตลาด ปลูกพริก ถ้าพริกโลละร่อย เราก็ปลูกธรรมดา ใส่ปุ๋ย ถ้ามีเพลี้ย เราก็ใส่ยา....ฉีดเพลี้ย เก็บสัปดาห์วัน” (ผักบุ้ง, หญิง, แกนน่านเกษตรกร, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสระไม้แดง, ชัยนาท)

“ตอนนี้ เพิ่งจะมาเปิดในพื้นที่ได้สัปดาห์เดือน เปิดที่ศูนย์โคกหนองนา ที่กลุ่ม ที่ศูนย์ เพื่อวางแพลนไว้ว่า เราทำตรงนี้ให้เป็นจุดสินค้า ทำเป็นตลาดในสวน เราก็วางขาย ขายอาหารแปรรูป และเอาผลผลิตในสวนมาวางขายและจำหน่ายให้คนในชุมชน เช่น ฝรั่งกิโละ 25 บาท แต่ไม่ค่อยเพียงพอกับลูกค้า เราจะทำให้เขาเห็นว่าเราอยู่ในสวนเราก็ขายของได้ เราเปิดขายทุกวัน คนมาทุกวัน พอเรามีผลผลิตก็มาวางขาย ก็มีกล้วยเดี่ยวหมู ข้าวผัดกะเพรา ไก่ กะเพราเราเอง แต่หมูซื้อ

เขา ขามละ 20 แล้วเป็นการช่วยชุมชนด้วย ไม่แพง เงิน 350 ค่าแรง 300 ถ้ากินก็หมด ร้านค้า เป็นของครอบครัว พื้นที่เราให้สร้างศูนย์ เปิดให้สมาชิกมาขาย เขาไม่ค่อยมีทุน เป็นพื้นที่เรา กลัว ไม่มีลูกค้า ทำให้เป็นจุดศูนย์รวม เราอาจทำตลาดเป็นศุกร์ เสาร์ อาทิตย์” (มะปืด, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มไวน์เฮาท์, สุพรรณบุรี)

“เราเป็นเกษตรกร อินทรีย์ก็จริง แต่คนรู้จักน้อย เหมือนเราเป็นสินค้าอินทรีย์ คนมองว่ามันแพง เคมี มันถูก” (เผือกหอม, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรกรบวจร, ชัยนาท)

4.4.7.4 เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายผู้ผลิตและผู้บริโภคมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพเพิ่มขึ้น ร้อยละ 50 ใน 3 ชุมชน

ผู้ประเมินได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับผู้บริโภคที่มาซื้อว่าเป็นใคร มาซื้ออะไร บ่อยแค่ไหน มีการเปลี่ยนแปลงการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพอย่างไร โดยรวมผลผลิตเกษตรกรอินทรีย์ที่เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายนำมาขายในตลาดเขียวคือ พืชผักสด ข้าวอินทรีย์ ขนมและอาหารแปรรูป ผลจากการสัมภาษณ์ มีดังนี้

“คนมาซื้อเป็นสมาชิกในตำบล ชาวบ้าน เกษตรกร เจ้าหน้าที่เทศบาล ถึงบ้ายสองกว่าก็หมด เขาซื้อผักสด เราจะมีแต่ผักสด ของยืนพื้นมีข้าวอินทรีย์ ข้าวรากรมาทุกครั้งที่เราเปิด ลิบห้าถึงยี่สิบ คน (เงาะ, ขาย, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพอใจในวิถีพอเพียง, กาญจนบุรี)

“ส่วนมากเป็นผัก” (ตะไคร้, หญิง, ตำแหน่ง, กลุ่มวัดพระแก้ว, ชัยนาท)

“ขวเป็นบางส่วน” (พริกชี้หูนุ, เพศ, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, จังหวัดชัยนาท)

“ชาวบ้านใกล้ๆ เขาซื้อจักรยานมาบ้าง รถเครื่องมาบ้าง เขาเหมือนจะรู้ เขาจะมาทุกวันอังคาร เขาซื้อทุกอย่างที่เราขาย ผักกาด ข่า ตะไคร้ กะเพราเจียะ” (น้ำเต้า, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

“ถ้าขายตลาดซื้อทุกอย่างผักชี ตั้งโอ้ กะเพรา เพราะตลาดเขาเราไม่ได้เน้นหลายๆอย่างของกลุ่มตลาดสรรคบุรี มีตลาดเช้า เราส่งแม่ค้ารับไปอีกที.” (ผักบุ้ง, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสระไม้แดง, ชัยนาท)

“ซื้อทุกอย่างที่เรามี มะละกอ ฝรั่ง ข้าวหอมมะลินาปีก็ขายในชุมชน ไม่แพงเพราะเราไม่มีต้นทุน กิโลกรัมละ 30 บาท แต่ถ้าเป็นหอมมะลียูที่ 45 บาท” (มะปืด, หญิง, แกนนำนเกษตรกร, กลุ่มไวน์เฮาท์, สุพรรณบุรี)

“ของพร้อมทานทุกอย่าง ก็จะเป็นเบรคแตก ขนม ข้าวต้มมัด” (เผือกหอม, หญิง, แกนนำนเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรครบวงจร, ชัยนาท)

สิ่งที่แกนนำนเกษตรกรเห็นว่าได้รับประโยชน์จากการมีตลาดเขียว มีทั้งส่วนที่แกนนำนเกษตรกรเห็นประโยชน์ คือ ได้มีรายได้เพิ่ม และก็มีเพื่อน พอเข้ามาก็เจอหน้ากัน ก็มีความสุข ขณะที่ แกนนำนเกษตรกรบางกลุ่ม เห็นว่า การเปิดตลาดเขียวส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น และการมีสุขภาวะที่ดีของผู้บริโภคและเกษตรกรผู้ผลิต ตลอดจนช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกัน ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ของเกษตรกรซึ่งนำมาซึ่งความสุข อย่างไรก็ตาม แกนนำนเกษตรกรในบางกลุ่มสะท้อนว่าตลาดเขียวสามารถเป็นรายได้เสริม และยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น ยังมีความไม่ชัดเจนในเรื่องการจัดการ ที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาต่อไป เช่น หน้าร้านแคบ ขณะที่ในบางตลาดเขียวนั้นก็พบปัญหาอุปสรรคเรื่องทำเลที่ตั้งตลาดไม่เหมาะสม ทำให้ขายของไม่ได้ บางพื้นที่ เกษตรกรมีภารกิจหลายด้าน เช่น การไปเก็บเกี่ยวผลผลิต หรือ ต้องไปชุมนุมเพื่อเรียกร้องเรื่องหนี้สินเกษตรกรก่อน จึงทำให้งานตลาดยังเดินหน้าไม่เต็มที่ตั้งค่ากล่าวต่อไป

“ในอนาคต ผมว่าในการเปิดตลาดเขียวจะสร้างความเข้มแข็งเรื่องรายได้และสุขภาพ”(เงาะ, ชาย, แกนนำนเกษตรกร, กลุ่มพอใจในวิถีพอเพียง, กาญจนบุรี)

“สามารถซื้อของปลอดภัยได้ใกล้ๆ” (แก้วมังกร, ชาย, แกนนำนเกษตรกร, กลุ่มหอมกระจุย, ชัยนาท)

“เราก็มีผลิตภัณฑ์ ไปวางขายในฐานสมาชิก” (อินทผลัม, หญิง, แกนนำนเกษตรกร, กลุ่มหอมกระจุย, ชัยนาท)

“เราก็ได้รายได้ ได้ตั้งค้และพัฒนาตนเอง ทำให้เรามีการพัฒนาผักที่หลากหลายขึ้น จะรู้ว่าความต้องการบริโภคเป็นแบบใด ต้องการผักชนิดไหนบ้าง ซึ่งเราสามารถเอามาพัฒนาและส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกและขายพื้นที่ไปได้ โดยที่ผักไม่ซ้ำกัน” (ข้า, หญิง, แกนนำนเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, ชัยนาท)

“หนึ่งก็ได้มีรายได้เพิ่ม และก็มีเพื่อน พอเข้ามาก็เจอหน้ากัน ก็มีความสุข” (น้ำเต้า, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

“เราไม่ได้ส่งเขา เรามีน้อย ที่เขาขายเราก็ไม่ได้ทำเยอะ เขาก็แนะนำ เพราะอาชีพหลักเราทำนา อาชีพเสริม เช่น กลัวยกก็นิดๆหน่อยๆ” (ผักบุ้ง, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มวิสาหกิจชุมชน บ้านสระไม้แดง, ชัยนาท)

“มีประโยชน์ซิคะ สำคัญที่จะทำให้เราอยู่รอด ถ้าได้หน่วยงานมาการันตี โปรโมท และพื้นที่พร้อมด้วย” (มะปัด, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มไวน์เฮาท์, สุพรรณบุรี)

“มชท. สนับสนุนองค์ความรู้ในการทำตลาดและพันธุ์ข้าว กองทุนพันธุ์ข้าว ตลาด เขาจะสนับสนุนเรื่องการจัดการ ให้เราเอาสินค้าไปวางเสิร์ฟอาทิตย์” (เผือกหอม, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรกรบวจร, ชัยนาท)

“เขาไปเปิดร้านค้า และให้ในกลุ่มได้คุยกัน ถ้าใครมีอะไรก็แชร์” (มันเทศ, ชาย, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรกรบวจร, ชัยนาท)

“มีรายได้เพิ่มขึ้น 4000 ต่อเดือน จากไข่ ข้าวสาร ผัก” (อินทผาลัม, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มหอมกระจุย, ชัยนาท)

“ถ้าเราทำต่อเนื่อง มันมีรายได้เพิ่มขึ้น 50 เปอร์เซ็นต์ เพราะปกติเราขายในราคาส่ง คือส่งบริษัทเป็นราคากลางตายตัว แต่พอไปตลาดเขียว เราขายราคาเพิ่มขึ้นเท่าตัว มีตลาดที่สรรคบุรี หนึ่งแห่ง และตลาดริมทาง วัดหลวงพ่อกวย สีเมตร ชายไม่ได้ขาย เพราะทำเลไม่เหมาะ ไม่มีคนซื้อ มีค่าเช่าเดือนละสองพัน อย่างน้อยได้ ประสบการณ์และความรู้ สัญญาหกเดือน” (ข้า, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, ชัยนาท)

“แต่ปริมาณการส่งผัก ส่งบริษัทจะได้ส่งผักจำนวนเยอะแต่เงินได้น้อย แต่ตลาดเขียวขายได้ราคาดีแต่ได้จำนวนไม่เยอะ” (ตะไคร้, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, ชัยนาท)

“ผมมองว่าตลาดเขียวเป็นรายได้เสริม เพราะเพิ่งเริ่ม และหน้าร้านยังไม่ชัดเจน เป็นร้านเคลื่อนย้าย ถ้าเรามีสินค้าเยอะหน้า มันแคบ เราอาศัยเข้าเป็นรายวันๆละ 20 บาท ได้สองเมตร หมายถึง ตลาดได้รู้ที่สรรคบุรี” (พริกชี้หนู, เพศ, ตำแหน่ง, กลุ่มวัดพระแก้ว, ชัยนาท)

“มีรายได้เพิ่มขึ้นของเราและของกลุ่ม และเราช่วยรับซื้อของชาวบ้าน เช่น คนพิการทำให้เขามีรายได้ต่อเดือน ได้หลายพันและลดรายจ่าย” (พิภพทอง, หญิง, แกนนําเกษตรกร, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

“ได้นะ เยอะ ฟรีเขาซื้อโลละร้อย ได้ราคาดี ฟรีขึ้นหุ้หอม เขารับเราร้อยเขาได้สองร้อย” (ผัดบั้ง, หญิง, แกนนําเกษตรกร, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสระไม้แดง, ชัยนาท)

“เพิ่มขึ้น ตอนนั้นได้ห้าร้อย หกร้อย แรกๆเราขายคนเดียว ได้สองพัน พันห้า ตอนนี้ เหลือวันละห้าสิบ หกสิบถึง หนึ่งพัน เพราะแรกๆลูกค้าจะมารุม ตอนนี้อยู่คนเดียว ไม่อยู่พื้นที่ แต่เรายังไม่มีกลุ่มรวมคน... เราไม่ได้โปรโมท ไม่มีป้ายบอก” (มะปืด, หญิง, แกนนําเกษตรกร, กลุ่มไวน์เฮาท์, สุพรรณบุรี)

“เรายังไม่ได้ขายมาก แต่เราเอาไว้มากกว่า ที่วางขายก็ได้กำไร ขายได้เยอะดี เขาเอามาวางไว้เพื่อนไปรษณีย์ได้เยอะ ของเรามีว่าที่บ้านใครบ้านมันและมารวมกันขาย แล้วมาแขวนไว้” (เผือกหอม, หญิง, แกนนําเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรครบวงจร, ชัยนาท)

“ตอนนั้นมีมือบ ก็หยุดขาย” (มันเทศ, ชาย, แกนนําเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรครบวงจร ต. บางซุด จ. ชัยนาท)

4.4.7.5 การประเมินความสำเร็จของตลาดเขียวในมุมมองของเจ้าหน้าที่ มขท. และแกนนําเกษตรกร

การประเมินความสำเร็จของตลาดเขียวในมุมมองของเจ้าหน้าที่ มขท. และแกนนําเกษตรกรมีคะแนนเป็นแนวโน้ม ตามตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.10 การประเมินความสำเร็จของตลาดเขียวในมุมมองของเจ้าหน้าที่ มขท.และ แกนนําเกษตรกร

ผู้ให้ข้อมูล	กลุ่มวัด พระ แก้ว ชัยนาท	ตลาดกลุ่ม เกษตรกร วังจร ชัยนาท	ตลาด เครือข่าย สรรคบุรี ชัยนาท	กลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนบ้านสระ ไม้แดง ชัยนาท	ตลาด จตุจักร กรุงเทพ	ตลาด พันธมิตร สุพรรณบุรี	ไวท์เฮาส์ สุพรรณบุรี	ตลาดพอใจ ในวิถี พอเพียง กาญจนบุรี	ตลาด นาเคียง เมือง
มขท. (ระดับ 1-10)			7-9	-	0-6	6-7	-	9-10	5-6
แกนนํา เกษตรกร (ระดับ 1-10)	5-8	5-8.9	5-8	-	-	9-10	10	6-10..-	3-8

4.4.7.6 พฤติกรรมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายและผู้บริโภคช่วงก่อนและหลังโครงการ

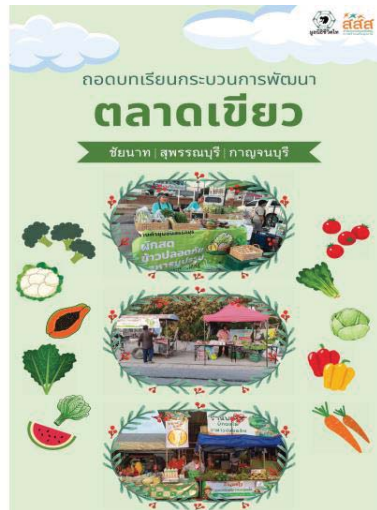
นอกจากหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ มขท. ได้จัดทำแบบสอบถามเกษตรกรและผู้บริโภคและได้ตามจำนวน 360 คน จาก 3 ชุมชน ผู้ประเมินได้เปิดให้แกนนำเกษตรกรเปรียบเทียบช่วงก่อนและหลังโครงการว่า พฤติกรรมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภคเป็นอย่างไร โดยเปิดให้แกนนำเกษตรกรเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพอาหารตลอดห่วงโซ่เพื่อสุขภาพ ก่อนและหลัง (Before and After) เข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้ แกนนำเกษตรกรซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักได้สะท้อนความคิดเห็น ดังตารางที่ 4.10 นี้

ตารางที่ 4.11 เปรียบเทียบก่อนหลังการพัฒนาตลาดเขียวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค กรณี มี และไม่มี มขท.

มีโครงการ	ไม่มีโครงการ
มี ดีกว่าไม่มี เพราะไม่มีเกษตรกรก็ไม่ได้ คนอื่นหลับ เราตื่นมาได้เงินแล้วดี แข็งแรง สุขภาพดี อากาศเย็นสบาย	ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างขาย เกษตรกรไม่ได้มารวมกัน เหงา ว้าเหว่
ดี อินทรีย์จะขายแพงกว่า และชาวบ้านจะเน้นของถูก ไม่เหมือนคนมีเงินที่จะต้องเลือกกินอินทรีย์	
ทำให้คนรู้จักเรามากขึ้น เป็นช่องทางให้คนได้รู้ว่า เราได้ทำปลอดสารพิษ	ถ้า มขท. ไม่มาตั้งตลาด เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายไม่มีโอกาส ไม่เหมือนพื้นที่ที่มีการทำผักอินทรีย์ขายผักอยู่แล้ว

นอกจากนี้ มีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เป็นผลผลิตจากการดำเนินงานของ เจ้าหน้าที่ มขท. ในการถอดบทเรียนกระบวนการทำงานตลาดเขียว (ใหม่) และจัดทำเป็นเอกสารการถอดบทเรียนตลาดเขียว (ใหม่) ตลอดจนได้นำไปเผยแพร่ใน website ของ มขท. ทั้งนี้ มขท. มุ่งเน้นให้เกิดการเชื่อมโยงผลผลิตปลอดภัยของเครือข่ายเกษตรกรไปสู่กลุ่มผู้บริโภคในพื้นที่/ชุมชน จำนวน 3 แห่ง (ใหม่) ได้แก่

- 1) ตลาดเขียวชุมชนสรรคบุรี อ.สรรคบุรีจ.ชัยนาท
- 2) ตลาดเขียวพันธมิตรเกษตรกรบ้านนางบวช อ.เดิมบางนางบวช จ.สุพรรณบุรี
- 3) ตลาดเขียวพอใจ อ.หนองปรือ จ.กาญจนบุรี

รูปที่ 12 เอกสารการถอดบทเรียนกระบวนการพัฒนาตลาดเขียวที่เชื่อมโยงผลผลิตปลอดภัย
ของเครือข่ายเกษตรกรไปสู่กลุ่มผู้บริโภคในพื้นที่/ชุมชน จำนวน 3 แห่ง

4.4.7.7 ผลกระทบ

1) ผลกระทบทางสังคม ที่ระบุไว้ในโครงการ คือ

- (1) เกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภคที่เป็นประชาชนในชุมชนและในสังคมสามารถมีแหล่งอาหารอินทรีย์ได้ ทำให้ลดภาวะเสี่ยงจากโรค NCD ได้
- (2) ยกระดับความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายและ เกษตรกรกลุ่มเปราะบาง ในเรื่องการพัฒนาตลาดเขียวให้เป็นที่รู้จักและสร้างแบรนด์ ความน่าเชื่อถือว่าปลอดภัยจริง

จากประสบการณ์การทำเกษตรอินทรีย์และพัฒนาตลาดเขียว แกนนำเกษตรกรสะท้อนข้อคิดเห็นต่อผลกระทบทางสังคม ดังนี้

“ผู้บริโภคได้รับผลผลิตที่ดีกว้างขึ้น ตลาดผู้บริโภคมาหลายที่เป็นศูนย์รวม” (อินทผาลัม, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มหอมกระเจียว, ชัยนาท)

“ได้ความรู้ ดีๆ ใหม่ๆ แปลกๆ” (ฟักทอง, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

“ชาวบ้านได้กินอาหารปลอดภัยไร้เคมี สุขภาพดี” (น้ำเต้า, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

2) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ที่ระบุไว้ในโครงการ คือ

- (1) ได้ทานอาหารสุขภาพในราคาที่เป็นธรรม และ ไม่ต้องเสียเงินจ่ายค่าการรักษาโรค และการมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการผลิต แปรรูป ฯลฯ
- (2) รายได้เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้น
- (3) มีการบริหารจัดการกองทุนร่วมกันของเกษตรกร

จากประสบการณ์การทำเกษตรอินทรีย์และพัฒนาตลาดเขียว แกนนนำเกษตรกรสะท้อนข้อคิดเห็นต่อผลกระทบทางสังคม ดังนี้

“รายได้เข้ามาดี เพราะเราทำของ อาหารปลอดภัย เราได้เข้ามาเรื่อยๆ เหมือนน้ำซึมบ่อทราย ” (น้ำเต้า, หญิง, แกนนนำเกษตรกร, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

“เศรษฐกิจชาวบ้าน เอาของมาฝากขายได้ และไปถึงขนาด ต่อรองราคาผลผลิตเราได้ ถ้าต่อยอดเป็นตลาดกลาง จะมีรายได้เพิ่มขึ้น เศรษฐกิจดีขึ้น แค่นี้เรามีร้านเดียว ขายไม่แพง กลัวย ฝรั่ง” (มะปืด, หญิง, แกนนนำเกษตรกร, กลุ่มไวน์เฮาท์, สุพรรณบุรี)

“ทำให้เราขายของได้เยอะขึ้น รู้จักขึ้น และเราได้มีการพูดคุย จะได้สุขภาพดีขึ้น คุยกันเวลาลูกค้ามาซื้อ” (เผือกหอม, หญิง, แกนนนำเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรกรบวจร, ชัยนาท)

“สามารถขายให้ลูกค้าได้ทั้งในและนอกพื้นที่ที่มาเที่ยว” (มะยงชิด, หญิง, แกนนนำเกษตรกร, กลุ่มหอมกระจุย, ชัยนาท)

“มีรายได้เพิ่มขึ้น รู้จักผู้บริโภค โลกทัศน์กว้างขึ้น เราได้พบผู้บริโภคที่หลากหลาย เพิ่มขึ้น” (พริกชี้หนู, หญิง, แกนนนำเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, ชัยนาท)

3) ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ที่ระบุไว้ในโครงการ คือ

- (1) เกิดการพัฒนาพื้นที่สีเขียวโดยพัฒนาวิธีการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน (ต้นทาง)
- (2) ลดการใช้สารเคมี ลดการเผา ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ช่วยลดภาวะโลกร้อนได้ส่งผล

จากประสบการณ์การทำเกษตรอินทรีย์และพัฒนาตลาดเขียว แกนนนำเกษตรกรสะท้อนข้อคิดเห็นต่อผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ดังนี้

“การพัฒนาตลาดเป็นแรงจูงใจให้ปลูกอินทรีย์” (อินทผาลัม, หญิง, แขนงาเกษตรกร, กลุ่มหอมกระจุย, ชัยนาท)

“ปลอดภัย เพราะมันไม่มีสารพิษ” (โหระพา, หญิง, แขนงาเกษตรกร, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสระไม้แดง, ชัยนาท)

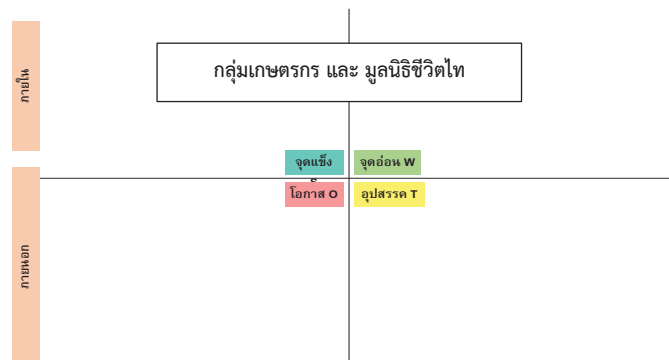

รูปที่ 13 ตลาดสีเขียวในพื้นที่จังหวัดเป้าหมาย

4.4.7.8 วิเคราะห์

จากการวิเคราะห์ผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นในเรื่องการพัฒนาระบบอาหารเพื่อสุขภาวะตลอดห่วงโซ่ตั้งแต่การผลิต (ต้นทาง การกระจาย/ การจำหน่าย) กลางทาง และการบริโภคปลายทาง ผู้ประเมินได้เชิญชวนให้ผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่ มขท. และแกนนำเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ ร่วมกันนำเสนอประเด็นการวิเคราะห์โดยใช้การประเมินสภาพแวดล้อมองค์กร หรือ SWOT เพื่อนำไปสู่การคิดค้นแนวทางการพัฒนาการทำงานในเรื่องนี้ในอนาคตต่อไป

การประเมินสภาพแวดล้อมองค์กร หรือ SWOT คือ ปัจจัยที่องค์กรมีอยู่ใน 4 องค์ประกอบ ผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนงานพัฒนา ควรมีข้อมูลตรงนี้ชัดเจน โดยมีการประเมินสภาพแวดล้อมในสองส่วน คือ ปัจจัยภายใน และ ปัจจัยภายนอก โดยมีการ ระดมความคิดเห็นของคนในกลุ่มหรือองค์กร ดังนี้

รูปที่ 14 การวิเคราะห์โดยใช้การประเมินสภาพแวดล้อมองค์กร (SWOT)

- 1) ปัจจัยภายใน (Internal analysis) หมายถึง สิ่งที่เราควบคุมได้ เช่น สิ่งที่เราเป็น เราเป็น เรากำหนดเกิดจาก ปัจจัยภายใน คือ ตัวเราเอง ภายในครอบครัวเรา กลุ่ม องค์กรของเรา คนในกลุ่มหรือชุมชนหรือองค์กร ทั้งในส่วนที่เราเป็น เรากระทำให้เกิดเองโดย วิเคราะห์ในประเด็น ดังนี้

(1) จุดแข็ง (Strength)

(2) จุดอ่อน (Weaknesses)

- 2) ปัจจัยภายนอก (External analysis) เป็น สิ่งที่เราควบคุมไม่ได้ (Beyond control) ซึ่งส่วนมากเป็น ประเด็นสังคม กระแสสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การเมือง นโยบายต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน โดยวิเคราะห์ในประเด็น ดังนี้

(1) โอกาส (Opportunities) มีคน องค์กร สถานการณ์ที่มาจากภายนอกมาส่งผลดีให้กลุ่มเราในการทำงานนี้ เช่น กระแสสุขภาพมาแรงส่งผลให้ คนนิยมผักปลอดสารพิษ และ

(2) อุปสรรค (Threats) ที่มีสาเหตุมาจากปัจจัยภายนอก เช่น สถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม มันคือสภาพแวดล้อมที่ควบคุมไม่ได้

การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรและองค์กร มขท. ด้วย SWOT นี้ ได้ทำโดยระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการใน 2 กลุ่มหลัก ประกอบด้วย 1) เจ้าหน้าที่ มขท. และ 2) แกนนำเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายหลัก จำนวน 7 ชุมชน จาก 3 พื้นที่เป้าหมาย และนำมาสรุปประมวลผลการวิเคราะห์ ดังนี้

4.4.7.9 ผลการวิเคราะห์

1) ปัจจัยภายใน

(1) จุดแข็ง

- มขท. มีศักยภาพและองค์ความรู้ในการทำงานกับเกษตรกรที่มีปัญหาที่ดินและหนี้สินมากกว่า 12 ปี โดยเริ่มทำงานจากประเด็นเรื่องที่ดินมาก่อน ในรูปแบบเครือข่ายปฏิรูปที่ดิน ต่อมาเริ่มทำโครงการหนี้สินชาวนาในภาคกลาง 10 ปี โดยเริ่มตั้งแต่ปี 2555-2557)
- มขท. เริ่มทำโครงการเรื่องหนี้สินเกษตรกร ทำให้ มขท. มีวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และแนวทางที่ชัดเจนและเกาะติดในเรื่องหนี้สินเกษตรกรแบบเกาะติดแบบไม่ปล่อย เสมือนเป็น Signature ขององค์กรที่ทำเรื่องการแก้ปัญหาหนี้สินเกษตรกร
- มขท. มี Connection ที่สามารถประสานงานเพื่อมาช่วยทำงานต่างๆ เพื่อเกษตรกรได้ อาทิ เช่น งานวิชาการ การอบรมต่างๆ
- เกษตรกรชอบศึกษาหาความรู้และพัฒนาผลผลิตและสนใจเรื่องการลดต้นทุนการผลิต
- แกนนำเกษตรกรกล้าตัดสินใจ เป็นหัวหน้าครอบครัว
- มีการบริหารจัดการองค์กรที่มีประสิทธิภาพ เช่น มีระเบียบปฏิบัติชัดเจนที่สมาชิกต้องทำตาม มีการประชุมคณะกรรมการเป็นประจำทุกเดือนและประชุมสมาชิกทุกไตรมาส
- เกษตรกรมีความสามัคคีกัน ร่วมมือร่วมใจกันเวลาจะมีอะไรก็ปรึกษากัน ใจสู้ ไม่ล้มเลิก ไปต่อ ช่วยกันแก้ปัญหา
- เกษตรกรรวมตัวกัน และมีผู้นำเข้มแข็ง
- เกษตรกรเน้นพึ่งพาตนเองเป็นหลัก คือ ลงทุน ลงแรง และช่วยกันในกลุ่ม รวมทั้งมีแนวทางเดียวกัน ไม่เน้นพึ่งพาภายนอก เช่น เกษตรกรปลูกผักกินเอง เลี้ยงไก่ ปลูกมะละกอ อยู่กับสมุนไพรตลอด อยู่กับสิ่งที่เป็นธรรมชาติ
- เกษตรกรตั้งใจและลงมือทำ
- เกษตรกรรู้จักการกินเพื่อสุขภาพะ รู้ว่าสมุนไพรใดที่ต้านโควิดได้ มีพืชผักและสมุนไพรที่เป็นประโยชน์ไว้บริโภค เช่น ฟักทะลายโจร กระชาย หอมแดง ฯลฯ มีการบริโภคที่อาหารที่ดีมีคุณค่า ไม่ไปมั่วสุมการกินที่ไม่ปลอดภัย จึงมีสุขภาพร่างกายดี มีภูมิคุ้มกัน
- เกษตรกรมีประสบการณ์การทำงานอยู่แล้ว บวกกับได้รับความรู้เพิ่มเติมจึงทำให้ไปได้เร็วในการพัฒนาเกษตรกรอินทรีย์
- กลุ่มเกษตรกรได้เรียนรู้ มีเพื่อน ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- มีทีมงานที่ฟรีสินค้าเก่ง ขายเป็น อัจฉริยะดี

- เกษตรกรรวมตัวกัน ได้มาขายของแล้ว มีผู้ซื้อแนะนำต่อ ขายไม่แพง
- เกษตรกรมีพื้นที่กว้างขวาง ดินดอนสาธารณะ มีถนนคอนกรีตผ่าน มีหมู่บ้านตลอด
- มีผลผลิตที่มีคุณภาพที่สร้างตัวตนว่าเป็นเกษตรปลอดภัยและจริงใจ เมื่อมีคนคอมเมนต์ผลผลิตของเกษตรกรกรผลผลิต เกษตรกรก็สามารถรวมกันพัฒนามาถึงจุดที่สามารถทำเพื่อจำหน่ายผลผลิตได้โดยไม่กดราคา ทำให้มีรายได้และคุณภาพชีวิตเพิ่มมากขึ้น

(2) จุดอ่อน

- มขท. มีคนทำงานมีน้อย ขณะที่มีการกิจหลายด้าน ซึ่งหน่วยงานแต่ละด้านต้องใช้ทักษะเฉพาะในการทำงาน
- แคนนำเกษตรกรใส่หมวกหลายใบ รับภาระหลายจุด
- เกษตรกรมีภาระหนี้สินของเราและสมาชิกที่ต้องช่วยเหลือ ทั้งหนี้สินในและนอกระบบ
- แคนนำเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ต้องดูแลสุขภาพของตนเองด้วย ผู้สูงอายุมีมาก ทำให้ไม่กำลังวังชา อายุ 80 ก็ยังมีทำขนมขาย ทำได้ทำแบบค่อยไป ใจสู้แต่ร่างกายไม่ค่อยไม่ไหว
- เกษตรกรยังไม่รู้จริง และไม่แน่นพอในการทำเกษตรอินทรีย์ ความรู้ยังไม่ตกผลึก
- ส่วนมากที่ติดขัดคือเรื่องของแต่ละคน สมาชิกส่วนใหญ่ใจสู้และเต็มร้อย ที่พัฒนาไม่เต็มที่คือเงินทุนเพราะแต่ละคนต้องมีการะรับผิดชอบ
- ภาพรวมของคนในกลุ่ม บางคนเงินทุนไม่มี และยังมีภาระหนี้สินเป็นบางส่วน แหล่งกู้เงินทุนเป็นดอกเบี้ยอัตราแพง ในระบบร้อยละเก้า
- สมาชิกบางส่วนไม่มาร่วมกิจกรรม เพราะไม่มีเวลา ต้องทำงานส่วนตัว
- เกษตรกรมีทุนน้อย เนื่องจากทำเกษตรอินทรีย์ต้องมีการลงทุน ซึ่งบางกรณีนั้นเกษตรกรไม่สามารถทำกิจกรรมได้ เพราะไม่มีเงินทุน
- เกษตรกรมีหนี้สิน มีภาระมาก เช่น หนี้สิน หนึ่ง ภายใน ครอบครัวอย่างลูกเรียน มีตัวทำหนี้คือลูก ลูกวันละร้อย เราต้องหาให้ จึงไปอินทรีย์ได้ไม่ทั้งหมด
- เกษตรกรบางพื้นที่ยังไม่มีตลาดผลผลิตอินทรีย์ ต้องไปขายเป็นข้าวธรรมดา ตลาดยังแคบอยู่
- คนขายยังเป็นกลุ่มคนเดิมๆ
- เกษตรกรบางรายยังคงซื้อซื้อวัตถุดิบมาจากที่อื่น ทำให้มีต้นทุนการผลิตสูง

- การแบ่งบาทสมาชิกในกลุ่มยังไม่ชัดเจน และยังไม่ชัดเจน ส่งผลให้การทำงานยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เช่น การบันทึกรายรับ รายจ่าย ยอดขาย ฯลฯ
- ช่องทางประชาสัมพันธ์ผลผลิตและสินค้าของเกษตรกรให้เป็นที่ยังมีไม่มาก
- ผลิตได้ลดลงหรือทำไม่ต่อเนื่อง เพราะระบบน้ำ ขาดแคลนน้ำ ขาดแคลนเครื่องมือ ทำให้ช้า
- จุดจำหน่ายสินค้ายังไม่มาตรฐาน มีคนแต่ไม่มีร้าน และจุดจำหน่ายที่มาตรฐาน เช่น ไม่คุ้มฟ้า คุ้มฝน ที่วางของน้อย เกือบของไม่ได้ ฯลฯ
- เกษตรกรขาดความต่อเนื่องในการทำตลาด เพราะต้องไปชุมนุมเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินก่อน

2) ปัจจัยภายนอก

(1) โอกาส/ ปัจจัยเอื้อ

- กระแสสุขภาพมาแรง ส่งผลให้คนนิยมบริโภคผักปลอดสารพิษมากขึ้น
- นโยบายรัฐส่งเสริมบุคลากรให้พัฒนาตนเองในเรื่องการบริโภคเพื่อสุขภาพะ จึงจำเป็นต้องมีความรอบรู้เรื่องอาหารสุขภาพะ
- สสส. เห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนในเรื่องการพัฒนาระบบอาหารสุขภาพะ
- กลุ่มเกษตรกรมีภาคีเครือข่ายช่วยสนับสนุน เช่น มชท. เข้ามาส่งเสริมการพัฒนาความรู้สนับสนุนทุน จัดหาที่รับสินค้าแปรรูป เอาเข้าไปช่วยขาย ฯลฯ รวมทั้งหน่วยงานที่เข้ามาขับเคลื่อนงานพัฒนากับเกษตรกร คือ มุนิธัสมาชีพ กองทุนฟื้นฟูอาชีพฯ
- รัฐบาลส่งเสริมนโยบายให้ครัวไทยเป็นครัวโลก ทำให้เกิดกระแสการพัฒนาตลาดผลผลิตและสินค้าการเกษตรค่อนข้างมาก โดยเฉพาะมีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่ลงมาส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรที่ผลิตเกษตรอินทรีย์
- มีเกษตรกรได้รับการสนับสนุนจาก หน่วยงานราชการ เช่น หน่วยงานด้านเกษตร ที่บางทีนำไปมาให้เกษตรกรเลี้ยง สถาบันราชภัฏนั้นมีการแจกพันธุ์สมุนไพรให้เกษตรกร เช่น ขมิ้น ตะไคร้ ส่วนมูลนิธิชีวิตไทได้สนับสนุนเป็นเงิน เช่น ทุนสนับสนุนซื้อพันธุ์ และให้ความรู้อบรมดูงานต่างๆ เกี่ยวกับอาหารสุขภาพะ เทคนิคการทำเกษตรอินทรีย์ ฯลฯ

(2) ข้อจำกัด/ อุปสรรค

- เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายมีปัญหาเฉพาะหน้าที่ต้องจัดการ เช่น ที่ดินถูกขายทอดตลาด ต้องไปร่วมชุมนุมเคลื่อนไหวก่อน เนื่องจากเป็นเรื่องเร่งด่วนที่เกษตรกรให้ความสำคัญ จึงต้องมีกลไกฟื้นฟูซื้อหนี้เพื่อหยุดยั้งการขายทอดตลาดที่ดิน
- เกษตรกรยังคิดว่ามันยังทำไม่ได้ ยังมีความเชื่อที่ส่งผลต่อพฤติกรรม (mindset) ที่ไม่กล้าเปลี่ยนแปลง ไม่มั่นใจในการทำ ยังไม่กล้าเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์ร้อยเปอร์เซ็นต์ เนื่องจากยังไม่เห็นตัวอย่างที่ชัดเจนว่าทำได้จริงๆ ทำให้รู้สึกอยู่ไกลตัว โดยมองว่าผู้ที่มาพูดแนะนำนั้นไม่ได้เป็นเกษตรกรและมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน
- ภาวะอากาศแปรปรวน เช่น อากาศหนาวๆร้อนๆ หนาวจัด ร้อนจัด บางทีก็แล้งมาก ปลูกอะไรไม่ได้ บางทีก็มีท่วม ท่วมที่นา ยามแล้งก็แล้ง พืชก็ไม่โต ราคาน้ำก็ไม่คั้น ช่วงร้อนมาก เกิดโรคแมลง เกษตรกรเคยพบปัญหา คือ ข้าวไม่ออก เปอร์เซนต์งอกน้อย เกษตรกรไม่แน่ใจว่าเป็นเพราะเมล็ดพันธุ์เปียกหรือไม่ และเกรงว่าหากใช้ไปหลายๆปีแล้วจะกลายเป็นพันธุ์
- ตอนนี้น้ำพื้นที่ของเกษตรกรขาดแคลนเรื่องน้ำ เช่น แหล่งน้ำไม่พอเพียง น้ำมีน้อยๆ
- การเผยแพร่และกระจายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ได้รับการสนับสนุนที่ดีมาจากหน่วยงานของ คือ กรมส่งเสริมการเกษตร แต่มีบางหน่วยงานของรัฐที่ไม่เอื้ออำนวยและไม่สนับสนุน คือ หน่วยงานตรวจสอบของกรมวิชาการเกษตร ที่เป็นหน่วยงานที่เกษตรกรมองว่าเป็นปัญหาต่อการทำอินทรีย์ เนื่องจากมีการตั้งเงื่อนไขแต่ละข้อเพิ่มขึ้นอย่างไม่สมเหตุสมผล ซึ่งสวนกับคำพูดว่าเป็นระบบหมุนเวียน แต่เน้นไปตรงซื้อตลาด มีแต่ข้อติดขัด และกำหนดให้เกษตรกรต้องทำในสิ่งที่จำเป็นต้องเพิ่มเติมทุน เช่น ลง คัด ตัด แต่ง ขณะที่สิ่งที่เกษตรกรได้ทำมาในหลายสิ่งอย่างมากมายแล้วก็ยังได้รับการตี เช่น ยังใช้อุปกรณ์ที่ยังเป็นไม้ ฯลฯ แต่เกษตรกรจำเป็นต้องฟังและทำตาม เพราะหน่วยงานเป็นผู้มีอำนาจในการลงนามอนุมัติให้เกษตรกรผ่านหรือไม่ผ่านมาตรฐาน นอกจากนี้ เกษตรกรมองว่าตนเองไม่มีสิทธิ์ที่จะรับทราบเกี่ยวกับสิ่งที่หน่วยงานตรวจและการนำไปนำเสนอว่าเป็นอย่างไร
- สภาพอากาศแต่ละปีไม่เหมือนกัน มีความแปรปรวน ช่วงเวลาของเดือนที่มี มันไม่สามารถจะปลูกได้ เพราะสภาพอากาศแปรปรวน ฝนชุก แล้งจัด อากาศร้อนจัด โรคและแมลงกวน
- ปัญหาเกษตรกรยังไม่เข้าใจว่า ไม่เผ่าฟาง เผาไร่อ้อย ไม่ใช่สารเคมีจะได้ผลอย่างไร
- ดินทลาย น้ำท่วมพัดบ้านพัง ถ้าไม่มีรากไม้ใหญ่ยึดไว้ บ้านก็จะมีแต่ดิน

- มขท. ส่งเสริมให้ผลิตได้ในระดับทำแค่กิน แต่ไม่มีเงินใช้ ยกตัวอย่าง คือ การทดลองให้ทำนาอินทรีย์ในพื้นที่ 5 ไร่
- มขท. ลงมาช่วยสนับสนุนทุนเงินแต่เป็นการให้ยืม เมื่อเกษตรกรทำแล้วได้ผลผลิตไม่เต็มที่ ทำให้เกษตรกรเกิดความเครียดที่ต้องเป็นหนี้เพิ่ม

4.4.7.10 ข้อเสนอแนะต่อแนวทางพัฒนาในอนาคต

ผู้ประเมินได้ระดมความคิดเห็นผู้ให้ข้อมูลหลักจากกลุ่มเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย และเจ้าหน้าที่โครงการ จาก มขท. ต่อแนวทางในอนาคต โดยใช้แนวทางวางกลยุทธ์ (TOWS MATRIX) ของการทำงานของกลุ่มเกษตรกรและมูลนิธิชีวิตไทในกรณีที่จะขับเคลื่อนงานร่วมกันต่อไปในอนาคต

ทั้งนี้ ผู้ประเมินได้แนะนำให้ผู้ให้ข้อมูล ทั้ง มขท. และแกนนำเกษตรกร นำข้อมูลจาก SWOT มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสร้างทางเลือกเชิงกลยุทธ์ หรือการใช้รูปแบบ TOWS MATRIX

โดยที่ “กลยุทธ์” เป็นศิลปะของการกำหนดวิธีการที่จะ “เอาชนะ” หรือ ที่จะทำให้งานบรรลุเป้าหมาย ลดภัยคุกคามในการทำงาน จึง นำเอาข้อมูลจาก SWOT มาจับคู่พิจารณา ดังนี้

TOWS MATRIX		
SWOT โอกาส: O O1. O2. อุปสรรค: T T1. T2.	จุดแข็ง: S STRENGTHS S1. S2.	จุดอ่อน: W WEAKNESSES W1. W2.
	SO กลยุทธ์เชิงรุก <u>จะมีวิธีการใช้จุดแข็งเกาะกุมโอกาสอย่างไร</u>	WO กลยุทธ์เชิงแก้ไข <u>จะมีวิธีเอาชนะจุดอ่อนโดยอาศัยโอกาสอย่างไร</u>
	ST กลยุทธ์เชิงป้องกัน <u>จะมีวิธีการใช้จุดแข็งหลีกเลี่ยงอุปสรรค/ภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นอย่างไร</u>	WT กลยุทธ์เชิงรับ <u>จะมีวิธีการลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรค/ภัยคุกคามอย่างไร</u>

รูปที่ 15 แนวทางวางกลยุทธ์ (TOWS MATRIX)

ผลการระดมความคิดเห็นต่อแนวทางในอนาคต เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต มีสรุปประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินโครงการ ดังต่อไปนี้

1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO) คือ การพิจารณาจุดแข็งโดยอาศัยโอกาสที่มี และคิดค้นวิธีการใช้จุดแข็งนี้เกาะกุมโอกาสที่มี โดยสรุปคือให้ผู้ให้สัมภาษณ์พิจารณาจุดแข็งไขว้กับโอกาส โดยสรุปมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- (1) ทิศทางการทำงานเรื่องการเกษตรนิเวศน์ เป็นทิศทางที่เกษตรกรต้องปรับตัวต่อภาวะโลกร้อน ถ้าเกษตรกรไม่ปรับตัว ก็จะได้รับผลกระทบหรือมีปัญหาอุปสรรคในการเกษตรทั้งที่ทำเกษตรอินทรีย์และไม่ใช้เกษตรกรอินทรีย์ จึงเป็นทิศทางของ มชท. ที่จะทำต่อไปในงานพัฒนาต้นแบบและพัฒนาองค์ความรู้เรื่องระบบนิเวศน์และการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่เชื่อมโยงกับระบบอาหารที่ยั่งยืน ดังนั้น สิ่งที่ควรพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป คือ เรื่องความมั่นคงอาหาร การพึ่งพาตนเอง การพัฒนาต้นทุนการผลิต หรือ การถูกกดดันจากหน่วยงานรัฐ เช่น การให้การสนับสนุนไร่ละ 1,000 บาทนั้น เกษตรกรจะต้องทำการเกษตรที่ไม่เผา
- (2) เนื่องจากแนวทางการพัฒนาอาหารสุขภาพอย่างยั่งยืนยังคงเป็นทิศทางของ สสส. ต่อไปในอนาคต ขณะที่เจ้าหน้าที่ มชท. นั้นได้สั่งสมประสบการณ์ในการทำงานมากขึ้นในการทำงานกับเกษตรกรในชุมชนระยะที่ผ่านมา แม้ว่าในปี 2567 นี้ การพัฒนาแปลงต้นแบบเกษตรอินทรีย์นี้ ยังทำได้ในระดับชุมชนเป็นบางแห่งในชุมชนซึ่งมีลักษณะแปลงกระโดดที่ทำได้เฉพาะบางแปลง และไม่อาจช่วยลด PM 2.5 ได้อย่างเต็มที่ ในปัจจุบัน มชท. เห็นแนวทางที่ชัดเจนมากขึ้นว่าองค์กรต้องขับเคลื่อนภารกิจเชิงบูรณาการในพื้นที่เป้าหมายที่มีขอบเขตชัดเจนและสามารถวัดผลได้ โดยมีตัวชี้วัดทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพอย่างเป็นระบบ เช่น เกษตรกรสามารถปรับตัวได้หรือไม่ เพียงไร ลดต้นทุนได้อย่างไร สามารถเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตได้ว่าดีขึ้นหรือไม่ แตกต่างกันอย่างไรระหว่างช่วงก่อนและหลังการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ อาทิ เช่น การนำฟางมาทำปุ๋ยอินทรีย์ส่งผลให้ลดการใช้สารเคมีได้อย่างไร เพียงใด รวมถึงการฟื้นฟูความสมบูรณ์ของระบบนิเวศน์กลับมา เช่น มีปู ปลา นา น้ำ หนาดินที่สมบูรณ์ขึ้น ฯลฯ
- (3) เกษตรกรหลายส่วนอยากทำแบบไม่เผา แต่ยังไม่เชื่อมั่นว่าทำแล้วจะได้ผลจริงหรือไม่ ดังนั้น จึงต้องส่งเสริมการทำจากแปลงเล็กให้สำเร็จและค่อยขยายไปให้ครอบคลุมที่ดินทำกินทั้งหมดของเกษตรกร
- (4) เกษตรกรควรหมั่นศึกษาหาความรู้และฝึกปฏิบัติ
- (5) เกษตรมุ่งทำมาตรฐานผลผลิตและสินค้าเกษตรให้ดีทุกวัน คือ คุณภาพดี สวย และ มีความหลากหลายอันจะทำให้ประชาชนทั่วไปยอมรับในสินค้าได้ แม้ผลผลิตที่ทำนั้นยังไม่มีหรือไม่ได้รับการันตีมาตรฐานก็ตาม

- (6) เกษตรกรควรปลูกพืชตามฤดูกาล เช่น พืชชอบฤดูหนาวหรือร้อน เกษตรกรก็ควรปลูกให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศขณะนั้น เพื่อให้ได้ผลผลิตอินทรีย์ที่มาจากสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่อผลผลิตเกษตร
- (7) ปรับปรุงสมุนไพรมีตลาดกว้างขวางออกไป เนื่องจาก ขณะนี้เกษตรกรยังคงปลูกพืชสมุนไพร เช่น ขมิ้น ไพล ฟ้าทะลายโจร ตะไคร้ ผิวมะกรูด และขมิ้นชันเฉพาะที่โรงพยาบาลเท่านั้น เกษตรกรควรขยายตลาดให้มากขึ้น ทั้งนี้ เกษตรกรโดยเฉพาะที่เป็นผู้สูงอายุ ต้องการคนช่วยนำสมุนไพรไปขายและทำตลาดให้
- (8) ต้องการให้หน่วยงานที่มาส่งเสริม เช่น กรมพัฒนาชุมชน เข้ามาสนับสนุนส่วนที่เกษตรกรขาด คือ การต่อยอดเรื่อง การปรับพื้นที่ การขุดโคกหนองนา เนื่องจากต้องใช้เงินทุน เกษตรกรจึงสนใจและต้องการให้มีการขุดให้เกษตรกรโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย
- (9) เกษตรกรต้องการให้องค์กรสนับสนุนเรื่องการตลาดให้กับกลุ่มเกษตรกร ซึ่งในระยะที่ผ่านมา มขท. ส่งเสริมการพัฒนาตลาดเขียวอย่างมาก อย่างไรก็ตามเกษตรกรอยากทำต่อเนื่องไปและทำให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกษตรกรสามารถดำเนินงานไปได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน พร้อมทั้งสามารถแก้ปัญหาผลผลิตขายไม่ได้ทั้งข้าวและผักอินทรีย์อันเนื่องมาจากสถานที่ไม่อำนวยหรือไม่มีตลาด มิฉะนั้นชาวบ้านก็จำเป็นต้องขายผลผลิตเกษตรในราคาถูก
- (10) กลุ่มเกษตรกรและ มขท. ร่วมมือกัน จัดระบบซื้อขายให้มีพรีออเดอร์ก่อน เพื่อกลุ่มเกษตรกรจะสามารถจัดสรรยอดสั่งซื้อให้สมาชิกได้อย่างทั่วถึง
- (11) เกษตรกรควรทำกินกันเองก่อน แจกก่อน ทำบุญทำทานก่อน เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนา ทั้งนี้ เพื่อสร้างความมั่นใจว่า ผลผลิตพืช ผัก ผลไม้อินทรีย์ของเกษตรกรนั้นมีคุณภาพดี ไม่เน่าเสีย ราคาไม่แพง เช่น หวานกรอบ เก็บได้นาน และไม่ควรขายผลผลิตแพงกว่าแม่ค้าทั่วไปในตลาด

2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) คือ การพิจารณาจุดอ่อนและอาศัยโอกาสที่มี โดยผู้ประเมินได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลพิจารณาว่า หากกลุ่ม/องค์กรมีจุดอ่อน ขณะที่มีโอกาสดังกล่าว กลุ่ม/องค์กร จะมีวิธีการเอาชนะจุดอ่อน ด้วยโอกาสที่มีอย่างไร โดยมีสรุปความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

- (1) ควรมุ่งเน้นเชิงพื้นที่และบูรณาการให้มากขึ้น โดยวิเคราะห์ว่าพื้นที่ใดที่เป็นไปได้ยากในการขยายผล ก็ไม่จำเป็นต้องทำในขอบเขตพื้นที่ที่กว้างขวางเกินไป แต่ควรมุ่งเน้นทำในพื้นที่ที่มีความเป็นไปได้ให้สำเร็จก่อน

ในระยะที่ผ่านมา ที่ มขท. มีการกำหนดขอบเขตพื้นที่ในการขยายผล ระบุไว้ในระดับจังหวัด และ ในระดับอำเภอนั้น เป็นการกำหนดขอบเขตการทำงานและขยายผลที่กว้างขวางเกินไป ส่งผลให้การบรรลุผลสำเร็จเป็นไปได้ยาก อีกประการที่สำคัญคือ การที่ในขอบเขตพื้นที่ 1 อำเภอ มีเพียง 2 รายที่ทำ และ มีการทำในระยะทางห่างกัน 50 กิโลเมตร ย่อมส่งผลให้การขยายผลและติดตามผลเป็นไปได้ยาก ดังนั้น มขท. ควรมีบริบทเชิงขอบเขตพื้นที่ที่ชัดเจน เพื่อสามารถวัดผลได้ไม่ยากเกินไป และมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดการบูรณาการแบบเป็นห่วงโซ่ โดยที่แปลงไม่กระโดดห่างจากกันมากเกินไป มขท. ควรตั้งเป้าหมายในพื้นที่ที่ไม่กว้างขวางจนเกินไป โดยสรุป การกำหนดยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดความสำเร็จเป็นสิ่งสำคัญ พร้อมทั้งเป็นการลดค่าใช้จ่ายและลดการเดินทางลง ทั้งนี้ มขท. ควรเลือกพื้นที่ในระดับตำบลที่จะทำให้สำเร็จก่อน

- (2) ต้องมีการทำงานบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนให้มากขึ้น เพราะหน่วยงานภาครัฐมีความตระหนักและให้ความสำคัญ แต่ในระยะที่ผ่านมา มขท. ยังไม่ได้จัดสรรเวลาไปร่วมขับเคลื่อนกับหน่วยงานต่างๆ ได้มากเท่าที่ควร โดยที่ภาครัฐและเอกชนต่างก็มีเป้าหมายและยุทธศาสตร์การทำงานร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น มขท. จึงควรใช้โอกาสนี้และจัดสรรเวลาในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ให้มากขึ้น
- (3) เกษตรกรต้องจัดสรรเวลาใหม่ โดยมีการจัดลำดับความสำคัญและตามความเร่งด่วนของภารกิจในชีวิตประจำวัน การพัฒนาแปลงเกษตร และ การทำงานกลุ่มฯ
- (4) เกษตรกรอยากให้หน่วยงานที่ลงมาสนับสนุน เช่น มขท. ได้พิจารณาบริบทชุมชนที่มีปัญหาและความต้องการของเกษตรกรที่อาจมีแนวคิดและแนวทางในการพัฒนาระบบเกษตรที่แตกต่างกัน และยังคงช่วยต่อยอดให้เกษตรกรให้เกษตรกรเดินต่อไปได้ กล่าวคือ เกษตรกรในบางพื้นที่ชุมชนเป้าหมายที่มีประสบการณ์ในการทำเกษตรแผนใหม่มาก่อนและทำมาเป็นระยะเวลานาน จึงเห็นว่าการผลิตพืชผักให้ได้ผลดีนั้นจำเป็นต้องเดินทางสายกลาง เนื่องจากเกษตรกรต้องการผลผลิตที่ไม่ใช่แค่การบริโภคแต่ต้องการจำหน่ายได้เงินมาใช้หนี้และใช้จ่ายต่างๆ ด้วย ดังนั้น เกษตรกรในพื้นที่นี้มีความคิดเห็นที่แตกต่างจากหน่วยงานในการห้ามใช้เคมี
- (5) การส่งเสริมการตลาดที่ไม่ใช่เป็นเพียงตลาดชั่วคราว อยากให้หน่วยงาน เช่น มขท. มาแก้ปัญหาตรงนี้ และมีกลุ่มเกษตรกรที่มองว่า การส่งเสริมตลาดเขียวของ มขท. นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการให้เกษตรกรต้องออกไปนอกพื้นที่ ทำให้ต้องมีค่าใช้จ่าย เกษตรกรจึงเสนอว่าควรส่งเสริมการทำ

เป็นตลาดชุมชนในชุมชนที่สมาชิกสามารถกระจายสินค้าไปให้ผู้ซื้อได้ โดยไม่ต้องโดนพ่อค้าคนกลางกดราคา ส่วนการจัดตั้งตลาดนั้นอยากให้มีตลาดที่เป็นจุดศูนย์รวมอยู่ในพื้นที่ชุมชน เช่น ชาวบ้านปลูกและมีผลผลิตก็สามารถนำมากองรวมกันไว้ที่จุดศูนย์รวมในชุมชนนี้ได้เลย โดยเกษตรกรเป็นผู้ตั้งราคาเองเพราะเป็นคนผลิตซึ่งจะรู้ต้นทุน สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกษตรกรอยู่รอดและผู้บริโภคก็อยู่รอด

- (6) เกษตรกรบางพื้นที่พบว่าการผลิตแบบอินทรีย์นั้นใช้เวลา และยังทำได้ในระดับผลิตปลอดภัย เพราะปัจจัยหลายประการ เช่น เกษตรกรเองไม่ใช้ยาเคมีแต่เกษตรกรที่ปลูกติดกันยังใช้ ทำให้ปนเปื้อน เห็นว่าเกษตรกรอินทรีย์ทำยากถึงทำไม่ได้ ถ้าทำต้องให้มีโรงเรือนไว้ปลูกผักกางมุ้งทดแทนการไม่ใช้ยาฆ่าแมลง แต่ยาฆ่าหญ้ายังจำเป็นต้องใช้
- (7) เกษตรกรบางพื้นที่ต้องการเงินทุนสนับสนุน เนื่องจากการทำเกษตรอินทรีย์ได้ร้อยละแปดสิบ จำเป็นต้องมีอุปกรณ์ เกษตรกรไม่มีเงินทุนพอ ต้นทุนสูง โรงเรือนต้องใช้เงินเพื่อสร้างอาชีพ จึงเสนอแนะให้หน่วยงานสนับสนุนทุนเงินในระดับกลุ่ม เพราะถ้าสนับสนุนรายย่อยก็จะได้เพียงโรงเรือนเล็กและเฉพาะราย เช่น ถ้าเกษตรกรได้ทุนรายละ 10,000-30,000 บาท ก็จะได้โรงเรือนเล็กนิดเดียวมาซื้อโครงเหล็ก หลังคา มุ้งฯลฯ

3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) คือ การพิจารณาว่ากลุ่ม/องค์กรจะมีวิธีการใช้จุดแข็งหลีกเลี่ยงอุปสรรค/ภัยคุกคามการทำงาน ที่อาจเกิดขึ้นอย่างไร โดยมีสรุปความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

- (1) มขท. ควรมีกระบวนการทำงานที่มีความยืดหยุ่น และปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เป็นปัญหา เพื่อเอื้อให้การทำงานบรรลุตามที่วางไว้ โดยมองที่เป้าหมายเป็นหลัก และด้วยระยะเวลาที่มขท. ทำงานกับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง ทำให้ มขท. เข้าใจและรับเงื่อนไขบางเงื่อนไขร่วมกันกับเกษตรกรได้ เช่น กรณีที่แกนนำเกษตรกรไม่สามารถประสานงานให้สมาชิกร่วมกิจกรรมได้หรือสมาชิกร่วมน้อยเนื่องจากความจำเป็นบางอย่าง มขท. จึงต้องหาแนวทางเพื่อเอื้ออำนวยให้แกนนำเกษตรกรทำงานได้ เช่น ใช้วิธีส่งตัวแทนสมาชิกเกษตรกรมาร่วม ให้มีเกษตรกรที่สมัครใจมาช่วยกันทำงาน หรือ มขท. จัดสรรให้มีทีมเจ้าหน้าที่ มขท. อยู่ในพื้นที่ทำงานกับเกษตรกร
- (2) ในการประชาสัมพันธ์ผลผลิตและสินค้าเกษตรกรอินทรีย์นั้น มขท. ควรมีบทบาทอย่างต่อเนื่องในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น เกษตร โรงพยาบาล ให้มาตรวจว่าสินค้าปลอดภัยจริงๆ ในส่วนกลุ่มเกษตรกร มขท. ควรสนับสนุนการทำงานเพื่อสร้างความเข้มแข็ง

กลุ่มเกษตรกรต่อไป เนื่องจาก กลุ่มเกษตรกรมีทั้งที่เข้มแข็งและยังไม่เข้มแข็ง รวมทั้งเอื้ออำนวยการทำงานเพื่อส่งเสริมผลผลิตและสินค้าเกษตรกรอินทรีย์และการตลาดเขียวของเกษตรกรให้บรรลุผลสำเร็จ เช่น การประชาสัมพันธ์ ออกแบบต่างๆ จัดทำสื่อฯ

- (3) มขท. ควรให้ความสำคัญโดยมีบทบาทอย่างแข็งขันในการขับเคลื่อนประเด็นการทำงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับกระแสโลก เพื่อให้คนในสังคมหันมาที่สนใจให้มากยิ่งขึ้น เช่น หนี้ชาวนากับความยากจน ก็ยังแก้ไขไม่ได้ ประชากรเป็นหนี้เยอะ มขท. ควรนำเสนอประเด็นนี้พร้อมนำเสนอทางเลือกในการแก้ปัญหาหนี้สินเกษตรกร เช่น การบริหารจัดการการเงิน เทคโนโลยี และวิธีการใหม่ๆ ฯลฯ
- (4) เกษตรกรต้องพัฒนาองค์ความรู้และทักษะในพึ่งพาตนเองและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ โดยเฉพาะในเรื่องปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานในกรณีจำเป็นที่มีปัญหาที่ควบคุมด้วยตนเองไม่ได้และเกินกำลัง เช่น กรณีภัยพิบัติฯ
- (5) รัฐบาลต้องมีการนำร่องการทำงาน โดยสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรอยากทำ และมีการสนับสนุนอย่างจริงจัง เช่น กรณีถ้าเผาฟางเกษตรกรจะมีค่าปรับเสียหาย หรือหากใครเผาไร่ก็จะมีค่าชดเชยหรือส่วนต่าง

4) กลยุทธ์เชิงรับ (WT)

ผู้ประเมินได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่มว่าจะมีวิธีการลดจุดอ่อนและวิธีการหลีกเลี่ยงอุปสรรค/ภัยคุกคามอย่างไรไม่ให้สิ่งเหล่านี้มากระทบการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรให้เกิดความรอบรู้ มีสรุปความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

- (1) ต้องมีพื้นที่ทดลองที่เอื้ออำนวยให้เกษตรกรกล้าทดลอง โดย มขท. ให้การสนับสนุนทั้งองค์ความรู้และปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกรเพื่อให้เกิดการเริ่มต้นทำ
- (2) ต้องมีการเชื่อมโยงตลาด ทำการตลาดเพื่อเกษตรกรไว้ล่วงหน้า เช่น ช่วยกันขับเคลื่อนหาตลาดเพื่อเกษตรกรให้เกิดขึ้นได้จริง เพื่อสร้างความมั่นใจว่ามีตลาดรับซื้อให้กับเกษตรกร
- (3) ต้องแบ่งเวลาให้เป็น และ ต้องรู้จักกระจายงานพร้อมทั้งแบ่งความรับผิดชอบ

4.5 วัตถุประสงค์ที่ 4 ศึกษาองค์ความรู้เพื่อพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ/ ระบบอาหารที่ยั่งยืน

มชท. ได้ดำเนินการศึกษาองค์ความรู้เพื่อพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ/ ระบบอาหารที่ยั่งยืนผ่านงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยได้เกิดผลงานวิจัยเชิงปฏิบัติการใน 3 เรื่อง คือ 1) ข้อเสนอแนะนโยบายลดการเผาตอซังฟางข้าว 2) แนวทางการยกระดับความเข้มแข็งในการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรในระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืน และ 3) แนวทางการยกระดับกลุ่มเกษตรกรเป็นโมเดลธุรกิจเพื่อสังคม

4.5.1 ตัวชี้วัด

4.5.1.1 เกิดงานวิชาการ 3 เรื่อง

- 1) PM 2.5 / การเผาฟางข้าวและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 2) การยกระดับเกษตรกรในโมเดลธุรกิจเพื่อสังคม
- 3) การพัฒนาความเข้มแข็งการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรที่ผลิตเกษตรอินทรีย์

4.5.1.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมอาหารสุขภาพในระบบอาหารที่ยั่งยืนจำนวน 3 เรื่อง

4.5.2 ผู้ใช้ประโยชน์ (User)

4.5.2.1 หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัย เช่น เกษตรจังหวัด ทรัพยากรจังหวัด พัฒนาที่ดิน กองทุนฟื้นฟู กรมการข้าว กรมวิชาการเกษตร กรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานปฎิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ธนาคารออมสิน กรมส่งเสริมการเกษตร ชกส.ฯลฯ

4.5.2.2 กลุ่มเกษตรกรพื้นที่เป้าหมาย 4 จังหวัด

4.5.2.3 ภาคประชาสังคม

4.5.3 ผลผลิต

4.5.3.1 งานวิชาการ 3 เรื่อง

- 1) PM 2.5/การเผาฟางข้าวและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 2) การยกระดับเกษตรกรในโมเดลธุรกิจเพื่อสังคม
- 3) การพัฒนาความเข้มแข็งการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรที่ผลิตเกษตรอินทรีย์

4.5.3.2 มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายใน เพื่อส่งเสริมอาหารสุขภาพ ระบบอาหารที่ยั่งยืน จำนวน 3 เรื่อง

4.5.3.3 เกิดเวทีสื่อสารต่อสาธารณะเพื่อให้เกิดกระแสสังคม

4.5.3.4 สื่อสำหรับเกษตรกร เช่น คลิป และ คู่มือเกษตรกร (E-Book) 3 เล่ม

4.5.4 สิ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลง

เกิดงานวิชาการ 3 เรื่อง พร้อมด้วยข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อส่งเสริมอาหารสุภาพะ ระบบอาหารที่ยั่งยืน จำนวน 3 เรื่อง ที่นำไปจัดเวทีสื่อสารต่อสาธารณะเพื่อให้เกิดกระแสสังคมและเป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงานหน่วยงานต่างๆ ทั้งในเชิงปฏิบัติการและเชิงนโยบาย

4.5.5 ผลลัพธ์ที่ระบุไว้ในโครงการ

4.5.5.1 เกิดการสื่อสารสู่สาธารณะ

4.5.5.2 ผลักดันข้อเสนอแนะนโยบายต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณากำหนดเป็นนโยบายต่อไป โดย หน่วยงานนำข้อมูลที่ได้จากเวทีไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน และขับเคลื่อนเชิงนโยบายต่อไป

4.5.6 ความสอดคล้องตัวชี้วัดและผลผลิต

ความสอดคล้องตัวชี้วัดและผลผลิตหรือสิ่งที่ มขท. ได้ดำเนินกิจกรรมไปทั้งหมดในช่วงโครงการ 1 ปี ผู้ประเมินได้ทบทวนและตรวจสอบร่วมกับเจ้าหน้าที่ มขท. ทั้ง 6 คน โดยวิธีสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) โดยรวม มขท. กิจกรรมและผลผลิตที่เกิดขึ้นนั้น สะท้อนว่า มขท. ได้ดำเนินกิจกรรมตามแผนงานที่วางไว้ และมีความสอดคล้องตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 4.11 นี้

ตารางที่ 4.12 ความสอดคล้องตัวชี้วัดและผลผลิต วัตถุประสงค์ที่ 4

วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัดของโครงการ	ผลผลิตที่ระบุไว้ ตามตัวชี้วัด	เป็นไปตามแผน	ไม่เป็นไปตามแผน	หมายเหตุ
วัตถุประสงค์ที่ 4. ศักยภาพความรู้เพื่อพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ/ระบบอาหารที่ยั่งยืน	1. เกิดงานวิชาการ 3 เรื่อง 1.1 PM 2.5 / การเผาฟางข้าว และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 1.2 การยกระดับเกษตรกรรายย่อย 1.3 การพัฒนาความเข้มแข็งการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรที่ผลิตเกษตรอินทรีย์ 2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในเพื่อส่งเสริมอาหารสุภาพะ ระบบอาหารที่ยั่งยืน จำนวน 3 เรื่อง	1. เกิดงานวิชาการ 3 เรื่อง 1.1 PM 2.5/ การเผาฟางข้าว และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 1.1 การยกระดับเกษตรกรรายย่อย 1.2 การพัฒนาความเข้มแข็งการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรที่ผลิตเกษตรอินทรีย์ 2. มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในเพื่อส่งเสริมอาหารสุภาพะ ระบบอาหารที่ยั่งยืน จำนวน 3 เรื่อง 3. เกิดเวทีสื่อสารต่อสาธารณะ เพื่อให้เกิดกระแสสังคม	✓		

นอกจากนี้ มขท. ได้วางแผนงานในตารางเส้นทางสู่ผลกระทบทางสังคมของโครงการ ที่ระบุผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการไว้ตามตารางที่ 4.12 ดังนี้

ตารางที่ 4.13 เส้นทางสู่ผลกระทบทางสังคมของโครงการ วัตถุประสงค์ที่ 4

ปัจจัย นำเข้า (Input)	วัตถุประสงค์	กิจกรรม Activities	ตัวชี้วัด (Indicator)	ผลผลิต Output	ผู้ใช้ ประโยชน์ User	ผลลัพธ์ Outcome	ผลกระทบ Impact
งบประมาณ 1,382,700 บาท บุคลากร - เจ้าหน้าที่ มขท 1 คน - นักวิชาการ 3 คน - ผู้เชี่ยวชาญ ด้านสื่อและ วิชาการ 1 คน องค์ความรู้ 1. PM 2.5 / การย่อย สลายต่อซัง เผาฟางข้าว และการ เปลี่ยนแปลง สภาพ ภูมิอากาศ 2. การ ยกระดับ เกษตรกร เป็นโมเดล ธุรกิจเพื่อ สังคม จากผู้ เชี่ยวชาญ	วัตถุประสงค์ที่ 4 ศึกษาองค์ ความรู้เพื่อ พัฒนา นโยบายที่ ส่งเสริมการ บริโภค อาหารเพื่อ สุขภาพ/ ระบบ ที่ยั่งยืน	1.การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อนำชุด ความรู้พัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการ บริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ/ระบบ อาหารที่ยั่งยืน <u>กิจกรรมที่ 24</u> ประชุมหารือรอบ และแนวทางการพัฒนาชุดความรู้ ร่วมกับเครือข่ายนักวิชาการ โดยเชิญ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ มาร่วมเป็นที่ ปรึกษาและคณะทำงาน ออกแบบ เครื่องมือ กรอบหลักเกณฑ์การศึกษา ร่วมกัน 1 ครั้ง <u>กิจกรรมที่ 25</u> ประชุมแผนงานพัฒนา ชุดความรู้เพื่อขับเคลื่อนข้อเสนอเชิง นโยบาย โดยร่วมกับนักวิชาการ ที่ ปรึกษา และองค์กรภาคียุทธศาสตร์ 1 ครั้ง <u>กิจกรรมที่ 26</u> การวิจัยเชิงปฏิบัติการ นำชุดความรู้ไปทดลองปฏิบัติในพื้นที่ จริง พร้อมถอดบทเรียน 1) ศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ กระบวนการวิจัยเชิงบูรณาการข้าม ศาสตร์ (Transdisciplinary) โดยนำ องค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญศาสตร์ ต่าง ๆ มาร่วมกันศึกษา สังเคราะห์ ถอดบทเรียนในแต่ละประเด็น ร่วมกับพื้นที่ต้นแบบ 2) สังเคราะห์ ผลการศึกษาและย่อยข้อมูล 3) นำ ชุดความรู้และข้อเสนอที่ได้ไปขยาย ผลและสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมาย 4) การจัดทำรายงาน และสรุป	1. เกิดงาน วิชาการ 3 เรื่อง 1.1 PM 2.5 / การเผาฟาง ข้าว และการ เปลี่ยนแปลง สภาพ ภูมิอากาศ 1.2 การ ยกระดับ เกษตรกร โมเดลธุรกิจ เพื่อสังคม 1.3 การ พัฒนาความ เข้มแข็งการ บริหารจัดการ กลุ่มเกษตรกร ที่ผลิตเกษตร อินทรีย์ 2. ข้อเสนอแนะ เชิงนโยบายใน เพื่อส่งเสริม อาหารสุข ภาวะ ระบบ อาหารที่ยั่งยืน จำนวน 3 เรื่อง	1. เกิด งาน วิชาการ 3 เรื่อง 1.1 PM 2.5/การ เผาฟาง ข้าว และ การ เปลี่ยนแป ลงสภาพ ภูมิอากาศ 1.1 การ ยกระดับ เกษตรกร โมเดล ธุรกิจเพื่อ สังคม 1.2 การ พัฒนา ความ เข้มแข็ง การ บริการ จัดการ กลุ่ม เกษตรกร ที่ผลิต อินทรีย์ 2. มี ข้อเสนอแนะ	1. หน่วยงาน รัฐที่ เกี่ยวข้อง กับหัวข้อ งานวิจัย เช่น เกษตร จังหวัด ทรัพยากร จังหวัด พัฒนา ที่ดิน กองทุน ฟื้นฟู กรมการ ข้าว กรม ส่งเสริม การเกษตร ร อกส.ฯ ลฯ 2. กลุ่ม เกษตรกร ในพื้นที่ เป้าหมาย 4 จังหวัด 3. ภา ค ป ร ะ ช า สังคม	1.เกิดการ สื่อสารสู่ สาธารณะ 2.ผลักดัน ข้อเสนอ นโยบายต่อ ผู้บริหาร หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง เพื่อ พิจารณา กำหนดเป็น นโยบาย ต่อไป	ผลกระทบ สังคม 1.เกิดการ ตระหนักรู้ และให้ ความสัมพันธ์ เรื่อง การเกษตรที่ เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อม และลดภาวะ โลกร้อน ผลกระทบ สิ่งแวดล้อม 2.เกิด มาตรการที่ ส่งเสริมและ สนับสนุน การผลิตที่ ยั่งยืนและ เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อม

ปัจจัย นำเข้า (Input)	วัตถุประสงค์	กิจกรรม Activities	ตัวชี้วัด (Indicator)	ผลผลิต Output	ผู้ใช้ ประโยชน์ User	ผลลัพธ์ Outcome	ผลกระทบ Impact
และ ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ เช่น บริษัท อยู่ดีมีสุขฯ 3. การ พัฒนาความ เข้มแข็งการ บริการ จัดการกลุ่ม เกษตรกรที่ ผลิตเกษตร อินทรีย์ โดย นำเอากลุ่ม เกษตรกรที่ ประสบค วามสำเร็จใน บริบทและ พื้นที่ที่ ใกล้เคียงกับ เกษตรกร กลุ่มเป้าหมาย มาศึกษา 4. ข้อเสนอแนะ เชิง นโยบายใน เพื่อส่งเสริม อาหารสุข ภาวะ ระบบ อาหารที่ ยั่งยืน จำนวน 3 เรื่อง		01/01/2567 กิจกรรมที่ 27 การประชุมติดตาม ความก้าวหน้าและนำเสนอผลการ ดำเนินงานพัฒนาชุดความรู้ ร่วมกับ ทีมวิชาการ ที่ปรึกษาและทีมงาน โครงการ 1 ครั้ง กิจกรรมที่ 28 จัดเวทีสังเคราะห์ผล การศึกษา และย่อยข้อมูลเพื่อจัดทำ เป็นชุดความรู้ โดยมีการจัดเวที ระดับพื้นที่ 1) จัดประชุมทีมวิชาการ และที่ปรึกษา เพื่อจัดเตรียมงานต่าง ๆ 2) จัดเวทีสังเคราะห์ผลการศึกษา เชิงหน่วยงานและภาคีเครือข่ายที่ เกี่ยวข้องมาให้ความเห็น 3) จัดเวที ย่อยเพื่อสรุปผลการจัดงาน 4) จัดทำ รายงานสรุป กิจกรรมที่ 29 จัดเวทีสาธารณะเพื่อ เผยแพร่และผลักดันข้อเสนอเชิง นโยบายสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 1) จัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อ จัดเตรียมงานต่าง ๆ 2) จัดเวที สาธารณะ เวทีระดับท้องถิ่นจำนวน 1 ครั้ง เวทีระดับชาติ จำนวน 1 ครั้ง 3) จัดเวทีย่อยเพื่อสรุปผลการจัดงาน 4) จัดทำรายงานสรุป กิจกรรมที่ 30 จัดทำรายงานการ พัฒนาและจัดการองค์ความรู้ จาก การสังเคราะห์และสรุปบทเรียน 1) ผู้เชี่ยวชาญจัดทำกรอบและ แผนการจัดการองค์ความรู้ด้านความ รอบรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาวะและการ เปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชน กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ 2) ดำเนินการ จัดเก็บข้อมูล 3) ติดตาม สรุปบทเรียน 4) จัดทำรายงานและจัดทำเอกสาร การเผยแพร่สู่สาธารณะ		นะเชิง นโยบาย ใน เพื่อ ส่งเสริม อาหารสุข ภาวะ ระบบ อาหารที่ ยั่งยืน จำนวน 3 เรื่อง 3.เกิดเวที สื่อสารต่อ สาธารณะ เพื่อให้ เกิด กระแส สังคม 4. สื่อเพื่อ สื่อสารกับ เกษตรกร เช่น คลิป วิดีโอสั้น และ คู่มือ เล่มเล็กไม่ เกิน 50 หน้า			

ปัจจัย นำเข้า (Input)	วัตถุประสงค์	กิจกรรม Activities	ตัวชี้วัด (Indicator)	ผลผลิต Output	ผู้ใช้ ประโยชน์ User	ผลลัพธ์ Outcome	ผลกระทบ Impact
		<u>ชุดกิจกรรมที่ 7</u> การสื่อสารสาธารณะ นโยบายเพื่อส่งเสริมการบริโภค อาหารเพื่อสุขภาพ/ระบบอาหารที่ ยั่งยืน <u>กิจกรรมที่ 31</u> การประชุมหารือ กรอบและแนวทางการสื่อสาร สาธารณะกับผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการ 1) การประชุมหารือกรอบและแนว ทางการสื่อสารสาธารณะกับ ผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการ วัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกรอบและ แนวทางการสื่อสารและเผยแพร่ แนวทางและนโยบายส่งเสริมการ บริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ/ระบบ อาหารที่ยั่งยืนที่สอดคล้องกับกลุ่ม เป้าหมายและเกิดกระแสสังคม 2) การประชุมวางกรอบและประเมินผล ร่วมกันเป็นระยะรวม 3 ครั้ง <u>กิจกรรมที่ 32</u> การผลิตสื่อเพื่อสื่อสาร กับชาวนาและเกษตรกร ผู้ประกอบการ/กลุ่มวิสาหกิจชุมชนใน พื้นที่เป้าหมายและประชาชน 1) ดำเนินการออกแบบสคริปต์ ถ่าย ทำระดับพื้นที่ ตัดต่อและผลิตสื่อคลิป วิดีโอ สื่อ E-book คู่มือเกษตรกร 2) เผยแพร่สื่อการเรียนรู้เกษตรกรในเวที ฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพให้กับ เกษตรกร เผยแพร่ผ่านช่องทาง ออนไลน์ 3) สรุปและประเมินผลการ เรียนรู้กับกลุ่มเป้าหมาย นำผลที่ได้มา ใช้พัฒนาปรับปรุงการทำงาน <u>กิจกรรมที่ 33</u> ผลิตสื่อเพื่อสื่อสาร สาธารณะและขับเคลื่อนนโยบายเกิด กระแสสังคม 1) ดำเนินการออกแบบเนื้อหา สคริปต์ ถ่ายทำ ตัดต่อและผลิตวิดีโอ Podcast อินโฟกราฟิก บทความ					ผลกระทบ ด้าน เศรษฐกิจ 1.ชุมชนมี ผลผลิตและ อาหาร ปลอดภัยใน พื้นที่ และมี คุณภาพชีวิต ที่ดีขึ้น

ปัจจัย นำเข้า (Input)	วัตถุประสงค์	กิจกรรม Activities	ตัวชี้วัด (Indicator)	ผลผลิต Output	ผู้ใช้ ประโยชน์ User	ผลลัพธ์ Outcome	ผลกระทบ Impact
		วิชาการ 2) เผยแพร่สื่อสู่สาธารณะผ่านช่องทางออนไลน์และสื่อกระแสหลัก 3) สรุปและประเมินผลการเรียนรู้กับกลุ่มเป้าหมาย นำผลที่ได้มาใช้พัฒนาปรับปรุงการทำงาน กิจกรรมที่ 34 จัดเวทีสาธารณะเพื่อเผยแพร่ข้อเสนอสู่หน่วยงานรัฐ					

4.5.7 ผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ

4.5.7.1 เกิดการสื่อสารสู่สาธารณะ

มขท. มีรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เกิดขึ้นทั้ง 3 เรื่อง ทั้งนี้ มขท. ได้นำเสนอผลการศึกษาผ่านเวทีสาธารณะ ในวันที่ 24 ธันวาคม 2567 ที่โรงแรมริชมอนด์ และวันที่ 9 มกราคม 2568 ที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี โดยนำเสนอต่อกลุ่มเกษตรกรเพื่อแลกเปลี่ยน และให้ข้อเสนอแนะรวมถึงร่วมผลักดันให้เกิดผลในทางนโยบายและปฏิบัติการ นอกจากนี้ มขท. ได้ทำการเผยแพร่ผลงานวิจัยผ่าน website ของ มขท.

PM 2.5 / การลดการเผาฟางข้าวและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

การยกระดับการบริหารจัดการเพิ่มความเข้มแข็งกลุ่มเกษตรกรที่ทำการผลิตเกษตรอินทรีย์

การยกระดับเกษตรกรในโมเดลธุรกิจเพื่อสังคม

รูปที่ 16 รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ 3 เรื่อง

ในระหว่างการศึกษา มชท. ได้เผยแพร่ผลการศึกษาสู่สาธารณะอย่างต่อเนื่องในรูปแบบของ รายการเสวนาออนไลน์ (Podcast) ในช่อง Youtube landactionthai ในบทความทางวิชาการทาง หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ และ Infographic นอกจากนี้ ยังมีการเผยแพร่เป็นคลิปวิดีโอสั้น จำนวน 5 ชิ้น ที่เป็นหัวข้อเทคนิควิธีการ (How to) เช่น เทคนิคการย่อยสลายตอซังข้าว และเทคนิคการทำตลาดเขียว ฯลฯ

4.5.7.2 ผลักดันข้อเสนอนโยบายต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณากำหนดเป็นนโยบาย

จุดมุ่งหมายของ มชท. คือ หน่วยงานนำข้อมูลที่ได้จากเวทีไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน และ ขับเคลื่อนเชิงนโยบายต่อไปได้ ดังนั้น มชท. จึงได้นำเสนอผลงานวิจัยในเวทีการประชุม 2 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 หัวข้อ เวทีสาธารณะโมเดลธุรกิจเพื่อสังคม/ วิสาหกิจเพื่อสังคม ข้อเสนอแนะนโยบายการ ยกระดับรายได้ ผู้เข้าร่วมคือหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง แกนนำเกษตรกรจาก 4 พื้นที่จังหวัด (ชัยนาท สุพรรณบุรี กาญจนบุรี และนนทบุรี) และหน่วยงานธุรกิจ วัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนผลการศึกษากับ หน่วยงานและภาคที่เกี่ยวข้อง ผู้ใช้ประโยชน์คือหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ผลที่เกิดขึ้นคือได้ ข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมเวทีเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งกลุ่มเกษตรกรในรูปแบบวิสาหกิจเพื่อสังคม

รูปที่ 17 เวทีสาธารณะโมเดลธุรกิจเพื่อสังคม วันที่ 24 ธันวาคม 2567 ณ โรงแรมริชมอนด์ นนทบุรี

ครั้งที่ 2 หัวข้อ เวทีสาธารณะข้อเสนอแนะนโยบายการลดการเผาตอซังฟางข้าว และการปรับวิธีการ ผลิตอาหารยั่งยืนเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ผู้เข้าร่วม คือ หน่วยงานและภาคที่เกี่ยวข้อง ในจังหวัดชัยนาท วัตถุประสงค์เพื่อสร้างพื้นที่นำร่องการทำงานในปี 2568 ร่วมกับหน่วยงาน โดยผู้ใช้ ประโยชน์ คือ หน่วยงานและภาคที่เกี่ยวข้อง ผลที่เกิดขึ้น คือ ได้ทิศทางและแนวทางการร่วมมือในการ พัฒนาและส่งเสริมการลดการเผาตอซังและฟางข้าว และการปรับระบบการผลิตเพื่อรับมือการ เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น ทำฟีดรวมกันในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ฯลฯ

รูปที่ 18 เวทีสาธารณะข้อเสนอนโยบายการลดการเผาต่อซังฟางข้าว และการปรับวิถีการผลิตอาหารยั่งยืนเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ วันที่ 9 มกราคม 2568 ที่ โรงเรียนชวนา บ้านคลองรี ต.ห้วยกรด อ.สรรคบุรี จ.ชัยนาท

เจ้าหน้าที่ มขท. ได้สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการขับเคลื่อนกิจกรรม ที่ส่งผลให้เกิดผลักดัน ข้อเสนอแนะนโยบายต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณากำหนดเป็นนโยบายต่อไป ดังคำกล่าวนี้

“ทำวิจัย และจัดเวทีสาธารณะ และการสื่อสารสาธารณะให้เกิดสังคม” (เบญจรงค์, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“ต้องทำให้เป็นกระแสสังคมให้ได้ ถ้าเราทำกระแสได้ ให้มันปัง มันดี เขาก็จะเข้ามาหาเรา..ในการทำงานในอนาคต อาจต้องหาพื้นที่มากกว่านี้ หรือทำให้เป็นไวรัลให้ได้ เราต้องมี Content writer” (สะเดา, หญิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้แทนจากหน่วยงานที่เข้าร่วมเวทีการประชุม และเป็นแกนนำเกษตรกรทุกราย ได้แสดงความเห็นว่าข้อมูลที่ได้เรียนรู้จากเวทีเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์และสามารถนำไปใช้ได้ ประโยชน์จริง ทั้งในการปฏิบัติงานกับเกษตรกร และขับเคลื่อนเชิงนโยบายต่อหน่วยงาน ดังคำกล่าวที่ว่า

“อยากทำนาเรื่องลดโลกร้อนกับมูลนิธิ” (ผักเชียงดา, ชาย, กรรมการเกษตรกร, วุฒิสภา, กรุงเทพฯ)

“ปัจจุบันเราปรับแนวทาง เป็นการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรมากกว่าการปล่อยสินเชื่อ เรามีการลงไปให้ทุนเกษตรกรเพื่อทำเกษตรอินทรีย์ เช่น สนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น โรงเรือนกับกลุ่ม และใกล้พื้นที่การขายกับเกษตรกร” (ข้าวโพด, หญิง, เจ้าหน้าที่ ธกส, กรุงเทพฯ)

สิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า มขท. ควรทำเพิ่มเติม เกี่ยวกับศึกษาองค์ความรู้เพื่อพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ/ระบบอาหารที่ยั่งยืน คือ ต้องศึกษาอย่างลึกซึ้งโดยเน้นประเด็นที่เกี่ยวกับงานที่ทำ เช่น หนี้สินเกษตรกร ลดหนี้สิน ลดการใช้สารเคมี วิสาหกิจชุมชนฯ ดังคำกล่าวที่ว่า

“งานศึกษาต้องเชื่อมกับนโยบายเราต้องวิเคราะห์ให้ลึก เราไม่จำเป็นต้องเสนอทุกเรื่อง แต่ให้มี Focus เรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ได้” (หล้าหวาน, หลิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“เราจะต้อง Focus มากขึ้นเรื่องผลลัพธ์การลดภาระหนี้ การเพิ่มรายได้ การลดต้นทุน ผ่านงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ เช่น การลดต้นทุนการใช้ปุ๋ยเคมี โดยไม่เผาตอซัง หรือการย่อยสลายตอซัง” (เบญจรงค์, หลิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“กองทุนหมุนเวียนมาช่วยเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มเกษตรกร” (สะเดา, หลิง, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“วิสาหกิจชุมชนของประเทศไทยเอาแต่รูปแบบมา เน้นแต่เศรษฐกิจ แต่ไม่เอาเรื่องสังคม และสิ่งแวดล้อมมา ดังนั้น จึงต้องทำทั้งสามขาไปด้วยกัน ต้องปรับให้เป็นสามขาให้ได้” (ยอดมะกอก, ชาย, เจ้าหน้าที่, ภาคประชาสังคม, กรุงเทพฯ)

“หัวใจของวิสาหกิจเพื่อชุมชน คือ เกษตรกรลุกขึ้นมาได้ ร่วมมือกัน คนที่มีอุดมการณ์เดียวกัน ที่จะยกระดับเรื่องรายได้และสภาพของเกษตรกร จุดยืนของกลุ่มต้องแปรรูป ต้องขายข้าวสาร ต้องทำอินทรีย์ จึงจะช่วยพี่น้องได้ จึงเลือกมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เท่านั้นไม่ทำคู่ขนาน เพราะมีความเสี่ยงที่จะมาปลอมปน เป็นมาตรฐานส่งออกต่างประเทศได้ เกษตรกรมีบทเรียนชัดเจน” (เห็ดหอม, ชาย, แกนนำเกษตรกร, ศรีสะเกษ)

“มันก็ดีนะ มันมีความรู้ขึ้นมาหลายอย่าง ในสิ่งที่เราไม่เคย มีหลายหน่วยงานเข้ามา ตอนนั้นตัวแทนเราได้ ไปพูดถึงการเผา...เสนอให้ ลดดูจะได้ไม่มีฟางเผา ” (แครอท, หลิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

4.5.8 การเปรียบเทียบภาพรวมผลลัพธ์กรณี มีและไม่มี การดำเนินกิจกรรมศึกษาองค์ความรู้เพื่อพัฒนา นโยบายที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ/ ระบบอาหารที่ยั่งยืนโดย มขท.

ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ มขท. ผู้แทนหน่วยงาน และแกนนำเกษตรกร ได้สะท้อนข้อคิดเห็นและเปรียบเทียบกรณี มี และ ไม่มี การดำเนินกิจกรรมศึกษาองค์ความรู้เพื่อพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ/ ระบบอาหารที่ยั่งยืนโดย มขท. มีสรุปในตารางที่ 4.13 ดังนี้

ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบภาพรวมผลลัพธ์กรณี มี และ ไม่มี การดำเนินกิจกรรมศึกษาองค์ความรู้เพื่อพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ/ ระบบอาหารที่ยั่งยืนโดย มขท.

มีโครงการ	ไม่มีโครงการ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีข้อมูลที่ทำให้ความรู้ ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการสร้างกระบวนการพัฒนาศักยภาพและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรมากกว่าการให้กู้เงิน	หน่วยงานจะให้ความสนใจเพียงแค่กลุ่มที่ได้รับความสำเร็จ แต่ไม่ได้นำเสนอกระบวนการในการสร้างความสำเร็จ
มุ่งไปสู่การแก้ปัญหาการร่วมมือกันแก้ปัญหาหรือสร้างความเข้มแข็งมากกว่าแรงจูงใจในการให้กู้เงิน	ไม่ได้เรียนรู้บทเรียนความล้มเหลวและความสำเร็จ
มขท. เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการเสริมการทำงานของหน่วยงานให้ไปสู่ความเข้มแข็ง และทำให้การทำงานสามารถครอบคลุมกลุ่มเกษตรกรได้มากขึ้น	หน่วยงานก็อยู่ได้ และทำงานไปตามวิถีของหน่วยงานเอง
เกษตรกรมองเห็นสิ่งที่เคยมองข้าม และได้ข้อคิดที่น่าสนใจ ได้เรียนรู้ประเด็นที่สามารถนำมาปรับใช้ได้ เช่น การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม การตลาด	ไม่เกิดข้อคิด มุมมองในเรื่องการสร้างความเข้มแข็งและการตลาด
กลุ่มเกษตรกรสามารถศึกษาต่อยอดจากสิ่งที่เคยทำมาแล้ว เช่น การไม่เผาตอซังข้าว ทำนาลดโลกร้อน ลดก๊าซ	เกษตรกรต่างคนต่างใช้ความสะดวกสบาย และไม่รู้ว่าจะผลกระทบในการเผาเป็นอย่างไร
ดี ได้ประโยชน์ หลังจากฟางย่อยสลาย และนำกลับมาใช้ได้ เช่น ไม่เผาฟางควรปลูกจิตสำนึกคนทำเกษตรให้ช่วยโลก	เกษตรกรก็อยู่แต่ในวงของตนเอง มีแต่ลักษณะเดิมๆ
ดี ตรงได้ศึกษา ได้ความรู้ เปรียบเทียบ สิ่งใหม่ที่ทำให้เรียนรู้เพิ่มขึ้น ทำให้เกษตรกรรู้ว่าไม่มีใครทำอะไร ที่ไหน เพราะอะไร มีผลอย่างไร	
ได้พัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เมื่อเผชิญปัญหาอะไรก็แก้ไข ปัญหาชีวิต และมีองค์กรที่จะต่อสู้ร่วมกันได้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ทำให้กินดี อยู่ดี	

4.6 ผลกระทบ

4.6.1 ผลกระทบด้านสังคม

ในการดำเนินงานศึกษาองค์ความรู้เพื่อพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ/ระบบอาหารที่ยั่งยืน แก่นนำเกษตรกรสะท้อนข้อคิดเห็นต่อผลกระทบทางสังคม ดังนี้

“ยังไม่ได้ ยังไม่ได้ปฏิบัติ แต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน อย่างนักวิจัยมาแค่ครั้งเดียว แต่เราก็ได้ความรู้ ปัญหามันไม่มี แต่วิธีการปฏิบัติของนักวิจัย ทำนา ไทยพรรณ ของเราทำนา 3 ครั้ง ดูปืบกี้ อยากจะเผาแล้ว เขาบอกว่า 3 เดือน แฉนี้มันน้อย ไม่เหมือนบ้านนักวิจัย การหมักให้เน่าก็ยาก อยู่” (แครอท, หลิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

“บางทีนักวิจัยมาศึกษาบางเรื่องที่ยังไม่ได้สอดคล้องต่อภาคปฏิบัติ” (มะปัด, หลิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

4.6.2 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ที่ระบุไว้ในโครงการ คือ

1) เกษตรกรมีความมั่นคงในอาชีพสืบทอดสู่ลูกหลานได้ เช่น สร้างงาน สร้างอาชีพให้คนรุ่นใหม่ กลับมาทำงานในภาคเกษตรได้ เช่น บริหารจัดการต่างๆ ฯลฯ

ทั้งนี้ แกนนำเกษตรกรสะท้อนข้อคิดเห็นต่อผลกระทบทางเศรษฐกิจ ดังนี้

“การศึกษาไทย..เราก็ไม่รู้ แต่จะทำต่อ” (หัวปลี, หลิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

4.6.3 ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ที่ระบุไว้ในโครงการ คือ

4.6.3.1 เกิดการตระหนักรู้และให้ความสัมพันธ์เรื่องการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และลดภาวะโลกร้อน

4.6.3.2 เกิดมาตรการที่ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตที่ยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

4.7 วิเคราะห์

จากการวิเคราะห์ผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้น ในเรื่องการศึกษาองค์ความรู้เพื่อพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ/ระบบอาหารที่ยั่งยืน ผู้ประเมินได้เชิญชวนให้ผู้ให้ข้อมูลได้ร่วมกันนำเสนอประเด็นการวิเคราะห์โดยใช้การประเมินสภาพแวดล้อมองค์กร หรือ SWOT เพื่อนำไปสู่การคิดค้นแนวทางการพัฒนาการทำงานในเรื่องนี้ในอนาคตต่อไป

การประเมินสภาพแวดล้อมองค์กร หรือ SWOT คือ ปัจจัยที่องค์กรมีอยู่ใน 4 องค์ประกอบ ผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนงานพัฒนา ควรมีข้อมูลตรงนี้ชัดเจน โดยมีการประเมินสภาพแวดล้อมในสองส่วน คือ ปัจจัยภายใน และ ปัจจัยภายนอก โดยมีการ ระดมความคิดเห็นของคนในกลุ่มหรือองค์กร ดังนี้

ผู้ประเมินสรุปประมวลประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลหลัก ใน 2 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) เจ้าหน้าที่ มขท. และ 2) แกนนำเกษตรกรใน 7 ชุมชน จาก 3 พื้นที่เป้าหมาย ได้ดังนี้

รูปที่ 19 การวิเคราะห์โดยใช้การประเมินสภาพแวดล้อมองค์กร (SWOT)

- 4.7.1 ปัจจัยภายใน (Internal analysis) หมายถึง สิ่งที่เราควบคุมได้ เช่น สิ่งที่เราเป็น เราเป็น เรากำหนด
เกิดจาก ปัจจัยภายใน คือ ตัวเราเอง ภายในครอบครัวเรา กลุ่ม องค์กรของเรา คนในกลุ่มหรือ
ชุมชนหรือองค์กร ทั้งในส่วนที่เราเป็น เรากระทำให้เกิดเองโดย วิเคราะห์ในประเด็น ดังนี้
- 1) จุดแข็ง (Strengths)
 - 2) จุดอ่อน (Weaknesses)
- 4.7.2 ปัจจัยภายนอก (External analysis) เป็นสิ่งที่เราควบคุมไม่ได้ (Beyond control) ซึ่งส่วนมาก
เป็นประเด็นสังคม กระแสสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การเมือง นโยบายต่างๆ
ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน โดยวิเคราะห์ในประเด็น ดังนี้
- 1) โอกาส (Opportunities) มีคน องค์กร สถานการณ์ที่มาจากภายนอกมาส่งผลดีให้กลุ่มเราใน
การทำงานนี้ เช่น กระแสสุขภาพมาแรงส่งผลให้ คนนิยมผักปลอดสารพิษ แ
 - 2) อุปสรรค (Threats) ที่มีสาเหตุมาจากปัจจัยภายนอก เช่น สถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ
สิ่งแวดล้อม นั่นคือสภาพแวดล้อมที่เราควบคุมไม่ได้

การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรและองค์กร มขท. ด้วย SWOT นี้ ทำโดยระดม
ความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการใน 2 กลุ่มหลัก ประกอบด้วย 1) เจ้าหน้าที่ มขท. และ 2) แกน
นำเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายหลัก จำนวน 7 ชุมชน จาก 3 พื้นที่เป้าหมาย และนำมาสรุปประมวลผลการ
วิเคราะห์ได้ดังนี้

4.7.3 ผลการวิเคราะห์

4.7.3.1 ปัจจัยภายใน

1) จุดแข็ง (Strengths)

- (1) มขท. ทำงานใน 2 ระดับ คือ เกษตรในพื้นที่ และทำงานเชื่อมโยงสู่ระดับนโยบายไปพร้อมกัน ทำให้เกิดการทำงานอย่างเชื่อมโยงและได้ผลจากการทำงานทั้งสองระดับมาสนับสนุนการทำงานทั้งสองไปด้วยกัน
- (2) การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการของ มขท. เป็นแนวทางสำคัญที่สามารถสร้างการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นที่ได้ โดย มขท. ให้ความสำคัญในแนวทางการทำงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมระหว่างเกษตรกรและ มขท. ตลอดกระบวนการศึกษา เช่น การตั้งโจทย์ กำหนดวัตถุประสงค์ การเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และนำใช้ข้อมูลเพื่อการพัฒนา
- (3) มขท. มีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และความเข้าใจในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ

2) จุดอ่อน (Weaknesses)

- (1) บุคลากร มขท. มีภารกิจมีหลายด้าน ทำให้มีเวลาน้อยในการทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ

4.7.3.2 ปัจจัยภายนอก

1) โอกาส (Opportunities)

- (1) ผลกระทบโลกร้อนมีความชัดเจน ทำให้หน่วยงานในระดับสากลและระดับประเทศให้ความสนใจมากขึ้นในประเด็นที่เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ เกษตรนิเวศน์ การรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ การแก้ปัญหาหนี้สินอย่างยั่งยืน และการพัฒนาที่ยั่งยืน
- (2) การพัฒนาศักยภาพมนุษย์เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจมากขึ้น ในการแก้ปัญหาหนี้สินและไม่ก่อหนี้เพิ่ม
- (3) เกษตรกรต้องการให้ มขท. ทำการศึกษารายละเอียดถึงที่สุดจนนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาได้ และทำการศึกษาในเรื่องหลักที่สนใจ คือ ข้าว ผัก และการตลาด
- (4) เกษตรกรเสนอแนะให้มีระบบที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ เช่น สามารถเข้าถึงได้ใน Website โดยหากเกษตรกรมีสิ่งใดสนใจเพิ่มเติมหรือติดค้างก็สามารถไปติดตามดูด้วยตนเองได้ ซึ่งจะช่วยในการพัฒนาความรู้ของเกษตรกร

2) อุปสรรค (Threats)

- (1) ทิศทางนโยบายด้านการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศไทยมุ่งไปที่ประชาชนมากกว่า การแก้ปัญหาโครงสร้างสังคม เศรษฐกิจ ระบบสินเชื่อ และปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย ที่ดิน เมล็ดพันธุ์ที่ถูกผูกขาด ดังนั้น การผลักดันผลงานศึกษาวิจัยไม่อาจสร้างการเปลี่ยนแปลง ได้มากเท่าที่ควร เพราะนักการเมืองไม่มีความจริงจังในการขับเคลื่อนเพื่อแก้ปัญหานี้

4.8 ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาในอนาคตจากผู้ให้ข้อมูล

ผู้ประเมินได้ระดมความคิดเห็นผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย และเจ้าหน้าที่โครงการ จาก มขท. ต่อแนวทางในอนาคต โดยใช้แนวทางวางกลยุทธ์ (TOWS MATRIX) ของการทำงานของกลุ่ม เกษตรกรและมูลนิธิชีวิตไทในกรณีที่จะขับเคลื่อนงานร่วมกันต่อไปในอนาคต

ทั้งนี้ ผู้ประเมินได้แนะนำให้ผู้ให้ข้อมูล ทั้ง มขท. และแกนนำเกษตรกร นำข้อมูลจาก SWOT มาใช้ ให้เกิดประโยชน์ในการสร้างทางเลือกเชิงกลยุทธ์หรือการใช้รูปแบบ TOWS MATRIX

โดยที่ “กลยุทธ์” เป็นศิลปะของการกำหนดวิธีการที่จะ “เอาชนะ” หรือที่จะทำให้กิจการบรรลุ เป้าหมาย ลดภัยคุกคามในการทำงาน จึงนำเอาข้อมูลจาก SWOT มาจับคู่พิจารณา ดังนี้

TOWS MATRIX		
 จุดแข็ง: S STRENGTHS S1. S2.	จุดอ่อน: W WEAKNESSES W1. W2.	
โอกาส: O OPPORTUNITIES O1. O2.	SO กลยุทธ์เชิงรุก <u>จะมีวิธีการใช้จุดแข็งเกาะกุม</u> <u>โอกาสอย่างไร</u>	WO กลยุทธ์เชิงแก้ไข <u>จะมีวิธีเอาชนะ</u> <u>จุดอ่อนโดยอาศัยโอกาสอย่างไร</u>
อุปสรรค: T THREATS T1. T2.	ST กลยุทธ์เชิงป้องกัน <u>จะมีวิธีการใช้จุดแข็งหลีกเลี่ยง</u> <u>อุปสรรค/ภัยคุกคามที่อาจ</u> <u>เกิดขึ้นอย่างไร</u>	WT กลยุทธ์เชิงรับ <u>จะมีวิธีการลดจุดอ่อนและ</u> <u>หลีกเลี่ยงอุปสรรค/ภัยคุกคาม</u> <u>อย่างไร</u>

ผลการระดมความคิดเห็นต่อแนวทางในอนาคต เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต มี สรุปประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินโครงการ ดังต่อไปนี้

1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO) คือ การพิจารณาจุดแข็งโดยอาศัยโอกาสที่มี และคิดค้นวิธีการใช้จุดแข็งนี้เกาะกุมโอกาสที่มี โดยสรุปคือให้ผู้ให้สัมภาษณ์พิจารณาจุดแข็งไขว้กับโอกาส โดยสรุปมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- (1) การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในประเด็นที่เป็นทิศทางในอนาคต เพื่อให้เกษตรกรเตรียมรับมือกับสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคตได้ เช่น สถานการณ์และนโยบายโลกที่ส่งผลต่อภาคเกษตรกรรมไทย การรับมือโลกร้อนในการผลิตข้าวที่ลดการปล่อยก๊าซมีเทน เศรษฐกิจโลก การตั้งกำแพงภาษีสินค้าเกษตรที่ทำลายสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) คือ การพิจารณาจุดอ่อนและอาศัยโอกาสที่มี โดยผู้ประเมินได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลพิจารณาว่า หากกลุ่ม/องค์กรมีจุดอ่อน ขณะที่มีโอกาสดังกล่าว กลุ่ม/องค์กร จะมีวิธีการเอาชนะจุดอ่อน ด้วยโอกาสที่มีอย่างไร โดยมีสรุปความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

- (1) มขท. ควรทำงานศึกษาวิจัยร่วมกับภาคประชาสังคมให้มากขึ้น เพื่อระดมทรัพยากรและความร่วมมือในการทำงานกับภาคประชาสังคมต่างๆ ที่มีความสนใจในงานวิจัยเดียวกัน
- (2) พัฒนากลุ่มเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรนักวิทยาศาสตร์ (Farmer Scientist) อันหมายถึงบุคคลที่เป็นทั้งเกษตรกรและนักวิทยาศาสตร์ในเวลาเดียวกัน กล่าวคือ เป็นเกษตรกรผู้ทำการผลิต ขณะเดียวกันก็ทำการทดลอง ศึกษาวิจัย และพัฒนาเทคนิคการเกษตรใหม่ๆ เพื่อปรับปรุงผลผลิต และวิธีการทำการเกษตร ส่งผลให้เกษตรกรได้เสริมสร้างศักยภาพในการเรียนรู้ มีความสามารถในการพัฒนาองค์ความรู้ด้วยวิธีการศึกษาวิจัย

3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) คือ การพิจารณาว่ากลุ่ม/องค์กรจะมีวิธีการใช้จุดแข็งหลีกเลี่ยงอุปสรรค/ภัยคุกคามการทำงาน ที่อาจเกิดขึ้นอย่างไร โดยมีสรุปความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

- (1) มขท. ต้องทำให้เกิดกระแสสนใจในเรื่องนโยบายและตระหนักในปัญหา ผลกระทบ โดยมีผลงานการศึกษาวิจัยที่เป็นระบบและน่าเชื่อถือได้
- (2) มขท. ควรประสานความร่วมมือในการทำการศึกษาร่วมกับบุคลากรและหน่วยงาน ภาครัฐ เครือข่ายที่มีความเชี่ยวชาญในการศึกษาวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น รวมทั้งมีการจัดเวทีขับเคลื่อนร่วมกัน เพื่อให้งานศึกษาวิจัยเชิงนโยบายที่ทำได้มีการนำเสนอต่อผู้ทำงานเชิงนโยบายเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง

4) กลยุทธ์เชิงรับ (WT)

ผู้ประเมินได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่มว่าจะมีวิธีการลดจุดอ่อนและวิธีการหลีกเลี่ยงอุปสรรค/ภัยคุกคามอย่างไรไม่ให้สิ่งเหล่านี้มากระทบการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรให้เกิดความรอบรู้ มีสรุปความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

- (1) กรณีที่เจ้าหน้าที่ มขท. ที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ แต่มีภารกิจด้านอื่นที่ทำให้ไม่มีเวลาทำงานวิจัย และต้องจัดหานักวิจัยภายนอกมาทำแทนนั้น มขท. ควรมีการวางกรอบเนื้อหาให้ชัดเจนร่วมกันกับนักวิจัยภายนอกให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และควรมีเวทีผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบคุณภาพงานวิจัยมากขึ้น
- (2) พื้นที่ศึกษาวิจัยควรทำการศึกษาวิจัยในระดับที่ไม่กว้างขวางจนเกินไป เช่น ไม่ใช่ระดับภาค แต่พิจารณาพื้นที่ศึกษาที่เป็นระดับชุมชนท้องถิ่น ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด ทั้งนี้ ควรเน้นพื้นที่ศึกษาที่มีความเฉพาะและอยู่ในบริบท สถานการณ์ สภาพภูมิประเทศที่เหมือนกัน หรือใกล้เคียงกันให้มากที่สุด
- (3) มขท. ควรทำงานข้อมูลนโยบายต่อเนื่องไป และควรส่งต่อให้เกษตรกรได้ติดตามทั้งในเชิงนโยบาย และผลกระทบ ถ้าเกษตรกรไม่ได้เรียนรู้ข้อมูลนโยบายที่เกี่ยวข้องก็อาจทำให้เกษตรกรตกขบวนในหลายๆ เรื่อง เช่น ข้อดี ข้อเสียของคาร์บอนเครดิต การเอาที่ดินไปเข้าร่วมโครงการลดการปลดปล่อยคาร์บอน ก๊าซมีเทน ที่มีการให้เกษตรกรที่ร่วมไร่ละ 500 บาทต่อปี ควรให้ชาวบ้านเห็นข้อมูลบวกและลบ มิฉะนั้นเกษตรกรจะเปลี่ยนการผลิตไม่ได้และไม่เป็นไทตัวเอง

4.2.6 วัตถุประสงค์ที่ 5 พัฒนาระบบกลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยในพื้นที่เป้าหมาย และผลักดันต่อผู้บริหาร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.2.6.1 ตัวชี้วัด

- 1) ร่วมกับภาคีเครือข่ายพัฒนาระบบกลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยอย่างน้อย 2 กรณี ได้แก่
กลไกเฝ้าระวัง

(1) ในระดับอำเภอ คือ อ.เดิมบางนางบวช จ.สุพรรณบุรี

(2) ในระดับจังหวัด คือ จ.ชัยนาท

โดยมีการติดตามประเมินผลระบบกลไกเฝ้าระวังทั้ง 2 ระดับนี้ พร้อมทั้งมีการนำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณากำหนดเป็นนโยบาย

4.2.6.2 ผู้ใช้ประโยชน์

- 1) เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายใน 3 จังหวัด (ชัยนาท สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี)
- 2) ผู้บริโภคในพื้นที่ 3 จังหวัด (ชัยนาท สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี)

4.2.6.3 สิ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลง (Change)

มขท. ต้องการสร้างการเปลี่ยนแปลงเรื่องผลผลิตอาหารปลอดภัยเพื่อให้ผู้บริโภคเข้าถึงได้ ผู้บริโภคมีความรู้ในเรื่องสถานการณ์ผลผลิตปลอดภัยของแต่ละพื้นที่ และสามารถตัดสินใจได้ในการบริโภค รวมถึงต้องการเห็นกลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัย

4.2.6.4 ผลผลิต

- 1) ประสานความร่วมมือหน่วยงาน โดยจัดทำหนังสือเป็นทางการถึงสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) ที่ จ.ชัยนาท และสุพรรณ โดยให้ สสจ. ในแต่ละจังหวัดดังกล่าว นำรณโยบายมาเก็บตัวอย่างเพื่อตรวจสอบผลผลิตหรือรวบรวมเพื่อนำไปตรวจ
- 2) การพัฒนามาตรฐานรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) โดย มขท. ทำร่วมกับกลุ่มเกษตรกร และภาคีเครือข่ายเกษตรกร เช่น กลุ่มปันสุข กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสุพรรณบุรี รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จากหน่วยงานต่างๆ เช่น มกท. กรมส่งเสริมการเกษตร เช่น เกษตรอำเภอ เกษตรตำบล

4.2.6.5 ความสอดคล้องตัวชี้วัดและผลผลิต

ผู้ประเมินได้เปิดเวทีให้เจ้าหน้าที่ มขท. ได้ร่วมกันทบทวน และตรวจสอบตามหัวข้อในตารางความสอดคล้องตัวชี้วัดและผลผลิต โดยมีการพิจารณาสิ่งที่ มขท. ได้ดำเนินการ ว่าเป็นไปตามตัวชี้วัดและผลผลิตที่ได้ระบุไว้หรือไม่ อย่างไร และทำได้มากน้อยเพียงไร ได้ผลตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงไร ถ้าไม่บรรลุวัตถุประสงค์เป็นเพราะอะไร รวมถึงร่วมกันค้นหาสิ่งใดที่ยังไม่ได้ทำหรือไม่ อะไรบ้าง เพราะเหตุใด มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง และเป็นปัญหาอย่างไร ในพื้นที่ใด ทั้งนี้ มีสรุปผลในตาราง ที่ 4.14 ดังนี้

ตารางที่ 4.15 ความสอดคล้องตัวชี้วัดและผลผลิต วัตถุประสงค์ข้อ 5

วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัดของโครงการ	ผลผลิตที่เกิดขึ้น ตามตัวชี้วัด	เป็นไปตามแผน	ไม่เป็นไปตามแผน	หมายเหตุ
วัตถุประสงค์ที่ 5 พัฒนา ระบบ/กลไก เฝ้าระวัง ผลผลิตปลอดภัยในพื้นที่เป้าหมาย และผลักดันต่อผู้บริหาร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	1.ร่วมกับภาคีเครือข่าย พัฒนาระบบกลไกเฝ้าระวัง ผลผลิตปลอดภัย และ ติดตามประเมินผลระบบ กลไกเฝ้าระวัง อย่างน้อย 2 กรณี คือ 1.1 ในระดับอำเภอ คือ อ. เดิมบางนางบวช และ 1.2 ในระดับจังหวัด คือ จ.ชัยนาท	1. ประสานความร่วมมือ หน่วยงาน โดย จัดทำหนังสือ เป็นทางการถึงสำนักงาน สาธารณสุขจังหวัด(สสจ.) ที่ จ. ชัยนาท และสุพรรณ โดยให้ สสจ. ในจังหวัดดังกล่าวนำรณโมบาย มาเก็บตัวอย่างเพื่อตรวจผลผลิต หรือ รวบรวมเพื่อนำไปตรวจ 2. การพัฒนามาตรฐานรับรอง แบบมีส่วนร่วม (PGS)	✓		มขท. ยังไม่ได้ทำการถอดบทเรียน เนื่องจาก มขท. มีการจัดทำเวทีที่ ชัยนาท เมื่อ 11 ธันวาคม 2567 ใน เรื่องของการพัฒนากลไกการเฝ้าระวัง ผลผลิตปลอดภัย และการตรวจสอบ สารเคมีในการเกษตร การกำจัดแมลง แต่ยังไม่ได้ถอดบทเรียน โดยที่ มขท. ยังไม่พัฒนากลไก และต้องทำให้เกิด กลไกก่อน จึงจะมีการติดตาม ประเมินผล และถอดบทเรียนได้ ซึ่งจะ มีการดำเนินการในระยะต่อไป

4.2.6.5 ผลลัพธ์และผลกระทบที่ระบุไว้ในโครงการ

ในวัตถุประสงค์ที่ 5 นี้ มขท. ได้ระบุผลลัพธ์ไว้ในโครงการ คือ

1) ได้กลไกการเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยใน 2 พื้นที่

2) มขท. มีมาตรฐานรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

มขท. ดำเนินงานนี้ โดยเริ่มจากการวางแผนงานในตารางเส้นทางสู่ผลกระทบทางสังคมของโครงการ ที่ ระบุผลลัพธ์และผลกระทบจากการดำเนินโครงการ ไว้ ตามตารางที่ 4.15 ดังนี้

ตารางที่ 4.16 เส้นทางสู่ผลกระทบทางสังคมของโครงการ วัตถุประสงค์ที่ 5

ปัจจัยนำเข้า Input	วัตถุประสงค์ Objective	กิจกรรม Activities	ตัวชี้วัด Indicator	ผลผลิต Output	ผู้ใช้ ประโยชน์ User	ผลลัพธ์ Outcome	ผลกระทบ Impact
งบประมาณ 867,900 บาท บุคลากร เจ้าหน้าที่ มขท 2 คน และ เกษตรกรในพื้นที่ที่เขาเป็น ผู้ตรวจแปลง	วัตถุประสงค์ ที่ 5 พัฒนา ระบบ/กลไก เฝ้าระวัง ผลผลิต ปลอดภัยใน พื้นที่ เป้าหมาย	1. ศึกษาข้อมูลสถานการณ์ นโยบายด้านอาหารปลอดภัย ทั้งระดับประเทศและจังหวัดที่เป็นพื้นที่เป้าหมาย 2. การพัฒนากลไกเฝ้าระวัง ผลผลิตปลอดภัย (มาตรฐาน PGS มขท)-มีหน่วยงาน คือ สنجเกษตรจังหวัด-ผู้เชี่ยวชาญ เกษตรอินทรีย์จาก มกท-	1.ร่วมกับภาคี เครือข่ายพัฒนา ระบบกลไกเฝ้า ระวังผลผลิต ปลอดภัย และ ติดตาม ประเมินผล ระบบกลไกเฝ้า	1. ประสาน ความ ร่วมมือ หน่วยงาน โดย จัดทำ หนังสือเป็น ทางการถึง สำนักงาน สาธารณสุข	เกษตรกร 4 จังหวัด (8 ชุมชน)	1. ได้กลไก การเฝ้า ระวัง ผลผลิต ปลอดภัย ใน 2 พื้นที่ 2. มขท. มี มาตรฐาน รับรอง	ผลกระทบ ด้านสังคม ส่งผลให้ สุขภาพดี ไม่ปนเปื้อน สารเคมีจาก การบริโภค อาหาร

ปัจจัยนำเข้า Input	วัตถุประสงค์ Objective	กิจกรรม Activities	ตัวชี้วัด Indicator	ผลผลิต Output	ผู้ใช้ ประโยชน์ User	ผลลัพธ์ Outcome	ผลกระทบ Impact
องค์ความรู้ 1. สถานการณ์นโยบายด้านอาหารปลอดภัยทั้งระดับประเทศและจังหวัดที่เป็นพื้นที่เป้าหมาย 2. การพัฒนากลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัย (มาตรฐาน PGS มขท.)	และผลักดันต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	เครือข่ายเกษตรกร และ มขท) ที่ลงไปติดตาม ตรวจสอบ เป็น คณะกรรมการ กิจกรรม 35 อบรมผู้ตรวจมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ ตาม มาตรฐาน มขท กิจกรรม 36 ทดลองเป็น ผู้ตรวจแปลง กิจกรรม 37 เชิญหน่วยงานมา ทดสอบสารเคค้างในผัก ผลไม้ ที่ จ กาญจนบุรี กิจกรรมที่ 38 จัดเวทีเผยแพร่และผลักดัน นโยบายต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่	ระวาง อย่างน้อย 2 กรณี คือ 1.ในระดับ อำเภอ คือ อ. เดิมบางนางบวช และ 2. ในระดับ จังหวัด คือ จ. ชัยนาท	จังหวัด (ชัยนาท และ สุพรรณบุรี) ให้นารถโบ บายมาเก็บ ตัวอย่าง เพื่อตรวจ ผลผลิต หรือ รวบรวม เพื่อนำไป ตรวจ 2. การ พัฒนา มาตรฐาน รับรอง แบบมีส่วนร่วม (PGS)		แบบมีส่วนร่วม (PGS) ร่วมกับ หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง	ผลกระทบ ด้าน เศรษฐกิจ เกษตรกรมี รายได้มากขึ้น ผลกระทบ ด้าน สิ่งแวดล้อม การสร้าง พื้นที่อาหาร ปลอดภัย ทำให้รักษา คุณภาพ สิ่งแวดล้อม และสร้าง พื้นที่สีเขียว

4.2.6.6 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ

จากการสำรวจและเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล และหลักฐานเชิงประจักษ์ อาทิเช่น เอกสารรายงาน แบบฟอร์มการตรวจแปลง การสัมภาษณ์กลุ่มเจ้าหน้าที่ มขท. ได้สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินงานของ มขท. มุ่งเน้น การขับเคลื่อนให้เกิดผลลัพธ์ตามที่ระบุไว้ในโครงการ ผู้ประเมินได้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่ มขท. และ แกนนำเกษตรกร และมีสรุปผลที่ได้จากข้อมูล ดังนี้

1) ได้กลไกการเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยใน 2 พื้นที่

ในการดำเนินการเพื่อการพัฒนาการเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัย สิ่งที่เกิดขึ้น คือ มขท. มีการจัดทำเวที ภาควิชาเครือข่ายอาหารเพื่อสุขภาวะตลอดห่วงโซ่ ในวันที่ 11 ธันวาคม 2567 ณ ที่ทำการกลุ่มเกษตรกรบ้านวัดพระ แก้ว จ.ชัยนาท ในเรื่องของการพัฒนาการเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัย และการตรวจสอบสารเคมีในการเกษตร

การจัดแมลง แต่ยังไม่ได้อดบทเรียน เนื่องจากยังไม่มีกลไกทำงาน มขท. ดังนั้น มขท. ต้องต้องทำให้เกิดกลไก ก่อน จึงจะมีการติดตามประเมินผล และอดบทเรียนตามมาได้ ซึ่ง มขท. วางไว้ว่าจะมีการดำเนินการในการทำงานระยะต่อไป ดังคำกล่าวนี้

“เรายังไม่ได้ทำการอดบทเรียน เนื่องจากเราอยู่ในช่วงการพัฒนาไกลร่วมกับเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพราะงานอดบทเรียนได้นั้น ต้องได้ไกลไวก่อนเพื่อเห็นปัญหาอุปสรรค และเงื่อนไขต่างๆ และด้วยระยะเวลาที่ไม่ทัน จึงเห็นควรทำในช่วงที่เวลาที่เหมาะสมต่อไป” (หญ้าหวาน, หลุย, เจ้าหน้าที่ มขท.)

“เราได้ความร่วมมือในการพัฒนาไกลเฝ้าระวังจากหน่วยงานต่างๆ หลายแห่ง เช่น เกษตรตำบลเดิม บาง เกษตรอำเภอดเดิมบาง โรงพยาบาล สาธารณสุขอำเภอดเดิมบาง สสจ. ชัยนาท สำนักงานเกษตร อำเภอด รพสต. บางชุด เทศบาลบางชุด” (โรสแมรี่, หลุย, เจ้าหน้าที่ มขท.)

2) มขท. มีมาตรฐานรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของ มขท. คือ เกษตรกรมีการปรับการผลิตจากการใช้สารเคมีในการทำเกษตรมาเป็นเกษตรอินทรีย์/เกษตรปลอดภัยเพิ่มขึ้น จำนวน 30 ราย ใน 3 จังหวัด (ชัยนาท สุพรรณบุรี กาญจนบุรี) โดยมีผลจากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล มีดังนี้

“หน่วยงานที่เขาเกี่ยวข้อง เขาลงตรวจบ่อยๆ ก็จะได้ ลงตรวจสารเคมีในผัก ปีละสองสามครั้ง สร้างความเชื่อมั่น ที่ผ่านมา เป็นความลับ ไปตรวจแล้วก็แจ้งว่าผ่าน เราขอใบก็เป็นใบรับรอง เขาน่าจะออกใบให้ได้” (ข้า, เพศหญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, ชัยนาท)

“หนึ่ง ถ้ามีการตรวจ เราก็ได้ให้ความเชื่อมั่นผู้บริโภคของเราปลอดภัยจริงๆ สองก็เป็นการันตีว่าของเราไม่มีสาร สร้างความมั่นใจให้คนปลูก ได้ผลออกมาก็ออกใบการันตีให้” (พริกขี้หนู, ชาย, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, ชัยนาท)

“ถ้าเกิดว่า เราได้รับรองมาตรฐาน เราอาจมีหน่วยงานตรวจสอบ เราได้ของ PGS ปลอดภัย เราก็ หนึ่ง ขายของได้แพงขึ้น มีตลาดมากขึ้นก็ดี วันนี้การตรวจสอบต้องมีใบรับรอง เราก็เข้าไม่ได้ เพราะต้นทุนมันสูง ในการตรวจหลายหมื่น ทีละเป็นพัน และตรวจหลายครั้ง ตอนปลูก ตอนบรรจุภัณฑ์ ต้องมีห้อง มีเครื่องจักรที่เราไม่สามารถซื้อได้ การบรรจุ การหีบห่อ ต้องบรรจุตามที่กำหนดเราไม่คุ้ม ลู๊ขายแบบเดิม ดีกว่า เพราะเขาตรวจทั้งหมดถี่ยิบ เราก็เลยไม่สำเร็จ เพราะว่าต้องใช้ทุนเยอะ” (หัวปลี, หลุย, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

“มีประโยชน์ คือ ถ้ามีใบทำให้ขายได้ ถ้าเป็นสมุนไพรได้ใบเจพี เหมือนพืชปลอดภัยแต่ข้าวไม่จำเป็น เคยทำมาแล้ว (ผักบุ้ง, หอม, แขนงาเกษตรกร, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสระไม้แดง, ชัยนาท)

“มันก็เป็นประโยชน์ดี ที่ มชท. ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ในการทำเกษตรอินทรีย์ ทำให้เรามีประเด็นในการคิด จากการทำเคมีล้วนๆ ทำให้เกษตรกรเข้าใจและตระหนักรู้ว่าได้ลดสาร แต่บางเรื่องที่เราจะทำได้หรือไม่ เราได้ความรู้ดีมากกับชุมชน และตัวเราด้วย และเราสามารถไปได้ เกษตรอินทรีย์เป็นได้ก็อยู่กับพื้นที่ตัวเรา ความตั้งใจ แต่จะไปที่ต้องพยายามให้มากขึ้น ต้องมีนวัตกรรม” (มะปืด, หอม, แขนงาเกษตรกร, กลุ่มไวน์เฮาท์, สุพรรณบุรี)

“มีประโยชน์มาก เพราะการจะขายสินค้าได้ ต้องมีมาตรฐานรองรับ เป็นเหมือนตัวการันตีสินค้า” (เผือกหอม, หอม, แขนงาเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรครบวงจร, ชัยนาท)

“ติดต่อ ตรวจสอบ มีหน่วยงานเข้ามา...มันไม่ยุ่งยาก มีประโยชน์ครับ” (มันเทศ, ขาย, แขนงาเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรครบวงจร, ชัยนาท)

“รวมถึงตลาดเขียว ผู้บริโภคบางท่านเขาก็ยังไม่เชื่อว่าอินทรีย์จริงไหม และเรายังไม่มีโบรชัวร์แนะนำตลาดอย่างเป็นทางการ ที่มาของแต่ละสินค้า อยากทำ มันเป็นแบบแผ่นพับเสนอสินค้า อยากทำเป็นเล่มประวัติ เล่มของสมาชิกเพื่อให้ผู้บริโภคที่รู้ที่มาที่ไป” (ข้า, หอม, แขนงาเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, ชัยนาท)

“ถ้าเรามีรถ หน้าฝน เราสามารถเก็บได้โดยไม่ต้องกลัวดินที่ปลิว สะดวกในการขนย้าย การที่เรามีรถ เราสามารถขายหน้าโรงพยาบาลและที่ร้าน มีข้อจำกัดว่ามีคนขับได้เพียงสองคน และมันใช้แรงงานในการตั้งร้าน” (ตะไคร้, หอม, แขนงาเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, ชัยนาท)

“ถ้าเราทำใบอินทรีย์แบบมีใบรับรอง เขาก็เอาใบรับรองมีที่มาที่ไปทำฉลากใหม่ ถ้าเราไม่มีเขาก็ไม่รับซื้อ เหมือนเรียน ป.ตรี ถ้าไม่มีวุฒิ เขาก็ไม่รับ” (พริกชี้หนู, เพศ, ตำแหน่ง, กลุ่มวัดพระแก้ว, จังหวัดชัยนาท)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาอุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินการเพื่อได้มาตรฐาน แม้ว่าเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายเล็งเห็นประโยชน์ของการทำมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ แต่ปัญหาที่เกษตรกรกล่าวถึง คือ ปัญหาในการเรื่องกฎ ระเบียบ ข้อกำหนดต่างๆ ที่หน่วยงานที่มาตรวจเรียกร้องให้เกษตรกรต้องทำหากต้องการผ่านมาตรฐาน ซึ่งหลายอย่างต้องใช้ทุน บางกรณีก็เป็นเรื่องที่ควบคุมคนและสภาพแวดล้อม

รอบตัวที่ทำได้ยาก รวมทั้งในกระบวนการผลิต เช่น นาเช่า นาพืด ก็ทำให้เกษตรกรควบคุมให้เป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานได้ยาก ดังคำกล่าวนี้

“รู้ เราทำตามมาตรฐาน คือ ที่บ้านหมุนมันล้อมรอบด้วยสังกะสี รอบข้างเป็นที่ว่างเปล่า เขาจะให้เราทำให้สูงขึ้น เราก็ไปเสริมโดยใช้สแลน เขาก็มองว่ามันไม่แข็งแรง ถาวร ต้นทุนมีแค่นี้ เขาก็ยังให้ทำ เขาย้อนถาม ถ้าพังจะยังงั้น จะให้หนูเพิ่มและทำและเป็น ขนาดไหนที่จะเสริมกันจนให้มันสูงขึ้น คือรอบๆ ไม่ใช่เลย จะให้หนูไปเสริม” (ตะไคร้, หญิง, แกนนำนางเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, จังหวัดชัยนาท)

“ถ้าอยากจะรู้ปัญหาขั้นตอนการตรวจจริงๆ อยากให้ปลอมตัวมาตรวจ เขาจะได้รู้ว่าผู้ตรวจกับเกษตรกรเป็นปัญหาตรงไหน จะมาตรวจเหมือนครูและนักเรียน เพราะอำนาจมันอยู่ที่เขา เพราะเขารู้ว่าใบที่ออก มีผลต่อชีวิตและรายได้ครอบครัว ผมจะเปลี่ยนก็ต้องเสียตั้งค์ อยากให้มาดูว่าเกิดเพราะอะไร แต่ที่เขาขอเพื่อทำการค้าขายเองนั่นสะดวกเพราะเขามีทุนเป็นฟาร์ม มีโชไว้ในร้านอาหารว่าปลูกหลายอย่าง” (พริกชี้หนู, ชาย, แกนนำนางเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, จังหวัดชัยนาท) -

“อุปกรณ์การเกษตรมันมาทำรวมกันไม่ได้ ทำอินทรีย์กับไม่อินทรีย์ ต้องแยกกัน ไม่ให้ปนเปื้อนกัน ไม่ว่าจอบ เสียม เขาไม่ให้รวมกัน กฎเกณฑ์มันเยอะ ทำให้เขาไม่อยากฟัง กลับไปเลยไม่ทำเลย (หัวเราะ) อบรมบ่อยมาก ไปอบรมนี่อยากจะทำ ต้องใช้น้ำพลังงานแสงอาทิตย์ ใช้บาดาล เรื่องมันเยอะ” (ผักบุ้ง, หญิง, แกนนำนางเกษตรกร, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสระไม้แดง, ชัยนาท)

“เคยทำ เคยขอไปแล้ว อย่างจอบเสียมมันต้องแบ่งออกทุกอย่าง แม้แต่น้ำก็ได้ อย่างน้ำคลองก็ไม่ได้สารตะกั่ว เช่น หมาตายในคลอง ข้อเดียวที่ไม่ผ่าน ปากก็ไม่ทำ เรื่องมาก ดินไปตรวจผ่าน เหลือน้ำก็เจาะบ่อบาดาล ก็ไม่ผ่าน ต้องจด เหลือตัวเดียวไม่ผ่านก็เลิก” (ผักกาด, หญิง, แกนนำนางเกษตรกร, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสระไม้แดง ต.บางซุด, ชัยนาท)

“การันตีขายสินค้าให้คนมั่นใจว่าสินค้าเราเป็นอินทรีย์และปลอดภัยและเป็นแหล่งรายได้ของเรา บางอย่างก็ลดๆ ลงบ้างได้บ้าง ให้เราทำทั้งแปลงเลยได้ไหม แล้วในส่วนอินทรีย์นั้นเราสมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีนาของตัวเอง เป็นนาเช่า ” (เผือกหอม, หญิง, แกนนำนางเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรกรครบวงจร, ชัยนาท)

“เวลาเราทำนา มันจะเป็นผืนนาพืด สมมุติว่าเรามีมันปลิวมา เขาจะให้เราเกี่ยวหนึ่งรอบ แล้วไถรถเข็นจ้างก็เลยไม่อยากวิ่งให้ เพราะได้ค่าตอบแทนไม่คุ้มค่า ทำให้เกษตรกรมีค่าใช้จ่าย” (มันเทศ, ชาย, แกนนำนางเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรกรครบวงจร, ชัยนาท)

สิ่งที่ มขท. และแกนนำนางเกษตรกร ต้องการต่อไปในการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ คือ การพัฒนากลไกที่มีประสิทธิภาพในการเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัย การขับเคลื่อนเรื่องการตรวจสอบสารเคมีในผัก

ร่วมกับกลุ่มเกษตรกร ขณะที่แกนนำเกษตรกรส่วนมากกล่าวถึงข้อจำกัดในเรื่องเงินทุนที่ต้องใช้ในการตรวจของหน่วยงานต่างๆ และสิ่งที่อยากให้มีการช่วยสนับสนุน คือ ตลาด องค์ความรู้ และค่าใช้จ่าย ดังคำกล่าวนี้

“เราต้องพัฒนาเรื่องกลไกให้มีประสิทธิภาพ เช่น มีการเก็บตัวอย่างจากแปลง ไปร่วมทดสอบด้วย หรือ เรื่องการเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยบางตัวที่ผลผลิตจากชัณษาทยากให้ร่วมทดสอบด้วย เพราะล่าสุดจากชัณษาทยามีส้มเขียวหวาน ผักกาดขาว พริกสด ที่ สสจ. รายงานและจากตลาดไท ที่ไม่ปลอดภัย มีสารเคมีปนเปื้อน กะหล่ำปลี คื่นช่าย ที่ชัณษาทย กระเทียมแลบะถั่วฝักยาว ไม่เจอสารเคมี “ (หญ้าหวาน, หญิง, เจ้าหน้าที่ มชท.)

“ทางกลุ่มใช้ของกรมวิชาการ แต่กลุ่มได้สนับสนุน ไม่เสียเงิน” (พริกขี้หนู, ชาย, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, ชัณษาทย)

“ก็อยากให้ สนับสนุนต่อไปแบบที่เคยทำมา คือ อยากให้หาการตลาด และองค์ความรู้ ค่าใช้จ่าย เพราะที่เราทำไม่ได้เพราะเราขาดตรงนี้ สินค้าเราไม่ขาด เราจะต้องมีอะไรที่ยั่งยืนกับเขา แล้วเขาจะถามว่าเรามีมาตรฐานรองรับ” (มันเทศ, ชาย, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรกรบวงจระ, ชัณษาทย)

สิ่งที่น่าสนใจ คือ สิ่งที่ทำให้ กลุ่มและชุมชนของกลุ่มเกษตรกรเป้าหมาย สามารถเป็นที่ยอมรับว่าน่าเชื่อถือไว้ใจในการทำผลผลิตอินทรีย์ ในมุมมองของแกนนำเกษตรกร คือ ความร่วมมือร่วมใจกันของเกษตรกร คุณภาพสินค้าเป็นอินทรีย์ ปลอดภัย ปลอดภัย รวมทั้งความจริงจัง ซื่อสัตย์ของเกษตรกรผู้ผลิต ดังคำกล่าวนี้

“เพราะเราทำร่วมกัน มีการทำกิจกรรม เรารู้ว่าเขาทำอะไร และมีวิธีการตรวจ และการกินของอินทรีย์ มันจะปลอดภัย จะหวาน ” (อินทผลัม, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มหอมกระจุย, ชัณษาทย)

“เขายังไม่ได้เห็นความชัดเจนมันไม่เยอะ มันเพิ่งเริ่มเดิน ยังมองไม่ได้ เรามีตลาดเขียว และผักปลอดภัยเปิดตัวตน” (เงาะ, ชาย, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มพอใจในวิถีพอเพียง, กาญจนบุรี)

“ปลอดภัย ปลอดภัย อร่อย ปลูกในโรงเรือน ตัดสดไปขายเลย ฝรั่งมาซื้อ บอก Fresh มาก” (ข้า, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, ชัณษาทย)

“คุณภาพสินค้า เป็นอินทรีย์ ปลอดภัยได้นาน ไม่เน่า เหมือนตลาดสดเพราะใส่สี แล้วถ้าผักนานหลายวันของเราไม่มียา ไม่มีปุ๋ย จะแคบใบเหลือง เก็บได้หลายวัน” (ตะไคร้, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, ชัณษาทย)

“เพราะความจริงใจของเราในการทำทุกอย่าง จริงใจ ซื่อสัตย์ อย่างฝรั่ง มะนาวที่เก็บมา ให้มันมีคุณภาพ จากเราทำผลผลิต เราไปซื้อกับสมาชิก ถ้ารีบๆเอามา มีแต่อ่อนๆ ก็ไม่ได้ เราควรเอาของดี มีคุณภาพ” (มะปี้ด, หญิง, แกนน่านเกษตรกร, กลุ่มไวน์เฮาท์, สุพรรณบุรี)

รูปที่ 20 เวทีภาคีเครือข่ายอาหารเพื่อสุขภาวะตลอดห่วงโซ่ ในวันที่ 11 ธันวาคม 2567 ณ ที่ทำการกลุ่มเกษตรกรบ้านวัดพระแก้ว จ. ชัยนาท

นอกจากนี้ มชท. มีหลักฐานเชิงประจักษ์ คือ แบบฟอร์มพร้อมผลการตรวจแปลง ที่ได้ใช้ในการตรวจคุณภาพและมาตรฐานผลผลิตเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เป้าหมาย หลังจากการตรวจแปลงและบันทึกข้อมูลแล้ว มชท. ได้คืนข้อมูลให้เกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ตามรูปที่ 21 ดังนี้

รูปที่ 21 แบบฟอร์มพร้อมผลการตรวจแปลง

4.2.6.7 การเปรียบเทียบการพัฒนาระบบ/กลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยในพื้นที่เป้าหมาย และผลักดันต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก่อนและหลัง (Before and After)

ผู้ประเมินได้ให้ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นแกนนำเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย ได้เปรียบเทียบการพัฒนาระบบ/กลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยในพื้นที่เป้าหมาย และผลักดันต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเปรียบเทียบก่อนและหลัง(Before and After) ผลปรากฏตามตารางที่ 4.16 ดังนี้

ตารางที่ 4.17 เปรียบเทียบการพัฒนาระบบ/กลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยในพื้นที่เป้าหมาย และผลักดันต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก่อนและหลัง (Before and After)

	มขท.	ภาคีเครือข่าย	เกษตรกร
ระดับการพัฒนา ระบบ/กลไกเฝ้า ระวังผลผลิต ปลอดภัยในพื้นที่ เป้าหมาย และ ผลักดันต่อผู้บริหาร หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง (ก่อนเข้าร่วม โครงการ)	1. ไม่มีประสบการณ์ มาก่อน	1.ไม่เห็นความเชื่อมโยงและ ความสัมพันธ์ระหว่าง มขท. หน่วยงาน และกลุ่มเกษตรกร ในการขับเคลื่อนเรื่องอาหาร ปลอดภัยร่วมกัน ทำให้เราเห็น กลไกที่มีอยู่ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น มีการเก็บตัวอย่างแบบไหน อย่างไร และมีส่วนร่วมใน อาหารปลอดภัยได้อย่างไร 2. หน่วยงานภาคีเครือข่ายทำ อยู่แล้ว	1. เกษตรกรเห็นความสำคัญแต่ไม่เห็นรูปธรรม 2. ช่วงก่อนที่ยังไม่ได้ไม่ได้เข้าโครงการ ไม่ได้ตรวจ เกษตรกรไม่รู้ว่าการตรวจทำให้มีใบรับรองจะเป็นข้อดี เนื่องจากการตรวจมีความยุ่งยาก ต้องทำเอกสารมาก เกษตรกรบันทึกยุ่งยาก จึงไม่ทำ
ระดับการพัฒนา ระบบ/กลไกเฝ้า ระวังผลผลิต ปลอดภัยในพื้นที่ เป้าหมาย และ ผลักดันต่อผู้บริหาร หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง (หลังเข้าร่วม โครงการ)	1. เห็นถึงสถานการณ์ ความไม่ปลอดภัยเรื่อง ผักและอาหาร และ เห็นแนวทางการ จัดการผลผลิตที่ไม่ ปลอดภัย เช่น ล้างให้ สะอาดก่อนบริโภค และเชื่อมกับเรื่องของ ตลาดอาหารปลอดภัย	1. เห็นความสำคัญและมาร่วม กับสำนักงานเกษตร สรรค บุรี 2. ทำได้มากขึ้น เพราะ มขท. ได้กระจายเครือข่ายให้ความรู้ การปลูกและรวมกลุ่มกันขาย	1. เกษตรกรได้ใช้ประโยชน์ โดยให้หน่วยงานมาร่วมใน การสุ่มตัวอย่างทดสอบ และ ได้รับความรู้จาก หน่วยงานต่างๆ ได้เห็นความสัมพันธ์ของมาตรฐาน เกษตรอินทรีย์ที่เชื่อมโยงกับเรื่องตลาดและสุขภาพ 2. มขท. มีการเชิญเจ้าหน้าที่กรมที่ดิน ไม่มีค่าใช้จ่าย ดินตรวจฟรี ได้รับถั่วเขียวมาปลูกโดยไม่เสียเงิน 3. ตรวจแล้วเกษตรกรก็สามารถขายได้ เช่น ส่ง โรงพยาบาล ตามหมู่บ้าน แต่ต้องตรวจน้ำตรวจดิน 4.เกษตรกรบางกลุ่มทำได้ระดับปลอดภัย 5. เกษตรกรได้เรียนรู้เรื่องการพักดิน จะทำให้หวาน ข้าวไป จะไม่เปลืองปุ๋ย ลดต้นทุน จากการที่เราเคยใส่ ปุ๋ยเยอะแล้วลดปุ๋ยลง

4.2.6.8 การเปรียบเทียบ ภาพรวมผลกระทบ กรณี มี และ ไม่มี การดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาระบบ/กลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยในพื้นที่เป้าหมาย และผลักดันต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดย มขท.

ในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาฐานข้อมูลและแผนภาพเพื่อใช้ขับเคลื่อนและบูรณาการทำงานระบบอาหารตลอดห่วงโซ่ ผู้ประเมินได้เชิญชวนให้เจ้าหน้าที่ มขท. และแกนนำเกษตรกร ได้ทบทวนและพิจารณาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างมีกับไม่มีโครงการนี้ในการพัฒนาระยะที่ผ่านมา มีผลตามตารางที่ 4.17 ดังนี้

4.2.6.9 ตารางที่ 4.18 ตารางเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของ มขท. ในด้านการพัฒนาระบบ/กลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยในพื้นที่เป้าหมาย และผลักดันต่อผู้บริหารหน่วยงาน

มีโครงการ	ไม่มีโครงการ
สร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรในการผลิตผลผลิตปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง	เกษตรกรยังไม่มั่นใจ และไม่มีเกณฑ์ในการยืนยันว่าผลผลิตของตนมีความปลอดภัยในการบริโภคด้วยมาตรฐานที่น่าเชื่อถือ
เป็นกลไกที่เราเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงมาตรฐานให้กับเกษตรกร เพราะ กลไกมาตรฐานเข้าถึงยาก และต้นทุนสูง หรือรอคิวนาน เช่น ปีละครั้ง	เกษตรกรไม่มีงบประมาณไปทำมาตรฐานของตนเอง และมีแนวโน้มที่จะไม่ได้มีการตรวจผลผลิตว่าเป็นอินทรีย์จริงหรือไม่ หรืออาจมีการปนเปื้อน
พอมีมาตรฐานแล้ว ส่งผลให้สร้างความน่าเชื่อถือต่อผู้บริโภค นำไปสู่สร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการมีมาตรฐาน ผลตรวจเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์	เกษตรกรไม่มีเหตุผลรองรับในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิต และความชอบธรรมในการรับรองมาตรฐานผลผลิตที่ทำให้ผู้บริโภคจะยินดีจ่ายเพิ่ม
เป็นการตรวจสอบย้อนกลับว่าผลผลิตเป็นอินทรีย์โดยทดสอบการปนเปื้อน	ผลผลิตอินทรีย์ของเกษตรกรไม่มีการตรวจสอบมาตรฐาน และยังคงขาดความน่าเชื่อถือ
มีหน่วยงานที่มีคสามเชี่ยวชาญในการทดสอบ ซึ่งเป็นบุคคลที่สามมาดำเนินการเพื่อสร้างความเชื่อถือ	เกษตรกรต้องทำเองและอาจไม่ได้รับการยอมรับ ทั้งนี้เกษตรกรไม่รู้การใช้เครื่องทดสอบ และผลอาจผิดพลาดคลาดเคลื่อนได้
ทำให้มีการผลิตและขยายแหล่งผลิตการมากขึ้น	
ช่องทางการจำหน่ายขยายมากขึ้น เนื่องจากเกษตรกรปลูกได้ แต่ต้องพัฒนาจุดจำหน่ายด้วย	
ทำให้ขายเป็น (ปกติปลูกได้ขายไม่เป็น) มีกลุ่มภาคี เกษตรกรเกิดความมั่นใจว่ามีกลุ่มมาช่วย ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ	ปกติเกษตรกรได้แต่ปลูก แต่ขายไม่เป็น

มีโครงการ	ไม่มีโครงการ
เป็นแรงจูงใจให้ผู้บริโภคสนใจซื้อผลผลิต ขนาดไม่มีใบผู้บริโภคก็สนใจแล้ว ถ้ามีใบก็ส่งได้หลายที่มากขึ้น และโครงการทำให้มีตลาดเพิ่ม	
เกษตรกรไม่มีค่าใช้จ่าย เช่น มีหน่วยงาน คือ สวท. 5 มาตรวจ เจปให้ฟรี มีราชมรรฐา นำพันธุ์ขมิ้น ไพล ตรวจดิน ตรวจน้ำ และ มขท. นำเมล็ดพันธุ์ผักมาแจกเกษตรกร	
มีโครงการ มีคนเข้ามา ทำให้เพิ่มความรู้ ช่วยกระตุ้นและต่อยอด ทำให้เกษตรกรตื่นตัวแข่งขันขึ้นมา	
เกษตรกรทำนาข้าวมีมาตรฐานการันตี ได้กิโลกรัมละ 40-60 บาท	เกษตรกรทำนาข้าวถ้าไม่มีมาตรฐานการันตี ได้เพียงกิโลกรัมละ 8 บาท

4.3. ผลกระทบ

4.3.1 ผลกระทบทางสังคม ที่ระบุไว้ในโครงการ คือ

- 4.3.1.1 ส่งผลให้สุขภาพดี ไม่ปนเปื้อนสารเคมีจากการบริโภคอาหาร
- 4.3.1.2 ทำให้ผู้บริโภคในชุมชนเกิดความตระหนักในเรื่องอันตรายสารเคมี
- 4.3.1.3 สร้างแรงจูงใจให้ทำการปลูกผลผลิตอินทรีย์ให้ทำปลอดภัยต่อไปเพื่อผู้ผลิตและผู้บริโภค

จากการสัมภาษณ์แกนนำเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ มขท. ถึงผลกระทบจากการดำเนินกิจกรรมการพัฒนา ระบบ/กลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยในพื้นที่เป้าหมาย และผลักดันต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูล เห็นว่าส่งผลกระทบต่อสังคม ดังนี้

“ถ้าทำมาตรฐาน เราจะทำแบบเคมีไม่ได้ ซึ่งช่วยให้เราลดค่าใช้จ่าย ได้สุขภาพ รายได้เพิ่ม” (เผือกหอม, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรครบวงจร, ชัยนาท)

4.3.2 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ที่ระบุไว้ในโครงการ คือ

- 4.3.2.1 เกษตรกรมีรายได้มากขึ้น
- 4.3.2.2 เกษตรกรลดรายจ่ายในด้านสุขภาพเนื่องจากบริโภคผลผลิตเกษตรปลอดภัยมากขึ้น
- 4.3.2.3 ผู้บริโภคยอมรับในราคาผลผลิตอินทรีย์ที่เกษตรกรอินทรีย์ผลิตและจำหน่าย

จากการสัมภาษณ์แกนนำเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ มขท. ถึงผลกระทบจากการดำเนินกิจกรรมการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาระบบ/กลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยในพื้นที่เป้าหมาย และผลักดันต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าส่งผลกระทบต่อสังคม ดังนี้

“ชาวบ้านและตลาดก็ยอมรับว่าต้องกินผักปลอดภัย ถ้าเท่าที่เราทำก็อยู่กับร้านค้า เราทำตลาดเขียว ไม่ใช่ตลาดทั่วไป ทำให้เราดูว่าผักเราดีกว่าตลาดใหญ่” (หัวปลี, เพศ, ตำแหน่ง, กลุ่มพันธมิตร, สุพรรณบุรี)

“หนึ่งเราสามารถส่งผลผลิตที่ปลอดภัยได้ และเป็นการสร้างอาชีพที่มั่นคงของคนในชุมชน จากสิ่งที่เราปลูก เพิ่มมูลค่าสินค้า เพิ่มคุณภาพชีวิต สุขภาพ มีรายได้ ลดรายจ่าย ลดต้นทุนการผลิต ถ้าถึงเกษตรกรอินทรีย์คือเต็มร้อย เพราะเราต้องปรับเปลี่ยนพื้นที่ สร้างระบบนิเวศฯ ถ้าทำสำเร็จ ทุกคนจะมองเห็น เป็นต้นแบบและเอาไปทำตาม โลกก็จะเปลี่ยนแปลงไป ไปเองโดยอัตโนมัติ เราณรงค์อินทรีย์ เราต้องสำเร็จก่อน” (มะปี้ด, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มไวน์เฮาท์, สุพรรณบุรี)

4.3.3 ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ที่ระบุไว้ในโครงการ คือ

4.3.3.1 การสร้างพื้นที่อาหารปลอดภัยทำให้รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม สร้างพื้นที่สีเขียว

4.3.3.2 ลดการปนเปื้อนของสารเคมีในดิน และฟื้นฟูระบบนิเวศน์ให้มีความอุดมสมบูรณ์กลับคืนมา

จากการสัมภาษณ์แกนนำเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ มขท. ถึงผลกระทบจากการดำเนินกิจกรรมที่การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาระบบ/กลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยในพื้นที่เป้าหมาย และผลักดันต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังนี้

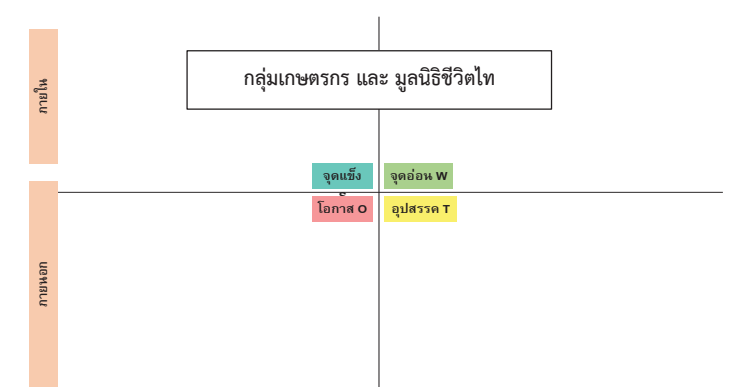
“ลดมลพิษ ที่มาจากการเผาฟาง ถ้าเราไม่เผา เราหมัก เราก็ลดต้นทุนพวกลุยไปด้วย มันมีผล... ไม่ต้องมีตัวช่วยอะไรมากมาย การหมัก ก็ได้ข้าวตัดด้วย เม็ดหญ้า” (มันเทศ, ชาย, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มส่งเสริมเกษตรกรบวจร, ชัยนาท)

“ทำอินทรีย์ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีการหมุนเวียนมาใช้ ทำให้ดีต่อสิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ป่า อากาศ เราไม่มีส่วนทำลายอยู่แล้ว เพราะเราไม่ได้เผา ไม่ได้ทิ้งสารเคมีลงแม่น้ำ เป็นการอนุรักษ์ ในการทำอินทรีย์ เราไม่เผาฟาง เราคุมความชื้น เอาฟางมาใช้ประโยชน์ เราใช้จุลินทรีย์เป็นตัวช่วยในการผลิตพืชอินทรีย์ของเรา” (ข้า, หญิง, แกนนำเกษตรกร, กลุ่มวัดพระแก้ว, ชัยนาท)

4.4 วิเคราะห์

จากการวิเคราะห์ผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นในเรื่องการพัฒนาระบบ/กลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยในพื้นที่เป้าหมาย และผลักดันต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ประเมินได้เชิญชวนผู้ให้ข้อมูล ได้ร่วมกันนำเสนอประเด็นการวิเคราะห์โดยใช้การประเมินสภาพแวดล้อมองค์กร หรือ SWOT เพื่อนำไปสู่การคิดค้นแนวทางการพัฒนาการทำงานในเรื่องนี้ในอนาคตต่อไป

การประเมินสภาพแวดล้อมองค์กร หรือ SWOT คือ ปัจจัยที่องค์กรมีอยู่ใน 4 องค์ประกอบ ผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนงานพัฒนา ควรมีข้อมูลตรงนี้ชัดเจน โดยมีการประเมินสภาพแวดล้อมในสองส่วน คือ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยมีการระดมความคิดเห็นของคนในกลุ่มหรือองค์กร ดังนี้

รูปที่ 22 การวิเคราะห์โดยใช้การประเมินสภาพแวดล้อมองค์กร (SWOT)

- 4.4.1 ปัจจัยภายใน (Internal analysis) หมายถึง สิ่งที่เราควบคุมได้ เช่น สิ่งที่เราเป็น เราเป็น เรากำหนด
เกิดจาก ปัจจัยภายใน คือ ตัวเราเอง ภายในครอบครัวเรา กลุ่ม องค์กรของเรา คนในกลุ่มหรือ
ชุมชนหรือองค์กร ทั้งในส่วนที่เราเป็น เรากระทำให้เกิดเองโดย วิเคราะห์ในประเด็น ดังนี้
- 1) จุดแข็ง (Strengths)
 - 2) จุดอ่อน (Weaknesses)
- 4.4.2 ปัจจัยภายนอก (External analysis) เป็น สิ่งที่เราควบคุมไม่ได้ (Beyond control) ซึ่งส่วนมาก
เป็นประเด็นสังคม กระแสสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การเมือง นโยบาย
ต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน โดยวิเคราะห์ในประเด็น ดังนี้

- 1) โอกาส (Opportunities) มีคน องค์กร สถานการณ์ที่มาจากภายนอกมาส่งผลดีให้กลุ่ม/ องค์กร ในการทำงานนี้ เช่น กระแสสุขภาพมาแรงส่งผลให้ คนนิยมผักปลอดสารพิษ ฯลฯ
- 2) อุปสรรค (Threats) ที่มีสาเหตุมาจากปัจจัยภายนอก เช่น สถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม มันคือสภาพแวดล้อมที่ควบคุมไม่ได้

การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรและองค์กร มขท. ด้วย SWOT นี้ ได้ทำโดยระดมความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูลในโครงการใน 2 กลุ่มหลัก ประกอบด้วย 1) เจ้าหน้าที่ มขท. และ 2) แกนนำเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายหลัก จำนวน 7 ชุมชน จาก 3 พื้นที่เป้าหมาย และนำมาสรุปประมวลผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

4.4.3.1 ผลการวิเคราะห์

1) ปัจจัยภายใน

(1) จุดแข็ง

- เจ้าหน้าที่ มขท. สามารถในการทำงานติดต่อประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการทำอาหารปลอดภัยได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึง
- เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายเห็นความสำคัญในการมีมาตรฐานและความร่วมมือ ในการสุ่มตรวจ และสร้างพื้นที่การผลิตและจำหน่ายผลผลิตอินทรีย์
- ในพื้นที่เป้าหมาย จ.ชัยนาท มขท. มีแบบฟอร์มการตรวจแปลงส่งไปให้เกษตรกรที่เป็นผู้ตรวจ พร้อมทั้งมีมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ PGS ที่ มขท. ร่วมกับภาคีเครือข่ายได้ร่วมกันพัฒนาขึ้นมา
- เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายส่วนมากเชื่อมั่นในเกษตรอินทรีย์โดยไม่ใช้สารเคมี และอิทธิพลของธรรมชาติว่าเป็นผลดีในการทำเกษตร ตลอดจนให้ความสำคัญเรื่องสุขภาพต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค เพราะกลัวสารเคมี มีความรักตัวเองและรักผู้บริโภค ทำมีความมานะในการทำงาน เพราะอยากให้ทุกคนมีสุขภาพที่ดี
- เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายมีตั้งใจอย่างสูง เช่น ตั้งใจศึกษาเรียนรู้ และลงมือทำจริง
- เกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย และเจ้าหน้าที่ มขท. ได้พบปะและลงพื้นที่เป็นประจำ รวมทั้งมีการเดินทางไปศึกษาเรียนรู้ในหลายจังหวัด ทำให้ได้คุย ได้เรียนรู้จากกันและกัน

- เกษตรกรทำจริง มีความตั้งใจ
- เกษตรกรมีความรู้ และมีพลัง

(2) จุดอ่อน

- มขท.ยังมีข้อจำกัดในการลงไปทำแบบฟอร์มประเมินความต้องการ ในการสมัครเข้าร่วมโครงการเข้าสู่มาตรฐานข้าวและผัก และพิจารณาความเสี่ยงและองค์ความรู้เดิมที่เกษตรกรมี ในบางพื้นที่เป้าหมาย คือ จ. สุพรรณบุรี เนื่องจากสภาพพื้นที่อยู่ห่างไกลกัน ถนนไม่ดี เป็นทางลูกรังที่เข้าถึงลำบาก
- สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบข้างเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย คือ เกษตรกรอื่นๆที่อยู่รอบข้างยังคงทำเกษตรเคมีอยู่
- เกษตรกรมีภาระหนี้สิน ต้องหาทางใช้หนี้ได้ด้วย ดังนั้น การทำเกษตรให้ได้แต่สุขภาพและมีข้าวไว้กินนั้นไม่พอ

2) ปัจจัยภายนอก

(1) โอกาส/ ปัจจัยเอื้อ

- มีองค์กรและหน่วยงานที่มีประสบการณ์ในการจัดทำเรื่องมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มาแล้ว และ มขท. ได้เชิญมาช่วยในการเป็นวิทยากรให้ความรู้ในเรื่องมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เทคนิค และวิธีการตรวจแปลง
- หน่วยงานภาครัฐมีกลไกในการจัดทำ การเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยมาช่วยดำเนินการเรื่อง การตรวจมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ทำให้ มขท. สามารถอาศัยกลไกของหน่วยงานมาช่วย ตรวจสอบมาตรฐานผลผลิตของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายได้ เช่น เกษตรจังหวัดมีชุดตรวจและบุคลากรที่ผ่านการอบรมมาแล้ว ตรวจเป็น และสามารถอ่านค่า
- มีหน่วยงานหลายหน่วยงาน อาทิ เช่น มขท. กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน มาช่วยสนับสนุนในด้านการผลิตให้กับกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่จังหวัด
- มขท. ให้การสนับสนุนเครื่องมือตรวจสอบสารเคมีโดยทำให้เกษตรกรไม่ต้องมีค่าใช้จ่ายใดๆ ในการตรวจสอบสารเคมี

(2) ข้อจำกัด/ อุปสรรค

- มขท. ต้องใช้เวลานานในการศึกษาแนวทางในการสร้างมาตรฐาน และประสานงานหน่วยงานต่างๆ ที่สามารถทำงานเรื่องมาตรฐานได้ ส่งผลให้ มขท. ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมบางกิจกรรม เช่น การถอดบทเรียนในช่วงเวลาโครงการตามที่กำหนดได้ แต่อย่างไรก็ตาม มขท. ยังคงเห็นคงสำคัญและยังคงมีการขับเคลื่อนเรื่องนี้ในช่วงต่อไป
- ขยายขอบเขตการทำเกษตรอินทรีย์ที่ได้มาตรฐานยังไม่ได้ ยังขยายไม่ได้ เพราะข้อกำหนดของหน่วยงานที่มากเกินไป แม้มีกำหนดในหนังสือเล่มเดียวแต่กระบวนการพิจารณาก็ยังขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของบุคลากรจากหน่วยงานที่มาตรวจมาตรฐานมากกว่าใช้มาตรฐานในเอกสารเล่มเดียวกัน
- หน่วยงานของรัฐลงมาดูหลายรอบ ทำให้เกษตรกรต้องทำเรื่องเอกสาร เกษตรกรเคยทำแล้วแต่ทำไม่ครบ เพราะเวลาทำแต่ละครั้งมีค่าใช้จ่ายมากครั้งละสามสี่พัน
- มาตรฐานข้าวอินทรีย์ ต้องมีการพิจารณาเรื่องน้ำ หากเกษตรกรอาศัยใช้ในการผลิตเป็นน้ำในเขตชลประทานก็มีความเป็นไปได้ในการทำมาตรฐาน แต่ในกรณีที่สำคัญคือนาเข้านั้นมีขีดจำกัดเนื่องจากน้ำอาจมีการปนเปื้อนสารเคมีและไม่สามารถจัดการได้
- เรื่องกันชน คือ การใช้แหล่งน้ำเดียวกันหรือมีคนมาใช้น้ำเดียวกัน หากเกษตรกรไม่มีที่ดินเป็นของตัวเองหรือทำนาเช่า เกษตรกรไม่สามารถหยุดทำนาได้ และถ้าเกษตรกรที่ทำการผลิตข้างเคียงยังคงทำอยู่ เกษตรกรก็จะหยุดทำไม่ได้เลย เพราะเกษตรกรต้องจ่ายค่าตอบแทนให้เจ้าของที่นา ที่จะมีข้อเปรียบเทียบกับเกษตรกรข้างเคียงในเรื่องผลผลิต เนื่องจากเกษตรกรผู้เช่านาทำกินจะต้องจ่ายให้เจ้าของที่นาเป็นข้าวหรือหักรายได้จากขายข้าว

4.5.1 ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาในอนาคตจากผู้ให้ข้อมูล

ผู้ประเมินได้ระดมความคิดเห็นผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย และ เจ้าหน้าที่โครงการ จาก มขท. ต่อแนวทางในอนาคต โดยใช้แนวทางวางกลยุทธ์ (TOWS MATRIX) ของการทำงานของกลุ่มเกษตรกรและมูลนิธิชีวิตไทในกรณีที่ขับเคลื่อนงานร่วมกันต่อไปในอนาคต

ทั้งนี้ ผู้ประเมินได้แนะนำให้ผู้ให้ข้อมูล ทั้ง มขท. และแกนนำเกษตรกร นำข้อมูลจาก SWOT มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสร้างทางเลือกเชิงกลยุทธ์ หรือการใช้รูปแบบ TOWS MATRIX

โดยที่ “กลยุทธ์” เป็นศิลปะของการกำหนดวิธีการที่จะ “เอาชนะ” หรือที่จะทำให้
กิจการบรรลุเป้าหมาย ลดภัยคุกคามในการทำงาน จึงนำเอาข้อมูลจาก SWOT มาจับคู่พิจารณา
ดังนี้

TOWS MATRIX		
SWOT	จุดแข็ง: S STRENGTHS S1. S2.	จุดอ่อน: W WEAKNESSES W1. W2.
	โอกาส: O OPPORTUNITIES O1. O2.	อุปสรรค: T THREATS T1. T2.
	SO กลยุทธ์เชิงรุก จะมีวิธีการใช้จุดแข็งเกาะกุม โอกาสอย่างไร	WO กลยุทธ์เชิงแก้ไข จะมีวิธีเอาชนะ จุดอ่อนโดยอาศัยโอกาสอย่างไร
	ST กลยุทธ์เชิงป้องกัน จะมีวิธีการใช้จุดแข็งหลีกเลี่ยง อุปสรรค/ภัยคุกคามที่อาจ เกิดขึ้นอย่างไร	WT กลยุทธ์เชิงรับ จะมีวิธีการลดจุดอ่อนและ หลีกเลี่ยงอุปสรรค/ภัยคุกคาม อย่างไร

รูปที่ 23 แนวทางวางกลยุทธ์ (TOWS MATRIX)

ผลการระดมความคิดเห็นต่อแนวทางในอนาคต เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต มี
สรุปประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลในการดำเนินโครงการ ดังต่อไปนี้

1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO) คือ การพิจารณาจุดแข็งโดยอาศัยโอกาสที่มี และคิดค้นวิธีการใช้จุดแข็งนี้เกาะกุม
โอกาสที่มี โดยสรุปคือให้ผู้ให้สัมภาษณ์พิจารณาจุดแข็งไขว้กับโอกาส โดยสรุปมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- (1) มขท. ควรพัฒนาเรื่องมาตรฐานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เช่น
จำนวนเกษตรกรที่ผ่านครอบครัวในทุกพื้นที่เป็นจำนวนที่สร้างผลกระทบได้
- (2) มขท. ควร ขยายเครือข่ายทั้งหน่วยงานรัฐ ภาคประชาสังคม และผู้บริโภค ให้มาร่วม
ขับเคลื่อนการทำให้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เช่นการลงตรวจแปลง การอบรมเกษตรกรให้เป็น
ผู้ตรวจแปลงได้
- (3) เกษตรกรต้องการให้ มขท. ทำต่อ และใช้ความพยายามให้ทำเรื่องมาตรฐานเกษตรอินทรีย์นี้
ต่อไป เพื่อให้ขยายตลาดผลผลิตอินทรีย์ของเกษตรกรออกไปได้กว้างขวางขึ้น เช่น สามารถ
ไปเปิดตลาดในโรงพยาบาล โรงเรียน ฯลฯ

2) **กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)** คือ การพิจารณาจุดอ่อนและอาศัยโอกาสที่มี โดย ผู้ประเมินได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลพิจารณาว่า หากกลุ่ม/องค์กรมีจุดอ่อน ขณะที่มีโอกาสดังกล่าว กลุ่ม/องค์กร จะมีวิธีการเอาชนะจุดอ่อน ด้วยโอกาสที่มีอย่างไร โดยมีสรุปความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

- (1) มขท. ต้องประสานความร่วมมือหน่วยงานต่างๆ เข้ามาเป็นเจ้าภาพในการสร้างมาตรฐานร่วมกัน รวมถึงการสร้างกลไกอาหารปลอดภัย

3) **กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST)** คือ การพิจารณาว่ากลุ่ม/องค์กรจะมีวิธีการใช้จุดแข็งหลีกเลี่ยงอุปสรรค/ภัยคุกคามการทำงาน ที่อาจเกิดขึ้นอย่างไร โดยมีสรุปความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

- (1) มขท. ควรหาความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ช่วยกันตรวจสอบ
- (2) มขท. ควรระดมความร่วมมือคนในพื้นที่และเครือข่ายในท้องถิ่นในการค้นหาและคัดเลือกพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาระบบเกษตรอินทรีย์และส่งเสริมการเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้ ทั้งในเชิงปริมาณ และระยะทางที่ใกล้เคียงกัน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถติดตามดูแลได้อย่างทั่วถึง

4) **กลยุทธ์เชิงรับ (WT)** คือ การพิจารณาวิธีการลดจุดอ่อนและวิธีการหลีกเลี่ยงอุปสรรค/ภัยคุกคามที่ป้องกันไม่ให้สิ่งเหล่านี้มากระทบการทำงานพัฒนาระบบ/กลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยในพื้นที่เป้าหมาย และผลักดันต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผู้ประเมินได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่มว่าจะมีวิธีการลดจุดอ่อนและวิธีการหลีกเลี่ยงอุปสรรค/ภัยคุกคามอย่างไรไม่ให้สิ่งเหล่านี้มากระทบการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรให้เกิดความรอบรู้ มีสรุปความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

- (1) อบรมเจ้าหน้าที่ให้สามารถที่จะมีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการทำเรื่องมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยสนับสนุนให้บุคลากรรับผิดชอบภารกิจนี้ไปเรียนรู้จากหน่วยงานหรือบุคคลที่ประสบการณ์แล้ว หรือเรียนรู้จากหน่วยงานต่างๆ ที่มีการดำเนินการและบริบทที่ใกล้เคียงกัน
- (2) ในกรณีเจ้าหน้าที่ตรวจมาตรฐานเกษตรอินทรีย์และหน่วยอื่นรอบนอกนั้น ทางจังหวัดควรเปิดให้พบกันระหว่างเกษตรกรกับผู้ตรวจโดยให้มีเวทีพูดคุยหารือกันขึ้นมา กรณีปัญหาว่าทำไมเกษตรกรอินทรีย์ชยันนาได้รับมาตรฐานน้อย เนื่องจากสาเหตุไม่ได้อยู่ที่เกษตรกรไม่ได้ทำอินทรีย์ แต่การพิจารณาของหน่วยงานทำให้เกษตรกรผ่านมาตรฐานได้ยาก ส่งผลให้จำนวนเกษตรกรอินทรีย์ที่ได้เข้ามาตรฐานมีแต่ลดจำนวนลง เช่น จาก มีมาตรฐาน 5 ราย ตอนนั้นเหลือ 2 ราย เพราะเบื่อหน่ายวิธีการและเงื่อนไขข้อเรียกร้องพิจารณาของเจ้าหน้าที่ที่มาตรวจ ที่ซับซ้อนยุ่งยาก และทำให้เกษตรกรต้องใช้เงินมาลงทุนเพื่อให้เข้ามาตรฐาน

บทที่ 5

สรุปผลการติดตามประเมินและข้อเสนอแนะ

บทนี้ เป็นการนำเสนอสรุปผลการติดตามประเมินและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานในอนาคตของ มขท. โดยการนำเสนอในบทนี้ประกอบไปด้วย 3 ส่วนหลัก ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ความเป็นมาของการติดตามผลและประเมินผลโครงการ

ส่วนที่ 2 ประเด็นสำคัญในการประเมินผลตามวัตถุประสงค์การดำเนินโครงการ 5 ข้อ และ สรุปผลลัพธ์ที่ค้นพบจากการดำเนินงานของ มขท. ในแต่ละวัตถุประสงค์

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะจากผู้ประเมินผลต่อแนวทางการดำเนินงานในอนาคต

5.1 ความเป็นมาของการติดตามผลและประเมินผลโครงการ

การติดตามประเมินผลโครงการนี้ เป็นการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบ ติดตาม และ ประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการชื่อว่า โครงการพัฒนาศักยภาพชาวนาและกลุ่มเปราะบางเพื่อสร้างระบบอาหารสุขภาวะที่ยั่งยืนและผลักดันสู่ภารกิจหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อขยายผลของมูลนิธิชีวิตไท (มขท.) โดยมีเป้าประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเครือข่ายเกษตรกร องค์กรชาวนา กลุ่มผู้เปราะบาง และกลุ่มผู้บริโภค ด้วยระบบอาหารเพื่อสุขภาพตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารที่ยั่งยืน ในพื้นที่เป้าหมายรวม 8 แห่ง จาก 3 จังหวัด ได้แก่ สุพรรณบุรี ชัยนาท และกาญจนบุรี ทั้งนี้ มขท. ได้เริ่มดำเนินการโครงการตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2566 และมีกำหนดวันสิ้นสุดโครงการในวันที่ 30 พฤศจิกายน 2567

วัตถุประสงค์ในการติดตามและประเมินผลโครงการนี้ มีสามประการ คือ 1) เพื่อประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (Social Impact Assessment) และผลกระทบจากการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพชาวนาและกลุ่มเปราะบางเพื่อสร้างระบบอาหารสุขภาวะที่ยั่งยืนและผลักดันสู่ภารกิจหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อขยายผลของมูลนิธิชีวิตไท 2) เพื่อประเมินความสอดคล้องของผลผลิตการดำเนินงานกับตัวชี้วัดของโครงการพัฒนาศักยภาพชาวนาและกลุ่มเปราะบางเพื่อสร้างระบบอาหารสุขภาวะที่ยั่งยืนและผลักดันสู่ภารกิจหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อขยายผลของมูลนิธิชีวิตไท และ 3) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการทำงานการพัฒนาศักยภาพชาวนาและกลุ่มเปราะบางเพื่อสร้างระบบอาหารสุขภาวะที่ยั่งยืนและผลักดันสู่ภารกิจหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อขยายผลของมูลนิธิชีวิตไทต่อไปในอนาคต

ผู้ประเมินได้ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อทำความเข้าใจแนวคิด บทบาท แนวทางการทำงาน ผลที่เกิดขึ้น ผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งแสวงหาแนวทางการพัฒนาต่อไปในอนาคต เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานของ มขท. ร่วมกับเกษตรกร กลุ่มเป้าหมายต่อไปในอนาคต

ประเด็นสำคัญในการประเมินผลนี้ มุ่งเน้นการทราบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของ มขท. ว่า โครงการนี้สามารถดำเนินการได้บรรลุตามวัตถุประสงค์การดำเนินโครงการ 5 ตามที่กำหนดไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงไร และอย่างไร โดยวัตถุประสงค์โครงการนี้ ประกอบด้วย 1) พัฒนาต้นแบบการส่งเสริมความรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาพ และยกระดับแกนนำองค์กรชาวนา เกษตรกร กลุ่มเปราะบาง ให้เกิดความรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาพ พร้อมทั้งสามารถรับมือต่อสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง 2) พัฒนาฐานข้อมูลและแผนภาพเพื่อใช้ขับเคลื่อนและบูรณาการทำงานระบบอาหารตลอดห่วงโซ่ 3) พัฒนาระบบอาหารเพื่อสุขภาพตลอดห่วงโซ่ตั้งแต่การผลิต (ต้นทาง การกระจาย/การจำหน่าย) กลางทาง และการบริโภคปลายทาง 4) ศึกษาองค์ความรู้เพื่อพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ/ระบบอาหารที่ยั่งยืน และ 5) พัฒนาระบบกลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยในพื้นที่เป้าหมาย และผลักดันต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยผู้ประเมินได้ทำการศึกษาข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักดังกล่าว และได้สรุปผลลัพธ์ที่ค้นพบจากการดำเนินงานของ มขท. ในแต่ละวัตถุประสงค์ในรายละเอียดไว้ในบทที่ 4

การติดตามประเมินผลโครงการนี้ ใช้การออกแบบการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการสังเกตการณ์ (Observation) โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด 48 ราย ในพื้นที่เป้าหมาย 7 ชุมชน ใน 3 จังหวัดเป้าหมาย ที่มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลสัมภาษณ์กลุ่ม และเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการนี้ อันประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มที่ 1 คือ เจ้าหน้าที่ มขท. 6 ราย กลุ่มที่ 2 คือ แกนนำเกษตรกร กลุ่มเป้าหมาย 38 ราย จาก 7 ชุมชน ใน 3 พื้นที่จังหวัดเป้าหมาย และกลุ่มที่ 3 ผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ 4 ราย

การสังเกตของผู้เข้าร่วมยังได้ดำเนินการควบคู่ไปกับกระบวนการรวบรวมข้อมูล หลังจากกระบวนการเก็บข้อมูลเสร็จสิ้น ผู้ประเมินได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยพิจารณาและประมวลผลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบทบาท การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้น จากการดำเนินงานใน 5 วัตถุประสงค์ ของ มขท. รวมทั้ง ระดมความคิด วิเคราะห์ ต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของ มขท. ตลอดจนสรุปประมวลข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาในอนาคตในมุมมองของ

ผู้ให้ข้อมูลหลักทุกกลุ่ม โดยมีสาระสำคัญ สรุปผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานต่อไปในอนาคตจากผู้ประเมิน ดังต่อไปนี้

5.2 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการวัตถุประสงค์ที่ 1 พัฒนาด้านแบบการส่งเสริมความรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาพ และยกระดับแกนนำองค์กรชาวนา เกษตรกร กลุ่มเปราะบาง ให้เกิดความรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาพ พร้อมทั้งสามารถรับมือต่อสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง

ผู้ประเมินได้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินโครงการ ของ มขท. จำนวน 6 ราย และแกนนำเกษตรกรใน 7 พื้นที่เป้าหมาย กลุ่มละ 5-7 คน จำนวน 38 ราย ได้สะท้อนถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 สรุปได้ ดังนี้

- 5.2.1 ได้ข้อมูลและองค์ความรู้ที่เป็นต้นแบบในเรื่องความรู้เรื่อง ความมั่นคงอาหาร อาหารปลอดภัย โภชนาการ และการปรับตัวต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศจากเกษตรกรจำนวน 485 ราย ใน 4 พื้นที่
- 5.2.2 นำข้อมูลมาออกแบบการอบรมเพื่อส่งเสริมความรู้ด้านอาหารและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 5.2.3 จัดอบรมเกษตรกรใน จำนวน 4 พื้นที่ จำนวน 2 เวที
- 5.2.4 เกิดแกนนำต้นแบบ 100 คน ซึ่งนำความรู้ไปขยายผลได้ 1 ต่อ 5 คน รวมขยายผลได้ 500 คน
- 5.2.5 เกษตรกรมีความรู้เพิ่มขึ้น 250 คน

5.3 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการวัตถุประสงค์ที่ 2 พัฒนาระบบข้อมูลและแผนภาพเพื่อใช้ขับเคลื่อนและบูรณาการทำงานระบบอาหารตลอดห่วงโซ่

ในวัตถุประสงค์ข้อ 2 นี้ มขท. หน่วยงาน และภาคีเครือข่าย ได้สะท้อนว่า เป็นแนวทางการทำงานที่ดี โดยการขับเคลื่อนงานที่ผ่านมา มขท. สามารถบรรลุผลในการดำเนินงานตามที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ข้อ 2 นี้ได้ ในระดับการสร้างผลผลิต แต่สิ่งที่ขาดคือยังไม่ได้มีกระบวนการนำไปใช้ประโยชน์กับภาคีเครือข่ายเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน โดยเจ้าหน้าที่ มขท. ได้สะท้อนให้เห็นว่า ฐานข้อมูลและแผนภาพที่ มขท. ทำนั้น ยังไม่เกิดการนำไปใช้ประโยชน์ต่อการทำงานของกลุ่มเป้าหมายในช่วงระยะเวลาโครงการนี้

อย่างไรก็ตาม มขท. ได้แสดงความมุ่งมั่นว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาโครงการนี้ จะสามารถต่อยอดการทำงานของ มขท. ได้ ในระยะต่อไป เพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับเป็นประโยชน์สูงสุดและนำไปใช้ในการพัฒนาได้ทั้งในระดับพื้นที่และสาธารณะ เนื่องจากฐานข้อมูลและแผนภาพนี้สามารถช่วยให้ข้อมูลพื้นฐานขององค์กรเกษตรกร ให้เรียนรู้เรื่องวิกฤติการณ์ปัญหาในการพัฒนางานที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรอินทรีย์ และสร้างความเชื่อมโยงของภาคีเครือข่ายได้ เช่น หน่วยงานภาครัฐสามารถนำไปวางแผนกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาระบบเกษตรกรรมของเกษตรกร ขับเคลื่อนนโยบายและนำเสนอในส่วนที่มีงบประมาณสนับสนุนงาน รวมถึงสามารถมีข้อมูลและแผนภาพใช้ประโยชน์ในการเชื่อมโยงระหว่างการผลิต การกระจาย/ตลาด การบริโภค เพื่อบูรณาการทำงานและสื่อสารสู่สาธารณะอาหารตลอดห่วงโซ่ได้ต่อไป

5.4 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการวัตถุประสงค์ที่ 3 พัฒนาระบบอาหารเพื่อสุขภาวะตลอดห่วงโซ่ตั้งแต่การผลิต (ต้นทาง การกระจาย/ การจำหน่าย) กลางทาง และ การบริโภคปลายทาง

ข้อค้นพบต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของ มขท. ผู้ประเมินได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่ มขท. และ แกนนำเกษตรกร มีผลจากข้อมูล ดังนี้

- 5.4.1 เกิดเกษตรกรที่เป็นผู้ผลิตอาหารปลอดภัยที่ได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคใน 3 พื้นที่ (ชัยนาท สุพรรณ กาญจนบุรี) โดยเกษตรกรมีการปรับการผลิตจากการใช้สารเคมีในการทำเกษตรมาเป็นเกษตรอินทรีย์/เกษตรปลอดภัย เพิ่มขึ้น จำนวน 30 ราย ใน 3 จังหวัด (ชัยนาท สุพรรณ กาญจนบุรี)
- 5.4.2 ชุมชน 3 ชุมชนกลายเป็นชุมชนที่ผลิตอาหารที่ปลอดสารเคมี เกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย มีการปรับการผลิตจากการใช้สารเคมีมาทำเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น
- 5.4.3 ประชาชนในและนอกชุมชนสามารถเข้าถึงผลผลิตจากชุมชน โดยมีตลาดเขียวของเกษตรกรผู้ผลิตอาหารปลอดภัย
- 5.4.4 เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายผู้ผลิตและผู้บริโภคมีพฤติกรรมบริโภคอาหารเพื่อสุขภาวะเพิ่มขึ้นร้อยละ 50 ใน 3 ชุมชน

5.5 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการวัตถุประสงค์ที่ 4 ศึกษาองค์ความรู้เพื่อพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ/ ระบบอาหารที่ยั่งยืน

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการของ มขท. ในวัตถุประสงค์ที่ 4 นี้ คือ

5.5.1 เกิดการสื่อสารสู่สาธารณะ

มขท. มีรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เกิดขึ้นทั้ง 3 เรื่อง ทั้งนี้ มขท. ได้นำเสนอผลการศึกษาผ่านเวทีสาธารณะ ในวันที่ 24 ธันวาคม 2567 และ 9 มกราคม 2568 โดยนำเสนอต่อกลุ่มเกษตรกรเพื่อแลกเปลี่ยนและให้ข้อเสนอแนะ รวมถึงร่วมผลักดันให้เกิด ผลในทางนโยบายและปฏิบัติการ นอกจากนี้ มขท. ได้เผยแพร่ผลงานวิจัยผ่าน website ของ มขท. ด้วย

ในระหว่างการศึกษา มขท. ได้เผยแพร่ผลการศึกษาสู่สาธารณะอย่างต่อเนื่องในรูปแบบของรายการเสวนาออนไลน์ (Podcast) ผ่านช่อง Youtube landactionthai ในบทความทางวิชาการทางหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ และ Infographic นอกจากนี้ ยังมีการเผยแพร่เป็นคลิปวิดีโอสั้น จำนวน 5 ชิ้น ที่เป็นหัวข้อเทคนิควิธีการ (How to) เช่น เทคนิคการย่อยสลายตอซังข้าว และ เทคนิคการทำตลาดเขียว ฯลฯ

5.5.2 ผลักดันข้อเสนอแนะนโยบายต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณากำหนดเป็นนโยบายต่อไป

จุดมุ่งหมายสำคัญอีกประการในการดำเนินงานในวัตถุประสงค์นี้ ของ มขท. คือ หน่วยงานนำข้อมูลที่ได้จากเวทีไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน และขับเคลื่อนเชิงนโยบายต่อไปได้ ดังนั้น มขท. จึงได้นำเสนอผลงานวิจัยในเวทีการประชุม 2 ครั้ง ดังนี้ ครั้งที่ 1 หัวข้อ เวทีสาธารณะโมเดลธุรกิจเพื่อสังคม/วิสาหกิจเพื่อสังคม ข้อเสนอแนะนโยบายการยกระดับรายได้ ผลที่เกิดขึ้น คือได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งกลุ่มเกษตรกรในรูปแบบวิสาหกิจเพื่อสังคม และครั้งที่ 2 หัวข้อ เวทีสาธารณะข้อเสนอแนะนโยบายการลดการเผาตอซังฟางข้าว และการปรับวิถีการผลิตอาหารยั่งยืนเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ผลที่เกิดขึ้น คือ ได้ทิศทางและแนวทางความร่วมมือในการพัฒนาและส่งเสริมการลดการเผาตอซังและฟางข้าว และการปรับระบบการผลิตเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น ทำฟืนช่อมนานในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ฯลฯ นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ มขท. ได้สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการขับเคลื่อนกิจกรรม ที่ส่งผลให้เกิดผลักดันข้อเสนอแนะนโยบายต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณากำหนดเป็นนโยบายต่อไป

5.6 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการวัตถุประสงค์ที่ 5 พัฒนาระบบกลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยในพื้นที่เป้าหมาย และผลักดันต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.6.1 ได้กลไกการเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยใน 2 พื้นที่

ในการดำเนินการเพื่อการพัฒนาการเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัย สิ่งที่เกิดขึ้น คือ มขท. มีการจัดทำเวทีที่จังหวัดชัยนาท เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2567 ในเรื่องของการพัฒนาการเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัย และการตรวจสอบสารเคมีในการเกษตร การกำจัดแมลง แต่ยังไม่ได้ออกรายงาน เนื่องจากยังไม่มีการทำงาน มขท. ดังนั้น มขท. ต้องต้องทำให้เกิดกลไกก่อน จึงจะมีการติดตามประเมินผล และออกรายงานตามที่ได้ ซึ่ง มขท. วางไว้ว่าจะมีการดำเนินการในการทำงานระยะต่อไป

5.6.2 มขท. มีมาตรฐานรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของ มขท. คือ เกษตรกรมีการปรับการผลิตจากการใช้สารเคมีในการทำเกษตรมาเป็นเกษตรอินทรีย์/เกษตรปลอดภัยเพิ่มขึ้น จำนวน 30 ราย ใน 3 จังหวัด (ชัยนาท สุพรรณ กาญจนบุรี) สิ่งที มขท. และแกนนำเกษตรกร ต้องการทำต่อไปในการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ คือ การพัฒนาการเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัย การขับเคลื่อนเรื่องตรวจสอบสารเคมีในผักร่วมกับกลุ่มเกษตรกร ขณะที่แกนนำเกษตรกรส่วนมากกล่าวถึงข้อจำกัดในเรื่องเงินทุนที่ต้องใช้ในการตรวจของหน่วยงานต่างๆ และสิ่งที่อยากให้มีการช่วยสนับสนุน คือ ตลาด และองค์ความรู้ค่าใช้จ่าย

สิ่งที่น่าสนใจ คือ สิ่งที่ทำให้ กลุ่มและชุมชนของกลุ่มเกษตรกรเป้าหมาย สามารถเป็นที่ยอมรับว่าน่าเชื่อถือไว้วางใจในการทำผลผลิตอินทรีย์ ในมุมมองของแกนนำเกษตรกร คือ ความร่วมมือร่วมใจกันของเกษตรกร คุณภาพสินค้าเป็นอินทรีย์ ปลอดภัย ปลอดภัย รวมทั้งความจริงจัง ซื่อสัตย์ของเกษตรกรผู้ผลิต

5.7 ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการดำเนินงานในอนาคตของ มขท. จากผู้ประเมิน

5.7.1 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานในอนาคตต่อวัตถุประสงค์ที่ 1 พัฒนาด้านการส่งเสริมความรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาพ และยกระดับแกนนำองค์กรชาวนา เกษตรกร กลุ่มเปราะบาง ให้เกิดความรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาพ พร้อมทั้งสามารถรับมือต่อสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง

จากภาพรวมการดำเนินงานโครงการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 นี้ ผู้ประเมินมีข้อเสนอแนะต่อแนวทางการทำงานในอนาคตของ มชท. ร่วมกับเกษตรกร ดังนี้

5.7.1.1 แนวทางการทำงานของ มชท. ที่ผ่านมามีหลายเรื่อง และเป็นการเรียนรู้ท่ามกลางปฏิบัติการ เพื่อจะให้งานที่ขับเคลื่อนร่วมกับเกษตรกรในพื้นที่ได้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ มชท. ควรมีบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ในเชิงเทคนิคที่เกี่ยวข้องและสามารถทำงานเกาะติดพื้นที่ได้ เช่น การพัฒนาการผลิตอินทรีย์ การพัฒนาตลาดเขียว การแปรรูปผลผลิตเพื่อจัดจำหน่าย ฯลฯ

5.7.1.2 ส่งเสริมคนรุ่นใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานกับกลุ่มเกษตรกร ทั้งในระดับองค์กร มชท. เองและในกลุ่มเกษตรกร เนื่องจากแกนนำเกษตรกรและสมาชิกเกษตรกรเป็นผู้สูงวัยจำนวนมากที่มีความรู้ ประสบการณ์ แต่กำลังวังชาน้อยลง คนรุ่นใหม่จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสืบสานภารกิจพัฒนาเกษตรอินทรีย์ให้เกิดความยั่งยืน โดยนำใช้ศักยภาพของคนรุ่นใหม่ด้านต่างๆ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ กำลังวังชาในการทำงาน ความรู้ ความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ ฯลฯ เข้ามาร่วมผนึกกำลังแกนนำเกษตรกรและสมาชิกเกษตรกรที่เป็นผู้สูงวัยจำนวนมาก

5.7.1.3 มชท. ควรร่วมมือกับภาคีต่างๆ ทั้งในภาครัฐ ภาคธุรกิจ และประชาสังคม ในการคิดค้นสร้างสรรค์แนวทาง กระบวนการ วิธีการ และหลายข้อจำกัดสำคัญที่ส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถทำเกษตรอินทรีย์ไม่ได้หรือได้ไม่ทั้งหมด โดยต้องสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่เป็นตัวเลข มิฉะนั้นเกษตรกรยังคงต้องวนเวียนอยู่ในข้อจำกัดเหล่านี้

5.7.1.4 กรอบความคิด ความเชื่อ (Mindset) ในเรื่องการทำเกษตรให้ได้ผลต้องใช้เวลาและสารเคมี ซึ่งเป็นผลจากการส่งเสริมการทำเกษตรแผนใหม่มาเป็นระยะเวลายาวนาน ตั้งแต่เริ่มพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ดังนั้น มชท. ต้องมีเวทีอย่างต่อเนื่องสำหรับเกษตรกรได้เรียนรู้ วิเคราะห์ และเปิดโลกทัศน์ใหม่ในการทำเกษตรที่อยู่ในระบบเกษตรกรรมที่ยั่งยืน

- 5.7.1.5 เกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์ได้ยาก ส่งผลให้ความเชื่อ ความศรัทธาลดลง โดยเฉพาะหากไม่ตอบโจทย์เรื่องการมีรายได้มาเพื่อใช้หนี้ หรือ ใช้จ่ายแล้วจะทำให้ทำงานเรื่องนี้ไม่ได้ มขท. จึงควรค้นหาวิธีการทำงานในการส่งเสริมทั้งแนวคิดและการสร้างรูปธรรมที่ส่งผลต่ออาชีพและรายได้ในระดับที่สร้างแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนมาทำอินทรีย์
- 5.7.1.6 มขท. ควรจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาศักยภาพเกษตรกร ในประเด็นงานหลัก คือ การผลิต แปรรูป และตลาดเชื่อมโยงอย่างต่อเนื่อง และหนุนเสริมการสร้างบทบาทของเกษตรกรต้นแบบที่เป็นวิทยากรได้ในเวทีสาธารณะ และ ขยายผลจำนวนเกษตรกรที่มีศักยภาพให้มากขึ้นอย่างเป็นระบบและกระบวนการ
- 5.7.1.7 มขท. ควรมีการเผยแพร่คู่มือ หลักสูตร ฝึกอบรม จัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาศักยภาพเกษตรกร ในประเด็นงานหลัก คือ การผลิต การแปรรูป และการพัฒนาตลาดเขียว การสร้างบทบาทของเกษตรกรต้นแบบที่เป็นวิทยากร เพื่อขยายผลจำนวนเกษตรกรที่มีศักยภาพให้มากขึ้นและกว้างขวางออกไปในพื้นที่ต่างๆ
- 5.7.1.8 มขท. ควรมีเวทีประจำในการถอดบทเรียนองค์ความรู้และประสบการณ์ของวิทยากรเกษตรกร เพื่อก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และเสริมสร้างศักยภาพในการเป็นวิทยากรอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีเวทีเผยแพร่ผลงานเกษตรกรให้เกิดกระแสสนใจเรื่องการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในสังคมให้มากขึ้น

5.7.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานในอนาคตต่อวัตถุประสงค์ที่ 2 พัฒนาศักยภาพเกษตรกรและแผนภาพเพื่อใช้ขับเคลื่อนและบูรณาการทำงานระบบอาหารตลอดห่วงโซ่

จากภาพรวมการดำเนินงานโครงการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในข้อที่ 2 นี้ ผู้ประเมินมีข้อเสนอแนะต่อแนวทางการทำงานในอนาคตดังนี้

- 5.7.2.1 การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและแผนภาพ (Mapping) เป็นแนวทางการทำงานใหม่ขององค์กร ดังนั้น มขท. จึงต้องใช้เวลาในการสะสมความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาวิธีการในการจัดทำจึงส่งผลให้การนำฐานข้อมูลและแผนภาพเข้าสู่ระบบมีความล่าช้ากว่ากำหนด ดังนั้น มขท. จึงจำเป็นต้องยังในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการทำงานด้านนี้เพื่อให้การดำเนินงานมีประโยชน์ สามารถนำมาใช้ในการเรียนรู้ สื่อสารระหว่างกลุ่มเป้าหมายและสาธารณชน และนำไปใช้ขับเคลื่อนนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพในช่วงการทำงานต่อไป

5.7.2.2 การพัฒนางานฐานข้อมูลและ Mapping นี้ เป็นสิ่งที่เกษตรกรให้ความสนใจและมีความคาดหวังให้เป็นเครื่องมือ หรือ เป็นกระบอกเสียงให้กิจกรรมที่แต่ละกลุ่มเกษตรกรทำได้ขยายผลออกสู่วงกว้างได้อย่างแท้จริง เพื่อเป็นช่องทางการพัฒนาความยั่งยืนในอาชีพ รายได้ และเชื่อมโยงสัมพันธ์กันในการทำสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่ออาชีพการเกษตร การพัฒนาคุณภาพชีวิต

5.7.2.3 ความสำเร็จของงานนี้มีได้มากกว่าการทำระบบฐานข้อมูล แต่สามารถเป็นโอกาสในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทั้งเจ้าหน้าที่ มขท. เกษตรกร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทุกฝ่ายล้วนมีความรู้ ประสบการณ์ และความสามารถที่สามารถนำมาประกอบส่วนให้งานนี้สำเร็จโดยทุกฝ่ายร่วมเป็นเจ้าของ เช่น เกษตรกรมีความรู้และประสบการณ์ในการทำเกษตรอินทรีย์และถ่ายทอดได้ แต่ยังไม่มีความถนัดในเรื่องนี้มากนัก หากในกระบวนการทำงานนี้สามารถเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้าร่วมเรียนรู้ และพัฒนาไปด้วยกันได้ จะเป็นรากฐานให้เกิดความรู้ เข้าใจในเรื่องนี้ไปด้วยกัน และนำไปช่วยกันพัฒนางานโดยก้าวข้ามข้อจำกัดและก้าวไปด้วยกันต่อไปในโลกยุคดิจิทัลนี้

5.7.3 ข้อเสนอแนะต่อวัตถุประสงค์ที่ 3 พัฒนาระบบอาหารเพื่อสุขภาวะตลอดห่วงโซ่ตั้งแต่การผลิต (ต้นทาง การกระจาย/ การจำหน่าย) กลางทาง และ การบริโภคปลายทาง

จากภาพรวมการดำเนินงานโครงการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในข้อนี้ ผู้ประเมินมีข้อเสนอแนะต่อแนวทางการทำงานในอนาคตของ มขท. ร่วมกับเกษตรกร ดังนี้

5.7.3.1 แนวทางการทำงานของ มขท. ที่ผ่านมามีหลายเรื่อง และเป็นการเรียนรู้ท่ามกลางปฏิบัติการ เพื่อจะให้งานที่ขับเคลื่อนร่วมกับเกษตรกรในพื้นที่ได้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ มขท. ควรมีบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ในเชิงเทคนิคที่เกี่ยวข้องและสามารถทำงานเกาะติดพื้นที่ได้ เช่น การพัฒนาการผลิตอินทรีย์ การพัฒนาตลาดเขียว การแปรรูปผลผลิตเพื่อจัดจำหน่าย การบริหารจัดการตลาดเขียว ฯลฯ

5.7.3.2 มขท. ควรสร้างแรงบันดาลใจและส่งเสริมคนรุ่นใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานกับกลุ่มเกษตรกรทั้งในระดับองค์กร มขท. เอง และในกลุ่มเกษตรกรซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ เช่น เยาวชน เด็กนักเรียน เนื่องจากมีแกนนำและสมาชิกเกษตรกรเป็นผู้สูงวัยจำนวนมากที่มีความรู้ ประสบการณ์และกำลังวังชาน้อยลง คนรุ่นใหม่จึงสำคัญอย่างยิ่งในการเข้าถึงเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ และสืบสานการทำงานให้ยั่งยืนต่อไป

- 5.7.3.3 มขท. ควรประสานความร่วมมือการทำงานให้มากขึ้นกับภาคีต่างๆ ทั้งในภาครัฐ ภาคธุรกิจ และประชาสังคม ในการคิดค้นสร้างสรรค์แนวทาง กระบวนการ วิธีการการทลายข้อจำกัดสำคัญที่ส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถทำเกษตรอินทรีย์ได้ไม่ทั้งหมด โดย ต้องสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่เป็นตัวเลข มิฉะนั้น เกษตรกรยังคงต้องวนเวียนอยู่ในข้อจำกัดเหล่านี้
- 5.7.3.4 เกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์ได้ยาก ส่งผลให้ความเชื่อ ความศรัทธาลดลง โดยเฉพาะหากไม่ตอบโจทย์เรื่องการมีรายได้มาเพื่อใช้หนี้ หรือ ใช้จ่ายแล้วจะทำให้ทำงานเรื่องนี้ไม่ได้ มขท. จึงควรค้นหาวิธีการทำงานในการส่งเสริมทั้งแนวคิดและการสร้างรูปธรรมที่ส่งผลต่ออาชีพและรายได้ในระดับที่สร้างแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนมาทำอินทรีย์
- 5.7.3.5 มขท. ควรประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาคเอกชน และภาครัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานรัฐที่มีบทบาทในการตรวจและอนุมัติมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ให้มีเวทีพบปะกับเกษตรกร และฟังความคิดเห็น ตลอดจนสร้างการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการตรวจและอนุมัติมาตรฐานเกษตรอินทรีย์
- 5.7.3.6 การสนับสนุนทุนเงิน ของ มขท. ต่อเกษตรกร ควรสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการคิด และตัดสินใจในเรื่องการใช้งบประมาณร่วมกับเกษตรกร ทั้ง นี้ เพื่อเกษตรกรได้รับทราบศักยภาพและข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณสนับสนุนที่โครงการมี และ ปรับความคาดหวังให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่ มขท. สามารถจัดสรรและสนับสนุนได้ร่วมกัน อันจะนำไปสู่ความเข้าใจในเรื่องการสนับสนุนงบประมาณของ มขท. อย่างถ่องแท้ และเกิดความคิดสร้างสรรค์ร่วมกันกับเกษตรกร ในการระดมทุนเพื่อการทำเกษตรอินทรีย์บนฐานความพยายามรวมกันของเกษตรกรและ มขท. และเพื่อหลีกเลี่ยงแนวทางการให้ทุนที่ขาดการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย แต่มาจากคนหรือองค์กรภายนอกเป็นผู้ตัดสินใจให้ รวมทั้งกำหนดระเบียบ กฎ กติกา และการดำเนินการเองฝ่ายเดียว โดยใช้กระบวนการทำงานสร้างแหล่งทุนหรือกองทุนของชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง
- 5.7.3.7 มขท. ควรร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ในการส่งเสริมเรื่องการพึ่งตนเองได้ของชุมชนเกษตรกร เช่น ส่งเสริมให้มีเวทีและกิจกรรมการเรียนรู้ แลกเปลี่ยน ฝึกปฏิบัติเพื่อการพัฒนาตนเองและชุมชน ที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตที่มีสุขภาวะทั้งทางร่างกาย สุขภาพ และจิตที่มีสุขภาวะ ที่เป็นส่วนสำคัญในการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ โดยไม่วิ่งตามกระแสสังคมที่เน้นความสำเร็จแบบวัตถุนิยม บริโภคนิยม

แต่เน้นความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการพึ่งตนเองได้ในมิติต่างๆ ควบคู่ไปกับกระบวนการทำงานส่งเสริมพัฒนาต้นแบบเกษตรอินทรีย์

5.7.3.8 มขท. ควรประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาคเอกชน และภาครัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานรัฐที่มีบทบาทในการตรวจและอนุมัติมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ให้มีเวทีพบปะกับเกษตรกร และฟังความคิดเห็น ตลอดจนสร้างการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการตรวจและอนุมัติมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

5.7.3.9 มขท. และ กลุ่มเกษตรกร ควรรวบรวมรายชื่อภาคีเครือข่ายช่วยสนับสนุนการผลิต การแปรรูป และการพัฒนาตลาดเขียวที่มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร รวมทั้งทำทำเนียบหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ให้การสนับสนุนทุนให้กับเกษตรกรได้ รวมทั้งจัดหาช่องทางตลาดผลผลิตอินทรีย์ หรือแหล่งรับสินค้าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ สินค้าแปรรูป นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาตลาดเขียวและเครือข่ายตลาดเขียวในทุกระดับ เช่น ตลาดในชุมชน ตลาดในท้องถิ่นระดับ ตำบล อำเภอ จังหวัด และ ตลาดสาธารณะที่หมายรวมถึงตลาดเขียวในพื้นที่สังคมไทย เช่น กทม. ต่างจังหวัด และส่งออกต่างประเทศในกรณีที่พัฒนาผลผลิตได้มาตรฐานที่น่าเชื่อถือได้อย่างกว้างขวาง

5.7.3.10 กรณีที่มีประเด็นเห็นไม่ตรงกันระหว่างกลุ่มเกษตรกรและ มขท. เช่น การผลิตแบบอินทรีย์ กับ การผลิตแบบเคมี แนวทางการส่งเสริมแบบทุนหมุนเวียนกับการให้ทุนเปล่า แนวทางการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ฯลฯ ควรมีการเปิดเวทีพูดคุยและหาทางออกร่วมกัน และควรมีการทำเป็นประจำ เพื่อเข้าใจความคิด มุมมองของเกษตรกร โดยมีผู้ที่สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเกษตรกรอย่างชัดเจน โดยไม่ให้มีประเด็นตกค้าง ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาไปในแนวคิดและแนวทางที่เห็นชอบร่วมกันอย่างแท้จริง

5.7.4 ข้อเสนอแนะต่อวัตถุประสงค์ที่ 4 ศึกษาองค์ความรู้เพื่อพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ/ ระบบอาหารที่ยั่งยืน

จากภาพรวมการดำเนินงานโครงการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในข้อนี้ ผู้ประเมินมีข้อเสนอแนะต่อแนวทางการทำงานในอนาคตของ มขท. ร่วมกับหน่วยงาน กลุ่มเกษตรกรเป้าหมายในระยะต่อไปเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในข้อ 4 ดังนี้

5.7.4.1 เกษตรกรหลายรายไม่ทราบที่ไปที่มาของการศึกษาวิจัยในหัวข้อทั้งสามที่ชัดเจน และ มีความคาดหวังว่าข้อมูลนั้นน่าจะนำมาช่วยพัฒนาพื้นที่ การทำงานของตนได้ ขณะที่การวิจัยที่จัดทำนั้นได้มีพื้นที่ศึกษาในพื้นที่อื่นที่ไม่ใช่ของตนเอง และแสดงความไม่แน่ใจในข้อค้นพบว่า จะนำมาใช้ประโยชน์ได้เพียงไร และเห็นว่าเป็นบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน

5.7.4.2 เจ้าหน้าที่ มขท ควรตั้งเป้าว่า จะนำข้อมูลความรู้ที่ได้จากการวิจัย มาปรับใช้ในกระบวนการทำงาน เพื่อหาวิธีการวิจัยที่สอดคล้องเหมาะสมยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ผู้ประเมินเห็นว่า แนวทางการทำงานของ มขท. มุ่งเน้น 2 ระดับ จึง มีข้อเสนอแนะต่อ หัวข้อ วิธีการวิจัย เวทีที่ใช้ประโยชน์ จากองค์ความรู้ที่ได้ ดังนี้

1) งานวิจัยเพื่อนำไปนำเสนอในเวทีขับเคลื่อนเชิงนโยบาย หัวข้อควรจับกระแสปัญหาที่มาจากปัจจัยภายนอก (ระดับประเทศและโลก) และ ปัจจัยภายใน (ระดับชุมชนท้องถิ่น) ในเรื่องเกษตร เกษตรอินทรีย์ ซึ่งสามารถใช้วิธีการวิจัยที่สอดคล้องเหมาะสมและสามารถได้ ข้อมูลมาตอบโจทย์การศึกษาวิจัยได้ ทั้งนี้ หัวข้อที่ศึกษาควรเป็นหัวข้อที่ศึกษาแล้วเกิดประโยชน์ หรือ สร้างผลกระทบ(Impact) ให้กับเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายและการทำงาน ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ได้

2) วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อเปิดโอกาสให้เกษตรกรและคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ให้ข้อมูลในกระบวนการศึกษา ซึ่งหัวข้อวิจัยควรขึ้นมาจากสถานการณ์ปัญหาที่เกษตรกรสนใจ และต้องการในองค์ความรู้ เพื่อเรียนรู้ และนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาระบบการผลิตของตนเองได้ ที่สำคัญคือ เป็นกระบวนการที่ศึกษาข้อมูลเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการทำงานของเกษตรกรได้ทันที และ เกษตรกรได้พัฒนาศักยภาพในการเป็นนักวิจัยท้องถิ่น หรือ เกษตรกรนักวิจัย (Farmer Researcher) โดย ควรมีเวทีที่นำองค์ความรู้ เป็นพื้นที่ในชุมชน ทั้งนี้ ปัญหาเรื่องความไม่รู้ ไม่เข้าใจ ไม่สามารถรับข้อมูลใดๆ เนื่องจากเกษตรกร ไม่ได้เป็นผู้กำหนดแผนวิจัยร่วมตั้งแต่ต้น ดังนั้น จึงควรเน้นกระบวนการทำงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมให้มากขึ้นในการทำงานกับเกษตรกร และควรมีการทำ PAR ในพื้นที่เป้าหมายทุกพื้นที่ โดยในช่วงเริ่มต้น มขท. สามารถหาพื้นที่จังหวัดละ 1 ชุมชนที่เป็นตัวแทนประเด็นที่เกษตรกรต้องการศึกษาได้

3) เจ้าหน้าที่ มชท. ควรได้รับโอกาสในการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติในการจัดกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพราะเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่สำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วม ซึ่งจะช่วยพัฒนาองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงไปสู่กระบวนการทำงานพัฒนากับชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

5.7.5 ข้อเสนอแนะต่อวัตถุประสงค์ที่ 5 พัฒนาระบบกลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยในพื้นที่เป้าหมาย และผลักดันต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากภาพรวมการดำเนินงานโครงการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในข้อนี้ ผู้ประเมินมีข้อเสนอแนะต่อแนวทางการทำงานในอนาคตของ มชท. ร่วมกับหน่วยงาน กลุ่มเกษตรกรเป้าหมายในระยะต่อไปเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในข้อ 5 นี้ ดังนี้

5.7.5.1 ในการดำเนินการเพื่อพัฒนากลไกในการจัดทำมาตรฐานเกษตรอินทรีย์นั้น มชท. มีความมุ่งหมายในการ “ถอดบทเรียน” ร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางในการขับเคลื่อนอาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพเป็นสิ่งที่ควรตั้งต้นทำต่อไปในการทำงานระยะต่อไปอย่างจริงจัง รวมทั้งมีการพัฒนากลไกที่ชัดเจนในการทำหน้าที่ขับเคลื่อนในเรื่องนี้ และควรมีการติดตามประเมินผลเพื่อให้เป็นโมเดลยกระดับกลไกการเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยของเกษตรกร โดยเฉพาะในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย แต่สามารถขยายผลสู่เกษตรกรพื้นที่อื่นๆ ให้ได้รับประโยชน์ได้ด้วย รวมทั้งผู้บริโภคในเวทีสาธารณะ ตลอดจนนำไปเสนอต่อระดับนโยบายในการขับเคลื่อนระดับประเทศ

5.7.5.2 มชท. ควรดำเนินการต่อเนื่องกับหน่วยงานเพื่อ ทำให้เกษตรกรมีโอกาสดำเนินการพัฒนามาตรฐานรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีการประสานความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงานต่างๆ และเกษตรกร

5.7.5.3 มชท. ควรมีบทบาทเป็นสื่อกลางใน สื่อสารปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ให้กับหน่วยงานที่ทำมาตรฐานต่างๆ ที่เข้ามาตรวจมาตรฐาน เพื่อลดช่องว่างความเข้าใจระหว่างกัน ในเรื่องการสร้างเงื่อนไข กฎ กติกา ต่างๆ

5.7.5.4 มชท. เปิดเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้ เรื่องการตรวจมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ให้เป็นวาระสำคัญระดับท้องถิ่น หรือจังหวัด เพื่อ ประเด็นที่เกษตรกรติดขัดจะได้รับการพิจารณาอย่างเป็นทางการ และช่วยกันหาแนวทางแก้ไข หรือแนะนำในทิศทางที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ที่เกษตรกรรายย่อยสามารถทำได้จริง

5.7.5.5 มขท. คิดค้นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการสร้างมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ที่เปิดให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นผู้ตรวจที่เป็นผู้รู้ ควรเชื่อมโยงการทำงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้แสดงความรู้ ความสามารถ ส่งเสริมให้เกษตรกรได้มีบทบาทเป็น เกษตรกรนักวิทยาศาสตร์ (Farmer Scientist) ในการตรวจแปลงพื้นที่ หรือ เวทีสาธารณะให้มากขึ้น

ทั้งนี้ จะช่วยลดแรงต้านและความรู้สึกลดถอยของเกษตรกรต่อข้อเรียกร้องและข้อกำหนดที่ทำได้ยาก รวมถึงการที่เกษตรกรต้องอยู่ในฐานะ “ผู้ถูกพิจารณา” อย่างเดียว ยิ่งไปกว่านั้นคือการสร้างขวัญและกำลังใจ เป็นสิ่งสำคัญในการปรับเปลี่ยนและเปลี่ยนแปลงสู่สิ่งใหม่ เนื่องจากเกษตรกรต้องเผชิญข้อท้าทายนานัปการในกระบวนการผลิตอยู่แล้ว และยังคงมุ่งมั่นทำมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ด้วย จึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาหากระบวนการ วิธีการในเรื่องนี้ เนื่องจากเป้าหมายที่แท้จริง ไม่ควรอยู่เพียงแค่ มีผู้ตัดสินใจผ่านหรือไม่ผ่าน หากแต่อยู่ที่เกษตรกรได้เข้าใจในองค์ประกอบที่จะสร้างมาตรฐานและมีแนวทางในการส่งเสริม ที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงและลงมือทำได้โดยไม่ยุ่งยากและแพงจนเกินไป

5.7.5.6 การคิด สร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ในการสร้างและการตรวจมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยมีองค์กรเกษตรกรเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณา เป็นแนวทางที่ส่งเสริมให้เกษตรกรอินทรีย์สามารถดำเนินต่อไปและได้รับความเข้าใจ และยอมรับจากสาธารณชน

บรรณานุกรม

- จารุวรรณ เกษมทรัพย์, และ วโรชา สุทธิรักษ์. (2559). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการพัฒนา
รูปแบบการสื่อสารความเสี่ยงเพื่อวางแผนปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ภูมิอากาศใน
บริบทชุมชนเกษตรกร อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา. สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- ปริญญ์ โพธิ์ศิริวัฒน์, พิชา วิสิทธิ์พานิชและ ภัทรพร ตึกขาว. (2565). แนวทางการพัฒนาศักยภาพ
ผู้ประกอบการเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัด
นครสวรรค์. วารสารรวมคำแห่ง ฉบับบัณฑิตวิทยาลัย. ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2565. 75-91
- มูลนิธิชีวิตไท. (2555). *เกี่ยวกับเรา*. 2555. สืบค้นจาก:
<https://www.landactionthai.org/aboutus.html>: 23 มิถุนายน 2555
- มูลนิธิชีวิตไท. (2567). *ข้อเสนอโครงการบูรณาการภาคีเครือข่ายขยายระบบอาหารเพื่อสุข
ภาวะตลอดห่วงโซ่และระบบอาหารที่ยั่งยืนในจังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี และ
กาญจนบุรี*.
- เศรษฐภูมิ บัวทอง, บุญฤทธิ์ พานิชเจริญ, ชลธิชา จันทร์แจ่ม, และนุริมะห์ ลูติง. (2566). *คู่มือและ
เกณฑ์การวิเคราะห์ผลลัพธ์ทางสังคม (SIA) และผลตอบแทนทางสังคม (SROI) สำหรับการดำเนินทางธุรกิจ
อย่างยั่งยืน (ESG)*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์
รังสิต)
- อาทิตยา พงพรม. (2561). *ความรู้เบื้องต้นด้านนิเวศเกษตรเพื่อการประยุกต์ใช้ในระบบ
เกษตรกรรมยั่งยืน*. (ฉบับปรับปรุง ฉบับที่ 588)./สำนักถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี
สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. 2561.
- BIOTHA Editorial Team. (2021). *เกษตรนิเวศ: เกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2021*.
สืบค้นจาก: <https://www.thaihealth.or.th/?p=236820>: 4 ธันวาคม 2021

PAN International. (2019). Agroecology. The Solution to Highly Hazardous Pesticides. A

PAN International Position Paper- 2019. Retrieved from:

<https://files.panap.net/resources/Agroecology-PAN-International-Position Paper-en.pdf>

ThaiHealth Official. (2565). ขับเคลื่อนระบบอาหารปลอดภัย สู่สุขภาวะที่ยั่งยืน.

2565. สืบค้นจาก: <https://www.thaihealth.or.th/?p=236820>: 21 มีนาคม 2565

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก: เครื่องมือการศึกษา

ภาคผนวก ก 1 : แนวคำถามสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group)

สำหรับเจ้าหน้าที่มูลนิธิชีวิตไท (มชท.)

คำถามวัตถุประสงค์ที่ 1 พัฒนาค้นแบบการส่งเสริมความรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาวะ และยกระดับแกนนำองค์กรชาวนา เกษตรกร กลุ่มเปราะบาง ให้เกิดความรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาวะ พร้อมทั้งสามารถรับมือต่อสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง

1. ในวัตถุประสงค์นี้ ท่านได้ดำเนินกิจกรรมตามแผนหรือไม่ ได้ทำครบทุกแผนที่วางไว้หรือไม่ ทำได้มากน้อยเพียงไร
2. กิจกรรมที่ได้ผลตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงไร ถ้าไม่บรรลุวัตถุประสงค์ เป็นเพราะอะไร
3. มีสิ่งใดที่ยังไม่ได้ทำหรือไม่ อะไรบ้าง เพราะเหตุใด มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร ถ้ามี คืออะไร
4. มีสิ่งใดที่ต้องเปลี่ยนแปลงหรือไม่
5. จากการดำเนินโครงการของ มชท. ได้ก่อให้เกิดการขยายผลความรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาวะสามารถปรับตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยกลุ่มแกนนำองค์กรชาวนา เกษตรกร และกลุ่มเปราะบางในพื้นที่เพิ่มขึ้นหรือไม่ จำนวนเท่าใด อย่างไร
6. ในระยะที่ผ่านมา มชท. ได้ใช้วิธีการ กิจกรรมใดในการขยายผลความรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาวะสามารถปรับตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในพื้นที่เป้าหมายใดบ้าง
7. การขยายผลการพัฒนาค้นแบบความรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาวะ สามารถปรับตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สู่กลุ่มแกนนำเกษตรกรได้กี่คน และได้แกนนำเกษตรกรที่รอบรู้เพิ่มขึ้นจากเดิมกี่คน ยกตัวอย่าง
8. ก่อน และ หลัง เข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ กับ มชท. มีสิ่งใดที่เกิดขึ้นแล้ว มีสิ่งที่เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
9. เปรียบเทียบภาพรวมผลกระทบ กรณี มี และ ไม่มี มีความเหมือนหรือแตกต่างอย่างไร ในการมีกิจกรรมเหล่านี้ โดย มชท.
10. ประชาชนกลุ่มเป้าหมายมีอาหารที่ปลอดภัยในการบริโภคและมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาวะเพิ่มมากขึ้น กี่ราย
11. มีพื้นที่สีเขียวเพิ่มขึ้น ในพื้นที่เป้าหมายหรือไม่ เพิ่มขึ้นเท่าใด

12. ประชาชนเข้าถึงผลผลิต มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารสุภาพะเพิ่มขึ้น ถึงร้อยละ 50 พิจารณาอย่างไร
13. ก่อนและหลังโครงการ มขท. เข้ามา เกษตรกรมีอาหารที่ปลอดภัยในการบริโภคหรือไม่ และมากหรือน้อยเท่าใด ก็เปอร์เซ็นต์ของจำนวนสมาชิก เพิ่มขึ้นอย่างไร
14. ในพื้นที่เป้าหมาย มีผู้ได้รับประโยชน์และใช้ประโยชน์ได้รับประโยชน์และใช้ประโยชน์มี มีทั้งหมดกี่ราย เป็นใครบ้าง
15. พื้นที่เป้าหมายในโครงการนี้มีเกษตรกรเกษตรกรที่มีการผลิตอาหารที่ปลอดภัยในการบริโภคหรือไม่ อย่างไร จำนวนกี่ราย มีรูปธรรมที่เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์อะไรบ้าง
16. ก่อนและหลังโครงการ มขท. เข้ามา เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายมีการพัฒนาพื้นที่สีเขียวที่ทำการผลิตเกษตรอินทรีย์ หรือไม่ จำนวนกี่ราย
17. ก่อนและหลัง โครงการ มขท. เข้ามาดำเนินโครงการนี้ เกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย และผู้บริโภค มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารสุภาพะเพิ่มขึ้นหรือไม่ เพิ่มขึ้นเท่าใด อย่างไร
18. ก่อนและหลัง โครงการ มขท. เข้ามาดำเนินโครงการนี้ เกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย และผู้บริโภค มีการเข้าถึงอาหารเพื่อสุขภาพหรือไม่ อย่างไร
19. มีเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายที่ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงขึ้นเลยไหม ก็คน
20. มีหลักฐานเชิงประจักษ์อะไรบ้างที่แสดงว่า เกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภค
21. ในการพิจารณาของท่าน โครงการนี้สามารถส่งผลกระทบได้หรือไม่ อย่างไร (ผลกระทบด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม)
22. ในการวิเคราะห์ เพื่อประเมินสภาพแวดล้อมองค์กรหรือ SWOT ซึ่งหมายถึง ปัจจัยที่ 2 ปัจจัยที่มีองค์กรมีอยู่ใน 4 องค์ประกอบ คือ 1) ปัจจัยภายใน ที่ประกอบด้วยจุดอ่อนและจุดแข็งที่มาจากปัจจัยภายในองค์กรหรือกลุ่มเอง (สิ่งที่ควบคุมได้ คือ สิ่งที่เราทำ เรากำหนดเอง) และ 2) ปัจจัยภายนอกองค์กรหรือกลุ่ม ซึ่งเป็นสิ่งที่เราควบคุมไม่ได้ (Beyond control) ซึ่งส่วนมากเป็นประเด็นสังคม กระแสสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การเมือง นโยบายต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน ท่านเสนอประเด็นและความคิดเห็นในการวิเคราะห์ในแต่ละส่วนนี้อย่างไร

คำถามวัตถุประสงค์ที่ 2 พัฒนารฐานข้อมูลและแผนภาพเพื่อใช้ขับเคลื่อนและบูรณาการทำงานระบบอาหารตลอดห่วงโซ่

1. ในวัตถุประสงค์นี้ ท่านได้ดำเนินกิจกรรมตามแผนหรือไม่ ได้ทำครบทุกแผนที่วางไว้หรือไม่ ทำได้มากน้อยเพียงไร
2. กิจกรรมที่ได้ผลตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงไร ถ้าไม่บรรลุวัตถุประสงค์ เป็นเพราะอะไร
3. มีสิ่งใดที่ยังไม่ได้ทำหรือไม่ อะไรบ้าง เพราะเหตุใด มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร ถ้ามี คืออะไร
4. มีสิ่งใดที่ต้องเปลี่ยนแปลงหรือไม่
5. ในวัตถุประสงค์นี้ มีการสร้างระบบ Mapping เพื่อเชื่อมโยง 3 พื้นที่ ท่านได้ดำเนินกิจกรรมอะไรบ้าง ได้ทำครบทุกแผนที่วางไว้ หรือไม่ อย่างไร
6. มขท. ได้ฐานข้อมูลต้นทุนระบบอาหาร (ชื่อองค์กร พื้นที่ต้นแบบแหล่งผลิต องค์ความรู้ งานนโยบายอาหารสุขภาพ) ที่ทำแล้วมีอะไรบ้างครบถ้วนหรือไม่ อย่างไร
7. มขท. ได้เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลระบบอาหารหรือไม่ เป็นอย่างไร
8. มีสิ่งใดที่ยังไม่ได้ทำ และมีสิ่งใดที่ต้องเปลี่ยนแปลงหรือไม่
9. การรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลระดับพื้นที่เป็นอย่างไร
10. กิจกรรมที่ได้ผลตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีผู้เชี่ยวชาญในการทำ mapping แล้วส่งผลต่อการทำงานอย่างไร
11. มขท ได้นำเอา ระบบ Mapping ไปขยายผล และ นำฐานข้อมูลและแผนภาพไปใช้ประโยชน์ในการทำงานในพื้นที่เป้าหมายแล้วหรือไม่ อย่างไร ในระดับต่างๆ (ขอหลักฐานอ้างอิง)
12. ก่อน และ หลัง เข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ กับ มขท. มีสิ่งใดที่เกิดขึ้นแล้ว มีสิ่งที่เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
13. เปรียบเทียบภาพรวมผลกระทบ กรณี มี และ ไม่มี มีความเหมือนหรือแตกต่างอย่างไร ในการมีการดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ โดย มขท .
14. ในการพิจารณาของท่าน โครงการนี้สามารถส่งผลกระทบได้หรือไม่ อย่างไร(ผลกระทบด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม)
15. ในการวิเคราะห์ เพื่อประเมินสภาพแวดล้อมองค์กรหรือ SWOT ซึ่งหมายถึง ปัจจัยที่ 2 ปัจจัยที่มีองค์กรมีอยู่ใน 4 องค์ประกอบ คือ 1) ปัจจัยภายใน ที่ประกอบด้วยจุดอ่อนและจุดแข็งที่มาจากปัจจัยภายในองค์กรหรือกลุ่มเอง (สิ่งที่ควบคุมได้ คือ สิ่งที่เราทำ เรากำหนดเอง) และ 2) ปัจจัยภายนอกองค์กร

หรือกลุ่ม ซึ่งเป็น สิ่งที่เราควบคุมไม่ได้ (Beyond control) ซึ่งส่วนมากเป็นประเด็นสังคม กระแสสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การเมือง นโยบายต่างๆที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน ท่านเสนอ ประเด็นและความคิดเห็นในการวิเคราะห์ในแต่ละส่วนนี้อย่างไร

16. ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนางานร่วมกันต่อไปในอนาคตอย่างไร (ใช้การวางกลยุทธ์ TOWS MATRIX)

คำถามวัตถุประสงค์ที่ 3 พัฒนาระบบอาหารเพื่อสุขภาพะตลอดห่วงโซ่ตั้งแต่การผลิต (ต้นทาง การกระจาย/ การจำหน่าย) กลางทาง และ การบริโภคปลายทาง

1. ในวัตถุประสงค์นี้ ท่านได้ดำเนินการตามแผนหรือไม่ ได้ทำครบทุกแผนที่วางไว้หรือไม่ ทำได้มากน้อยเพียงไร
2. กิจกรรมที่ได้ผลตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงไร ถ้าไม่บรรลุวัตถุประสงค์ เป็นเพราะอะไร
3. มีสิ่งใดที่ยังไม่ได้ทำหรือไม่ อะไรบ้าง เพราะเหตุใด มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร ถ้ามี คืออะไร
4. มีสิ่งใดที่ต้องเปลี่ยนแปลงหรือไม่
- 5.เกษตรกรมีการปรับการผลิตจากการใช้สารเคมีในการปลูกผักมาทำการปลูกผักปลอดสาร เพิ่มขึ้นหรือไม่ จำนวนกี่คน ใน 3 จังหวัด (ชัยนาท กาญจนบุรี และสุพรรณบุรี)
6. เกษตรกรผู้ผลิตอาหารปลอดภัยและอินทรีย์ ได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคหรือไม่ เพราะเหตุใด ได้รับการยอมรับโดยใครบ้าง
7. ในการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตของเกษตรกร ซึ่ง มขท. ขับเคลื่อนไปได้ถึง เกษตรกรจำนวน 1,000 รายขึ้นไป หรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใด
- 8.ประชาชนในและนอกชุมชนสามารถเข้าถึงผลผลิตจากชุมชน โดยมีตลาดสีเขียวของเกษตรกรผู้ผลิตอาหารปลอดภัยได้ที่ใดบ้าง เพียงพอต่อการบริโภคของประชาชนผู้บริโภคหรือไม่ ต่อเนื่องเป็นประจำหรือไม่ อย่างไร หรือ เป็นครั้งคราวอย่างไร
9. คุณภาพและราคาผลผลิตปลอดสารเป็นอย่างไร ผู้บริโภคพอใจหรือไม่ และ/หรือมีข้อเสนอแนะอย่างไร
10. ก่อน และ หลัง เข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ กับ มขท. มีสิ่งใดที่เกิดขึ้นแล้ว มีสิ่งที่เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
11. เปรียบเทียบภาพรวมผลกระทบ กรณี มี และ ไม่มี มีความเหมือนหรือแตกต่างอย่างไร ในการมีการดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ โดย มขท.

12. เกิดแกนนำเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ ที่มีองค์ความรู้ที่ไปถ่ายทอดต่อสมาชิกเกษตรกรได้ เพิ่มขึ้น ใหม่น จำนวนเท่าใด (ก่อน และหลังหลัง มขท เข้ามาทำโครงการนี้)
13. เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายใน 3 พื้นที่จังหวัด สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมกรบริโภค เช่น ไม่กินผักมีเคมี งดหวาน ฯลฯ เพิ่มขึ้นได้หรือไม่ เพิ่มขึ้นจำนวนเท่าใด
14. แกนนำเกษตรกรและสมาชิกเกษตรกรมีความเข้มแข็งในการพัฒนากระบวนการผลิต การแปรรูป และการตลาดหรือไม่ อย่างไร
15. ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาตลาดเขียว(เปิดใหม่) ที่เชื่อมโยงผลผลิตปลอดภัยของเครือข่าย เกษตรกรไปสู่กลุ่มผู้บริโภคในพื้นที่ของท่านมีอะไรบ้าง
16. ท่านให้คะแนนความสำเร็จตลาดเขียวในแต่ละกลุ่ม/พื้นที่เป้าหมายเท่าใด
17. ปัจจัยความล้มเหลวหรือปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาตลาดเขียว(เปิดใหม่) ที่เชื่อมโยงผลผลิต ปลอดภัยของเครือข่ายเกษตรกรไปสู่กลุ่มผู้บริโภคในพื้นที่มีหรือไม่ อะไรบ้าง
18. ในการพิจารณาของท่าน โครงการนี้สามารถส่งผลกระทบได้หรือไม่ อย่างไร (ผลกระทบด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม)
19. ในการวิเคราะห์ เพื่อประเมินสภาพแวดล้อมองค์กรหรือ SWOT ซึ่งหมายถึง ปัจจัยที่ 2 ปัจจัยที่มี องค์กรมีอยู่ใน 4 องค์ประกอบ คือ 1) ปัจจัยภายใน ที่ประกอบด้วยจุดอ่อน และจุดแข็งที่มาจากปัจจัย ภายในองค์กรหรือกลุ่มเอง (สิ่งที่ควบคุมได้ คือ สิ่งที่เราทำ เรากำหนดเอง) และ 2) ปัจจัยภายนอกองค์กร หรือกลุ่ม ซึ่งเป็นสิ่งที่เราควบคุมไม่ได้ (Beyond control) ซึ่งส่วนมากเป็นประเด็นสังคม กระแสสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การเมือง นโยบายต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน ท่านเสนอ ประเด็นและความคิดเห็นในการวิเคราะห์ในแต่ละส่วนนี้อย่างไร
20. ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนางานร่วมกันต่อไปในอนาคตอย่างไร (ใช้การวางกลยุทธ์ TOWS MATRIX)

คำถามวัตถุประสงค์ที่ 4 ศึกษาองค์ความรู้เพื่อพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพะ/ ระบบอาหารที่ยั่งยืน

1. ในวัตถุประสงค์นี้ ท่านได้ดำเนินกิจกรรมตามแผนหรือไม่ ได้ทำครบทุกแผนที่วางไว้หรือไม่ ทำได้มาก น้อยเพียงไร
2. กิจกรรมที่ได้ผลตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงไร ถ้าไม่บรรลุวัตถุประสงค์ เป็นเพราะอะไร

3. มีสิ่งใดที่ยังไม่ได้ทำหรือไม่ อะไรบ้าง เพราะเหตุใด มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร ถ้ามี คืออะไร
4. มีสิ่งใดที่ต้องเปลี่ยนแปลงหรือไม่
5. ในการดำเนินงานเพื่อศึกษาองค์ความรู้เพื่อพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ/ระบบอาหารที่ยั่งยืน มขท. ได้มีการพัฒนาชุดความรู้พัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ/ระบบอาหารที่ยั่งยืนกี่เรื่อง อะไรบ้าง (ขอหลักฐานเชิงประจักษ์)
6. มขท. สามารถนำชุดความรู้พัฒนานโยบายดังกล่าว มาใช้ประโยชน์ได้อย่างไรในการขับเคลื่อนการดำเนินงานและนโยบาย
7. มขท. ได้จัดเวทีสาธารณะเพื่อเผยแพร่และผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือไม่ เป็นเวทีระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค หรือ ระดับจังหวัด ส่งผลการเปลี่ยนแปลงอย่างไร
8. ก่อน และ หลัง เข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ กับ มขท. มีสิ่งใดที่เกิดขึ้นแล้ว มีสิ่งที่เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
9. เปรียบเทียบภาพรวมผลกระทบ กรณี มี และ ไม่มี มีความเหมือนหรือแตกต่างอย่างไร ในการมีกิจกรรมดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ โดย มขท.
10. ในการพิจารณาของท่าน โครงการนี้สามารถส่งผลกระทบได้หรือไม่ อย่างไร (ผลกระทบด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม)
11. ในการวิเคราะห์ เพื่อประเมินสภาพแวดล้อมองค์กรหรือ SWOT ซึ่งหมายถึง ปัจจัยที่ 2 ปัจจัยที่มีองค์กรมีอยู่ใน 4 องค์ประกอบ คือ 1) ปัจจัยภายใน ที่ประกอบด้วยจุดอ่อน และจุดแข็งที่มาจากปัจจัยภายในองค์กรหรือกลุ่มเอง (สิ่งที่ควบคุมได้ คือ สิ่งที่เราทำ เรากำหนดเอง) และ 2) ปัจจัยภายนอกองค์กรหรือกลุ่ม ซึ่งเป็น สิ่งที่เราควบคุมไม่ได้ (Beyond control) ซึ่งส่วนมากเป็นประเด็นสังคม กระแสสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การเมือง นโยบายต่างๆที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน ท่านเสนอประเด็นและความคิดเห็นในการวิเคราะห์ในแต่ละส่วนนี้อย่างไร
12. ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนางานร่วมกันต่อไปในอนาคตอย่างไร (ใช้การวางกลยุทธ์ TOWS MATRIX)

คำถามวัตถุประสงค์ที่ 5 พัฒนาระบบกลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยในพื้นที่เป้าหมาย และผลักดันต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. ในวัตถุประสงค์นี้ ท่านได้ดำเนินการตามแผนหรือไม่ ได้ทำครบทุกแผนที่วางไว้หรือไม่ ทำได้มากน้อยเพียงไร

2. กิจกรรมที่ได้ผลตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงไร ถ้าไม่บรรลุวัตถุประสงค์ เป็นเพราะอะไร
3. มีสิ่งใดที่ยังไม่ได้ทำหรือไม่ อะไรบ้าง เพราะเหตุใด มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร ถ้ามี คืออะไร
4. มีสิ่งใดที่ต้องเปลี่ยนแปลงหรือไม่
5. ชุมชน 3 ชุมชนเป้าหมาย ที่ มชท. ทำงานด้วย และเป็นชุมชนที่เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายสามารถผลิตอาหารที่ปลอดภัยและมี คือที่ใดบ้าง ทำถึงขั้นตอนไหนแล้ว เช่น ปลุก เก็บเกี่ยว ฯลฯ
6. เกษตรกรมีการปรับการผลิตจากการใช้สารเคมีในการปลูกผักมาทำการปลูกผักปลอดสารพิษคน ทำรูปแบบ วิธีการอย่างไร
7. ภายใต้ระบบเกษตรนิเวศน์นี้ เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายสามารถมีผลผลิตบริโภค หรือขายเพียงพอไหม และเกษตรกรมีการช่วยเหลือกันอย่างไร
8. มชท. ได้ขับเคลื่อนงานพัฒนาการผลิตเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายอย่างไรในการเข้าสู่มาตรฐานอะไร มีเกษตรกรที่รายได้และไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ผลจากการได้หรือไม่ได้เป็นอย่างไร เป็นเพราะเหตุใด
9. ภายใต้ระบบเกษตรนิเวศน์นี้ ท่านสามารถมีผลผลิตบริโภค หรือ ขายพอไหม ภายใต้โลกร้อน เกษตรกรมีการช่วยเหลือกันอย่างไร
10. ในการดำเนินการเพื่อพัฒนาโลกในการจัดทำมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ให้กับเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายนั้น มชท. มีการประสานงาน หรือ ทำงานร่วมกับ หน่วยงานใดบ้าง เป็นอย่างไร
11. ก่อน และ หลัง เข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ กับ มชท. มีสิ่งใดที่เกิดขึ้นแล้ว มีสิ่งที่เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
12. เปรียบเทียบภาพรวมผลกระทบ กรณี มี และ ไม่มี มีความเหมือนหรือแตกต่างอย่างไร ในการมีการดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ โดย มชท.
13. ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่เป้าหมายท่านมีอะไรบ้าง
14. ปัจจัยความล้มเหลวหรือปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาในการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่เป้าหมายท่านมีอะไรบ้าง
15. ในการพิจารณาของท่าน โครงการนี้สามารถส่งผลกระทบได้หรือไม่ อย่างไร (ผลกระทบด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม)

16. ในการวิเคราะห์ เพื่อประเมินสภาพแวดล้อมองค์กรหรือ SWOT ซึ่งหมายถึง ปัจจัยที่ 2 ปัจจัยที่มีองค์กรมีอยู่ใน 4 องค์ประกอบ คือ 1) ปัจจัยภายใน ที่ประกอบด้วยจุดอ่อน และจุดแข็งที่มาจากปัจจัยภายในองค์กรหรือกลุ่มเอง (สิ่งที่ควบคุมได้ คือ สิ่งที่เรา มี เรา กำหนดเอง) และ 2) ปัจจัยภายนอกองค์กรหรือกลุ่ม ซึ่งเป็น สิ่งที่เราควบคุมไม่ได้ (Beyond control) ซึ่งส่วนมากเป็นประเด็นสังคม กระแสสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การเมือง นโยบายต่างๆที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน ท่านเสนอ ประเด็นและความคิดเห็นในการวิเคราะห์ในแต่ละส่วนนี้อย่างไร

17. ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนางานร่วมกันต่อไปในอนาคตอย่างไร (ใช้การวางกลยุทธ์ TOWS MATRIX)

ภาคผนวก ก 2 : แนวคำถามสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) สำหรับ แกนนำเกษตรกร

คำถามวัตถุประสงค์ที่ 1 พัฒนาระบบการส่งเสริมความรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาพ และยกระดับแกนนำองค์กรชาวนา เกษตรกร กลุ่มเปราะบาง ให้เกิดความรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาพ พร้อมทั้งสามารถรับมือต่อสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง

1. หลังจากการเข้าร่วมอบรมกับ มขท. มีเกษตรกรในกลุ่มของท่านที่สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้เรื่องความรู้ด้านอาหารตลอดห่วงโซ่เพื่อสุขภาพและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้หรือไม่ และรวมทั้งหมดที่เป็นวิทยากรได้มีกี่คน เพิ่มขึ้นจากเดิมหรือไม่ เพิ่มขึ้นกี่คน
2. มีเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายในกลุ่มที่ยังไม่มีพฤติกรรมความรู้เปลี่ยนแปลงขึ้นแต่อย่างใดหรือไม่ และ มีกี่คนที่ยังไม่เปลี่ยนแปลง
3. ท่านได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับการอบรมโดย มขท. ไปถ่ายทอดความรู้ด้านอาหารตลอดห่วงโซ่เพื่อสุขภาพและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศสู่เกษตรกรอื่นๆ หรือไม่ ถ่ายทอดให้ใครบ้าง เมื่อไหร่ อย่างไร
4. องค์ความรู้ที่สำคัญอะไรบ้าง ที่ท่านได้ถ่ายทอด และมีผลต่อการนำไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกร ยกกรณีตัวอย่าง
5. ท่านใช้วิธีในการถ่ายทอดอย่างไร
6. ก่อน และ หลัง เข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ กับ มขท. มีสิ่งใดที่เกิดขึ้นแล้ว มีสิ่งที่เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
7. เปรียบเทียบภาพรวมผลกระทบ กรณี มี และ ไม่มี มีความเหมือนหรือแตกต่างอย่างไร ในการมีกิจกรรมเหล่านี้ โดย มขท.
8. ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ กับ มขท. เกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย และผู้บริโภค มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารสุขภาพเพิ่มขึ้นหรือไม่ เพิ่มเท่าใด อย่างไร
9. ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ กับ มขท. เกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย และผู้บริโภค มีการเข้าถึงอาหารเพื่อสุขภาพหรือไม่ อย่างไร

10. แขนงเกษตรกรใช้วิธีใดในการขยายผลต้นแบบการส่งเสริมความรอบรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาพ สามารถปรับตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างไร เช่น มีการถ่ายทอด เผยแพร่ใน ครอบครัว ชุมชน หรือ ระหว่างชุมชนหรือไม่ อย่างไร
11. ในการพิจารณาของท่าน โครงการนี้สามารถส่งผลกระทบได้หรือไม่ อย่างไร (ผลกระทบด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม)
12. ในการวิเคราะห์ เพื่อประเมินสภาพแวดล้อมองค์กรหรือ SWOT ซึ่งหมายถึง ปัจจัยที่ 2 ปัจจัยที่มี องค์กรมีอยู่ใน 4 องค์ประกอบ คือ 1) ปัจจัยภายใน ที่ประกอบด้วยจุดอ่อน และจุดแข็งที่มาจากปัจจัย ภายในองค์กรหรือกลุ่มเอง (สิ่งที่ควบคุมได้ คือ สิ่งที่เรา มี เรา กำหนดเอง) และ 2) ปัจจัยภายนอกองค์กร หรือกลุ่ม ซึ่งเป็น สิ่งที่เราควบคุมไม่ได้ (Beyond control) ซึ่งส่วนมากเป็นประเด็นสังคม กระแสสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การเมือง นโยบายต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน ท่านเสนอ ประเด็นและความคิดเห็นในการวิเคราะห์ในแต่ละส่วนนี้อย่างไร
13. ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนางานร่วมกันต่อไปในอนาคตอย่างไร (ใช้การวางกลยุทธ์ TOWS MATRIX)

คำถามวัตถุประสงค์ที่ 2 พัฒนารฐานข้อมูลและแผนภาพเพื่อใช้ขับเคลื่อนและบูรณาการทำงานระบบ อาหารตลอดห่วงโซ่

1. ท่านคิดว่า แนวทางฐานข้อมูลและแผนภาพที่ มขท. จัดทำนี้ เป็นแนวทางที่ดีหรือไม่ เพราะเหตุใด
2. ท่านจะนำเอาฐานข้อมูลและแผนภาพที่ มขท. จัดทำนี้ จะนำไปใช้ได้ประโยชน์จริงหรือไม่ และนำไปใช้ ได้อย่างไร
3. มีสิ่งที่ท่านคาดหวังและอยากให้ทำเพิ่มเติม เกี่ยวกับฐานข้อมูลและแผนภาพ เพื่อนำไปใช้ได้ประโยชน์ จริงในระยะต่อไป อะไรบ้าง และอย่างไร
4. ก่อน และ หลัง เข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ กับ มขท. มีสิ่งใดที่เกิดขึ้นแล้ว มีสิ่งที่เหมือนหรือแตกต่างกัน หรือไม่อย่างไร
5. เปรียบเทียบภาพรวมผลกระทบ กรณี มี และ ไม่มี มีความเหมือนหรือแตกต่างอย่างไร ในการมี การ ดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ โดย มขท.
6. ในการพิจารณาของท่าน โครงการนี้สามารถส่งผลกระทบได้หรือไม่ อย่างไร(ผลกระทบด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม)

7. ในการวิเคราะห์ เพื่อประเมินสภาพแวดล้อมองค์กรหรือ SWOT ซึ่งหมายถึง ปัจจัยที่ 2 ปัจจัยที่มีองค์กรมีอยู่ใน 4 องค์ประกอบ คือ 1) ปัจจัยภายใน ที่ประกอบด้วยจุดอ่อน และจุดแข็งที่มาจากปัจจัยภายในองค์กรหรือกลุ่มเอง (สิ่งที่ควบคุมได้ คือ สิ่งที่เรา มี เรา กำหนดเอง) และ 2) ปัจจัยภายนอกองค์กรหรือกลุ่ม ซึ่งเป็น สิ่งที่เราควบคุมไม่ได้ (Beyond control) ซึ่งส่วนมากเป็นประเด็นสังคม กระแสสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การเมือง นโยบายต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน ท่านเสนอประเด็นและความคิดเห็นในการวิเคราะห์ในแต่ละส่วนนี้อย่างไร
8. ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนางานร่วมกันต่อไปในอนาคตอย่างไร (ใช้การวางกลยุทธ์ TOWS MATRIX)

คำถามวัตถุประสงค์ที่ 3 พัฒนาระบบอาหารเพื่อสุขภาพตลอดห่วงโซ่ตั้งแต่การผลิต (ต้นทาง การกระจาย/ การจำหน่าย) กลางทาง และ การบริโภคปลายทาง

1. เกษตรกรในกลุ่มของท่านมีการปรับการผลิตจากการใช้สารเคมีในนาข้าวมาทำนาอินทรีย์เพิ่มขึ้นจำนวนกี่คน
2. เกษตรกรมีการปรับการผลิตจากการใช้สารเคมีในการปลูกผักมาทำการปลูกผักปลอดสารกี่คน ทำรูปแบบ วิธีการอย่างไร
3. ท่านได้ทำถึงขั้นตอนไหนแล้ว ได้ปลูก หรือเก็บเกี่ยว มีพื้นที่ใดบ้าง
4. เกษตรกรที่ผลิตเกษตรอินทรีย์และทำตลาดเขียว มีรายได้เพิ่มขึ้นหรือไม่ เพิ่มขึ้น เท่าใด อย่างไร เช่น จากการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมปัจจัยการผลิต เช่น จากผัก ข้าว แปรรูป เป็นอย่างไร
5. ชุมชน 3 ชุมชนที่กลายเป็นชุมชนที่ผลิตอาหารที่ปลอดสารเคมี คือที่ใด ได้รับการยอมรับโดยใคร หรือหน่วยงานใด
6. คุณภาพและราคาผลผลิตปลอดสารเป็นอย่างไร ผู้บริโภคพอใจหรือไม่ และ/หรือมีข้อเสนอแนะอย่างไร
7. ท่านคิดว่าผลผลิตของท่านได้รับการยอมรับหรือไม่ มากน้อยเพียงไร เพราะเหตุใด
8. ก่อน และ หลัง เข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ กับ มขท. มีสิ่งใดที่เกิดขึ้นแล้ว มีสิ่งที่เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
9. เปรียบเทียบภาพรวมผลกระทบ กรณี มี และ ไม่มี มีความเหมือนหรือแตกต่างอย่างไร ในการมีกิจกรรมดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ โดย มขท.

10. ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาตลาดเขียว (เปิดใหม่) ที่เชื่อมโยงผลผลิตปลอดภัยของเครือข่ายเกษตรกรไปสู่กลุ่มผู้บริโภคในพื้นที่ของท่านมีอะไรบ้าง
11. ท่านให้คะแนนความสำเร็จตลาดเขียวในกลุ่มของท่านเท่าใด
12. ปัจจัยความล้มเหลวปัจจัยความล้มเหลวหรือปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาตลาดเขียว(เปิดใหม่) ที่เชื่อมโยงผลผลิตปลอดภัยของเครือข่ายเกษตรกรไปสู่กลุ่มผู้บริโภคในพื้นที่ที่มีหรือไม่มี อะไรบ้าง
13. ในการพิจารณาของท่าน โครงการนี้สามารถส่งผลกระทบได้หรือไม่ อย่างไร (ผลกระทบด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม)
14. ในการวิเคราะห์ เพื่อประเมินสภาพแวดล้อมองค์กรหรือ SWOT ซึ่งหมายถึง ปัจจัยที่ 2 ปัจจัยที่มีองค์กรมีอยู่ใน 4 องค์ประกอบ คือ 1) ปัจจัยภายใน ที่ประกอบด้วยจุดอ่อน และจุดแข็งที่มาจากปัจจัยภายในองค์กรหรือกลุ่มเอง (สิ่งที่ควบคุมได้ คือ สิ่งที่เราทำ เรากำหนดเอง) และ 2) ปัจจัยภายนอกองค์กรหรือกลุ่ม ซึ่งเป็น สิ่งที่เราควบคุมไม่ได้ (Beyond control) ซึ่งส่วนมากเป็นประเด็นสังคม กระแสสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การเมือง นโยบายต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน ท่านเสนอประเด็นและความคิดเห็นในการวิเคราะห์ในแต่ละส่วนนี้อย่างไร
15. ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนางานร่วมกันต่อไปในอนาคตอย่างไร (ใช้การวางกลยุทธ์ TOWS MATRIX)

คำถามวัตถุประสงค์ที่ 4 ศึกษาองค์ความรู้เพื่อพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ/ระบบอาหารที่ยั่งยืน

1. ท่านได้เข้าร่วมในเวทีการนำเสนอผลการศึกษ่องค์ความรู้เพื่อพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ/ ระบบอาหารที่ยั่งยืน หรือไม่ ถ้าได้เข้าร่วม ท่านได้เรียนรู้เนื้อหาสำคัญอะไรบ้าง จากเวที
- 2 ท่านคิดว่า เวทีนำเสนอผลการศึกษ่องค์ความรู้เพื่อพัฒนานโยบาย ที่จัดโดย มชท. เป็นแนวทางที่ดีมีประโยชน์ หรือไม่ อย่างไร
3. ท่านมีความคาดหวังและอยากให้ มชท. ทำเพิ่มเติมอะไรและอย่างไร ที่เกี่ยวกับการศึกษ่องค์ความรู้เพื่อพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ/ ระบบอาหารที่ยั่งยืน
4. ก่อน และ หลัง เข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ กับ มชท. มีสิ่งใดที่เกิดขึ้นแล้ว มีสิ่งที่เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

5. เปรียบเทียบภาพรวมผลกระทบ กรณี มี และ ไม่มี มีความเหมือนหรือแตกต่างอย่างไร ในการมีการดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ โดย มขท.
6. ในการพิจารณาของท่าน โครงการนี้สามารถส่งผลกระทบได้หรือไม่ อย่างไร (ผลกระทบด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม)
7. ในการวิเคราะห์ เพื่อประเมินสภาพแวดล้อมองค์กรหรือ SWOT ซึ่งหมายถึง ปัจจัยที่ 2 ปัจจัยที่มีองค์กรมีอยู่ใน 4 องค์ประกอบ คือ 1) ปัจจัยภายใน ที่ประกอบด้วยจุดอ่อน และจุดแข็งที่มาจากปัจจัยภายในองค์กรหรือกลุ่มเอง (สิ่งที่ควบคุมได้ คือ สิ่งที่เรา มี เรากำหนดเอง) และ 2) ปัจจัยภายนอกองค์กรหรือกลุ่ม ซึ่งเป็น สิ่งที่เราควบคุมไม่ได้ (Beyond control) ซึ่งส่วนมากเป็นประเด็นสังคม กระแสสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การเมือง นโยบายต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน ท่านเสนอประเด็นและความคิดเห็นในการวิเคราะห์ในแต่ละส่วนนี้อย่างไร
8. ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนางานร่วมกันต่อไปในอนาคตอย่างไร (ใช้การวางกลยุทธ์ TOWS MATRIX)

คำถามวัตถุประสงค์ที่ 5 พัฒนาระบบกลไกเฝ้าระวังผลผลิตปลอดภัยในพื้นที่เป้าหมาย และผลักดันต่อผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. ในชุมชนของท่าน ที่เป็นชุมชนที่เกษตรกรสามารถผลิตอาหารที่ปลอดภัยและมี คือที่ใดบ้าง ทำถึงขั้นตอนไหนแล้ว เช่น ปลุก เก็บเกี่ยว ฯลฯ
2. เกษตรกรในกลุ่มของท่าน มีการปรับการผลิตจากการใช้สารเคมีในการปลูกผักมาทำการปลูกผักปลอดสารก็คน ทำรูปแบบ วิธีการอย่างไร
3. ภายใต้ระบบเกษตรนิเวศน์นี้ เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายสามารถมีผลผลิตบริโภค หรือขายเพียงพอไหม และเกษตรกรมีการช่วยเหลือกันอย่างไร
4. มขท. ได้ขับเคลื่อนงานพัฒนาการผลิตเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายอย่างไรในการเข้าสู่มาตรฐานอะไร มีเกษตรกรที่รายในกลุ่มของท่านที่ได้และไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ผลจากการได้หรือไม่ได้เป็นอย่างไร เป็นเพราะเหตุใด
5. ภายใต้ระบบเกษตรนิเวศน์นี้ ท่านสามารถมีผลผลิตบริโภค หรือ ขายพอไหม ภายใต้โลกร้อน เกษตรกรมีการช่วยเหลือกันอย่างไร

6. มีหน่วยงานใดบ้างที่เข้ามาดำเนินการเพื่อพัฒนาโลกในการจัดทำมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ให้กับเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย และมีบทบาทอย่างไร
7. มขท. ได้ทำอะไรที่สนับสนุนเกษตรกรในเรื่องการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์และอาหารปลอดภัย มขท. มีบทบาทและการทำงานอย่างไร
8. ก่อน และ หลัง เข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ กับ มขท. มีสิ่งใดที่เกิดขึ้นแล้ว มีสิ่งที่เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
9. เปรียบเทียบภาพรวมผลกระทบ กรณี มี และ ไม่มี มีความเหมือนหรือแตกต่างอย่างไร ในการมี การดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ โดย มขท.
10. ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่เป้าหมายท่านมีอะไรบ้าง
11. ปัจจัยความล้มเหลวหรือปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาในการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่เป้าหมายท่านมีอะไรบ้าง
12. ในการพิจารณาของท่าน โครงการนี้สามารถส่งผลกระทบได้หรือไม่ อย่างไร (ผลกระทบด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม)
13. ในการวิเคราะห์ เพื่อประเมินสภาพแวดล้อมองค์กรหรือ SWOT ซึ่งหมายถึง ปัจจัยที่ 2 ปัจจัยที่มีองค์กรมีอยู่ใน 4 องค์ประกอบ คือ 1) ปัจจัยภายใน ที่ประกอบด้วยจุดอ่อน และจุดแข็งที่มาจากปัจจัยภายในองค์กรหรือกลุ่มเอง (สิ่งที่ควบคุมได้ คือ สิ่งที่เรา มี เรา กำหนดเอง) และ 2) ปัจจัยภายนอกองค์กรหรือกลุ่ม ซึ่งเป็น สิ่งที่เราควบคุมไม่ได้ (Beyond control) ซึ่งส่วนมากเป็นประเด็นสังคม กระแสสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การเมือง นโยบายต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน ท่านเสนอประเด็นและความคิดเห็นในการวิเคราะห์ในแต่ละส่วนนี้อย่างไร
14. ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนางานร่วมกันต่อไปในอนาคตอย่างไร (ใช้การวางกลยุทธ์ TOWS MATRIX)

ภาคผนวก ก 3 : แนวคำถามสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)
สำหรับผู้แทนจากหน่วยงาน องค์การภาคีเครือข่าย

คำถามวัตถุประสงค์ที่ 2 พัฒนารฐานข้อมูลและแผนภาพเพื่อใช้ขับเคลื่อนและบูรณาการทำงานระบบ
อาหารตลอดห่วงโซ่

1. ท่านคิดว่า แนวทางฐานข้อมูลและแผนภาพที่ มชท จัดทำนี้ เป็นแนวทางที่ดีหรือไม่ เพราะเหตุใด
2. ท่านจะนำเอาฐานข้อมูลและแผนภาพที่ มชท จัดทำนี้ จะนำไปใช้ได้ประโยชน์จริงหรือไม่ และนำไปใช้
ได้อย่างไร
3. มีสิ่งที่ท่านคาดหวังและอยากให้ทำเพิ่มเติม เกี่ยวกับฐานข้อมูลและแผนภาพ เพื่อนำไปใช้ได้ประโยชน์
จริงในระยะต่อไป อะไรบ้าง และอย่างไร

ภาคผนวก ข. หลักฐานเชิงประจักษ์

รายงาน

การสำรวจสถานการณ์การบริโภคอาหาร ความมั่นคงทางอาหาร และความรอบรู้ ด้านอาหาร

เปรียบเทียบการสำรวจเมื่อเริ่มต้นและเมื่อสิ้นสุดโครงการ

โดย
มูลนิธิชีวิตไท (Local Act)

รายชื่อแกนนำเกษตรกร 30 คน (ใหม่)

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	กลุ่ม/องค์กรเกษตรกร	กิจกรรมอบรมที่เข้าร่วม
1	บุญสม รุ่งเรือง	กลุ่มพันธมิตรการเกษตรบ้านนางบวช จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมผักอินทรีย์ 20-21 มี.ค. 67 2) อบรมนาอินทรีย์ 8-9 เม.ย. 67 3) อบรม PGS 23 ก.ค. 67 4) อบรมตลาดเขียว 27-28 ส.ค. 67 5) อบรมความรู้ด้านอาหาร 25 ก.ย. 67
2	บุญชู มณีวงษ์	กลุ่มพันธมิตรการเกษตรบ้านนางบวช จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมผักอินทรีย์ 20-21 มี.ค. 67 2) อบรมนาอินทรีย์ 8-9 เม.ย. 67 3) อบรม PGS 23 ก.ค. 67 4) อบรมตลาดเขียว 27-28 ส.ค. 67 5) อบรมระบบเกษตรนิเวศ 22-23 พ.ย. 67
3	รัศมี จันท	กลุ่มพันธมิตรการเกษตรบ้านนางบวช จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมผักอินทรีย์ 20-21 มี.ค. 67 2) อบรมนาอินทรีย์ 8-9 เม.ย. 67 3) อบรม PGS 23 ก.ค. 67 4) อบรมตลาดเขียว 27-28 ส.ค. 67 5) อบรมความรู้ด้านอาหาร 25 ก.ย. 67 6) อบรมระบบเกษตรนิเวศ 22-23 พ.ย. 67
4	น้ำฝน เบญจวรรณ	กลุ่มพันธมิตรการเกษตรบ้านนางบวช จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมผักอินทรีย์ 20-21 มี.ค. 67 2) อบรมนาอินทรีย์ 8-9 เม.ย. 67 3) อบรม PGS 23 ก.ค. 67 4) อบรมความรู้ด้านอาหาร 25 ก.ย. 67

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	กลุ่ม/องค์กรเกษตรกร	กิจกรรมอบรมที่เข้าร่วม
5	ระเบียบ นาคใหม่	กลุ่มพันธมิตรการเกษตรบ้านนางบวช จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมผักอินทรีย์ 20-21 มี.ค. 67 2) อบรมนาอินทรีย์ 8-9 เม.ย. 67 3) อบรม PGS 23 ก.ค. 67 4) อบรมความรู้ด้านอาหาร 25 ก.ย. 67
6	สุภาพร พักอินทร์	กลุ่มพันธมิตรการเกษตรบ้านนางบวช จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมผักอินทรีย์ 20-21 มี.ค. 67 2) อบรมนาอินทรีย์ 8-9 เม.ย. 67 3) อบรม PGS 23 ก.ค. 67 4) อบรมความรู้ด้านอาหาร 25 ก.ย. 67 5) อบรมการเพิ่มมูลค่าห่วงโซ่การผลิต 11 ต.ค. 67
7	สมพร ทองประสม	กลุ่มพันธมิตรการเกษตรบ้านนางบวช จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมผักอินทรีย์ 5-6 มี.ค. 67 2) อบรมผักอินทรีย์ 20-21 มี.ค. 67 3) อบรมนาอินทรีย์ 8-9 เม.ย. 67 4) อบรม PGS 23 ก.ค. 67 5) อบรมตลาดเขียว 27-28 ส.ค. 67 6) อบรมความรู้ด้านอาหาร 25 ก.ย. 67 7) อบรมการเพิ่มมูลค่าห่วงโซ่การผลิต 11 ต.ค. 67
8	อารมณ สุกใส	กลุ่มพันธมิตรการเกษตรบ้านนางบวช จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมผักอินทรีย์ 20-21 มี.ค. 67 2) อบรมนาอินทรีย์ 8-9 เม.ย. 67 3) อบรม PGS 23 ก.ค. 67 4) อบรมความรู้ด้านอาหาร 25 ก.ย. 67
9	นวรรตน์ โอวาท	กลุ่มพันธมิตรการเกษตรบ้านนางบวช จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมผักอินทรีย์ 20-21 มี.ค. 67 2) อบรมนาอินทรีย์ 8-9

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	กลุ่ม/องค์กรเกษตรกร	กิจกรรมอบรมที่เข้าร่วม
			เม.ย. 67 3) อบรมความรู้ด้านอาหาร 25 ก.ย. 67
10	สมบัติ บุญรอด	กลุ่มพันธมิตรการเกษตรบ้านนางบวช จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมผักอินทรีย์ 20-21 มี.ค. 67 2) อบรมนาอินทรีย์ 8-9 เม.ย. 67 3) อบรม PGS 23 ก.ค. 67 4) อบรมความรู้ด้านอาหาร 25 ก.ย. 67
11	สุณิศา อุ่อรุณ	กลุ่มพันธมิตรการเกษตรบ้านนางบวช จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมผักอินทรีย์ 20-21 มี.ค. 67 2) อบรมนาอินทรีย์ 8-9 เม.ย. 67 3) อบรม PGS 23 ก.ค. 67 4) อบรมความรู้ด้านอาหาร 25 ก.ย. 67
12	เฟื่องฟ้า ไสขุมา	กลุ่มพันธมิตรการเกษตรบ้านนางบวช จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมผักอินทรีย์ 20-21 มี.ค. 67 2) อบรม PGS 23 ก.ค. 67 3) อบรมตลาดเขียว 27-28 ส.ค. 67 4) อบรมความรู้ด้านอาหาร 25 ก.ย. 67
13	ปวิทย์ลักษณ์ เรือนแก้ว	กลุ่มพันธมิตรการเกษตรบ้านนางบวช จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมผักอินทรีย์ 20-21 มี.ค. 67 2) อบรมนาอินทรีย์ 8-9 เม.ย. 67 3) อบรมระบบเกษตรนิเวศ 22-23 พ.ย. 67
14	วิเชียร จันทรดอกไม้	กลุ่มพันธมิตรการเกษตรบ้านนางบวช จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมนาอินทรีย์ 8-9 เม.ย. 67 2) อบรมระบบเกษตรนิเวศ 22-23 พ.ย. 67 3) อบรมความรู้ด้านอาหาร 25 ก.ย. 67
15	สุมล แสงวันชัย	กลุ่มพันธมิตรการเกษตรบ้านนางบวช จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมผักอินทรีย์ 20-21 มี.ค. 67 2) อบรมนาอินทรีย์ 8-9 เม.ย. 67 3) อบรม PGS 23 ก.ค.

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	กลุ่ม/องค์กรเกษตรกร	กิจกรรมอบรมที่เข้าร่วม
			67 4) อบรมความรู้ด้านอาหาร 25 ก.ย. 67
16	มาลี จันทร์ลอย	กลุ่มพันธมิตรการเกษตรบ้านนางบวช จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมผักอินทรีย์ 20-21 มี.ค. 67 2) อบรมนาอินทรีย์ 8-9 เม.ย. 67
17	บำรุง อภิเดช	กลุ่มพันธมิตรการเกษตรบ้านนางบวช จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมตลาดเขียว 27-28 ส.ค. 67 2) อบรมระบบเกษตรนิเวศ 22-23 พ.ย. 67 3) อบรม PGS 23 ก.ค. 67 4) อบรมความรู้ด้านอาหาร 25 ก.ย. 67
18	ยุภาพรณ์ อภิเดช	กลุ่มพันธมิตรการเกษตรบ้านนางบวช จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมตลาดเขียว 27-28 ส.ค. 67 2) อบรมระบบเกษตรนิเวศ 22-23 พ.ย. 67 3) อบรม PGS 23 ก.ค. 67 4) อบรมความรู้ด้านอาหาร 25 ก.ย. 67
19	ชลพรรณ บุญรอด	กลุ่มพันธมิตรการเกษตรบ้านนางบวช จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมนาอินทรีย์ 8-9 เม.ย. 67 2) อบรม PGS 23 ก.ค. 67 3) อบรมความรู้ด้านอาหาร 25 ก.ย. 67
20	สำเนา ศรีเมือง	กลุ่มพันธมิตรการเกษตรบ้านนางบวช จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมนาอินทรีย์ 8-9 เม.ย. 67 2) อบรม PGS 23 ก.ค. 67 3) อบรมความรู้ด้านอาหาร 25 ก.ย. 67
21	บังอร อ่อนอิมสิน	กลุ่มพันธมิตรการเกษตรบ้านนางบวช จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมผักอินทรีย์ 20-21 มี.ค. 67 2) อบรม PGS 23 ก.ค. 67
22	กชกร ผลโกชน	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไวน์เฮาท์ จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมผักอินทรีย์ 5-6 มี.ค. 67 2) อบรมนาอินทรีย์ 8-9 เม.ย. 67 3) อบรม PGS 23 ก.ค. 67

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	กลุ่ม/องค์กรเกษตรกร	กิจกรรมอบรมที่เข้าร่วม
23	นพดล ผลโชน์	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไวน์เฮาท์ จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมผักอินทรีย์ 5-6 มี.ค.67 2) อบรมนาอินทรีย์ 8-9 เม.ย. 67 3) อบรม PGS 23 ก.ค. 67
24	เขียน สวนดอกไม้	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไวน์เฮาท์ จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมผักอินทรีย์ 5-6 มี.ค.67 2) อบรม PGS 23 ก.ค. 67
25	อัมพร พิพิธ	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไวน์เฮาท์ จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมผักอินทรีย์ 5-6 มี.ค.67 2) อบรม PGS 23 ก.ค. 67
26	ตรงค์พัทธ์ พิพิธ	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไวน์เฮาท์ จ.สุพรรณบุรี	1) อบรมผักอินทรีย์ 5-6 มี.ค.67 2) อบรม PGS 23 ก.ค. 67
27	ศรีจันทร์ โมรา	กลุ่มส่งเสริมการเกษตรครบวงจร จ.ชัยนาท	1) อบรมนาอินทรีย์ 8-9 เม.ย.67 2) อบรมธุรกิจเพื่อสังคม 25 ก.ค. 67 3) อบรมวิสาหกิจเพื่อสังคม 7-8 ส.ค.67 4) อบรมวิสาหกิจ เพื่อสังคม 12-13 ก.ย. 67
28	ละออง ยิ้มจันทร์	กลุ่มส่งเสริมการเกษตรครบวงจร จ.ชัยนาท	1) อบรมนาอินทรีย์ 8-9 เม.ย.67 2) อบรม PGS 24 ก.ค. 67 3) อบรมธุรกิจเพื่อสังคม 25 ก.ค. 67 4) อบรมวิสาหกิจเพื่อสังคม 7-8 ส.ค.67 5) อบรมการเพิ่ม มูลค่าห่วงโซ่การผลิต 11 ต.ค. 67
29	เนรวัฒน์ อรมาตร	กลุ่มส่งเสริมการเกษตรครบวงจร จ.ชัยนาท	1) อบรมนาอินทรีย์ 8-9 เม.ย.67 2) อบรม PGS 24 ก.ค. 67 3) อบรมระบบเกษตรนิเวศ 22-23 พ.ย. 67
30	ลำจวน แยมทับ	กลุ่มส่งเสริมการเกษตรครบวงจร จ.ชัยนาท	1) อบรม PGS 24 ก.ค. 67 2) อบรมธุรกิจเพื่อสังคม 25 ก.ค. 67 3) อบรมวิสาหกิจเพื่อสังคม

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	กลุ่ม/องค์กรเกษตรกร	กิจกรรมอบรมที่เข้าร่วม
			7-8 ส.ค.67 4) อบรมตลาดเขียว 27-28 ส.ค. 67 5) อบรมระบบ เกษตรนิเวศ 22-23 พ.ย. 67
31	วีรภัทร นาคปรก	กลุ่มส่งเสริมการเกษตรครบวงจร จ.ชัยนาท	1) อบรม PGS 24 ก.ค. 67 2) อบรมวิสาหกิจเพื่อสังคม 7-8 ส.ค.67 3) อบรมตลาดเขียว 27- 28 ส.ค. 67 4) อบรมวิสาหกิจ เพื่อสังคม 12-13 ก.ย. 67
32	สุชีพร กลิ่นนวม	กลุ่มส่งเสริมการเกษตรครบวงจร จ.ชัยนาท	1) อบรมธุรกิจเพื่อสังคม 25 ก.ค. 67 2) อบรมระบบเกษตรนิเวศ 22-23 พ.ย. 67
33	จำนอง เกษรมาลา	กลุ่มส่งเสริมการเกษตรครบวงจร จ.ชัยนาท	1) อบรม PGS 24 ก.ค. 67 2) อบรมธุรกิจเพื่อสังคม 25 ก.ค. 67 3) อบรมวิสาหกิจเพื่อสังคม 7-8 ส.ค.67
34	ชม้อย แจ้งอุบล	กลุ่มส่งเสริมการเกษตรครบวงจร จ.ชัยนาท	1) อบรม PGS 24 ก.ค. 67 2) อบรมธุรกิจเพื่อสังคม 25 ก.ค. 67 3) อบรมวิสาหกิจเพื่อสังคม 7-8 ส.ค.67
35	กัญญาพัชร แยมทับ	กลุ่มส่งเสริมการเกษตรครบวงจร จ.ชัยนาท	1) อบรม PGS 24 ก.ค. 67 2) อบรมธุรกิจเพื่อสังคม 25 ก.ค. 67
36	อารมณ นกทอง	กลุ่มส่งเสริมการทำนาบ้านหอมกระจุย จ.ชัยนาท	1) อบรมนาอินทรีย์ 8-9 เม.ย.67 2) อบรม PGS 24 ก.ค. 67 3) อบรมการเพิ่มมูลค่าห่วงโซ่การ ผลิต 11 ต.ค. 67
37	วิมล แยมทับ	กลุ่มส่งเสริมการทำนาบ้านหอมกระจุย จ.ชัยนาท	1) อบรมนาอินทรีย์ 8-9 เม.ย.67

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	กลุ่ม/องค์กรเกษตรกร	กิจกรรมอบรมที่เข้าร่วม
			2) อบรม PGS 24 ก.ค. 67 3) อบรมการเพิ่มมูลค่าห่วงโซ่การผลิต 11 ต.ค. 67
38	จุฑารัตน์ พูลชาติ	กลุ่มส่งเสริมการทำนาบ้านหอมกระจุก จ.ชัยนาท	1) อบรมนาอินทรีย์ 8-9 เม.ย.67 2) อบรม PGS 24 ก.ค. 67 3) อบรมวิสาหกิจเพื่อสังคม 7-8 ส.ค.67 4) อบรมวิสาหกิจเพื่อสังคม 12-13 ก.ย. 67 5) อบรมการเพิ่มมูลค่าห่วงโซ่การผลิต 11 ต.ค. 67
39	สมใจ ปลื้ออ่อน	กลุ่มปลูกผักอินทรีย์บ้านวัดพระแก้ว จ.ชัยนาท	1) อบรม PGS 24 ก.ค. 67 2) อบรมระบบเกษตรนิเวศ 22-23 พ.ย. 67
40	มณเฑียร อนุศาสนนันท์	กลุ่มปลูกผักอินทรีย์บ้านวัดพระแก้ว จ.ชัยนาท	1) อบรม PGS 24 ก.ค. 67 2) อบรมธุรกิจเพื่อสังคม 25 ก.ค. 67 3) อบรมวิสาหกิจเพื่อสังคม 7-8 ส.ค.67 4) อบรมตลาดเขียว 27-28 ส.ค. 67 5) อบรมวิสาหกิจเพื่อสังคม 12-13 ก.ย. 67 6) อบรมระบบเกษตรนิเวศ 22-23 พ.ย. 67
41	จตุพร อนุศาสนนันท์	กลุ่มปลูกผักอินทรีย์บ้านวัดพระแก้ว จ.ชัยนาท	1) อบรมธุรกิจเพื่อสังคม 25 ก.ค. 67 2) อบรมวิสาหกิจเพื่อสังคม 7-8 ส.ค.67 3) อบรมตลาดเขียว 27-28 ส.ค. 67 4) อบรมวิสาหกิจเพื่อสังคม 12-13 ก.ย. 67

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	กลุ่ม/องค์กรเกษตรกร	กิจกรรมอบรมที่เข้าร่วม
42	ละเอียด อนุศาสนนันท์	กลุ่มปลูกผักอินทรีย์บ้านวัดพระแก้ว จ.ชัยนาท	1) อบรม PGS 24 ก.ค. 67 2) อบรมธุรกิจเพื่อสังคม 25 ก.ค. 67 3) อบรมวิสาหกิจเพื่อสังคม 7-8 ส.ค. 67 4) อบรมตลาดเขียว 27-28 ส.ค. 67 5) อบรมระบบเกษตรนิเวศ 22-23 พ.ย. 67
43	วิราภรณ์ ทิมเมือง	กลุ่มปลูกผักอินทรีย์บ้านวัดพระแก้ว จ.ชัยนาท	1) อบรม PGS 24 ก.ค. 67 3) อบรมวิสาหกิจเพื่อสังคม 7-8 ส.ค. 67 3) อบรมตลาดเขียว 27-28 ส.ค. 67 4) อบรมวิสาหกิจเพื่อสังคม 12-13 ก.ย. 67 5) อบรมระบบเกษตรนิเวศ 22-23 พ.ย. 67
44	สุนีย์ อำพิม	กลุ่มปลูกผักอินทรีย์บ้านวัดพระแก้ว จ.ชัยนาท	1) อบรม PGS 24 ก.ค. 67 2) อบรมวิสาหกิจเพื่อสังคม 7-8 ส.ค. 67 3) อบรมตลาดเขียว 27-28 ส.ค. 67 4) อบรมวิสาหกิจเพื่อสังคม 12-13 ก.ย. 67 5) อบรมระบบเกษตรนิเวศ 22-23 พ.ย. 67
45	ชรินทร์ ยิ้มศรี	กลุ่มปลูกผักอินทรีย์บ้านวัดพระแก้ว จ.ชัยนาท	1) อบรมธุรกิจเพื่อสังคม 25 ก.ค. 67 2) อบรมวิสาหกิจเพื่อสังคม 7-8 ส.ค. 67 3) อบรมวิสาหกิจเพื่อสังคม 12-13 ก.ย. 67 4) อบรมระบบเกษตรนิเวศ 22-23 พ.ย. 67
46	ณรงค์ดี ตามเมืองปัก	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพอใจในวิถีพอเพียง จ.กาญจนบุรี	1) อบรมเพาะเห็ดฟาง 16 ม.ค. 67 2) อบรมตลาดเขียว 27-28

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	กลุ่ม/องค์กรเกษตรกร	กิจกรรมอบรมที่เข้าร่วม
			ส.ค. 67 3) อบรม PGS 23 ก.ค. 67
47	วิกานดา ศิริมงคล	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพอใจในวิถีพอเพียง จ.กาญจนบุรี	1) อบรมเพาะเห็ดฟาง 16 ม.ค. 67 2) อบรมการเพิ่มมูลค่าหังโซ่ การผลิต 11 ต.ค. 67 3) อบรม PGS 23 ก.ค. 67 4) อบรมตลาดเขียว 27-28 ส.ค. 67
48	สุวรรณา ยิ้มศรีแพร	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพอใจในวิถีพอเพียง จ.กาญจนบุรี	1) อบรมเพาะเห็ดฟาง 16 ม.ค. 67 2) อบรมตลาดเขียว 27-28 ส.ค. 67
49	สุภาพร สระทองขาว	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพอใจในวิถีพอเพียง จ.กาญจนบุรี	1) อบรมเพาะเห็ดฟาง 16 ม.ค. 67 2) อบรมตลาดเขียว 27-28 ส.ค. 67 3) อบรม PGS 23 ก.ค. 67

ภาคผนวก ค: ภาพการเก็บข้อมูล

สัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) กลุ่มส่งเสริมการทำนาบ้านหอมกระจุก
 ต.ดอนก่า อ. สรรคบุรี จ. ชัยนาท
 9 มกราคม 2568

สัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) กลุ่มพอใจในวิถีพอเพียง

ต.หนองกร่าง อ.บ่อพลอย จ. กาญจนบุรี

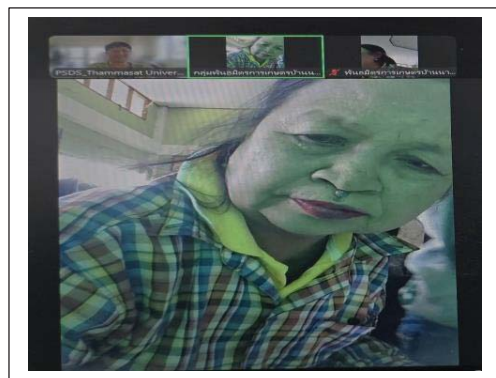
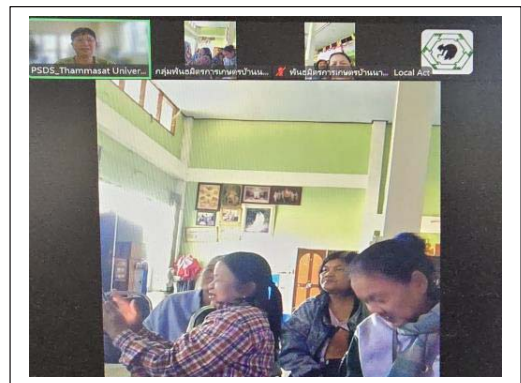
11 มกราคม 2568

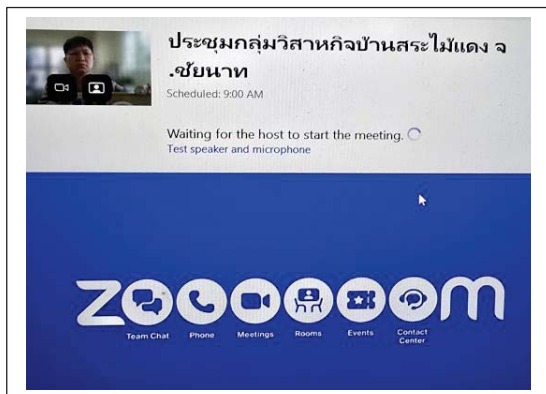
สัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) กลุ่มปลูกผักกินทรีย์บ้านวัดพระแก้ว

ต. แพรกศรีราชา อ. สรรคบุรี จ. ชัยนาท

12 มกราคม 2568

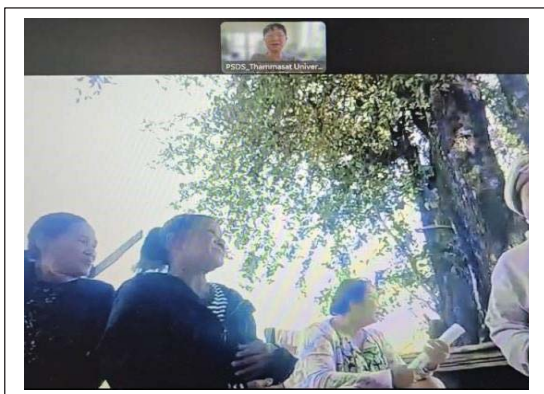
สัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) กลุ่มพันธมิตรการเกษตรบ้านนางบวช
 ต. นางบวช อ. เดิมบางนางบวช จ. สุพรรณบุรี
 13 มกราคม 2568

สัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสระไม้แดง
 ต. แพรกศรีราชา อ. สรรคบุรี จ. ชัยนาท
 14 มกราคม 2568

220

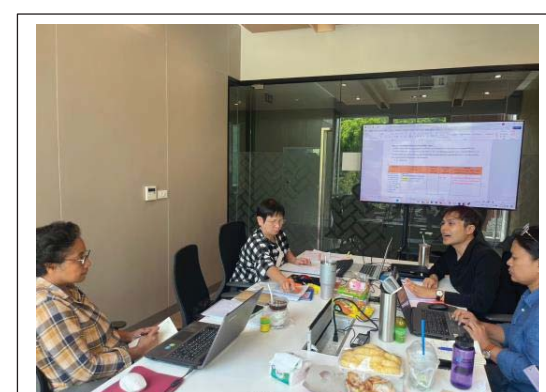
สัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) กลุ่มส่งเสริมเกษตรครบวงจร
 ต. บางซุด จ. ชัยนาท

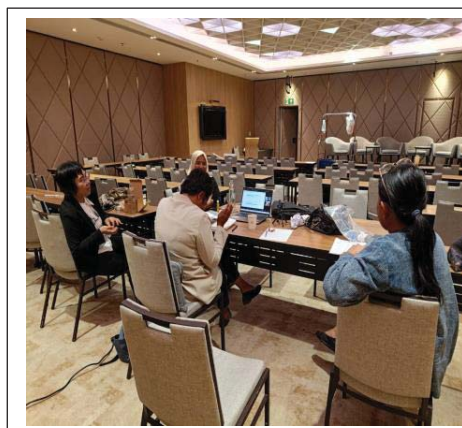
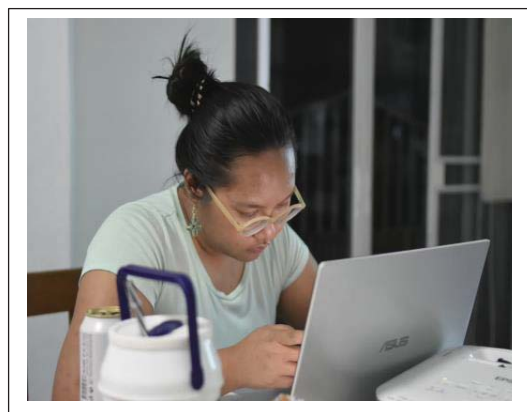
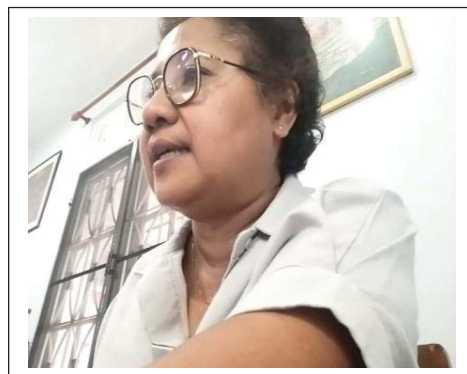
สัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ผู้แทนจากหน่วยงาน
เวทีสาธารณะโมเดลธุรกิจเพื่อสังคม ธุรกิจเพื่อสังคม
ที่ โรงแรมริชมอนด์ นนทบุรี 24 ธันวาคม 2568

สังเกตการณ์ (Observation)
(กันยายน 2567- มกราคม 2568)

สัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) เจ้าหน้าที่ มชท.
ที่ วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศูนย์รังสิต จ. ปทุมธานี

สัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) เจ้าหน้าที่ มขท.
ที่ สำนักงาน มูลนิธิชีวิตไท นนทบุรี และ Zoom Online
(กันยายน ถึง มกราคม 2568)

ข้อมูลประวัติ ดร. มณฑาวดี คุรุมีชัย

ชื่อ

ดร. มณฑาวดี คุรุมีชัย

วุฒิการศึกษา

ปี ค.ศ.2017 : ระดับปริญญาเอกจาก

University Science Malaysia

ตำแหน่ง

อาจารย์ประจำที่ วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์

ทุนการศึกษา (ปริญญาเอก)

Right Livelihood College (RLC), Penang, Malaysia และ
International Post Graduate (IPS), University Science Malaysia
(USM), Penang, Malaysia

ผลงานทางวิชาการ (ผลงานวิจัยและเขียนบทความเกี่ยวกับประเด็นการพัฒนาสังคม)

Women in Alternative Agriculture Development of Northeast Thailand, The NIEW Journal, the voice of the NAM woman, Malaysia, 2016
Analysis of Non-Government Organisations (NGOs) and Women's Activism in the Politics of Health Reform in Thailand, 3rd Postgraduate International Conference on Gender Studies : November 2016, University Science Malaysia, Penang.

ประสบการณ์ทำงาน

องค์กรพัฒนา องค์กรธุรกิจ และ สถาบันการศึกษา มีความเชี่ยวชาญในด้านการดำเนินงาน ด้านพัฒนาชุมชน การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรในกระบวนการพัฒนา มีบทบาทเป็นนักฝึกอบรม โดยจัดฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม และ เป็นที่ปรึกษาด้านการพัฒนาชุมชน เกษตรกรรมยั่งยืน วิสาหกิจชุมชน และประเด็นเพศสภาพกับการพัฒนา มีตีพิมพ์งานในการพัฒนา รับภารกิจงานสอนที่วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน การพัฒนาชุมชนร่วมสมัย การจัดการฝึกอบรม ประเด็นเพศสภาพกับการพัฒนา นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม และ การจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างสร้างสรรค์